



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

N 4214 71
72 1137 N

HARVARD UNIVERSITY



LIBRARY
OF THE
PEABODY MUSEUM OF AMERICAN
ARCHAEOLOGY AND ETHNOLOGY

IN EXCHANGE WITH
The Society

Received 1912



Société scientifique de Chevtchéenko à Léopol.

MATÉRIAUX

pour l'éthnologie ukraino-ruthène

publié par la Commission ethnographique

sous la redaction

de Th. Volkov.

Tome septième.

Les Houzoules, par prof. Vladimir Šoukhevyč, quatrième partie.

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

МАТЕРИЯЛИ

ДО

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЕТНОЛОГІЇ.

ВИДАНЕ ЕТНОГРАФІЧНОЇ КОМІСІЇ

ЗА РЕДАКЦІЄЮ

Х. В. ВОВЖА.

Том VII.

Львів

Léopol

1904.

В ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА

під надзором К. Веднарського.

ГУЩУЛЬЩИНА



НАПИСАВ

Проф. Володимир Шухевич.

ЧЕТВЕРТА ЧАСТЬ.




У ЛЬВОВІ, 1904.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

۱۰

ЧАС І ЇГО ПОДІЛ.

уцули не знають хронологічного числення часу, тому і не означають років біжучими числами, а називають їх то після подій, які лучили ся в Гуцульщині, то після місцевих та особистих обставин. І так кажуть: „голодного року“, — „того року, йик клали церков“, — „рік перед тим“ або „рік по тім“, — „того року, йик мене відобрали (до війська)“, — „йик я оженив сі“, — „йик убили Івана“, — „йик минї тато, мама померли“, — „йик настав наш піп“, — „йик повіртало ліса“ і т. п.

Пори року названі у Гуцулів головно після великих сьвят, які, що правда, сходять ся з астрономічним поділом року, але відносять ся властиво до занятя і праці Гуцулів, які в тот час припадають. І так називають весну *святим Юрієм*, літо *святим Петром*, осінь *св. Дмитрієм*, а зиму *святим Миколою*.

Скорішу або пізнішу зміну пори року приписують Гуцули тим чотиром сьвятим, повістуючи про те ось що :

„Св. Петро і Павло тримают ключі від сьвіта; они передают їх Дмитрієви; той замикає тепло, а як уже утворит ся на землі грудя, вличе св. Дмитрій до св. Миколи: „Брате, пусти зиму“; той знов, сивобородий, перебравши ключі, починає сїяти зимою (снігом), а коли вже не має чим сїяти, то передає ключі Юрієви, котрий тратит зиму; як би не відобрав від него св. Петро ключів, настала би на землі друга Нова потоп!“

В році стоїть *місяць* 12 раз *о повні*, 24 раз *в половіци*, а 12 раз *о сході* — він настає.

Від того ділить ся рік на 12 місяцїв, які мають назву свою від з'явищ природи. І так :



1. *січень* — січе зимою, та *віхолою* — вітром;
2. *січник* — має велику лють та *путерію* — силу;
3. *жарот* — сей як би був серед зими, то би таку студінь потис, що повідмерзали би роги трирічним волам; він має більшу силу, як січник, але не на довго; ясень і теплиці, які не замер-

зають ніколи, замерзають у маргі; як би поставити яйце на дворі, то цукло би з морозу; він покаже ся і в мишачій дірці тай там завіє студению;

4. *бѣревень* — береза розвиває ся; *бріст* — пучка, *бружнѣвіє* того місяця;

5. *травень* — трава починає рости; *о повні травня* — вона така вже велика, що і віл має чим наїсти ся;

6. *гнілень* — дерево, зрубане того місяця, гние;

7. *бідзень* = *білень* — худоба бицкає ся, білять полотна;

8. *копень* — того місяця мечуть сіна у копиці;

9. *жовтень* — лист жовкне;

10. *падолист* — лист паде;

11. *грудень* — усе замерзає, груда стає;

12. *просинец* — він просить зими (снігу).

Окрім тих назв місяців означають їх Гуцули і після обходів церковних, при чім задля точного означеня дня уживають перед названем сьвята придавки *на*; на пр.: „на Різдво“, „на Главусіки“, а на неточне означенє пори придавки *у*; пр. „у Різдво“, „у Покрови“, або „у тиждень“, „у другу неділю по“. І так означають:

1. січень: „у Різдво“, „у Відорші“;

2. січник: „Стрітєнє“, „Пушенє“, „на Власія“;

3. марот: „на Одокії“, „на теплого Олексія“;

4. березень: „у Благовішенє“, „на Сороковусти“;

5. травень: „на Юрія“;

6. гнилень: „св. Неділя“;

7. бидзень: „на Івана“, „у Петрівку“, „на Палія“;

8. копень: „на Маковєя“, „на Спаса“, „на першу Богородицу“;

9. жовтень: „на Главусіки“, „на Михайла“, „у Здвиженє“;

10. падолист: „на Покрови“;

11. грудень: „на Дмитра“, „у Пилипівку“;

12. просинец: „на Ведєнє“, „на св. Миколи“.

Ще означають Гуцули пору року від того, які чинности виконують, як на пр.:

„йик бурьішку садпи (май)“,

„йик сіно косили (серпень)“,

„на перше сѣпанє (червень)“,

„йик отаву збирали (вересень)“,

„йик полотна білили (липень)“,

„на другє сѣпанє (липень)“,

„йик кукурудзи збирали (жовтень)“.

- „йик ішли з маржинов у полонину (червень)“,
- „йик маржина з полонини ішла (кінець серпня)“,
- „йик вівці стригли (в червни)“,
- „йик сушили суш (кінець жовтня)“,
- „йик бурьншку вібирали (жовтень)“,
- „йик орали (цьвітень)“,
- „йик лід пустив (марот)“,
- „йик зачыли пускати плоти (червень)“.

Місяць, себто час від новю до новю, ділять ся на чотири неділі — тижні, а тиждень на дни, з яких неділю називають *божою дниною*.

На означене пори доби (= 24 год.) кажуть: *о тіночи, на збріх = досьвіта, рано, в Жабю даві, в полудне, сполудня, у завльіги* (вечір, як ложать ся спати).

На означене вечера попередного дня кажуть: *сночи*, а на означене слідуючого дня: *завтра*.

Сонце*), місяць і зьвізди стоять на небі. Сонце то облич божа, то рай; там сидит Бог, Алей божий, та душі, шо собі на рай заслужила. Сонце було зразу дуже велике; від коли люде настали, від того часу воно зменьшувало ся, бо як лише чоловік народить ся, то відриває ся кусень сонця, з якого повстає зьвізда, а як чоловік умирає, то его зьвізда гасне і паде; часом паде богато зьвізд, се показує, що в деь на сьвітї великий помір. Коли умерлий був праведний чоловік, то зьвізда вертає до сонця, а як ні, то паде у сьвіт. Із таких зьвізд, шо гаснуть, як умирає неправедний чоловік, і падут, не вертаючи до сонця, повстає місяць.

Зьвізда, яку видно рано досьвіта, називає ся *дэнниця* — зьвізда Матери Божої, а тотя, шо у вечері перша показує ся, се *зірніця* — зьвізда Архангела.

Сонце стоїть над землею, яка плаває по воді; в міру того, як вода стає більша, підносить ся і земля на ній, через те наближає ся вона до сонця і тоді настає на землі *літо*; коли-ж води менче — земля опадає, чим віддалює ся від сонця і тоді настає на землі *зима*. У горі над землею стає дуже зимно та з того там мерзне усе; на землю паде лише *зимá* - сніг; як земля наблизить ся до сонця, то у горі зачинає робити ся тепло, від того топить ся усе; зразу починає падати зимний дощ, відтак

*) Про сонце, місяць, зьвізди, дощ, град, сніг, вітер подаю тут лиш те, шо конечно для зрозуміння сего уступу. Обширніше про ті тіла і з'явща природи подам у „Космогонії“.

теплій, а з снігу, що топить ся, стає велика вода, море більшає, земля підходить до гори, наближає ся що раз більше до сонця, від чого на землі стає *спічно*; тогди на всяке дихане багато води, люде варять більше, розсипають, та від того море стає меншеньке, земля упускає ся що раз низше; а як земля віддасть ся дуже від сонця, стає на ній що раз студеніше, усе замерзає, а у горі знов топить ся усе; так у кождий рік земля то підходить до гори, то упускає ся.

Як літом приблизить ся земля до сонця, ближше неба, то на ній стає ясніше, днина більшає, а як упустить ся земля, то на ній менче видно, днина коротша.

Сонце, поки світа, не йшло нікуди тай не піде; хоть ми кажемо, що воно заходить, але то не так, а ось як: земля крутить ся, як кружево; серед неї є велика гора; як та гора стане проти сонця, то застане (заступить) його, тогди є ніч, а як гора піде далі, то стає днина. На тій горі є така *кріса*, де усе є ніч, там долітає лише голубець і орел.

І місяць стоїть на небі проти сонця; як гора застане сонце, то видно на небі місяць. — (*Юра Шеребурьик із Барвінкової*.)

Вітер се дух божий, а *буря* се дух Юди; як загуть у хмарі такий дух, що здіймає у гору піпів, порох, каміня, болото, та утворює із того слуп, то тогди там не треба йти, бо там є Юда.

Вітер горішній віє з Угорщини (з верхів гір), *бойковець* від заходу від Бойків, *долішній* з півночі з долів, а *підсонішній* від сходу сонця.

Грім повстає відси, що Алей Божий кидає камінєм за Юдою, а *блискавка* = *фискавка*, від того, як він пугить ся на Юду з лискучим мечем.

Дощ се мрака, що повстає з моря і підносить ся у гору; і *вима* — сніг, то само; як вітер прижене дощ або сніг над землю та потрясе ним, то той паде.

Град — великі, *хміль* — малі кусні леду, який товчуть грішні люде, а відтак наберуть у міхи і розносять за Юдою; де він скаже, там вони сиплять град чи хміль із міха.

В часі дощу показує ся *веселиця* — *веселя дожджева* — *дожджевниця*. *Веселиця* називає ся вона тому, бо, як дощ упаде, то зараз стає на землі *весело*, *моріг* зазеленіє. Веселиця се Божа жила; вона тягне воду з чистої керниці та підносить її під облаки в літі, як *спічно*, а у небі хотять воду пити. Веселиця показує, як

за високо стояла вода, як була потопа Нова. — Люде ретять ся до веселої. — До веселиці мож зайти, але треба наткати собі у п'яту 12 голок; такий буде бачити усе на світі. — Як чоловік напе ся води там, де веселиця пе, і не дихаючи забіжить до місця, де вона другим кінцем пе воду, — то стане зараз челядиною — жінкою.

З ріжнородних з'явищ природи прорікають Гуцули на будучі атмосферичні зміни.

Як на дворі *молодіт ся* — засував ся хмарою, то буде дощ або сніг.

Як сонце заходить за хмару, буде дощ.

Як вода дуже шумить, буде погода.

Як сонце *у ггороді* окружене огнистим колесом, буде дощ; як місяць лиш до полудня *у ггороді*, а в полудне *ггород* розійде ся, то буде веремя, а як зайде місяць *з ггородом* за верхи, буде дощ.

Як мрака сїдав на горах із долу на встріть, буде *година* — слота.

Як мрака сїдав на вершках гір, буде дощ днину або дві.

Як рано нема роси, то в день буде дощ; так само як роса довго лежить; як же-ж була роса тай скоро щезла, то буде погода.

Як хмари ідуть на доли (північ), то буде у горах веремя, а як ідуть із долів у гори, то буде слота довго тримати ся, буде *негода*.

Як ідуть хмари з заходу — буде дощ.

Як рано на небі *в п'нал* — червоне небо, буде вітер, як вечір, буде дощ або сніг.

Як коло сонця показують ся *вўжа*, — по однім і другім боці сонця стає така ясність, як би було тров сонців; се стає тогди, як хмари рідкі та крізь них видно сонце, — то се показує рано на погоду, а вечером на дощ, зимою на *відм'їку*.

Як *з горіща* — з полоння, захмарить ся та німо горить, то іде *фортўна* — град, або *хміль* — крупи.

Як літом воробці пишчать або як ворони сїдають по кришах, то буде слота, а як зимою, то буде сніг.

Як окріп у горшку іде по верх крис, заки закипають, то буде слота.

Як свині підлазять одна під другу, буде дощ.

Як сверщок цверкотить, або пугач кличе *пугу* — буде погода.

Як у зимі паде дощ, то в літі буде бити град.

Як у зимі зриває ся лід на ріці і крига зробить *занір*, то літо буде не *урідливе*.

В котрий час в в зимі морози, то проти того часу буде у літі *суша*.

В котрий час у зимі вітер, то проти того часу буде і в літі віяти.

Нераз стає в зимі у ясний день *веселá* — біла дуга; вона показує, що на долах *лють* — студінь, але швидко буде мягко. На долах в у тот час рідкі хмари — *мблодо*.

Від сонця стає *віжа* — лучі ідуть просто як кужіль; як *віжа* покаже ся рано, коли сонце ще за горою, або вечером, як воно вже зайшло, то се показує літом на вереме, а зимою на *лють* — мороз.

На небі буває коло одної зьвізди *віжа* — як мітла, се знак, що буде війна.

Як на новий рік сніг і вітер, то не буде супокою в краю; а як того дня буря велика, буде війна.

Особливо день Благовіщення, 7. (н. ст.) цвітня, в для Гуцулів міродайним для проріканя атмосферичних змін в дальшій році; а вірять вони в те так, що вповні приноровлюють ся до сего зі своїми роботами і продажию чи закупном худоба.

Як на Благовіщення паде дощ, буде ціле літо *мочьіве* — мокре; як погода, літо буде сухе, а як мішано, то літо буде добре.

Того дня придивляють ся змінам атмосфери вже від опівночи; як від год. 1-ої до 3-ої у ночи ладно, то прорікають із того, що весна буде рана і погідна; уже тогди пускають сїно дешево, прорікаючи, що „на Юрія не токмо вівця напасеть ся, але і віл“; як же у ту пору неладно, то зима буде довго тримати, а літо буде пізне, від того іде ціна сїна у гору (з 2 зр. за сьижінь до 4 і 5 зр.), а худоба дешевіє. Як того дня рано до полудня ладно, то весна буде така і сапане таке, хлїб буде ладний; а як у ту пору зразу ладно, а відтак захмарить ся, то весна буде ладна, але в сапане буде *плова*; як у ту пору хмара тримала годину, то плова потриває квартиру, а як 2 годині, то 2 квартирі, а як 4 годині, то цілий місяць буде слота. Як сполудня файно, то так буде по сапаню, і тогди, як будуть брати коноплі. Як же сполудня хмарно, то не сїють з весною конопель, але лен, бо лен любить дощ. Як вечером від год. 4-ої до 6-ої файно, то зачинають робити траву від

Илні, а як хмарно, то запасують на весні траву худобою, аби опізнити сінокоси, а се на те, аби трава не вироста борзо, аї збила би дуже плова, через що годі би траву косити. Як коло 8-ої до 9-ої год. вечером файно, ясно, то треба рано веснувати, рано сіяти хліб, бо будуть морози коло Воздвиження (27/9). Як около 10-ої до 12-ої год. у ночі небо побіліє, а серед него стане *сутуга* — кусень чистого неба від Черногори, то на Дмитра буде зима; тогди роблять усе *за-годі* — скорше, як звичайно, складають скорше сіно у стоги, прячуть скорше садовину, аби морози не захопили сіна у покосах та овочів на деревах; окрім того пускають у городи худобу, аби *зима* — сніг, не припала отаву.

З часу, в який на Благовіщенє віє вітер, ворожать, коли буде він у році віяти.

Як на Сімеона Стовпника (1/9) ладно, то той рік, що йде, буде урожайний.

„Як на весні не поквачить ся Юрій відобрати ключі, то ме ще далі Дмитро витискати свої морози; як же Юрій поквачить ся, а ме віз брати, значить не в санна дорога, то мороз ме на літо затьгати (буде і літом мороз). Дмитро — заевняв Юра Шеребурьик із Бервінкової — каже тоді до Юрія: „Як ти мині не дав рано спати, я тобі не дам пристиглий хліб з поля зібрати!“ і зморозить бодай фасулі“.



ІЗДВО.

Ник сонейко зачинат змагати си в силу, а Божа днинка зачинат рости" — тоді настає у Гуцулів *новий рік*. Сесею пору обходять Гуцули велично не тільки дома, але і в церкві, яка як раз тоді обходить Різдво Христове. Легіні, що роблять у бутинах, тай ті, що *царями* порозходили ся за зарібками, сходять ся до дому, аби спожити посполу *тайну вечеру у свит вечері* у своїй хаті, куда

по віруваню Гуцулів приходять у ту пору на тайну вечеру і душі померших.

Кілька днів перед Різдвом починають газдині порати ся у хаті: порядкують, перуть, миють, білять, варять, убирають хату по святач-

ному; газди знов заходять ся коло обійстя, чешуть, змивають маржину, чистять спід неї, вивозять гній на поле, рубають дрова; а знов причта церковна порядкує у церкві: укриває престоли чистими скатерками, тиче нові свічки у поставники, чистить кадильницю, хрести, стпрає порохи з образів і т. д. — словом по всіх усюдах вештають ся люде, ладять ся до великого свята, приспособивши постом, *пилитівкою*, і свою душу до звитаня єго.

Днем перед святим вечером лагодять газдині усе, що треба до тайної вечері: микють біб, фасолю, сушениці, сливи, пшеницю, барбулі, причиняють хліб, мочать сушену рибу, готовять студенець з риби, роблять голубці, росівницю, борщ, бють олій, словом приладжують „уського хліба, що Бог урбдив“, вигадуючи так, аби з него було 12 страв, бо тільки їх треба до тайної вечері.

З усього того „хліба“ бере газдиня по ложці, аби спечи з сего кншик, а відтак, засушивши єго, переховати до Юрія (див. там).

Рано в день св. вечера робить газда живу ватру; з неї розкладає він вогонь у печи і на припічку, а газдиня заходить ся, аби усе прилажене спекти, зварити та зготовити горівку з медом, калиною, гвоздиками, цинамоном і перцем.

Того дня ніхто у хаті не пє, не їсть нічого й не курить аж до вечері; не мож того дня з ніким сварити ся ані бити ся, бо се день згоди, любови, а хто того дня посварить ся, той через цілий рік буде заводити сварку, битку; не вільно того дня рубати дров, „бо інакше буде птаха рубати кукурудзу“.

Упоравши ся з прилаженем до вечері, глядить газдиня, аби пона двірю і у хаті не стояло нічого на клинках та не висіло на грядках, по колах, „бо від того сїдала би птаха літом на городину!“

„В вечері“ застеляють стіл отавою, поверх неї накидають усякого насїня і прикривають скатеркою; на конах стола кладуть під скатерть по зубцєви чеснику. І під стіл накидає газда отави, причім „риче як корова, блїя як вівцьи, рзе як кїнь“, а се на те, аби худоба вела ся; поверх отави кладе газда ярем і цілий ряд з коня, се на те, „аби маржину не напало нічо у дорозі, аби ніхто вї не врік!“

Упоравши ся з тим, перевязує газда ножиці волічкою на те, аби „завїязало сї усе лихо, яке є в господарстві“, причім говорить: „Не ножиці вїйжу, а вилиці медведям та вовкам, аби не мали моци мою маржинку ушкодити!“ Перевязані ножиці кладе під скатерть на стіл, у якого перевязує перехрестє волічкою,

„аби не розверло ся через рік“ (аби не хибло на столї страви); потім вносить із хати йнгли, „аби чоловіка не колодо через цей рік, бо уся колотьба походить з йнгли; колотьба щезає, не находить нікого у хатї, йнк сї йнглу на свїит вечір спрїче з хати!“ Дїри у лавицях затикають отавою або клочем, причїм промовляють: „Не дьирки затикаю, але рти моїм ворогам, аби їх напасти не лавили сї мене через цілий цей рік!“

Той, що має які справи в судї, бере мотуз і вяже на нїм тузи, промовляючи: „Не туз завїнаую, але рти моїм ворогам та панам, аби мене не побивали; не туз вїйжу, а рот вїйтови, аби мене не кривдив; не туз вїйжу, а рти гавкунам та пльоткарам!“ Сїдаючи до вечерї, присїдає той мотуз з тузами і промовляє: „Аби усі рти так мовчїли, йнк ті тузи під мовь ср... в, йнк она мовчїт!“

На укритий стїл укладає газдиня хлїб у 2 ряди, а поверх них колачі і 2 топки соли.

Як уже добре смеркло ся, виходить газда з хати, стрїляє з пістоляти на знак, що час на тайну вечеру. На тот знак, або почувши его від сусїди, перебирають ся усі у чисте лудине, почїм бере газда каганець з ладаном, обходить і обкурює 3 рази хату довкруги, „аби фискавка не близила сї д' хатї і ласиця, аби не пхала сї, ади, д' маржинї“, а газдиня перецїджує насамперед бїб, солить его і кладе у мисцї на стїд; се є „перша вечера“; за бобом кладе рибу, варенї пироги, голубцї, сливи, *дзюбавку* — пшеницю з медом, барабулї *рїжженї* олієм і чесноком товченим, *вар* — сушеницї виваренї, горох *рїжжений* олієм і чесноком, *логазу* — ячмінь піханий варений з олієм або медом, славки з фасулею, пироги з маком, *росївницю* — капустяний росїв з крупами, *кашу* — просо піхане, варене, *рїжене* олієм, *кокошї* — варена луцена кукурудза.

З кождої тої страви набирає газда по трохи у корито, солить, мїшає з грисом і несе худобї, яку усю зігнав поперед в одну загороду, де дає кождїй покушати тайної вечерї.

У кого є пасїка, той їде і до бжїл, дає їм води та меду.

Опісля бере газда малий хлїбець — *кокуцїк* та маку на кружочок а в черепок або яку иньшу *посудку* накладе грани та ладану, обходить з тим цїлє обїяте по усіх кутах, їде у коморї, напїд, словом усюди, „куди ходьи люде“, а розсїваючи *самосїйний мак* (дикий) каже: „Йнк тот мак не годна відьма вїзбирати, так аби не годна пошкодити моїм маржинцї“.

За тот час мусить бути у хаті тихо, усі сидять супокійно, лише газдиня порас ся по хаті, сьвітить сьвічки, лагодить по трохи усякої вечері, але лише з 9 страв, у нову миску, „за яку не мож у місті торгувати ся“, на верх кладе колач а в середину один пугарчик з медом, другий з водою, а на колач накладе горіхів волоских та яблук; як худоба спожила вечеру, входить газда у хату, бере в одну руку приладжену жінкою миску, а в другу сокиру і виходить в друге на двір, затворивши за собою двері. На дворі запрошує він до себе на тайну вечеру ось як: „На свіит вечыр родив'єм си, на свіит вечыр хрестив'єм си, Пречиста Діва на золотім кржмі мнѣ держыла, у амивім озері*) мнѣ купала! Градівники, чорнокнижники, мольфарі, планетники, лісні вовки, медведі, лиси — прошу вас на вечеру!“ Так кличе три рази, а потім кінчить: „Йк ви не йнвили си на су тайну вечеру, йк не маєте моци йнвити си на Різдо і на Великдень, так аби-сте не мали моци ані волі тої мині шо злого зробити в хіторі моім! Як вас тепер не видно, не чути, так аби вас не було чути та не було видко через цілий рік!“ Опісля запрошує бурю на тайну вечеру, кличучи: „Будь ласкава і виходь до нас на сьвйиту вечеру!“ Так кличе три рази, почім кінчить: „Коли ти тепер не ласкава прийти на свйиту вечеру, на дарі Божі, на ситі страви, на палені горівки, на велике добро, йк ми тебе просимо, то не приходь до нас літі, йк ми тебе не трибуємо!“ По тих словах вертає газда у хату, замикає двері на засувку, бере черепок з гранею і ладаном, обводить димом 3 рази за сонцем (робить округи), почім підкурює усіх присутних і усі кути, а вкінци кладе черепок на камінь під стіл; се робить він на те, бо „пек му! *щез би*, міг-би бути у хаті, а ладаном він викурює ся, та не має моци; як курить ся, то буде чисто у хаті!“

Декуда ведуть у хату маржину, „аби вона так не переводила сі, йк ці свйита не переводьдї сі!“

Так ворожать по усій Гуцульщині, тільки у Космачи троха інакше, а то:

Як тільки покажуть ся зьвізди на небі, позганяє газда худобу до одної кошари; газдиня засьвітить у хаті, почім виймає газда столове вікно, бере під плече перший хлібець, який газдиня уекла, веретено у ліву, а сокиру у праву руку, обходять з тим три рази обійста, причім за кожним разом стає перед „вібраним“ вікном і каже: „Добрий вечір!“ — на що відповідають хатині: „Дай Боже

*) О тім пізніше.

здоров'ї!" — Потім промовляє газда: „Йнк не вижу тепер тучі, бурі, грому на моїм обійстю, так абих вї через цілий рік не видїв! Йнк не вижу тайної вечері, так абих не видїв через цілий рік звїрів межи маржиною! Затикаю ярти, пащєки зелїзними обручачами, зелїзними ключачами, аби звїр не їв мовї худоби!" Опісля замикає усї ворота, двері і входить у хату. Від тої хвилі не сьміє ніхто з хати виходити. „Хто так зробит, тому безпешно анї звїр не пожре, анї гадюка не укусит худоби, анї фуґа не зібєт дробїята. И христьянина град не вбїє". Хлїб, що держав газда підчас того ворожїня під пахою, засушують і дають худобі з вуглем із живої ватри і з сировицею.

Аби відвертати бурю, роблять у Космачи ось що: Як готувить ся вечера, треба в девятьох горшках варити девять страв: борщ, фасолі, рибу, сливки, голубці, пироги пшеничні, вужені петруги, сушеницю і пшеницю. З кождої страви беруть по ложці, замісать усе разом і, додавши трохи муки, зроблять колач і спечуть. Вечером перед вечерою беруть шутку, яка від великодня стояла за образами, сьвічку, яка була приліплена до пасхи, а до того у мисчину з усїї страви, яка варила ся на сьвят вечер і колач, та з тим виходять на двір, де вже маржина в одній кошарі зігнана. На дворі треба викрутити ся в той бік, як іде сонце, опісля так промовити: „По перший раз прощу тучу, бурю, чорнокнижників, що град товчут, дуже прощу на тайну вечеру!" — так 3 рази. Вертаючи з хати, треба викрутити ся знов за сонцем, опісля увійти у хату і, не оглядаючи ся, замкнути вї.

За тот час, як газда був на дворі, накладає газдиня у другу миску усякої вечері (страви), а на верх кладе „перший хлїб" — той, що насамперед виняла з печі, а як тільки газда поверне у хату, зажегає газдиня сьвічку, приліплює вї до миски, кладе тоту миску на полотно і подає газді; сей обходить три рази за сонцем довкруги хати, потім кладе миску на стіл і уключає, а за ним усї хатїні, почім бють поклони та „просьи щїре Бога, аби его ухвалити, упросити, аби і твх душ до вечері припустив, шо ми їх не знаємо, а їх дожидаємо, шо за нї ніхто не знає, шо они припадками пропадають, шо они бутинами побиті, дорогами покалічені, пострачувані, водами потоплені; за котрих ніхто не знає лягаючи і встаючи, ніхто не згадає дорогов ідучи, а они, бідні душі, гірко в пеклі перебувають і цего свїятого вечера чекают, шо нас у цес вечїр молитви великі вдут, шо такі душі є найдут, шо тоті душі споминут. Щїре Бога просимо, поклони бємо і споминаємо усї душі і тоти, шо їх не знаємо! Господи, заборони христьянску ху-

дїбку і мою від звірїи і від поганої віри на росах, на водах, на кождих переходах! Дькувати Богу свйитому,¹ що помїг дочекати у мирности, в радости і веселости сих божих свйиток, та поможи Боже, їх у радости відправити і від сих за рік других дїждати!“

По тих молитвах устають усї, газда бере зі стола приладжену миску з усякою стравою а звертаючи ся до кого будь з хатїнних, промовляє: „Ми усї з усього щїрого серця і з Божої волї клячемо і Божї і грїшні душі на вечерю і даємо єї, аби вони на тїм свїті так вечерїли, їнк ми тут; я даю за тотї померші душі, що на свїті погїбли, поратунку не мають; най Бог прийме перед їх душі! Я їх кїлько запрошаю і закликаю на цу Божу тайну вечеру, кїлько у цїм полотні є дьвирчок, по кїлько, аби їх було на одній дьвирочцї!“ По тих словах подає миску тому, до кого промовляв, а тот кладе єї на стїл.

Тепер засїдають усї за стїл: на чїльнїм мїсци газда, поруч него газдиня, а далї дїти, слуги і близша родина, як вона не далеко живе а прийшла, тай бїдні сусїди, що самї не мають за що урядити у своїй хатї тайну вечеру.

Як тїльки засядуть усї, набирає газда пшеницї у ложку і мече єї три рази до стелини; при першїм разї кличе три рази *прра!* потїм промовляє: „Аби так їгнїга у хатї штрикали та блїли, їнк скачет пшеница з землї до стелини!“ Кидаючи другий раз, кличе газда: *шкне!* і промовляє! „Аби тельита так рикали та підштрикували, як підштрикує д' горї ца пшеница, тай аби так футко росли, їнк футко иде пшеница до стелини!“ — а при третїм разї промовляє: „Їнк ца пшеница летит д' горї і там держит сї купи, так аби бжולי тримали сї купи, тай так аби вертали до пасїки, їнк сї віройи і аби сїдали на землю, їнк пшеница падет до землї!“

По тих примївках кладе газдиня по пів ложки пшеницї та усїх страв у кутики обох вікон, тай по горшїти сити, почїм бере бобу у руки і мече єго по усїх чотирох кутах хати, се „усе ангелам та помершим душам, що в сю нїч приходять поживити ся!“

Повасїдавши, кушають найперше пшеницї, причїм вїнчують собї посполу „щївастїям, здоровем, аби Бїг помїг другого сьїитого вечера дїждати!“ і зачинають вечеряти з усїх страв, попиваючи горївкою з медом, пивом, ситою розпущеною у теплїй водї або гербатою. На послїдку їдять бурьшву, рьжєну з олієм.

При першїм напитку, горївцї з медом, звертає ся газда до газдинї, кажучи: „Здорова була, жїнка! Дай, Божїчку, аби-сми дїждали до нарїк такого самого вечїра!“ На се відповїдає жїнка:

„Пий здоров! Дай, Божичку, здоров'ї нам тай усім вршевим!“ Відтак перебирає жінка чарку від чоловіка, пе до найстаршої дитини і так іде чарка по старшині; коли в слуги у хаті, перебиває газда і до них ось як: „Дай, Господіку, аби ти нарік дочекав сідати до вечері з жінков своєв (чоловіком) та з своїми дітьми!“ З'ївши одну страву, кладуть одну миску верх другої. Підчас вечері панує у хаті спокій, говорять хіба тогди, як треба ще кому подати, бо не вільно нікому „з місця кивати ся, аж з'їди усу вечеру“.

По вечері встають усі враз, перехрестять ся і молять ся; у кого в пасіка, там виходять усі на серед хати і сїдають на землю. Посидять так мовчки „мáленько“, а коли хотять вставати, кажуть: „Аби так тихонько у нашій пасіці, йик було у нас тихонько дома, аби так бжолі зтихонька сїдали, як ми тут!“ Як в тільні корови, то газдиня лягає на землю, „аби корови лежучи сї вположили!“ Вставши, уключають і молять ся, дякуючи Богу, що допоміг дочекати сьвят.

Як в у хаті дівка у бовтицях (на відданю), то бере хлібець, що єго крадькома спекла, під праве плече, виходить по вечері на двір „слухати“; як учує трембіту, то ворожить собі з того, що віддасть ся у тім році, а коли учує пса, що гавкає, то лишить ся рік дівкою; відки учує голос чоловіка, з того боку придуть старости.

І газдиня виходить на двір, аби з того, чи на дворі ясно чи ні, ворожити, чи і як будуть нести ся кури.

Як на вечері були чужі люде або бідні, набирає газдиня у миску усеї „вечері“ та дає їм „за померші душі!“ Коли-ж не було бідного на вечері, тоді пересилає газдиня до єго хати миску повну страв.

Мисок анї ложок не мож по вечері прятати, анї мити, они лишают ся так через цілу ніч, при запаленій сьвічці, „хто би їх зібрав із стола та помив, мав би гріх неспасенний, бо душі сьвяті не можут прийти та їсти так, як ми, они жиют царю, лижут миски, тому треба миски немиті лишити до другого дня“.

По вечері не можна денєбудь сїсти, треба уперед продути місце, де сїдає ся, аби не привалити душу яку, яких тогди богато у хату сходить ся. Вони дуже люблять, як по вечері грає скрипка, вони танцюють за нею.

У кого в близькі сусїди та знакомі, то наберуть з мисок, що стояли на столі, пшенички, рибки та ще дечого, ідуть з тим до кумів, сусїдів. Увійшовши у хату, кажуть: „Добрый вечер, як вам

сі свйиткуе?“ „Добре, як вам?“ Опісля вінчують собі посполу ось як: „На многі літа з свйитим вечером, аби дочекали посполу і на-рік такого вечера“, а передаючи принесену миску страв, кажуть: „Просимо, кумко, на вечеру; хоть не велика, то приймайте за велику“. А кума відповідає: „Велика! Велика! Аби-сте такі великі у Бога були, йик цес дар Божий великий!“ По тих повитанях за-сідають за стіл, їдять, пють, колядують, а як є у хаті скрипка, танцюють, веселять ся, набувають ся, бо „се днина весела для усього диханя!“ Коли-ж нема скрипки, то побудуть трохи, а від-так усі разом ідуть до других кумів, несучи з собою миски із стравою; так ходять одні до других, аж натраплять на хату, у якій грає скрипка, та там балюють уже до білого дня.

Йдучи з вечерею до сусідів та кумів, можна стрітити „Юду, бо він чьитує того вечера на пйного і може єго водити цілу ніч!“ Аби єго від себе відвернути, треба на дорозі закликати: „Микито, ану суди, най тьи виджу! Шос буду говорити!“ Як ся щось привиджує, шумить, летить, то той, що несе вечеру і кликав Юду, має казати: „Я не йду сам, а йду з гузців!“, се на те, аби Юда не бачив вечері, „та не водив чоловіка цілу ніч у безвісти, бо Юди ходять тої ночі по світі, аби перевідати, чи люде ходят один до других з вечерею“, бо доти буде світ стояти, доти буде найстарший Юда прикований ланцями до скали*), доки люде не перестануть свйаткувати, доки будуть одні до других з вечерею ходити. Тому то він вислав молодших Юдів, аби перешкаджали в тім. А як-би випадком на кого найшов Юда та показав ся, треба до него на відлів говорити: „Не добрий вечер“, „не йду з вечерев“ і т. д. він дасть ся обманити, бо „йиму, щезби, ніколи (не має часу)!“ — він того дня має увесь світ обігнати.

У кого є пасіка, той не виходить того вечера з хати; надто він мусів старатись, аби усе позичене було дома, усі ворота та фіртки були позамкани, бо рої поутїкали би.

Річ ясна, що по так переведеній ночі у саме Різдва мало хто приходить до церкви на утреню а ще менче на вечірню.

На Різдва рано по молитвах забирають усе зі стола, лишвають лише 2 хліби, колач, гуску соли і чеснок, що усе укладають на кінци стола (коло постелі) і те стоїть на столі до Йордану; усі кришки прачуть зі стола та дають їх враз з позісталою пісною

*), Про се пізніше.

стравою безрогам і маржині; самі-ж їдять уже скоромно, з солонною або маслом.

Другого дня сьвят сходять ся численно до церкви „на Збори“; того дня розпочинають брата церковні колядувати по селу. Охочих до того досить, кождий хотів би перед вести, бути *вибірцею* (вибраним), бо се велика честь. Коли не прийде до порозуміння межі братами церковними, рішає остаточно сьвященик, прочитавши по проповіді в церкві *вибірців* і в котрий бік вони мають іти з колядою. В деяких селах, на пр. в Космачи закупавають брата церковні усю „коляду“, платять з гори умовлену квоту до скарбони церковної і, дібравши собі людей, ідуть на свою руку з колядою. В других селах ділять ся брата церковні на *табори*, яких скількість залежить від величини парафії, (у Жабю — Ильці на пр. ідуть у 5 таборах, в Ясеніві у 2 табори, в Яворові ділять ся на 8 пайок і т. д.); в кождім таборі є один церковний брат — *вибірця*, який добирає собі *березу* (переша?), такого, що уміє всякі коляди і в них перед веде, а той добирає собі 6—10 „кольдників“, між ними одного трембітанника, одного скрипичника і одного „кона“ (на коня беруть якого „уферму, аби з него було сьміху богато“); окрім тих добирають собі „пльсанників“, з яких кождий мусьят мати топорець. (У Космачи нема „пльсанників“).

Колядники беруть із церкви для *вибірця* скарбону і хрест, для *берези* більший дзвінок, а для себе менчі; дзвінки присилують собі до правої руки; *кіль* іде без дзвінка.

Вибори, поділ на табори та вихід колядників стягає до церкви велике число цікавих людей, які зразу товаришать колядникам, що збившись у „табори“ розходять ся кождий у свій кут села.

Розтаборившись, починають брата церковні а за ними колядники при супроводі скрипки початок до коляд, при чім, як і при усіх колядах, поодинові стрічки коляд присьпіває сам береза, а колядники сьпівають лише за кожною стрічкою, пересьпіванною березою, припів: „Гой (Гей, Ой) дай Боже!“

І. Гой вйшло брацтво рано з церковці!

Гой дай Боже!

Тай стали собі у три рьдочки!

Гой дай Боже!

Тай загадали три загадочки!

Г. д. Б.!

Ой браті, браті, ми порадьмо си;

Ой порадьмо си тай не зрадьмо си,

Та не купуймо на дівки срібло,
 На дівки срібло, на жінки золото*);
 Купім ми собі золоті човни,
 Золоті човни, срібні веселця,
 Тай пустім ми сі края Дуная!
 Краєм Дунаєм на сине море,
 А синим морем в золоті брами,
 Кольдувати, мир звеселяти,
 Мир звеселяти тай вінчувати:
 Из сими свйитки аж до Васильи,
 Пишні газди тай їх газдині
 Из чельндочков, из діточками,
 Шьистым, здоровйым, свйитим Рождеством,
 Свйитим Рождеством, Ісусом Хрестом!

Гой дай Боже!

(Жабв.)

2. Гой вйшло брацтво рано з церковці,
 Гой дай Боже!
 Тай стало собі у три рьдочки,
 Гой дай Боже!
- Підемо, браті, кольдувати,
 Підемо, браті, Христу співати!
 Закольдуем миску золота,
 Миску золота, а другу срібла.
 Підемо собі до золотаря,
 Зробимо собі золоті човни,
 Золоті човни, срібні веселці,
 Тай пустимо сі на бистру воду,
 Тов бистров водов на тихий Дунай,
 Тай поїдемо краєм Дунави,
 Краєм Дунаєм на сине море,
 Там зустрінемо доброго пана,
 Шо кольдничкам вірно заплатить.
 Подай му, Боже, шістьи, здоровйи
 На родиначку, на худобочку!
- Гой дай Боже!

По відспіваню початку простують усі табори насамперед до сьвященика; „пльсанняки“ ідуть поза колядниками „пльс-

*) аби їх утихомирити за цілотижневу і довшу неприємність у хаті.

сучи дрібно і викручуючи топірцями по плечу". Під вікнами сьвященика починає ся колядованє звичайно колядою церковною.

Я зібрав коляди з усіх сел галицької Гуцульщини; з винятком кількох повторяють ся вони з менчими або більшими вариянтами по усіх селах; тому подаю тут тільки найповніші, а для порівняня додаю декілька вариянтів, пропускаючи з зібраних рівнозвучні тай ті, в яких бракують цілі звороти, стрічки або котрі безладно з собою по дві або і три повязані. Під тими, що я новішими часами чи то сам зібрав, чи то, що мені надіслано, подаю хто і де їх сьпівав, а під колядами зібраними мною давнійше не подаю їх жерела з причин поданих в передмові. — Церковних коляд, хоч деякі з них не цілком згідні з церковним текстом, не подаю.

Колядувати починає береза за супроводом скрипки; за кожною ним пересьпіваною звороткою присьпівують колядники звичайно *припів* — рефрен: „Ой (гой, гей) дай Боже!", а по деяких селах присьпівують иньші припиви, як: „Сьвітлий вечер!", „Господи Боже!", „Радуй си!", „Ой сьвітє Різдо!", „В неділю!", „На Різдо рано!", або повторяють зворотки, пересьпівані березою, або на нуту тої зворотки присьпівують „Славен єє, Боже, по всему сьвіту, славен єси!", „Повівай, повівай, вітре йа все з тихенька!", „Ой гордий, пане, пане (імя)!" і т. и.; ті припиви се не складова частина певної коляди, а залежать виключно від колядників, через що в однім селі присьпівують до коляди припів один, а в другім до тої самої коляди иньший.

Ті припиви подані при колядах лише за першою і послідною звороткою, вони висунені трохи на право, для означеня, що повторяють ся за кожною звороткою, пересьпіваною березою.

Майже усюда і то кожду зворотку починає береза протяглим звуком: „Йа" або „Ой (гой)", а в Космачи таким „жее!", воно є тільки підхопленєм кінця припіву „Ой дай Боже!", тому звучить в сьпіві кожда зворотка ось як:

Йа, Ци дома, дома...

Йа, Ой сидит собі, книжку читає...

або *Ой*, Ци дома, дома...

Ой, Ой сидит собі...

а в Космачи: *Жее*, Ци дома, дома...

Жее, Ой сидит собі...

Окрім того колядники втручають всюди *й*, де тільки дасть ся, на прим.:

Виросла й сосна й золота й рясна й...
 Ци дома й дома й наш пан...
 Ой ми й знаємо й, що й таада й дома й...

В текстах коляд тут поданих я се поминаю.

Кожда коляда кінчить ся „вінчованєм“, відповідним до особи, котрій колядовано. Ось кілька таких „вінчовань“ :

.....
 А за цим словом бувай нам здоров!
 Бувай нам здоров, господаречку!
 Не сам собою, а з таадинькою,
 Йа з таадинькою та з родиною!
 Дай же ти, Боже, йа в дім здоровя,
 Йа в дім здоровя на чельдочку,
 На чельдочку, на домовую
 Тай на худібку на роговую.
 Ой дай Боже!

.....
 Дай же ти, Боже, йа в хаті ситно,
 У хаті ситно, на двір прибитно*.)
 Дай же ти, Боже, на хаті зіля,
 На хаті зіля, в хаті весіля!
 В пасіці бжолы из ровчками,
 Из ровчками, паровчками!
 Ой дай Боже!

.....
 Бувай же здоров, господаречку,
 Бувай же здоров з господинечков!
 Дай же ти, Боже, дома здоровин,
 Дома здоровин й на чельдочку,
 На чельдочку на домовую
 Тай на худібку на роговую!
 Ой дай Боже!

.....
 Вінчуємо ти шьистем, здоровем,
 Свйитим Рождеством, Ісусом Хрестом!
 Сесї свйитонька свйиткуй же здоров,
 А другі свйитка дочекай здоров!

*.) аби прибувало усього.

Поможи, Боже, свїята кінчати,
 В шьвистю здоровю других діждати!
 Ой дай Боже!

.
 Вінчуємо ти шьвистем-здоровїим,
 Шьвистем-здоровїим, Рїздвом Христовим!
 Дай же ти, Боже, в городї зело,
 В городї зело, в хатї весело!
 Подай же, Боже, всїм здоровїичко,
 На худобочку, на двір шьвистьвчико,
 На худобочку, на роговую,
 На чельдочку, на домовую!
 Ой дай Боже!

.
 Бувай же здоров, гордий паничу,
 Гордий паничу, чом (їмя)
 Не сам собою, з дьндем, ньенькою,
 З дьндем, ньенькою, з всев чельдкою!
 Ой дай Боже!

.
 Бувай же, здоров, пишний паничу,
 Пишний паничу, чом (їмя)
 Рости великий, Богу на славу,
 Богу на славу, на превелику!
 Дьндеви й ненці на утїхочку,
 А добрим людям на порадочку!
 Ой дай Боже!

.
 Бувай здорова, кречная панно,
 Кречная панно, чом (їмя)
 Рости здорова тонко високо
 Людским дївчатам на завидоньку!
 Дьндеви й ненці на услужечку,
 Твоєму газді на утїшечку!
 Ой дай Боже!

.
 Вінчуємо ти шьвистем здоровем,
 Шьвистем-здоровем, красним молодцем,

Красним молодцем й розумом добрим,
Й розумом добрим і віком довгим!
Ой дай Боже!

Рости велика до черевика,
Від черевика до чоловіка!

Ой дай Боже!

Різнородність арій коляд, сьпіваних по Гуцульщині, не велика; я слухав більш 200 колядників з ріжних сел, але не довелося мені почути иньших арій, як сі, що понизше подаю; помінаючи малі ріжниці, яких годі подавати вже тому, що вони змінюють ся не тільки в устах другого колядника, але й у того самого зараз при відсьпіваню другої зворотки, або таки при повтореню тої самої. Тут не йде про те, на яку нуту сьпівують ся коляди, а тільки про самі арії. Окрім того подано мені деякі тексти коляд без арій. Ті самі коляди сьпівують ся у одних селах на одну, у других на другу, але все-ж на одну з понизше поданих арій. Через те все не подаю арій під окремими колядами.

Перших 6 арій коляд поданих понизше і дві пльсанки списав Вп. проф. Філарет Колесса з уст колядників; иньші списав проф. О. Людкевич за фонографом, на який я коляди збирав.

До вібраних коляд додає проф. Колесса ось які замітки:

Майже усі колядки мають однакову характеристичну будову стиха, що складає ся правильно із двох груп сьлябічних по пять складів (5+5) і рефрену, що має звичайно 3—4 склади: „Гей дай Боже“, „Славен єсть“.

Отсим групам сьлябічним і рефренови відповідають фрази музичні, так що мелодия колядкова складає ся звичайно з трьох фраз музичних, як у колядках 1, 2, 3, 4, 7. Стихови колядковому без рефрену відповідають дві фрази музичні, як у пльсанках.

При подвоєню стиха колядкового в мелодії строфа колядкова складає ся з 4 або 6 груп сьлябічних і відповідно до того з 4 або 6 фраз музичних, що становлять цілість мелодийну.

Часами замість групи зложеної з 5 складів виступає група чотирьоскладна, як у колядках 5, 6.

З огляду на характер мелодії можна в наведених колядках розрізнити два типи: 1—4, 5—6.

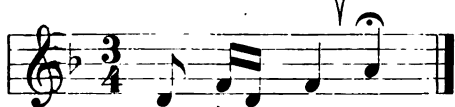
Не треба і згадувати, що колядки, як взагалі пісні обрядові, належать до найдавнішої формації наших народних пісень і заховали старинний характер і в формі себто в будові стиха і характері мелодії.

Коляди:

1.

Moderato.

1. На сьвітій ве-чер, на різ-дво ра-но,
2. Пре-чи-ста Ді-ва кі-кьи ро-ди-ла,



1. } Гей дай Бо-же!
2. }

Варьянт.

Moderato.

1. На сьвітій ве-чер, на різ-дво ра-но,
2. Пре-чи-ста Ді-ва кі-кьи ро-ди-ла,



1. } Гей дай Бо-же!
2. }

2.

Andantino.

1. По го-рі го-рі па-ви лі-та-ли
2. Тудаж нам бу-ла здав-на сте-жеч-ка



1. Гей дай Бо-же! А по до-ли-ні,
2. > > > > Хо-ди-лаж не-ю



1. пі- рйи ро- ня- ли, Гей дай Бо- же!
 2. пиш- на до- неч- ка, » » » »

3.

Andante.

1. Йа в по-ли, по- ли ру- бят ся дво- ри,
 2. Ру- бят ся дво- ри на шти-ри вуг- ли,



1. } Гей дай Бо- же!
 2. }

4.

Andante.

1. Ой за- ба- рив си мі- сьиць у кру- зі,
 2. Місьиць у кру- зі гість у до- ро- зі,



1. } Сла- вен єсть.
 2. }

5.

Allegretto.

1. Вой ма ра- но зо- ря зо- ря- ла, Дай Бо- же!
 2. Вой ще май ранче ко- гу- ти пі- ли, Дай Бо- же!



1. } Дай е- му Бо-же щі-сте здо-ро-вє, Дай Бо-же!
2. }

6

Allegretto.

1. На сьві-тий ве-чер на рі-здво ра-но,
2. Ва-силь греч-ний пиш-ний гор-діль,



1. Дай Бо-же! Пре-чи-ста Ді-ва
2. Дай Бо-же! Ва-силь греч-ний



1. кі-кьє ро-ди-ла, Дай Бо-же!
2. пиш-ний гор-діль, Дай Бо-же!

7

Andante.*Solo скрипка.*

1. Но-ва-я ра-да
2. Пре-чи-ста Ді-ва



1. нам сьї зйи-ви-ла 1. } Ой дай Бо-же.
2. Си-на вро-ди-ла 2. }

Матеріал до українсько-руської етнольоїї, т. VI.

4

8.



1. Сто- йть Ца-рю на си-ним мо-рю, ра-дуй си!
 2. Д не-му при-хо-дит І- сус Христос, ра-дуй си!



1. } Ра- дуй си зе- мле, син на- ро- див си.
 2. }

9.



1. Ой в ліс-ку в ліс-ку на жовтім піс-ку 1. }
 2. Ро- сло де- рев-це тон-ке ви- со-ке 2. } Славен ес,



Сла- вен ес Бо- же по все-му євї-ту.

Подаю коляди після того, кому вони приспівують ся.

I. Священикови :

I. Отче духовний, любі татку наш!

Гой дай Боже!

Наблизте си д' нам, послухайте нас!

Ой ми хочемо йа в вашім дому

Одну пісночку вам розказати,

За Суса Христа, Божего сина,

Божего сина, нашого Бога!

На свйятий вечір Ісус родив си,

На свйите Рїздво він утвердив си,
 А на Відорші Христос претив си.
 Хто-ж его претив? Иван Хреститель!
 Тай віпроважъив до Русалима;
 А в Русалимі богатї люде,
 Наклали мости з жовтої кости;
 Тими мостами Сус Христос ходит,
 Сус Христос ходит, Бсгу си молит.
 Йвк тото вчула погана віра,
 Погана віра, самї жидове,
 Погана віра вся си здвигнула.
 Не могли вони Христа пізнати,
 Мусїли собі свйитцьи наймати.
 Ой же тот свйитец бай на брамі став,
 Исуса Христа в ручку цілував,
 В самїй тїй хвилї Христа запродав!
 Ай взяла Христа погана віра,
 За білі ручки на тьижкі муки;
 Взьили жидове, Христа мучїли,
 Христа мучїли, на муки брали,
 Терновий вінчик на голов клали,
 Ой ожиночков оперезали.
 Всьике деревце за нїгті били;
 Жадне деревце ни прїймало си,
 Ни прїймало си, все ламало си,
 Зпоза нїгтяків кров не пустило;
 Червява ива лиш зогрїшила,
 Христу заа нїгтів кровцу пустила.
 Дивїи си вони на Христа муки,
 На Христа муки, — все Христос жив!
 Поклали Христа в терновї крісла,
 Тернове копїи в головку вбили!
 Дивїи си вони на Христа муки,
 На Христа муки, -- все Христос жив!
 Поклали Христа в глогову постїль,
 Глогове копїи у ручку били!
 Дивїи си вони на Христа муки,
 На Христа муки, — все Христос жив!
 А вии узьили на хрест прибили!
 Дивїи си вони, — все Христос жив!
 Вхопив один жид бай піку в руки,

Заколов Христа під правих грудех;
 Ой йила з Христа кровцьи стїкати,
 Зачьив Сує Христос тогди вмирати.
 На цілім сьвітї тогди тьма стала,
 Сонце ни грїло, мїсьиць ни сьвітив,
 Мїсьиць ни сьвітив, сьвіт си засмутив.
 А вони Христа у грїб поклали,
 Чотирох жовнїр на варту дали,
 А самї собї вечерять пішли.
 Йнка-ж то була тота вечера?
 Вечера була: рибка клининка,
 Рибка клининка тай когутинка!
 Кажет один жид: „Йнк цесьи рибка,
 Йнк цесьи рибка у воду плисне,
 Тогди Син Божий з гробу воскресне!
 Йнк цес когутик закокурїджет,
 Тогди Син Божий из гробу втїчет!“
 Дивїи си вони, а рибка в мори,
 А рибка в мори, бо вже плаваєт,
 А вже Сує Христос в гробї вживаєт!
 А когутичок крильцьими избив,
 Крильцьими избив, закукураїкав,
 А вже Сує Христос из гроба втїкав.
 Земля си встрїсла, варту упала.
 Тогди на сьвітї весело стало,
 Весело стало, сонце загрїло,
 Сонце загрїло, мїсьиць засьвітив,
 Мїсьиць засьвітив, сьвіт си ввеселив.
 На синих морах корабель плавле,
 А в тім кораблі сімсот пристолів,
 Поза пристоли сімсот духовних.
 Ой сидьи, сидьи, службочку служьи,
 За Христа муки, за їх розлуки!
 Вінчуємо вас, наш пишний Пане,
 Отче духовний, наш пишний Пане,
 Шьистьим, здоровїим, многи дітами!
 Дай же вам, Боже, по двору шьистьи,
 По двору шьистьи на худобочку,
 А в дім здоровля на чельидочку!
 Дай же вам, Боже, втїхи, радости,
 Втїхи, радости тай веселости,

Від молодости аж до старости,
 А рік від року токма до віку!
 Гой дай Боже!

(Юра Кутащук - Ясенів гор.)

2. Йа в лісі, в ліску, в вишневім садку!
 Гой дай Боже!

Росло деревце тонке, високе,
 Тонке високе в корінь глибоке,
 В корінь глибоке, а в верх кудрьиве;
 На тім кудрику сив сокіл сидит;
 Ой сидит собі, делеко видит;
 Ой він аж видит на синї моря.
 На синїх морях карабец плавле,
 А в тім карабци сімсот престолів,
 Поза престоли сидьи панове.
 Ой сидьи, сидьи, радочку радьи,
 Радочку радьи первовічную,
 Йнк жиди Христа на муки брали,
 Терновий вінчик на голов клали,
 Всьике деревце за нігті били;
 Тото деревце не приймало си,
 Не приймало си, все ламало си,
 Зпоза нігстиків кров ни пустило;
 Червива нва лиш зогрїшила,
 Христу зза нігтів крївцу пустила.
 Де крївця кане, в землю потане,
 В землю потане, з землі відтане,
 З землі відтане, там винце зийде;
 Де слюзка кане, в землю потане,
 В землю потане, з землі відтане,
 З землі відтане, там церков стане;
 Де слинка кане, в землю потане,
 В землю потане, з землі відтане,
 З землі відтане, керничка стане.
 Керничка будет людям на прихїд,
 А винце будет людям на закїн;
 Керничка будет людям на питьи,
 Людям на питьи, всїм на пожитьи.
 Вінчуємо вас, наш пишний пане,
 Шьєстьям здоровїям, многи літами,

Свйитям Рождеством, Божим божеством,
 Тай Відорщами тай радощами.
 Дай же вам, Боже, втіхи радости,
 Втіхи радости і веселости,
 Від молодости аж до старости,
 А рік від року токма до віку!
 Поза цим словом тривайте здорові!
 (Юра Кутацук — Ясенів гор.)

3. Нова рада нам сі зйивила

Ой дай Боже!

Пречиста Діва сина вродила!
 Їнк го вродила, в пелени ввила,
 В пелени ввила, в йнслі вложила,
 В йнслі вложила, сінцем прикрила,
 З йнселец брала, миром купала.
 Миром купала, в ризи вбирала.
 Свйита Пречиста ослони клала,
 Всї апостоли з сьвіта зивала;
 Раду радили, субор судили,
 Їнк би дитяти имйичко дати.
 „Дали-ж бих ему свйитого Петра!“
 Пречиста Діва то не злюбила,
 Ой не влюбила тай не вхвалила,
 Увес тот субор увес звалила!
 Пречиста Діва ослони клала,
 Йа всі свйитїї з неба зивала;
 Раду радили, субор судили,
 Їнк би дитяти имйичко дати.
 „Дали-ж бих ему свйитого Павла!“
 Пречиста Діва то не злюбила,
 Ой не злюбила тай не вхвалила,
 Увес тот субор увес звалила!
 Пречиста Діва ослони клала,
 Йа всі ангелї з царства зивала.
 Раду радали, субор судили,
 Їнк би дитяти имйичко дати;
 „Дали-ж бих ему самий Сус Христос!“
 Пречиста Діва тото учула,
 Тото й учула тай улюбила,
 Ой улюбила тай ухвалила,

Їа ввес тот субор д' собі приймила.
 Усім ангелам подькиувала,
 А ввес тот субор тай записала.
 Пречиста Діва голов підняла,
 Голов підняла, з низка вклонила,
 Їа всі ангелі поклонили сі.
 Жиди невірні посмутили сі,
 Посмутили сі, стали ридати,
 Стали ридати, раду радити.
 Пречиста Діва йнк того взнала.
 Ісуса Христа вна ізховала.
 Прийшли жидове, стали питати,
 Стали питати, ревідувати :
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“
 Сховалам его в шовкову траву.
 Ирод невірний на то не дбає,
 На то не дбає, траву рубає,
 Траву рубає, Христа шукає.
 Всю траву изтяв, Христа не найшов
 Христа не найшов тай назад прийшов
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“
 Сховалам его в темнії ліси.
 Ирод невірний на то не дбає,
 Ліси рубає, Христа шукає.
 Всі ліси изтяв, Христа не найшов,
 Христа не найшов тай назад прийшов.
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“
 Сховалам его в йиру пшеницу.
 Ирод невірний на то не дбає,
 На то не дбає, Христа шукає;
 Пшеницу изтяв, Христа не найшов,
 Христа не найшов тай назад прийшов.
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“
 Сховалам его тай до Египту.
 Ирод невірний на то не дбає,
 На то не дбає, діти рубає.
 Три турмі дітий Ирод изтяв,
 Ой Ирод изтяв, Христа не найшов,
 Христа не найшов тай назад прийшов.
 „Пречиста Діва, дес Христа діла?“

Післалам яго тай на небеса!
 Ирод невірний став, засмутив сі,
 Шо перед Богом він осквернив сі.

Ой дай Боже!

(*Михайло Палійчук — Космач.*)

4. Ой в ліску, в ліску, на жовтім піску,
Свйитий вечір!

Росло деревце тонке й високе,
 В корень глібоке, в листок широке,
 В листок широке, в цвiток багрове,
 В цвiток багрове, в вершык кудрьиве.
 Ой на тій кудри сам сокіл сидит,
 Ой, сидит, сидит, далеко видит.
 Ёйик за далеко? На синє море.
 Края Дуная корабель плавле;
 Шо в тім кораблі? Самі столове,
 Коло твх столів все старі люде,
 Ой старі люде й старі газдині,
 Старі газдині радочку радьи:
 Шо не так тепер, ёйик стародавне,
 Шо кум до куми з вечерев не йде,
 Син на таточка ручку здіймає,
 Довька матери не послушає,
 А брат на брата ніж витьгає,
 Сестра на сестру чыру шукає,
 Сусід сусіда в пана тьгає,
 В пана тьгає, під кару дає,
 Посмутило си, похмурило си,
 По всему сьвіту, маковим цвiту!

Свйитий вечер!

(*Мих. Гутинюк — Криворівня.*)

5. Дьйкуймо Богу Ісусу Христу,
Ой дай Боже!

Ісусу Христу, Пречистій Діві,
 Пречистій Діві і усім свйитим
 І усім свйитим, шо є у небі,
 І усім старшим, шо є на землі!
 Пані господару, сїдай коло нас,
 Не сам з собою, із дружиною,

Із дружиною, із діточками.
 Сьвдте коло нас, послухайте нас;
 Будемо ми вам кольдувати,
 Кольдувати, Христу сьпівати.
 Царю Давиде, ставай со слави,
 Кольдуй кольнду разом із нами.
 Христу рожденному всі царі грають,
 Сьпіваймо, граймо, граймо, сьпіваймо,
 Хрста рожденного всі вихваляймо!
 Діди з бабами, газди з жінками
Христу рожденному всі вони грають
Та веселенько Христу сьпівають!
Хрста рожденного всі вихваляють!
Сьпіваймо, граймо, граймо, сьпіваймо,
Хрста рожденного всі вихваляймо!)*
 Парубки з дівками, хлопці з дівчантами,
 Христу рожденному... і т. д.
 Коники, коровки тай ще волики,
 Христу рожденному... і т. д.
 Овечки, козочки, та й ще і бжілки,
 Христу рожденному... і т. д.
 Гусочки, качечки та поросючки,
 Христу рожденному... і т. д.
 Курочки, когутки та голубочки,
 Христу рожденному... і т. д.
 У скрипки, в трубки тай ще у давінки
 Христу рожденному... і т. д.
 Ой місяці, сонце, зірниці з неба,
 Христу рожденному... і т. д.
 Ой дощик дрібний тай вітри з неба,
 Христу рожденному... і т. д.
 Тай і водиці, шо всім нам треба,
 Христу рожденному... і т. д.
 Вам на здоров'ї, наш господару,
 Не сам з собою, із дружиною,
 Із дружиною і діточками.
 Вінчуємо вас шьистем-здоровїим,
 Шьистем-здоровїим, свїнтим Рождеством,
 Свїнтим Рождеством і Сусом Христом,

*) Тих 5 рядків повторяє ся по кожній зворотці.

Матеріал до українсько-руської етнольоґії, т. VI.

І Сусом Христом і Новим Роком.
А за сям словом трывайце здорові.

(Марко Мегеденюк — Річка.)

6. В вишневім саду стала росицьа,
Господи Боже!
З тої росиці стала кирницьа,
Їа в тій кирниці сьвіта Пречиста,
Сьвіта Пречиста Христа купала.
Їнк го скупала, борзо сховала.
Прийшли жидове Христа шукати:
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам яго під біле терно.
Прийшли жидове терно рубати,
Терно зрубали, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам яго під чорне терно.
Прийшли жидове терно рубати,
Терно зрубали, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам яго під білий камінь.
Прийшли жидове камінь знимати,
Камінь изняли, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам яго в шовкову траву.
Прийшли жидове, траву скосили,
Траву скосили, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам яго під сине море.
Прийшли жидове море гатити,
Море гатили, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам яго під чорне море.
Прийшли жидове море гатити,
Море гатили, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Післала-сми го аж на небеса!
Небеса вчули, отворили си,
Всі души в Бога ввеселили си.
Пречиста Діва Христа віддала

Людем на радість, Богу на хвалу!
Господи Боже!

(Юра Шеребурьик. — Барвінкова.)

Від сьвященника розходять ся усі табори у свої *поку́тя*.

Наближаючи ся до хати, перед якою мають колядувати, на яких 50—100 кроків починають іти „плюсучі поровень кроком“, поважио, що дає догадуватись, що се якийсь давний релігійний танець, тим більше, що виводять его не раз сивоволосі газди, немов би хотіли в той спосіб свого Бога вшанувати. При плясу подзвоняють колядники коротко *поровень* — до такту, а плясанники сьпівають:

Ой зза гірочки, зза калиночки
Їхали люде з Україночки,
То в білім, то в чорнім, то в коротенькім,
Їа кольднички, всі молоденькі!

Завертаючи у ворота обійстя, починають коляду:

Ми д' сему двору ід веселому,
Ой дай Боже!
Ой ми-ж до тебе в рік загостили,
Ой дай Боже!

На подвірю затрембітає трембітанник, а як в хто з рогом, затрубить, аби дати знати людям, котрі сплять, аби вставали; з колядою ходять і по цілих ночах; колядники уставляють ся лицем до вікон, попереду вибірця, задзвонивши у дзвінок, питає:

„Ци спиш, ци чувш, наш господарю? Та ци дозволиш кольдувати?“

На голос із хати: „Просимо!“ заграє скрипичник у скрипку „до кольди“, а за ним зачинає кольдувати *счінанник* — *береза* „в одін голос“ (сольо), потягаючи за скрипкою ось яку коляду:

II. Коляди під вікнами:

1. Ци дома, дома, сам пан господар?

Ой дай Боже!

Ой ми-ж бо знаєм, господар дома!

Він сидит собі по конаєц стола,

Що конаєц стола йнворового.

Їа на тім столі три кубки стоїи,
 У однім кубку солодок медок,
 Їа в другім кубку багрове пивце,
 Їа в третім кубку зелене винце.
 Солодок медок на свйитий вечір,
 Багрове пивце д' свйитому Ріадву,
 Зелене винце людям на закін!

Ой дай Боже!

(Юрій Соломіїчук — Жабв.)



Колядники

2. Ми д' цьому дому тай веселому,
 Ой дай Боже!
 Ой ми-ж до тебе все в рік гостеве.
 Ой один-ж ми гості: ясне сонничко,
 Другий же гості: сьвітлий місяцю,
 Треті-ж ми гості: дрібний дощичку.
 Чим пофалиш сї, ясне сонечко?
 Гой йик я зйїду рано в неділю,
 Загрію собов в церкві престоли,
 Осьвічу церкви, в церкві престоли,

Дім господарский, мир християнський.
 Чим си пофалиш, йисний місьцяю ?
 Гой йик я зійду темної ночи,
 Темної ночи тай опівночи,
 Зрадує ми си гість у дорозі,
 Гість у дорозі, зьвіринка в поли,
 Зьвіринка в поли і рибка в мори !
 Дробен дощичу, чим си пофалнш ?
 Гой йик я спаду тречи на мая,
 Зрадує ми си жито пшеницьи,



під вікнами.

Жито пшеницьи, всьика пашницьи.
 А за сим словом будь же нам здоров,
 Будь же нам здоров, господаречку.
 Ни сам из собов, з свойив газдинев,
 Свойив газдинев тай з діточками !
 Дай же вам, Боже, в ваш дім здорове,
 В ваш дім здорове на чельдочку,
 Гой на двір шісте на худобочку !
 Вінчуємо вас шістем, здоровийм, свийтим
 рождеством тай новим роком, тай дов-
 гим віком; аби-сте цей рік в мирности
 прожили тай других свийток діждали.

Ой дай Боже !

(Максим Борчук. — Космач.)

3. Ци дома й дома ой пан господар ?

Ой дай Боже !

Ой ми то знаєм, шо газда дома.
 Сидит він собі по конец стола,
 Ой сидит, сидит, книжку читає,
 Книжку чтає, пісню сьпіває.

Прийшли до него й від Бога й гості,

Від Бога й гості, всей кольднички ;

Прийшли го знати, єго витати,

Єго витати, пісню сьпівати,

Пісню сьпівати й кольдувати ;

На дворі мороз, сьпівати не мож,

Ой газдо ладний, просимо встати,

І нас до хати зараз впускати !

Ой дай Боже !

(Мис. Гутинюк. — Жабс.)

4. Ой ци спиш, газдо, ой ци ти чуєш?

Ой дай Боже!

Хочемо тобі пісню сьпівати,
 Пісню сьпівати, кольидувати.
 Ой на всем небі сонце сияє,
 Йа в цего газди мак процвітає.
 Ой вперед хати є керниченька,
 Ой керниченька ше й мурована,
 Ой сріблом золотом вна гартована.
 Коло кернички є дві дівочки,
 Ой йнк на небі бай дві зірочки.
 Одна дівочка: Богородица;
 Друга дівочка: Пречиста Діва.
 Богородица Христа родила,
 Пречиста Діва того узнала,
 І взяла Христа, зараз скупала,
 Христа скупала, в ліси сховала.
 Два три йангелі злинули з неба,
 Ой йангелики, все легіники.
 Ой ми ідемо ліси рубати,
 Ліси рубати, Христа шукати.
 Ліси зрубали, Христа не нашли.
 „Пречиста Діво, дес Христа діла?“
 Пречиста Діва Христа скупала,
 Христа скупала, в траву сховала.
 Два три йангелі злинули з неба,
 Ті йангелики все косарики;
 Ой ми ідемо траву рубати,
 Траву рубати, Христа шукати;
 Траву изътили, Христа не нашли.
 „Пречиста Діво, дес Христа діла?“
 Пречиста Діва Христа скупала,
 Христа скупала, в цес дім сховала;
 Два три йангелі злинули з неба,
 А ті йангелі все кольидники.
 Ой ми тут прийшли тай Христа нашли.
 Ми кольидники прийшли го знати,
 Прийшли го знати, єго витати,
 Єго витати, пісню сьпівати,
 Пісню сьпівати, кольидувати.

(Проць Рибарук — Бервінкова.)

5. Йа д' цему двору, йа д' веселому

Гой дай Боже!

Гой прилинула сива зазулька,
 Тай сіла собі на се виконце.
 Гой сіла, сіла, стала кувати,
 Стала кувати: Пускай до хати!
 Пускай до хати скольидувати.
 В нашого газди сам Господь ходит,
 Сам Господь ходит по загородах,
 Запрыгат воли йа в два три йирми,
 Бячки третъички йа все в чотири.
 Сам Господь ходит тай по кошъирах,
 Загонит вівці на дві три струнці,
 Тоті йирочки йа все в чотири.
 Сам Господь ходит тай по вінниках,
 Запрыгат конї в дві три борони,
 Тоті лошъички все на чотири.
 Сам Господь ходит тай по пасіках,
 Рої, парої йа все в чотири.
 Сам Господь ходит тай по склепницях
 Міръне гроші полубічками,
 Тоті червінці йа все в терілці.
 Сам Господь ходит тай по коморах,
 Збирает шати йа в два три рьиди,
 Сукні шовкові йа все в чотири!
 Тай по сім слові, чъисний здоровий,
 Чъисний здоровий тай бо наш брате,
 Тай бо наш брате, тай брате Юрку!
 Чъисний здоровий!

(Тюдів.)

6. В нашого брата злотні ворота,

Гей дай Боже!

Злотні ворота з самого злота.
 Ні мла, ні вода, то білі вівці,
 За овечками три пастерочки.
 Ой ходит, ходит, три трубки носъит,
 Одному ймйичко: Свйитий Дмитричко;
 Другому ймйичко: Свйитий Никола;
 Третому ймйичко: Свйитий Юричко.
 Ой йик затрубив присвйитий Дмитро,

Гори долини засмутили си;
 Ой йнк затрубив свйитий Никола,
 Гори долини забілили си.
 Ой йнк затрубив присвйитий Юрій,
 Гори долини ввеселили си.
 Ліс си ввеселив тай садок зацвив,
 Тай садок зацвив, йнгідки зродив!
 Тай по сім слові чьисний здоровий,
 Чьисний здоровий тай бо наш брате,
 Тай бо наш брате, тай брате Йване!
 Чьисний здоровий!

(Тюдів.)

7. Ид цему двору ид веселому,

Гей дай Боже!

Прийшли гостеве у рік до тебе.
 Ци дома, дома наш пан господар?
 Ой бо ми знаєм, шо він є дома.
 В нашого пана побита брама,
 Брама побита, срібні ворота,
 Срібні ворота, біле задвір'я,
 Біле задвір'я, білі овечки,
 Білі овечки тай коровочки,
 Тай коровочки, сірі волики.
 Ой бо ми знаєм, що газда дома,
 Він сидит собі по конец стола,
 По конец стола йворового!
 Ой тоти столи красно покриті,
 Красно покриті йлчі скатерти,
 На тих скатерт'ях круті колачі,
 Круті колачі, пиво варене,
 Пиво варене, вино зелене.
 Вставай з постелі, отворьий двері,
 Уставай з лавки, розмикай замки,
 Пускай до хати, ни дай стояти,
 На дворі мороз, стояти ни мож.

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

8. Йа в лісі, в лісі, тай на дуброві

Ой дай Боже!

Блудило блудців сімсот молодців,

Приблудили вни до цієї хати.
 Чи спиш, чи чуєш? Пускай до хати,
 Пускай до хати, пісню співати.
 Сам устань, устань, засьвіти свічки,
 Три світлі свічки; розмикай замки,
 Розмикай сталні (роз. замки), застели лавки,
 Застели тесові (роз. лавки), вбери сі в шати,
 Вбери сі в дорогі (роз. шати), пусти до хати!
 Застели, застели тесові столи,
 Наклади на ні увсеї дари,
 А сам віходи та нас запроси,
 Запроси в хату, будем співати,
 Й старі дідове все споминати.

(Луца Бойчук. — Ростоки.)

9. Чи дома, дома бідная вдова?

Ой дай Боже!

Ой сидит собі по кінець стола,
 Ой сидит, сидит, думку думає,
 Думку думає за господаря.
 Приходить ид ній Божая Мати:
 Ти, гречна вдово, лиш думати,
 На твоім полі плугатор оре,
 Плугатор оре чотирма воли.
 Ой свйитий Петро волики водит,
 А свйитий Юрій за плугом ходит,
 Пречиста Діва їсточки носить.
 Ой гречна вдово, будь нам здорова,
 Вінчуємо ти шьистем здоровем,
 Сими свйитками тай Божим даром!
 Ой дай Боже!

(Дора.)

10. Чи спиш, чи чуєш, господаречку?

Ой дай Боже!

Отвори собі бай кватиречку,
 Бо прилетіла бай зазулечка
 Тай сіла собі верх віконечка,
 Їла кувати бай щebetати:
 Господаречку вййдіт із хати,
 Вййдіт із хати гостей звитати.

Коровки-ж вам си уположили,
 Самі телички бай починили!
 Господаречку, вийдіт із хати,
 Вийдіт із хати гостей звітати.
 Овечки-ж вам си всі покотили,
 Самі йигнички бай починили:
 Золотововні, білоголові,
 На них рунечка самі шовкові!
 Господаречку, вийдіт із хати,
 Вийдіт із хати гостей звітати!
 Кобилки-ж вам си пожеребили,
 Самі коники ба й починили:
 Золотогриві шей звіздохолі,
 Самі біленькі та сивноногі!
 Гаадинько наші, вийдіт із хати,
 Вийдіт із хати гостей звітати:
 Бо бжілки-ж вам си всі пороїли,
 По три рибки усї пустили,
 А на-рік будут чом по чотири,
 Дадут медочку повні судини!

(*Павло Рибарук. — Брустури.*)

11. Ой забарив си місяц у крузі,
 Ой дай Боже!
 Місяц у крузі, гість у дорозі
 Ой ишло туда бай девйить купців,
 Ой девйить купців, хлопців-молодців,
 Хлопців-молодців девйить чужинців;
 Ой питали си вни десьного,
 Йа они его си допитали,
 Йа в сего пана тай і гречного.
 Вни собі сидьв у своїм дому,
 Йа в своїм дому, все й коло стола
 Йа перед ними білі колачі,
 Білі колачі з йпрого жита,
 З йпрого жита тай із пшениці.
 Вни собі сидьв тай раду радьв,
 Ой раду радьв тай із гаадинев:
 Ой до нас прийшли у рік гостеве,
 Йа в рік гостеве тай кольднички:
 Чим би то вдати — відвінувати.

Відвінуємо та сріблом-золотом,
 Сріблом-золотом, йиров пшеницев,
 Йиров пшеницев тай паленицев.
 Йик соловія у тузі в лузі,
 Ой ластівочка при оцім дому,
 Ой при цім дому тай веселому,
 Ой веселому тай не самому.
 Але ти дома, наш славний газдо,
 Війди-ко ід нам та подькиуй нам,
 Бо що ми тобі прощобетали,
 Бо що ми тобі кольидували!

(Іван Данилюк — Жабв.)

12. Ой устань, не спи, господарочку

Ой дай Боже!

Ой війди, війди йа в коморочку,
 А в коморочці сам Господь ходит,
 Ой ходит, ходит та все лагодит.
 Мірсьє гроші полумисками,
 А на-рік буде бербеничками.
 Ой устань, ни спи, господарочку,
 Тай підведи-ж ти бай головочку,
 Та подиви си йа в кватирочку.
 На подвір'ячку сам Господь ходит.
 Гой ходит, ходит, гой ходит, ходит,
 Ой рьидит воли тай у три плуги,
 Бики третьики тай у чотири.
 Ой устань, ни спи, господарочку!
 Підведи-ж д' горі бай головочку:
 У твої стайни сам Господь ходит,
 Ой ходит, ходит, тай коні рьидит,
 Ой рьидит коні йа в три бороні,
 Лошьяки третьики тай у чотири.
 Ой устань, не спи, господаречку,
 Ой погляни си йа в кватиречку.
 В твої стаєнці сам Господь ходит,
 Ой ходит, ходит, коровки рьидит,
 Коровки рьидит на три дійнички,
 Ой на-рік Бог даст ше на чотири.
 Ой устань, ни спи, господарочку,
 Гой підведи ж ти бай головочку

Тай подиви си йа в кватирочку.
 В твої кошъирі сам Господь ходит,
 Ой ходит, ходит тай рьидит вівці,
 Ой рьидит вівці тай у три струнці,
 А йирки-бирки тай у чотири.
 Ой за сим словом будь же нам здоров,
 Бувай же здоров, гречний паночку,
 Гречний паночку, чом господарочку,
 Ни сам з собою, но з газдиною,
 Із газдиною, бой з діточками,
 Вінчуємо-ж тьи шьистем-здоровйим,
 Шьистем-здоровйим, Різдом Христовим,
 Різдом Христовим, добрим пробутком,
 Пробутком добрим тай віком довгим.

(*І. Котлярчук.*)

13. Ця дома, дома сам пан господар?

Гой дай Боже!

Служечки кажут, що нема дома.
 Ой, де-ж си подів? Пішов у поле.
 Що в поли діє? Золото віє,
 Золото віє, срібло леліє,
 Срібло леліє, порошком сіє!
 Ходит му Господь коморочками,
 Мірьє гроші полумисками;
 Чей на рік буде вже без мірочок.
 Ходит му Господь усе стайнямиц,
 Парує коні усе вороні,
 Чей на рік буде сиво-зелізі!
 Ходит му Господь за коровками,
 Парує воли все на три плуги,
 Бички третьички все на чотири.
 Ходит му Господь кошъирочками,
 Лічит овечки на три струночки,
 Чей на рік буде тай на чотири.
 Ой на здорове та й пане газдо!
 Ой здоров, здоров, та не сам з собов,
 Не сам из собов, з дітьми й женою,
 З дітьми, женою, з всев чельядкою,
 З всев чельядкою та з домовою!
 Дай же вам, Боже, в сей дім здорове,

В сей дім здорове на чельдочку,
По двору шьисте на худобочку!

Гой дай Боже!

(Гринь Вардварук. — Космач)

14. Ой устань, не спи, господаречку,
Ой дай Боже!

Утвори-ж на двір нам воротечка :

Гонимо тобі стадо воликів,

Тоти волики все голубії,

На них йпремці все золотії,

Ой устань, не спи, господаречку,

Утвори-ж на двір нам воротечка :

Гонимо тобі стадо коників,

Тоти коники все воронії,

На них сіделці все золотії.

Ой устань, не спи, господаречку,

Утвори-ж на двір нам воротечка ;

Гонимо тобі стадо коровок,

Тоти коровки все бокутськії,

Під ними бички все прянистії.

Ой устань, не спи господаречку,

Утвори-ж на двір нам воротечка :

Гонимо тобі турму овечок,

Тоти овечки все беркатії,

Під ними йирки все біленькії.

Та за цим словом будь же нам здоров,

Та здоров, здоров, тай не сам собов,

Та не сам собов, а з газдинечков,

Йа з газдинечков тай з діточками,

Ой з нами всіма, з кольдничками.

Ой віди-ж ти д' нам та подькуй нам.

Вінчуємо-ж ті шьистем-здоровем,

Шьистем-здоровем, пробутком добрим,

Пробутком добрим, ше й віком довгим,

Та цими свїйти ба й рїздвїнними,

Тай Новим Роком, свїтитим Васнлем!

(Яворїв.)

15. Ци дома, дома, господаречко ?

Гой дай Боже!

Ой кажуть слуги, шо нема дома.

Та ми видимо, що він в дома,
 Сидит він собі по кінець стола.
 Та сидит, сидит, червоні лічит.
 Ходім у хату, закольдуймо,
 Чей же він нам дасть по червоному,
 По червоному, по золотому.
 Ци дома, дома его газдині?
 Та слуги кажуть, що нема дома.
 Та ми видимо, що в вна дома,
 Та сидит собі в новій пекарни,
 В новій пекарни, колачі пече.
 Ходім у хату, закольдуймо,
 Чей же вна нам дасть по колачеви,
 По колачеви, по пшенишному.
 Ци дома, дома, его синочок?
 Его синочок ба й Іваночок?
 Ой слуги кажуть, що нема дома.
 Та ми видимо, що в він дома,
 В нові ставці, коники чеше.
 Ходім до него, закольдуймо,
 Чей же він дасть нам по коникови,
 По коникови, по вороному
 Та по сіделци по золотому.
 Ци дома, дома его донечка,
 Его донечка та й Пазунечка?
 Ой кажуг слуги, що нема дома.
 Та ми видимо, що вна в дома.
 В новій світлици фусты тачьне.
 Ходім до неї закольдуймо,
 Чей же вна дасть нам по фустиночці.
 По фустиночці, по шовковенькій.

(Яворів.)

16. Ци дома, дома, сам пан господар?

Гой дай Боже!

Ой нема дома, поїхав в поле.
 Шо в поли дів? Золото сів,
 Золото сів, срібло лелів.
 Ходит му Господь коморочками,
 Мірне гроші полумисками.
 Чей на рік буде вже й немірено

Ця дома, дома, сам пан господар?
 Ой нема дома, поїхав в поле.
 Ходит му Господь загородками,
 Парує бички йа все третьички.
 Чей на рік буде на штири плуги.
 Ця дома, дома, сам пан господар?
 Ой нема дома, поїхав в поле.
 Ходит му Господь чом стайничками,
 Цуґує конї йа все воронї,
 Чей на рік буде сивозелїї.
 Ця дома, дома, сам пан господар?
 Ой нема дома, поїхав в поле.
 Ходит му Господь кошъвирочками,
 Лічнт овечки на три струночки,
 Чей на рік буде ще й по чотири.
 Ця дома, дома, сам пан господар?
 Ой нема дома, поїхав в поле.
 Ходит му Господь чом пасїчками,
 Складає бжілки йа у три рьяди.
 А паровчки чей на чотири.
 Ця дома, дома, сам пан господар?
 Ой нема дома, поїхав в поле.
 Ходит му Господь йа ще й токами,
 Рахує стоги та на три чьисти.
 Чей на рік буде тай на чотири
 Вінчуємо... і т. д.

(Яблониця.)

17. Ця дома, дома, наш пан господар?
Ой дай Боже!

Ми его знаєм, шо він в дома.
 Ой сидит собі по конец стола,
 По конец стола йиворового;
 Стоя перед ним, стоя три чаші,
 Одни-ж нам чаші: білі колачі,
 Другі-ж нам чаші: зелене винце.
 Треті-ж нам чаші: шумна горівка.
 Білі колачі господареви,
 Зелене винце на чельвдочку,
 Шумна горівка нам кольвидипкам.
 Ой за сям словом... і т. д.

(Михайло Палійчук. — Космач.)

18. Ми д' цьому дому все веселому,
 Гой наш паночку господаречку!
 Ой погляніте йа в кватиречку.
 Ой Біг вам ходит по задвіречку,
 Ой роздаючи шьисте здорова,
 Шьисте здорова многії літа.
 Гой наш паночку господаречку,
 Ой погляніте йа в кватиречку.
 Ой Біг вам ходит по коморонці,
 Мірьив гроші полубічками,
 Ой червонії полумисками.
 Гой наш паночку господаречку!
 Ой погляніте йа в кватиречку,
 Ой Біг вам ходит тай по світлонці,
 Кладе шаточки тай в три рьдочки,
 А шовкові все у чотири.
 Гой наш паночку господаречку!
 Ой погляніте йа в кватиречку.
 Ой Біг вам ходит тай у ставейци
 Впрійгав воли тай у три плуги,
 А молоденькі йа у чотири,
 А молоденькі все поволеньки.
 Гой наш паночку господаречку!
 Ой погляніте йа в кватиречку,
 Ой Біг вам ходит тай по станейці,
 Шацує коні йа в три бороні,
 Йа вороненькі тай у чотири!
 Гой наш паночку господаречку!
 Ой Біг вам ходит по кошьйронці,
 Гонит овечки йа в три струночки,
 Гой а йирочки тай у чотири.
 Гой наш паночку господаречку!
 Ой погляніте йа в кватирочку.
 Біг же вам ходит по пасіченці,
 Кладе пеньочки по три рьдочки
 Рої парої йа у чотири.
 Гой наш паночку господаречку!
 Біг же вам ходит по гуменечку,
 Кладе снопочки у три рьдочки,
 Йа пшеничніі йа у чотири!
 За сив словом... і т. д.

(Василь Вінтоняк. — Космач.)

На закінчене, як ніхто не виходить із хати :

19. Гой вийдіт ид нам, подькуйте нам,
Ой дай Боже!

Нам кольдичкам, йик Божим дьчкам.

Гой шо ми вам кольдували,

Кольдували, кречно съпівали,

Йик соловейко при лузі в тузі,

Йик перепілка в йирій пшевици,

Йик сив зозулька в вишневім саду,

Йик ластівочка при нових сінях.

А за сим словом... і т. д.

(Максим Борчук. — Космач.)

Як колядники відколядують перед вікнами, то виходить газда з колачем у руках, а газдня з повісом; обоє цілюють хрест, що держить вибірця, потім газдня перев'язує хрест повісом; воно „матері божій, бо вона плете собі з того повісма ризи тай сїть на страшний суд“. По віруваню Гуцулів бере „щезби“ нечисті душі до пекла. Бог дозволив Матері Божій вловлювати ті душі з пекла сїтю, уплетеною з повісма, яким люде уповивають на Різдво хрест; кілька душ вона тою сїттю захопить, тільки їх буде ще ходити по сьвітї *блудом*. „Мати Божа захоплює іще й тепер тою сїттю душі, та не пускає їх до того „щезби“, що юдить душі до себе“. Скоро газдня упораєть ся з перев'язуванем повісма, передає газда колядникам колач, а у карбону мече який даток, промовляючи: „Просимо на кольиду, хоть не велика, то приймайте за велику!“ На се відповідають колядники: „Велика, велика! Аби-сте були такі величні у Бога, йик цес дар (колач) великий! Дай, Боже, аби-сте дочекали на рік такої днини!“

Скоро-ж по звичайнім попитаню запросить газда колядників у хату, а ті переступлять хатїний поріг, кличе до них берега :

„Панове, кольдички, чусте?“

„„Чуємо!““

„Познимаєть шьпички!“

„„Слухаємо!““

Увійшовши у хату, витає берега, а за ним колядники газдів ось як :

„Добрий вечер из сними сьвітками!“ На що відповідають хатїні: „Добрий вечер! Дай вам, Боже, здорове!“

По тім повитаню зачинають колядники, стоячи серед хати, колядувати :

В господаречка в саду керничка,
Ой дай Боже!
 Їа в тій керничці Христова Мати,
 Христова Мати Христа купала,
 Христа купала, в ризи вбирала,
 Леду до леду ватру кресала!
 Над тов ватерков Христа вгрівала!
 А йк угріла, за куми пішла,
 За куми пішла до цього дому.
 І ми тут прийшли, тут Христа найшли,
 До хати входим, низько си клоним,
 (кланяють ся.)
 Поклін віддаймо, за стіл сідаймо!

При послїдних словах заходять колядники за стіл і засідають так, аби на чолї стола сидїв берега, ему „під руку“ скрипичник, а иньші з табору доверуги стола.

Як табір „розсяде ся“, *зацюркотить* берега у дзвінок, а за ним другі колядники у менчі дзвінки, почім зачинає берега коляду для газди :

III. Коляди газді:

1. Ой наш братчику, сідай коло нас,
Ой дай Боже!
 Сідай коло нас тай послухай нас.
 Будемо ми ти гречне сьпівати,
 Гречне сьпівати й колядувати.
 Сідай коло нас тай не сам собов,
 Ой не сам собов, з своев газдиньков,
 З своев газдиньков тай з діточками,
 Ой з діточками тай з овечками,
 Ай з овечками тай коровками,
 Ой з коровками тай з кониками,
 Ой з кониками тай із бжїлками,
 Їа з всев судинков тай із маржинков.
 (Іван Грєпіняк. — Брустури.)

2. Їа в ліску, ліску, на жовтім піску,
 Росте деревце тонке й високе,

Тонке й високе, в корінь глибоке,
 В корінь глибоке, в листок широке,
 В листок широке, вершком кудреве.
 Ой на тім кудрі сам сокіл сидит,
 Ой сидит, сидит, далеко видит.
 Видит в Николи соснові двори,
 Соснові двори, тесові столи.
 По кінець стола сидит Никола,
 Ой сидит, сидит, слезоньку ронит.
 Йа з тої слізки стало си море.
 Посеред морьи пливе корабель,
 А в тім кораблі ясні престоли,
 Коло тих пресків сиґи попове,
 Ой сиґи, сиґи, радочку раґи :
 Ци то так тепер, йик з первовіку :
 Ци кум до кума з вечерев іде ?
 Радочку раґи первовічную,
 Шо син на вітца ручки здоймає,
 Довька на матір шо вперечає,
 Ой брат на брата ніж витыгає,
 Сестра на сестру чьирів шукає,
 Ой кум до кума з вечерев не йде,
 Сусід сусіда до пана вдає,
 Перелазики загорожає,
 Йа в бік доріжки все відвертає.

(Іван Ірениняк. — Брустури.)

3. Богородичка країчком ходит,
 Гой дай Боже !
 Країчком ходит, все Бога просит :
 Гой зийди, Боже, з неба на землю !
 Гой зийшов Господь з неба на землю,
 Увійшов собі йа в нові двори,
 Йа в нові двори до брата (імя),
 Тай сїв же собі по кінець стола ;
 Став си питати : Ци ви всі тут є ?
 Ой ми всі тут є, одного нима,
 Одного нима сьвйитого Рідва !
 Брате, (імя), послуго Божа,
 Послужи Бога оттак делеко,
 Оттак делеко йа в чисте поле,

Їа в чисте поле по сьвйите Різдво.
 Идет, вістрічит диво і дивне,
 Диво тай дивне сиве голубйи;
 Ни було-ж тото сиве голубйи,
 Але-ж то було бай сьвйите Різдво.
 Ой сьвйите Різдво не само идет,
 Ой идет, идет тай зиму веде
 Тай зиму веде, люті морози,
 Люті морози йа з лютим мечем;
 Йа літо веде з крутим колачем,
 Люті морози, зимка ни перхат*
 Ййму з иртика поломінь пашит,
 А з крилців, з крилців золото каплет,
 А з ножок, з ножок искорки крешет.
 Тай по сім слові чьисний здоровий,
 Чьисний здоровий тай бо наш брате,
 Тай бо наш брате, брате (імя).

Чьисний здоровий!

(Тюдів.)

4. Їа в поли, в поли близко дороги
 Двір си буде сподом широкий,
 Сподом широкий а в верх високий.
 На тім вершечку сив сокіл сидит,
 Гой сидит, сидит, далеко видит,
 Гой видит же він йа чисте поле;
 Йа в чистім поли йа плужок оре,
 За плугом ходит сьвйитий Никола,
 Волики водит тай сьвйитий Юра,
 Їсточки носит Пречиста Діва;
 Їсточки носит тай Бога просит:
 Йоріте, дітки, довженьку нивку,
 Гой ниві вріте а завтра сійте,
 Изродит вам си йира пшениця,
 Йира пшениця, золоте дзерно.
 Прийшли жинчики чужоженчики,
 Ой віжняли йиру пшеницу;
 Стали снопики, як зьвізд на небі,
 Стали копочки сімсот шарочки,

*) сніг не паде.

Пришли возове все облозове
 Тай избрали йиру пшеницу,¹
 Повезли єю долів землю,
 Долів землею йа в руську землю,
 Йа в руську землю, йа в двір,
 Йа в двір на золотий стів!
 Гой за сям словом будь же нам здоров,
 Будь же нам здоров, господаречку,
 Не сам из собов, з своєв газдинєв,
 З своєв газдинєв тай в діточками!
 Дай же вам, Боже, в ваш дїм здоровє,
 В ваш дїм здоровє на чельндочку,
 Гой на двір шьистє на худобочку!
 Вінчуємо вас шьистєм здоровїєм,
 Свїянтим Рождеством тай Новим роком
 Тай Новим роком тай довгим віком.

(Максим Ворчук, — Космач.)

5. Йа в цєго гаади на подвірїячку,
 На подвірїячку є два йивори;
 Ой приленули тай два голуби,
 Ой сїли-ж собі на ті йивори.
 Іде цєс гаада тай поглядає,
 Ой затьг курок тай заміряє;
 А внї-ж до него тай промовили:
 Не зміряй в нас тай не вбий же нас;
 Ой то ми не є тай два голуби,
 Ой тото-ж ми є тай два йангели;
 Зїслав нас Господь з самого неба,
 Ой відвідати тай відознати,
 Ой ци так тепер, як з первовїку,
 Ой з первовїку з первовїчного,
 Ци кум до кума з вечєров ходит,
 Сусїд з сусїдом ци сї згаджає.
 Ой не так тепер, як з первовїку:
 Вже кум до кума з вечєров не йде,
 Вже снї на вїтця руки знимає,
 Донька матери суперєчає,
 Ой брат на брата нїж винїмає,
 Сестра на сестру чьїрїв шукає,
 Сусїд сусїда до пана вдає,

До пана вдає тай го тьгає,
 Тай го тьгає, кьижко карає.
 Свйитий Михаил рай запирає,
 Рай запирає, пекло втвирає.
 Ой за сим словом будь же нам адоров,
 Не сам собою, із газдинькою,
 Із газдинькою, із чельидкою,
 Із чельидкою із худібкою!
 Вінчувм... і т. д.

(*Михайло Палійчук, — Космач.*)

6. Ой изза гори зза полонини,

Ой дай Боже!

Ой ішли відти біленькі вівці.
 Чні-ж то вівці? Пана Микити!
 Ішли за ними три вівчарики,
 Три вівчарики, всі три непрості,
 Бай несли собі по трембіточці.
 Перший вівчарик — свйитий Никола,
 Другий вівчарик — чом свйитий Юра,
 Третий вівчарик — сам Иусе Христос.
 Йнк затрембіче свйитий Никола
 Йа в трембіточку йа в роговую,
 Гори долини ой побіліют,
 А всяка пташка ой засмутит сі,
 Ой засмутит сі, вже й не съпіває,
 Ой не съпіває й не щебетає!
 Йнк затрембіче чом свйитий Юра,
 Йа в трембіточку йа в мосьяжную,
 Гори, долини позеленіют,
 А всяка пташка йа ввеселит си,
 А ввеселит си, вже й засьпіває,
 Ой засьпіває, защебетає,
 Аж попід лісок голосок дає!
 Йнк затрембіче сам Иусе Христос
 Йа в трембіточку щиро золоту,
 Йа вродит же сі жито, пшениці,
 Жито, пшениці, всяка пашниці,
 А в радує сі мир християньський,
 Мир християньський, дім господарський.
 Дай тобі, Боже, в дім здоровйичко,

В дім здоровйичко, на двір шьистьичко,
 На двір шьистьичко на худобочку
 На роговую тай на дрібную,
 На чельюдочку на домовую.

(*Павло Рибарук, - Врустури.*)

7. Ой ізза гори заа полонини,

Ой дай Боже!

Ой ішли відтам білецькі вівці.
 Чиї-ж то вівці? Пана (пр. Николи),
 Ішли за ними три вівчарики,
 Три вівчарики, всі три непрості,
 Бо несли собі по трембіточці:
 Перший вівчарик — свйитий Никола,
 Другий вівчарик — чом свйитий Юра,
 Третий вівчарик — сам Ісус Христос.
 Йик затрембіче свйитий Никола
 Йа в трембіточку та в роговую,
 Гори-долини ой побіліют,
 А всяка пташка ой засмутит си,
 Ой засмутит си, вже й не сьпівав,
 Ой не сьпівав, не щебетає.
 Йик затрембіче чом свйитий Юра,
 Йа в трембіточку та в мосьижную,
 Гори, долини позеленіют,
 Йа всяка пташка вже й засьпівав,
 Вже й засьпівав, защебетає,
 Аж попід лісок голосок дає.
 Йик затрембіче сам Ісус Христос
 Йа в трембіточку щиро-злотую,
 Йа вродит же си жито й пшеница,
 Жито, пшеница, всяка пашница,
 Йа в радує си мир християнський,
 Мир християнський, дім господарський.
 Дай тобі, Боже, в дім здоровйичко,
 В дім здоровйичко, на двір шьистьичко,
 На двір шьистьичко на худобочку
 На роговую і на дрібную,
 На чельюдочку на домовую.
 Всім вам посполу, шо є в сїм дому,

Ой усім на всім, що є в дому сїм,
 Дай же вам, Боже, в городі зїле,
 В городі зїле тай зелененьке,
 В хаті весїле ще й веселеньке,
 Вінчуємо ти... і т. д.

(*Брустури.*)

8. Ой знати, знати, котре то газда,
 Ой дай Боже!

У газди дома злоті ворота,
 В газди подвірїи все срібно-біле!
 Ци мла, ци вода на двір нальигла?
 Нї мла, нї вода, все білі вівці,
 З тими вівцями три вівчяряки,
 Ой ідут, ідут, по трубці несут:
 В свйитого Дмитра трубочка хитра,
 А в Миколая з сирого вая,
 А у Юрія трубочка срібна,
 Їа у Господа з самого злота.
 А як затрубив бай свйитий Дмитро,
 Земльи замерзла, ліс засушив сн.
 А як затрубив свйитий Микола,
 То всі си гори бай забіліли!
 А як затрубив та свйитий Юрій,
 Усі си верхи зазеленіли.
 А як затрубив сам свйитий Господь,
 То вдарив голос попід небеса,
 Божі си церкви поотворьили,
 Свйиті си свьічки всі засьвітїли.
 Свйитий Микола коло престола
 Ой ходит, ходит, звоночком звонит,
 Звоночком звонит тай Бога просит
 Тай Бога просит за пана газду,
 За пана газду тай за газдиню
 Тай за газдиню, за всю чельвдку,
 За всю чельвдку за домовую!
 Дай же вам, Боже, в сей дім здорове,
 В сей дім здорове на чельвдочку,
 По двору шьисте на худобочку.

(*Стебни.*)

9. Ой рано, рано кури запіли,

Гой дай Боже!

Ой а ще ранче господар устав.
 Ой устав, устав, три свічки всукав :
 При одні свічці лице умивав,
 При другі свічці Богу си молив,
 При треті свічці слуги побуджьив.
 Ой, слуги, слуги, треба вставати,
 Треба вставати, коні впрйгати ;
 Ой поїдемо широким полем,
 Ой на пшеницу бай поорати.
 Ой зберем женців сімсот молодців,
 До вйизаночок сімсот дівочок.
 Ой нажнемо-ж кіп, йик на небі зьвізд,
 Повеземо їх на тихе море ;
 На тихе море й на крутий беріг,
 Ой там же ми їх тай изложимо,
 Сивим соколом тай завершимо.
 Ой сокіл сидит, в море си дивит,
 В море си дивит, з рибков говорит :
 Ой рибко, рибко, тобі-б у морі тихо сидіти,
 Тобов би, рибко, скрипки клеїти,
 Тобов, соколе, верхи вершити.
 Йа з мене рибки буде обідець,
 З мене сокола буде поклінець.
 Ой за цим словом будь же нам здоров,
 Наш господарю, тай не сам з собов,
 Ой з газдинею тай з діточками
 Тай з худобою тай з чельидкою,
 Ой з нами гістьми з кольидниками.
 Ой вййди-ж ти д' нам тай заплати-ж нам.
 Шо ми до тебе йа в рік гостили,
 Йа в рік гостили, дім звеселили,
 А ше й до того кольидували,
 Кольидували й красно сьпівали.
 Вйичуємо-ж ти шьистем-здоровем,
 Шьистем-здоровем ! Дай-же вам, Боже,
 Всім здоровйничко на чельидочку,
 На двір шьистечко на худобочку.
 Вйичуємо-ж ти Різдом Христовим,
 Різдом Христовим і Новим Роком. *(Ферескуля.)*

10. Ой рано, рано, кури запіли,
Гой дай Боже!

Ой іше ранче господар устав,
Ой устав, устав, три свічки веукав.
При одні свічці тай си умивав,
При другі свічці лице утирав,
При треті свічці слуги побуджав :
Ой, слуги, слуги, треба вставати,
Треба вставати, коні сідлати ;
Поїдемо-ж ми у нові села,
Йа в нових селах корольи нема.
Корольи нема, двір си буде :
Сподом широкий, верхом високий.
На тім вершечку сив сокіл сидит,
Ой сидит, сидит, делеко видит.
Ой видит же він йа в чисте поле,
А в чистім поли плужечок оре,
Святий Михаїл за плугом ходит,
А святий Петро воляки гонит,
Пречиста Гіва водиці носит,
Ой носит, носит, тай синки просит :
Ой оріт, синки, з дрібненька нивки,
Посіємо-ж ми йиру пшеницу,
Йиру пшеницу, всьяку пашницю,
Йа вродит нам си жито-пшенца,
Жито-пшеницьв, всьика пашниця.
Стебло-серебло, золотий колос !
Ой за сим словом, будь же нам здоров !
Бувай же здоров, іречний паночку,
Іречний паночку, господаречку,
Не сам з собою, но з газдинькою,
Ой з газдинею тай з діточками.
Вінчуємо-ж ті щістем-здоровем,
Щістем-здоровем, Різдом Христовим,
Різдом Христовим тай віком довгим !

(І. Котлярчук. — Жабв.)

11. Йа в постиречку(!), господаречку,
Господи Боже!

Стоя столове йа все тисові.
За тими столи всі свйиті сидьв,

Ой сидь, сидь тай пют тай їдь,
Тай пют тай їдь, радочку радь.
Радочку радь первовічную;
Коли-ж то було на первовіку,
Коли жидове Христа мучили,
Христа мучили, на муки брали,
Зеленов жинков (ожина) їа вперезали,
Терновий вінчок на голов клали,
Вські дерева за ніхті били.
Вно си ломило, вно си тупило,
Червива ива лиш согрішила,
Христу за ніхтів кровцу пустяла.
Де кровцьи кане, церковцьи стане,
Де слїзка кане, там винце стане.
Тота церковцьи попам на приход,
А того винце людем на закїн.
У ті церковцї дзвоночки дзвоньи,
Дзвоночки дзвоньи, сам Господь ходит.
Ой ходит, ходит, службочки служит,
Службочки служит все суборнії,
Все суборнії за здоровліне,
За здоровечко їсподаречку.
З Господом ходит їсподаречку,
Ой ходит, ходит, проскурки носит.
Ой носит, носит, тай Бога просит,
Ой просит Бога на свїтий вечір,
На свїтий вечір тай на вечерю.
Не підю-ж до вас на свїтий вечір,
А підю до вас на свїте Рїздо,
На свїте Рїздо, ой на обїдец.

12. Ой забарив си місяц у круаї,
Ой дай Боже!

Місяц у круаї, гість у дорозї,
Бо їшло-ж туда та девїть купцїв
Хлопцїв-молодцїв.
Они питали тай допитали
Тай допитали ой пана їазду.
Ци дома, дома наш пан їсподар?
Каже їаздинї: Нема го дома.
А де то він є? Їа в поли, в поли,

Їа в поли, в поли, ходит за воли,
 Правою ручков за плужок держе,
 А лівов ручков волики гоне!
 Пречиста Гіва обід приносе,
 Обід приносе, Господа просе:
 „Орімо, синку, їа з дрібна нивку,
 Посіймо на ній їиру пшеницу,
 Їа вроди Боже стебло-серебро;
 Вой наймім женців сімсот молодців,
 Їа дожнім же і у дрібні сніпки;
 Їа складім же і у густі кіпки,
 А копок складемо, їик зв'язд на небі,
 Ой наймім возів сімсот облозів,
 Ой звезім же і у крутній беріг,
 Я складім же і сподом широко,
 Сподом широко, дуже високо.

(Юра Бендейчук. — Жабв.)

13. Сивий соколе, високо сидиш,
 Ой дай Боже!

Високо, сидиш, далеко видиш,
 Далекo видиш на край Дунаю;
 Края Дунаю ой качур плавле,
 На тім качури золота павка,
 Пречиста Гіва то й улюбила,
 То й улюбила, газду просила:
 „Качура ми їми, павку ми здойми!“
 Молодий газда ой загадав си,
 Ой загадав си, по павку зібрав си.
 Ой узьив же він їа кріс на плече,
 В качура цілив, качура стрілив,
 Павку іздоймив, Пречистій вклонив.
 В негілю рано зора зорала,
 Пречиста Гіва раненько встала.
 Раненько встала, косу чесала,
 Косу чесала тай си збирала,
 Вой си збирала та і до церкви.
 Ой в свйитій церкві свйиті ангели,
 Свйиті ангели служби служили
 За господарь, за господиню,
 За господиню, чесну газдиню

Чесну газдиню, за худобочку,
 За худобочку дрібну, біленьку.
 Дай же вам, Боже, в городі буйно,
 В городі буйно, в пасіці рійно,
 В пасіці рійно, йа в дому скліїно*
 Ой дай вам, Боже, в городі зіле,
 В городі зіле, в домі весіле.

(Юра Бендейчук. — Жабв.)

14. Ай у нашего пана, пана Ивана

Гей дай Боже!

Камінні двори, тисові столи;
 На століх ему круті колачі,
 Круті колачі, пиво варене,
 Пиво варене, вино зелене!
 Гей у нашего пана (імя)
 Ходит Бог Господь по загороді,
 Даст му воли, сірі корови,
 Даст му воли всей на три плуги,
 Молоді бички всей на чотири!
 Гей у нашего пана (імя)
 Ходит Бог Господь і по кошйирі,
 Даст му вівці всей на три струнці,
 А йилівничок всей на чотири!
 Ай у нашего пана (імя)
 Ходит Бог Господь і по кіннику,
 Даст му коні а всей вороні,
 Котре-ж молоді тай по бороні!
 Ой у нашего пана (імя)
 Ходит Бог Господь тай по пасіці,
 Даст му рої всей на три шьири,
 Котре-ж парої всей на чотири!
 Ой у нашего пана (імя)
 Ходит Бог Господь і по житниці,
 Даст му хліби всей на три стоги,
 Йиру пшеницу всей на чотири!
 Ой у нашего пана (імя)
 Ходит Бог Господь подом дворови,

*) значить: тихо.

Даєт му Господь шість, здорове,
 А в дім здорове на челйидочку,
 По двору шість на худобочку!
 Вінчуєм тебе... і т. д.

(*Андрій Боднарук. — Ясенів гор.*)

15. Ой сидит собі наш пан господар

Ой дай Боже!

По конец стола йиворового.
 Ой на тім столі чисті скатерти.
 На тих скатертъх круті колачі.
 Де вни кручені? В тура на розі.
 Де вни печені? У печи Божій!
 Ой на тім газді шовкові шати,
 На нїм сорочка, йик бів біленька,
 Йик бів біленька, йик лист повенька,
 На нїм чобітки сафяновецкі,
 На нїм шьпичка соболева.

(*Никифор Фіжделюк.*)

16. Васильку ти наш, ой пане ти наш!

Гей дай Боже!

Йик ти буяш, нічо не знаєш,
 Над твоїм двором три царі бють си;
 Один ми царю йисний місяцю,
 Другий ми царю дробен дощику,
 Третий ми царю сьвіглоє сонце.
 Місьниц си хвалит: Нема над мене!
 Йик же я зійду в ночі в півночи,
 То радуєт си вся зьвір у поли,
 Вся зьвір у поли і риба в мори!
 Дощик си хвалит: Нема над мене!
 Йик же я піду місяця мая,
 Тогди си вродит жито-пшеница,
 Жито-пшеница, всійка пашница!
 Сонце си хвалит: Нема над мене!
 Йик же я зійду йа в неділеньку,
 Йа в неділеньку тай пораненьку,
 То радуют си всі зїля в поля,
 Всї зїля в поли, в церквах престоли,
 В церквах престоли, всі апостоли,

Сами си двери порозтвирают,
 Сами си свічі позажнгают,
 Сами си служби церквами служат,
 Служби си служат всеї за здорове,
 За здоровечко нашего пана,
 Нашего пана, пана Василька.
 Ай на здорове, наш пншний пане,
 Из колїндкою свей челїндкою!
 Віншуєм тебе многая літа,
 Многая літа, шістя здоровя,
 Поза цим словом тревай нам здоров!
 (Андрій Воднарук. — Ясеніє гор.)

17. Ой у нашего бай пана Проця
Гей дай Боже!
 Камйніні двори, тисові столи.
 За столом его сам Господь сидит,
 Сам Господь сидит з всіма Свїйтими,
 Лиш тільки нима свїйтого Рїздва.
 Господь Бог мовит свїйтому Петру:
 Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,
 Чому-ж тут нима свїйтого Рїздва?
 Господь Бог мовит свїйтому Петру:
 Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,
 Послужи-ж мене по свїйте Рїздво!
 Петро си санув, борзенько вернув.
 Ни вїйшов більше лиш пів милечки,
 Там він зістрітив снву зазулька,
 Зазулька літне, від неї блисне,
 А він жіхнув си, назад вернув си.
 Господь Бог мовит свїйтому Петру.
 Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,
 Ни була-ж того сива зазулька,
 Але-ж то було свїйтоє Рїздво!
 Служби си служит на свїйте Рїздво,
 На свїйте Рїздво бай на Рождество,
 Все за здорове нашего пана,
 Нашего пана бай пана Проця.
 Служби си служит бай на Відорші
 За здоровечко нашего пана,
 Нашего пана, бай пана Проця.

Вінчуємо вас шістем, здоровем,
 Шістем, здоровем, свйитим Василем,
 Свйитим Василем тай Новим роком,
 Поза цим словом тревайко здоров!
(Андрій Боднарук. — Ясенів гор.)

18. Ой у нашого пана, пана Ивана,
Гей дай Боже!

Камйині двори, тисові столи;
 За тими столи сам Господь сидит,
 Сам Господь сидит з всіма Свйитими,
 Лиш тільки нима свйитця Николи.
 Господь Бог мовит свйитому Петру:
 Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,
 Чому-ж тут нима свйитця Николи?
 Свйитец Николай дес забарив си.
 Господь Бог мовит свйитцу Николі:
 Свйитий Николо, де-ж ти барив си?
 Я був на морах, на перевозах,
 Я там перевіз сімсот душечок,
 Ні одну душуку я там ни втопив,
 Лиш одна душка там потапала,
 Шо ни приймила бідного в хату,
 Шо ни приймила, ни приоділа,
 Нікому добра не приобріла.
 Бай друга душка там потапала,
 Шо зневажбила отця тай матір,
 Шо зневажбила, словом корила.
 Вінчуємо вас, Иваночку наш,
 Шістем, здоровем, свйитим Василем,
 Свйитим Василем тай Новим роком,
 И всіма свйитки бай рожденними,
 Дай же-ж вам, Боже, шо в поли вроже,
 Йа в поли вроже, жовтий перстенец,
 Жовтий перстенец, жито, пшеницу,
 Жито, пшеницу, вську сівбину,
 Поза цим словом тревайко здоров!
(Андрей Боднарук. — Ясенів гор.)

19. Ой Стефанику наш господарю,
Гей дай Боже!
 Наблиз ти си д' нам, послухай ти нас.

Ой ми хочемо йа в сїм домочку
 Одну пісночку вам розказати:
 Ой понад море ше й понад Дунай
 Туда дорїжка пишна убита,
 Пишна убита, злотом злочена;
 Ой йшли тудя три колїднички,
 Три кольднички, йик Божї дїнички.
 Зїстрітила їх Пречиста Дїва,
 Пречиста Дїва, Божая Мати.
 Ви колїднички, ви Божї дїнички,
 Ци ви стрїчьили мовго Сина?
 Хот би стрїчьили, ни пізнали би!
 Ой мій сночок, ой бо значенький,
 У лївім личку зірничка час,
 А в правім личку сьвітле сонечко,
 А в сьвітлім чолї йисний мїсьяцю.
 Служби він служит всей за здорова,
 За здоровїчко нашего пана,
 Нашего пана, пана Стефана.
 Служби він служит всей на Відоршї
 За здоровїчко бай Стефанково.
 Вінчуемо вас сьвітим Василем,
 Сьвітим Василем тай Новим роком.
 Дай же ж вам, Боже, по двору шїств,
 По двору шїствя на худобочку,
 У дїм здорова на чельдочку,
 Поза цим словом травайко здоров!
(Андрій Боднарук. -- Ясенів гор.)

20. Славен-се, Боже, по всему сьвіту,
Славен вст!

Йа по всїх церквах, по монастирях.
 Йа ти є славний, наш господарю,
 Наш господарю, пане Федоре!
 Йикий ти славний в нашїй громадї,
 В нашїй громадї тай у порадї.
 В нашого газди, пана Федора,
 Новїї дома, тисовї столи,
 Йа поза стїлю сиди сьвітїтї.
 Котрі сьвітїтї? Господь из Петром.
 Так казав Господь своему Петрови:

А ци всі ви тут мої сьвітїї?
 Ой лише нима одного сьвітка,
 Й одного сьвітка, сьвіт Николая!
 Ти сьвітїий Петре, послуго-ж моя,
 Послужи мене встріть Николаю!
 Малу-ж годинку перегодивши,
 Тай уже иде сьвітїий Никола.
 Никола идет тай весну веде.
 Йа весну веде, а зимку женет,
 Так весну веде, крутит колачем,
 А зимку женет ясеньким мечем,
 Ясеньким мечем, теплим вітриком,
 Теплим вітриком, дрібним дожджиком.
 А на Николї сьвітїа коруна,
 А в ручках йиму золотий кубок.
 Прийшов Никола наперед Бога:
 Прощїй ми, Боже, шо я зогрішив,
 Шо я зогрішив, шо я си барив!
 Сьвітїий Николо, де-ж ти си барив?
 На синих морах, на перевозах,
 Я перевозив там сімсот душок.
 Сьвітїий Господи, Иусе Христе,
 Видки си взяли буйніі вітри,
 Тихий корабіль вони звихнули,
 Йа в синє море перевернули;
 Тотї душечки там потапали,
 Там потапали тай ни пропали,
 Бо їх ратував сьвітїий Никола.
 Лиш одна душка в море потала,
 В море потала, бо грїшна була.
 Вна зогрішила вітцю й матери,
 За недїленьку ни шьинувала.
 Старшому вітцю вна відрікала,
 И та душечка там ни пропала.
 Тай нирав за нев сьвітїий Никола
 У синє море тай трїчи ді дна.
 И та й душечка там ни пропала,
 Бо-ж і ратував сьвітїий Никола,
 Бо за нев нирав сьвітїий Никола
 У синє море тай трїчи ді дна.
 Наш господарю, пане Федору,

Шо тепер робит ся наша верства
 Ци держи віру старовіцькую,
 Старовіцькую тай старих людий,
 Ци вни ск мольи сьвйтому Різду,
 Ци вни си клоньи сьвйтому Збору,
 Ци держи віру старовіцькую?
 Вже тепер ни так, йик було давно,
 Йик було давно за старих людий;
 Бо син на вітця пориваєт си,
 Донька з матірев суперечят си,
 А брат на брата ніж винимаєт,
 Сестра на сестру чьирів шукаєт,
 Сусід сусіда до вйта вдаєт,
 В вйта неправдов йико обмовляйт.
 Так си минула стара правдочка,
 Стара правдочка тай старих людий!
 Вінчуємо... і т. д.

(Федор Микитейчук. — Голови.)

21. Ой рано, рано, кури запіли,
Господи Боже!

Ой еще ранче господар устав,
 Ой устав, устав, три сьвічки всукав.
 При одній сьвічці личенько вмивав,
 При другій сьвічці шоби си вбирив,
 При третій сьвічці слуги побужав:
 Ой, слуги мої, сідлайте коні,
 Та поїдемо в дівер по панну,
 В дівер по панну по королеву.
 Виїхали вни на першу гору,
 Гримнули з гармат, йик Божим громом.
 Виїхали вни на другу гору,
 Кинули мечем, йик Божим блиском.
 Виїхали вни на третю гору,
 Пустили вульки, йик дробен дощик.
 Пані йик цисе сама зачула,
 Ой стала тогди листи писати,
 Листи писати, до слати.
 Поїду-ж сама до мого пана,
 Ой най же мій пан коні не трудит,
 Коні не трудит, слуги не будит!

Бідному ґазді:

22. Ишов, перейшов місяць по небі,
Играли игри за стрілочками,
 За ним зірничка, рідна сестричка.
 А стій, погоди, місяцю брате!
 Не маю чінсу, сестро, піждати,
 Ой иду я, иду від Бога в післах,
 Від Бога в післах до господаря.
 Ой загадав си господар дома,
 Йнк свої гості потрахувати;
 Ой дав нам воску на одну свічку,
 Ой дав ладану у кадільничку;
 Ой тото буде та до церковці,
 Божая хвала, бідного слава!
 А за сим словом будь же нам здоров!
 Не сам на собов, з своєв ґаздинев
 Тай з діточками, з околom двором,
 З околom двором будь же нам здоров!

(Микулчин.)

23. У ліску, в ліску, на жовтім піску,
Ой дай Боже!

Росте деревце тонке, високе,
 Тонке, високе, верхом широке.
 А в тім деревци сам Господь сидит,
 Ой сидит, сидит, далеко видит,
 Ой видит, видит, йа в чисте поле,
 Йа в чисте поле, де плужок оре.
 Свйитий Никола за плугом ходит,
 Свйитий Михаїл волики гонит,
 Свйита Марія водицу носить,
 Ой носить, носить тай Бога просят:
 Господи Боже, прийди до мене,
 Прийди до мене на свйитий вечер,
 На свйитий вечер тай на Різдро рано!
 Дай же ти Боже!

(Яворів.)

По відспіваню коляди ґазді встають колядники, зацоркотять у дзвінки і вінчують ось як: „Аби-сте величні були, як тота ко-

льида! Аби-сте мали стадо коний, череду товару, турму овец, великий ботей кіз, великий обхід з собою, з своїми дітьми, а у кождїй кутинї по дитинї!“

По колядї газдї починають колядувати газдинї, а відтак усїм хатїним кождому з осїбна; по кождїй колядї „вінчують“ тому, кому колядували, декуди танцюють трохи, їдять, переплітаючи колядами загальними.

IV. Коляди газдинї:

I. Ой в поли, в поли близько дороги,
В недїлю!

Близко дороги в могилочка,
На могилочці бай березочка
Цвила, родила зелену рїиску.
Ізвїйили си буйні вітрове
Тай ізвїйили золоту рїиску.
Ой ишла туди кречна газдиньи,
Кречна газдиньи тай Марїєчка.
Ой закотила шовковий рукав
Тай ізїбрала золоту рїиску.
Ой пішла она бай чистим полем,
Бай чистим полем вороним конем.
Ой зістрічьє два три ангелї,
Бїг, помагай Бїг, Божї ангелї!
Бодай здорова, кречна газдине!
А де ти їдеш, кречна газдине?
Ой я їду за золотарами!
Вертай газдине, вертай из нами!
Вертай из нами золотарами!
Дала газдиня золоту рїиску:
Ізробїт минї золотий перстїнь,
Золотий перстїнь, шовковий пояс,
А из останку золоту гатку!
Золотий перстїнь ручкою сьвїтит,
А шовкїв пояс крижки ломит,
Золота гатка головку клонит
Кречнїй газдинї тай и на славу,
А из газдинев усїм посполу,
Усїм посполу, шо в в цїм дому!

(Юрїй Соломїйчук. — Жабє.)

2. Ой у поли, в поли близко дороги,
В неділю рано велене вино!

Близко дороги стоїт гірочка,
 Гора на трое бай розстрілена.
 Татари й Німці ї розстріляли,
 А там за білим за каменечком
 Срібло золото порозсипали.
 Ой ишла туди гречна газдиня,
 Ой закотила чом шовків рукав,
 Срібло золото она зібрала,
 А як зібрала тай поїхала.
 Ой она біжит чистим полем,
 Чистим полем вороним конем;
 Як она біжит, земля дріжит,
 Земля дріжит, як она біжит.
 Ой зістричїив в чистім поли,
 В чистім поли два три ангелі!
 Подай здорова, гречна газдина!
 Де ти идеш, гречна газдине?
 Ой я иду до Кієва,
 До Кієва за малїрами,
 За малїрами за злотарами;
 У нас церков бай новая,
 Бай новая побудована!
 Вертай из нами, гречна газдине,
 Ми то сами малїрики;
 Ми ту церков помалюєм,
 Помалюєм, позолотим.
 Дала она срібло, золото,
 Они церкву помалювали,
 Помалювали, позолотили.
 Ой та церква з пїитьма верхи,
 З пїитьма верхи из штирма вікни,
 Из штирма вікни бай з трома дверми;
 В однім верху сокіл сидит,
 Сокіл сидит, далеко видит;
 А на другім ластівочка,
 Ластівочка пшшно щєбєчє;
 А на третім зазулєчка,
 Зазулєчка пшшнєнько кує;
 А на четвєртім соловїє,

Соловіє тонко піє;
 А на пійтім свійта Пречиста,
 Свійта Пречиста Господа проси
 За газдиньку, за Параску.
 А за цим словом трівай здорова!

(Юрій Соломійчук. — Жабв.)

3. Ой у поли, ой чом гірочка,
В негілю!

Ой на гірочці могилочка,
 На могилочці йибліночка,
 На йибліночці на верху цвїток.
 Оттак цвила, оттак вродила,
 А вна вродила золоту рйиску.
 Ой тудя ішла гречна газдиня,
 Ой закотила шовків рукав,
 Ой той цвїток она зібрала,
 Ой она ишла чистим полем,
 Чистим полем, вороним конем.
 Ой ишла она бай до Кієва,
 Бай до Кієва за мальйрими,
 Ой зістрігла Божі йангелї.
 Ой слава Йєсусу, Божі йангелї!
 На віки слава гречна газдине.
 Кудя ти ідеш, гречна газдине?
 Ой іду я до Кієва,
 Ой до Кієва за мальйрами;
 У нас церков бай новая,
 Ой новая, немальована!
 Ой то ми сами тай малйрики,
 Помалюєм, позолотимо.
 Ой нашы церков бай з трома дверми,
 Ой з трома дверми і з штирма вікни,
 Із штирма вікни із пьити верхи;
 Йа в одни двері Господь ходит,
 Йа в другі двері свійтий духовний,
 Йа в треті двері свійтий Никола,
 Свійтий Никола з гречнов газдинев.
 В одно віконце зорі зораят,
 В друге віконце бай сходи сонце,
 В третє віконце в полудне сонце,

Їа у четверге заходить сонце.
 На однім верху бо й зазулечка,
 На другім верху все й соколочок.
 На третім верху бай ластівочка,
 Ой на четвертім тай соловії,
 Їа і на п'ятім Пречиста Діва.
 Ой зазулечка файно кув,
 Ластівочка файно щечече,
 Сивий сокіл тонко піє,
 Ой соловіє файно співає,
 Пречиста Діва все то витає.
 Ото в Богу на єго хвалу,
 Гречній газдині тай на славу.
 Ой гречна газдині уклонила сь,
 Господу Богу помолила сь,
 Господу Богу, Сьвітій Пречистій,
 Сьвітій Пречистій і Матці Божій.
 Приподобила сь Господу Богу,
 Шо помалювала сьвітую церков,
 Помалювала й позолотила!

(Іван Данилюк — Ильце.)

4. По сьвітій Різді тай по Йордані,
Гой дай Боже!

Три сьвітителі воду сьвітили,
 Воду сьвітили, хреста згубили,
 Лежыла-ж туда йа здавно стежка,
 Ой ишла-ж нейов наша братова,
 Ой йик вна йишла та хреста знайшла,
 Тай хреста знайшла тай сь вклонила,
 Тай сь вклонила Господу Богу,
 Господу Богу тай за сьвітій хрест.
 Йндут, зістричут три сьвітителі:
 Слава Су Христу, наша братова!
 На віки слава, три сьвітителі!
 Чи ни спіймали нашого хреста?
 Хоть-сьми спіймала, шо-ж же ми буде?
 Ой тобі будет йа великий дар,
 Йа великий дар, дві три служенці;
 Першу служенку тай на Новий рік,
 Другу служенку тай на Відорші,

Третю служенку тай на Великдень.
 Першу служенку за всю чельвдку,
 Другу служенку за мого газду,
 Третю служенку за мене саму!
 Тай по сїм слові чьисна здорова,
 Чьисна здорова наша братова,
 Наша братова на ймне Йилена!
 Чьисна здорова!

(Тюдів.)

5. Ой там на ріках, ой там на млаках,
Гой дай Боже!

Там три свїтитї воду свїйтили,
 Ой золот хрестик вни загубили.
 Туда-ж нам здавна стежка лежыла,
 Ой нев же ішла гречна газдинї.
 Ой ішла, ішла, золот хрест найшла
 Ой за нев ідут йа три свїтитї.
 Ой стій, погоди, статечна жоно!
 Будемо тебе віпитувати,
 Віпитувати, хреста шукати,
 Будемо за тьа Бога просити,
 Бога просити, службу служити:
 Першую службу на свїите Рїздво,
 На свїите Рїздво за твого газду.
 Другую службу та на Новий Рїк,
 Та на Новий Рїк за тебе саму.
 Третю службу та на свїитий день,
 Та на свїитий день, та на Великдень.
 Вінчуємо ти... і т. д.

(Яворів.)

6. Йа в поли, в поли коло дороги
Гой дай Боже!

Є керниченька мурованая,
 Купав си у нїй Господь из Петром,
 Купаючи си, сперечили си.
 Господь Бог кажет: небо біршеньке!
 А Петро кажет: земля біршенька.
 Ой чїя правда? Божая правда:
 Небо біршеньке, всюда рівненьке!

А в тій керничці усї Сьвітїї
 Воду свїятили, хрест загубили.
 Ой ишла-ж туда гречна газдиня,
 Гречна газдиня, пишна Анночка;
 По воду ишла, золотий хрест найшла.
 Перейшли-ж ві усї Сьвітїї.
 Гречна газдине, пишна Анночко!
 Ця ти ни найшла золотий хрест?
 Будем за тебе Бога просити,
 Бога просити, служби служити;
 Ой першу Службу на свїятий вечір,
 А другу службу на свїите Рїздво,
 Ой третю Службу свїитого Збора,
 Шобес газдине була здорова!
 Вінчуем тебе, гречна газдине,
 Шїстем, здоровлем, свїитим Рождеством,
 Свїитим Рождеством, Божим Божеством!
 Ой на здорове, гречна газдине,
 На здоровчко из сев кольидков,
 Дай же-ж ти, Боже, втїхи, радости
 Від молодости аж до радости,
 А рік від року токма до віку!
 А за цим словом травай здорова!

(Юра Кутацук. — Ясенів гор.)

7. Покотила си сніжная грудка;
 Гой дай Боже!
 Ни була-ж тото сніжная грудка,¹
 Але ж то була наша братова,
 Наша братова на ймне Марїка;
 Горі ходила, ключі носила,
 Ключі носила, все золотила.
 Ой ви ключки, ви є золотї,
 Ой ни гримїте тай ни дуднїте,
 Мого милого тай ни будїте,
 Бо мїй миленький дуже труденький.
 Сночі з вечера йа з ловів прийшов,
 Йа вбити убив аж девїньт лїсїв,
 Аж девїньт лїсїв десьїту куну,
 Десьїту куну матці на фалу,
 Матці на фалу на зарукавїи!

Тай по сім слові чьисна здорова,
 Чьисна здорова наща братова,
 Наша братова на ймїи Марїка,
 Чьисна здорова.

(Тюдів.)

8. Проти віконця напротив сонця

Ой дай Боже!

Ой сидит собі кречна газдиня,
 Ой сидит, сидит, шитьчко шив,
 Сидит газдиня шитьчко шив!
 А в лузі в тузі чом розиграв ся
 Ой сивий олєнь девїптирогий!
 Играй, играй, шитьи не доптай,
 Бо йик подопчеш, сам ти загинеш!
 Там на десьитім злотий терем стоїт,
 Йа в тім теремі злотне кріселко,
 А в тім кріселку гречна газдиня,
 Ой сидит, сидит шитьчко шив,
 Шитьчко шив, злотом фарбує.
 В вишневім садку дві зозулечці,
 Дві зозулечці файно сьпівають,
 Файно сьпівають все за здоровє,
 Все за здоровє сеї газдині.
 Вінчувмо... і т. д.

(Луken Польик, — Ростоки.)

9. Ой рано, рано зорі зорають,

В недїлю рано зелєне вило!

Але ше ранше газдиня встала,
 Она устала, косу чесала,
 Косу чесала, братя бужала!
 Ви мої братї сомно не спїте,
 Сомно не спїте, стрїльби стрїйте,
 Стрїльби стрїйте, соколи пїйте,
 Соколи пїйте, хорти годуйте,
 Бо в моїм ділю*) май много звїра,
 Меже тов звїров сивий оленец;
 На тім олєни сім девять ріжків,

*) часть ліса.

А на дес'ятім терем из рублїв ;
А в тім теремі золотий стільчик,
А на стільчику кречна газдиня,
Она там сидить, далеко видит,
Ой она видит на край Дуная.
Края Дуная качурик павле,
На тім качури золота павка
Сподобала ся гречній газдинї;
Она бо просит свого газду :
Ой, ти Иванку, послужи мене,
Иди ко ти же на край Дуная,
Качура убий, павку ми здойми.
Ой Иван узйив свій кріс на плечи
І зараз пішов на край Дуная,
Качура ни вбив, лиш го підстрілив ;
Він си вхилив, павку здоймив ;
Приносить павку він до домочку,
Прошу тебе, моя Анночко,
На су павку на поклоночку.
Дйикую тобі, мій Иваночку,
За твою павку, за поклоночку.
В неділю рано газдиня встала
Тай до церковці вна си зібрала
Тай павочку на голов взіи́ла.
Прийшла до церкви, уклонила си,
Господу Богу вподобила си ;
Закитичила райскії двері,
Райскії двері, усї образи.
Коло престола свйитий Никола
Службочку служит Богу на хвалу,
Гречній газдині тай и на славу,
Ой и на славу усїм посполу,
Усїм посполу, шо в в сїм дому !
Би-сте діждали від сего року,
Від сего року ше й на другий рік !
(*Юрїї Соломійчук — Жабв.*)

10. На в лузі, в лузі, в густім топіру ;
Гей дай Боже !
Ой гоньи, гоньи дивне звірїнтко,
Дивне звїрїнтко семирожатко ;

А в тім зьвірйитку по девьит ріжків,
 А на десйитім терен на рублїв,
 А в тім теренї шовкова постіль,
 На тій постільци золотий стільчик,
 На тім стільчику гречна газдиня,
 Гречна газдиня — Катериночка.
 Ой сидит, сидит, робітку робит,
 Робітку робит, шитйичко шие,
 Шитйичко шила — позолотила.
 Першов ширінцев престіл покрила,
 Другов ширінцев сьвічі підняла,
 Третю ширінцу дала на Службу;
 За здоровйичко токма за своє,
 Токма за своє й за свого газду.
 Дала на службу на свйите Рїзво!
 Вінчуем тебе, пишна газдине,
 Пишна газдине — Катериночко.
 Вінчуем тебе усїма свйитки,
 Усїма свйитки бай рожденними
 И Відорщами тай радощами,
 Від цього слова тревай здорова.

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

- II. Ой рано, рано, зорі зорали,
 В неділю!
 Йа ще май ранче кури запіли,
 Йа ще май ранче газдинї встала,
 Газдинї встала, косу чесала,
 Косу чесала, брата бужала.
 Я вас прошу, ви мої братї,
 Сивно не спіте, стрівби стрійте,
 Стрівби стрійте, соколи пійте,
 Бо в моїм ділю дуже зьвірно,
 Межи тов зьвіров сиві й оленї;
 На тім оленї сїм-девьить ріжків,
 А на десйитім теремик стоїт;
 А в тім теремі золотий стільчик,
 А на стільчику гречна газдинї;
 Вна собі сидит, далеко видит;
 Ой она видит на край Дуная,

А край Дуная бай качур плавле,
 На тім качурі золота павка
 Сподобала си іречній газдині.
 Ой она просит свого газду:
 Я тебе прошу, мій славний газдо,
 Качура ми йми, павку ми здойми.
 Ой узьив газда тай кріс на плеча,
 Ой він пішов на край Дуная;
 Він си ухилив, качура стрілив,
 Золота павка з него злетіла,
 Він єго не вбив, лиш го підстрілив,
 Він си ісхилив, павку здоймив.
 Ой він приходит тай до домочку,
 Приносить павку на поклоночку,
 На поклоночку своїй газдині:
 Прошу я тебе, славна газдине,
 На поклоночку, на су павочку.
 Дькую тобі, мій славний газдо,
 За поклоночку, за су павочку.
 Ой на свійтий день тай на Новий рік
 Іде газдині, іде до церкви,
 Бере из собов золоту павку.
 Там закосиче та всі образи,
 Ой всі образи і райські двері.
 Перед Николи бай на престолі
 Ой іде духовний службу служити,
 Службу служити тай за газдиню,
 Ой не за саму, за вї газду.
 Ой службу правит, Господа просит,
 Господа просит за худобочку,
 За худобочку, за чельдочку.

(Іван Данилюк, — Жабс)

12. Ай в неділеньку тай пораненьку,
Гей дай Боже!

А в Виблиємі рано давонили,
 Ой єще ранше Параска встала,
 Раненько встала тай си зібрала,
 На свійте Різдо до церкви прийшла,
 До церкви прийшла, церковцю мела,

Церковцю мела, пристоли стерла,
 Пристоли стерла, сьвічі сьвітла;
 Там Божа Мати Сина родила:
 Там всі Сьвітїї на родини йшли,
 Там всі Сьвітїї Бога хвалили,
 Служби служили всей за здоровїи,
 За здоровйичко нашеї панї,
 Нашеї панї, панї Параски,
 Ой на здоровїи, гречна газдине!
 Вінчуем тебе... і т, д.

(*Андрій Боднарук, — Ясенів гор,*)

13. Поза горою там за другою

Гей дай Боже!

Бай три йангелї кремїнь лупають;
 Кремїнь лупають, церковцу ставлют,
 Церковцу ставлют из трома верхи,
 Из трома верхи из трома вікни,
 Из трома вікни тай з трома дверми.
 На тоти верхи сїли йангелї.
 В одно віконце изходит сонце,
 В друге віконце мїсьицу сьвітїий,
 В третє віконце зїрничка час.
 На одні двері ходїи йангелї,
 На другі двері сьвітїий Никола,
 На райских дверцях сам Господь стоїт.
 На нашїм Бозї тонка сорочка,
 Тонка, тоненька, кровцев капана;
 Ой шила-ж вї гречна газдиня,
 Гречна газдиня, пишна Марїчка.
 Ой шила-ж вї коло віконця,
 Коло віконця, сьвітлого сонця.
 Жмякала-ж вї в золотїм цебрі,
 Крутила-ж вї в коня копитї,
 Ой прала-ж вї над синим морем,
 Над синим морем края Дунаю,
 Шушила-ж вї в тура на розї,
 Тачїила-ж вї в Христа на столї,
 В Христа на столї бай на пристолї.
 На сьвітїе Рїздво до церкви пішла,
 На райских дверцях Богу здавала.

Тота сорочка Господу хвала,
 Гречній газдини від Бога слава.
 Служби си служби все за здоров'я,
 За здоров'ячко нашої пані.
 Вінчуем тебе, гречна газдине,
 Шістьим, здоров'ям тай сев кольидков!
 Дай тобі, Боже, втіхи, радости
 Від молодости аж до старости,
 А рік від року токма до віку,
 Від цього слова тревай здорова.
(Юра Кутащук, — Ясенів гор.)

14. Там за горою, там за другою
Ой дай Боже!

Два-три йангелі креміль лупали.
 Креміль лупали, всю церков клали,
 Церківцу клали з трома дверима,
 З трома дверима тай з трома вікни,
 І з трома вікни й з трома верхами.
 А в одні двері сам Господь ходит,
 А в другі двері свйиті йангелі,
 А в треті двері все люде ходьит.
 В одно віконце увходит сонце,
 В друге віконце бай місяць свйитит,
 В третє віконце зірничка сяєт.
 Гречна Марічка, славна газдині,
 Сидит в віконци ясного сонцьби.
 Ой сидит, сидит, роботу робит,
 Роботу робит, ширеньку швет.
 Ой шила, шила, спід золотила.
 Де єй золила? — В срібній зільниці.
 Чім ї милила? — Винїм йиблучком.
 А де єй прала? — Края Дуная.
 Чім єї прала? — Злотним пральничком.
 Де єй крутила? — В тихім Дунаю.
 Де ї сушила? — В тура на розі.
 Де єй тачьила? — В тисовім столі,
 В тисовім столі, в крулевскім дворі.
 Зажурила си, засмутила єя,
 Йнк би вгадати, ким би післати.
 Післала бих єй своєв донечков,

Доньки ни маю й сестри ни маю.
 Ци сором ци два, я несу сама.
 Віднесла сама на райські двері,
 Там дала, дала Богу на хвалу.
 Хто ай відбирав? — Свйитий Никола!
 Йа в тій сорочці служби си служйи,
 Служби си служйи за здоровйичко,
 За здоровйичко за Марйичино:
 Ай перша служба на свйите Рїздво,
 А друга служба на Василїчка,
 А трета служба ше на свйитий день,
 Ой на свйитий день та на Великдень
 За здоровйичко за Марйичино!
 На здоровйичко, гречна Марїчко,
 З кольидками та з дїточками
 І з господарем і свйитим Богом,
 Зо свйитим Богом та з своєм домом.
 Вінчуємо вас шьвистем-здоровем,
 Многа літами сими свйитками.
 Не вмїли ми вас завїнчовати,
 Най вам вінчує Христос небесний,
 Сам Господь з неба, чого вам треба.
 Во вік віка продовжи віка,
 Від сего слова бувай здорова!

(Криворївля.)

15. Зажурила си крутая гора,
Гой дай Боже!

Шо ни зродила шовкову траву,
 Але зродила зелене вино.
 Гречна газдинї вино садила,
 Вино садила тай обстрожила.
 А чорний ворон все залїтає
 Та тото винце він изтинає.
 Гречна газдинї все проганяє:
 Ой гоя, гоя, чорний вороне!
 О тото вино ни є для тебе,
 Ой не для тебе оно саджено,
 Вино саджено тай обстрожено.
 Є-ж в мене у рік ой три гостеви,
 Ой три гостеви, три кольидники:

Один кольдник — яснее сонце,
 Другий кольдник — місяцю ясний,
 Третий кольдник — се дробен дощик.
 Чим си пофалиш перший кольдник?
 Ой маю-ж я си чим пофалити:
 Ой йик я зййду в неділю рано,
 Церкви й косьоли я обігрію,
 Церкви й косьоли, божі престоли,
 Гори, долини, луги, калини!
 Чим си пофалиш другий кольдник?
 Ой маю-ж я си чим пофалити:
 Ой йик я зййду темної ночи,
 Темної ночи бай о півночи,
 Урадуєт си гість у дорозі,
 Гість у дорозі, войско в облозі,
 Тай зьвірка в поли тай рибка в мори!
 Чим си пофалиш третий кольдник?
 Ой маю-ж я си чим пофалити:
 Ой йик я спаду місяци майи,
 Йа вродит нам си жито-пшеница,
 Жито-пшеница, всьика пашница,
 Тай зберем женців, сімсот молодців,
 А візаночок, самих дівочок,
 Тай нажнем ми кіп, йик зьвізд на небі,
 Зберемо вози тай і обози,
 Повезем вї на тихий Дунай,
 На тихий Дунай, на крутий берег;
 Там ми ї тай вложимо,
 Сивим соколом тай завернемо.
 Сив сокіл сидит, в воду си дивит,
 В воду си дивит, дивит тай каже:
 Рибко бай щучко, шо з тебе буде?
 Із мене буде павський обідець.
 Сивий соколе, шо з тебе буде?
 Ой з мене буде панський поклїнець.
 Тобов би, рибко, скрипки клеїти,
 Тобов, соколе, верхи вершити.
 Ой за сим словом будь нам здорова,
 Будь же здорова, іречная пане,
 Будь же здорова ни сама з собов,

Нн сама з собов, а нз гаадою
Тай з господарем і з діточками.

(*І. Котлярчук.*)

16. Ой на Дунаю, тай на острої,

Гой дай Боже!

Ой там гаадині білцу білила,
Білцу білила тай і заснула.
Відкис си взыли три буйні вітри,
Занесли білцу края Дуная.
Ой встала-ж она сумна-смутненька,
Сумна смутненька, не веселенька.
Приходить ид нїй Пречиста Дїва,
Пречиста Дїва, ой чом Марїа.
Ой не смути си тай не жури си,
Є твоя білця в Бога на ризах;
На твоїй білци служби си правїи,
Служби си правїи, на все соборні,
На все суборні, все за здоровїи,
Все за здоровїи, гречва гаадине.
Ой здоров, здоров, не сама з собов,
Не сама з собов... і т. д.

(*Яворів.*)

V. Коляди вдовиці:

І. Гречна гаадинько, сїдай коло нас,

Ой дай Боже!

Сїдай коло нас тай послухай нас,
Будемо ми вам гречне сьпівати,
Гречне сьпівати й кольидувати.
Сїдай коло нас не сама з собов,
Не сама з собов тай з діточкамн,
Ой з діточками тай з овечками,
Ой з овечками тай коровками,
Ой з коровками тай з кониками,
Ой з кониками тай із бжїлками,
Из всев судинков та із маржинков!
Зажурила си висока гора,
Шо не вродила шовкова трава.
На в полонинці під ялиночков,

Ой там вівчирі йа в трембіточку,
 Ой там голубок йа з голубкою.
 Йнк зайшли стрілці з темного луга,
 Йнк ізмірьили, голуба вбили,
 Голуба вбили, голубку взяли,
 Запровадили за тихий Дунай.
 Дають ї їсти, дають ї пити,
 Дають ї їсти йиру пшеницу,
 Йиру пшеницу, зимну водицу.
 Ой чому не їж, ой чому не пийш?
 Ой йнк ми їсти тай йнк ми пити,
 Йнкий сьвіт красний, нема з ким жити.
 В мене голубів сімсот і штири,
 Іди, вибирай, котрий ти милий.
 Ой в мене він був в личко румйиний,
 В личко румйиний тай чорнобривий.
 Ой я її літала, перебирала,
 Не могла найти, йнк я го мала.
 Вінчуємо вам шьистем-здоровем,
 Шьистем-здоровем, многи літами,
 Многи літами, сими свйнтками,
 Сими свйнтками тай різдвйиними,
 Ой різдвйиними тай з Василечком,
 Ой з Василечком тай з Новим роком,
 Ой з Новим роком тай з довгим віком.
 А всім посполу, шо є в сім дому,
 Ой усім на всім, шо є в дому сім.
 Ой по сій мові будьте здорові.

Вінчуємо шьистем-здоровем, многи літами з сими свйнтками.

(Іван Греніяк. — Брустури.)

2. Гречна гаадинько, сїдай коло нас,

Ой дай Боже!

Сїдай коло нас, послухай ти нас,
 Будемо тобі кольядувати,
 Кольядувати, файно сьпівати,
 Файно сьпівати, правду казати:
 В гаю Дунаю чом на камені
 Гречна гаадинька більцу білила,
 Більцу білила Богу на ризи,
 Богу на ризи, свйнтим на хвалу.

Йнк ей білила, дуже заснула.
 Ой звійнили си буйні вітрове
 Тай тоту більцу чом завійили.
 Ой завійили на тихий Дунай,
 На тихий Дунай, на тихий берег,
 На тихий берег, на чисте поле,
 На чисте поле, на синє море.
 Упала з неба біла доріжка.
 Ой тов доріжков газдиня ішла,
 Гречная паня
 Ой ішла, ішла дуже смутненька,
 Стрітила-с она з свйитов Пречистов:
 Чого сумувш, гречна газдинько?
 Того сумую, свйита Пречиста,
 Більцу-м білила Богу на ризи,
 Богу на ризи, свйитим на хвалу,
 Йнк ей білила, дуже заснула.
 Ой део си взяли буйні вітрове
 Тай тоту більцу чом завіяли,
 Ой завіяли на тихий Дунай,
 На тихий Дунай, на крутий берег,
 На крутий берег на чисте поле,
 На чисте поле, на синє море!
 Стій та не сумуй, гречна газдине,
 Єст твоя більца в Єрусалимі,
 У твоїй більци служби си служьи,
 Служби си служьи все соборнії
 За здоровечко твое, газдинько,
 За помершого твоего газду,
 За здоровечко ваших діточок.
 А за сим словом... і т. д.

(Жабв.)

3. Ой устань, устань, красная вдово!

Гой дай Боже!

Ой устань, устань, двори вимети.
 Ідуть до тебе три царі в гості:
 Один царенько — яснов сонце,
 Другий царенько то ясний місяць,
 Третий царенько то дробен дощак.
 Чим си похвалиш перший товариш,

Перший товариш, ясне сонце?
 Я си похвалю, бо йнк я зйду,
 Бо йнк я зйду на Різдво рано,
 Ізрадуют си в дзвоници дзвони,
 В дзвоници дзвони, в церкві престоли.
 Чим си похвалиш другий товариш,
 Другий товариш ти ясний місьниц?
 Я си похвалю, бо йнк я зйду,
 Бо йнк я зйду темної ночи,
 Темної ночи ой о півночи,
 Ізрадуєт си гісь у дорозі,
 Гісь у дорозі, сіно в полозі,
 Рибка у воді, йа звірка в поли.
 Чим си похвалиш третій товариш,
 Третій товариш, ти дробен дощик?
 Я си похвалю, бо йнк я спаду
 Три рази мая, мая місьниця,
 Зрадує ми си жито-пшениця,
 Жито-пшениця, вська пашниця.
 Вінчуємо.. і т. д.

(Яворів.)

4. В саду, садочку під кидриночков,
Ой дай Боже!

Там сидів голуб із голубочков,
 Цілували си, обіймали си,
 Золотим крилцем загортали си.
 Закрав си стрілець з темного луга,
 Змірив у дуба, убив голуба;
 Голуба вбивши, голубку ймивши,
 За тихий Дунай запровадивши,
 За тихий Дунай за крутий берег,
 Дає ї їсти, йиру пшеницу,
 Дає ї пити зимну водицу.
 Ой она не їст, ой она не пет,
 В вишневий садок плакати ідет.
 Чому ти не їш, чому ти не пеш?
 В вишневий садок плакати ідеш?
 Йнк мінї їсти, йнк мінї пити,
 Йнкнй сьвіт милий, нема з ким жити.
 Ой маю я там сімсот голубий,

Вібери собі, котре ти любий.
 Хоть най їх буде сімсот чотири,
 Нема й не буде, як був мій милий.
 Йнкий був милий золотокрилий,
 Золотокрилий, в лице більвний,
 В лице більвний, сам чорнобривий!
 Вінчувм... і т. д.

(*Юрко Пуршеґа в Голов.*)

VI. Коляди парубкови:

I. Ой изза гори, за високої,
 В неділю! В неділю рано зелене вино!
 Показали сі дві, три хмароньки;
 То не хмароньки, білі овечки,
 За ними ходит файний молодец,
 Файний молодец, хлопец.
 На нім сорочка, як біл білена,
 На нім поясок та шовковенький,
 За тим шовчичком три трембіточці.
 Одна трембіта чом горіхова,
 Друга трембіта чом мідяная,
 Трета трембіта чом золотая!
 Ой як затужив, йнв горіхову,
 Пустив голосок аж поід лісок!
 Ой як затужив, йнв мідьнцю,
 Пустив голосок аж на край сьвіта!
 Ой як затужив, йнв золотую,
 Пустив голосок аж на тот сьвіток!
 Божая мати голос учула,
 Голос учула тай сподобала!
 Казала би-м го до себе взяти,
 До себе взяти, я в ризи вбрати,
 Я в ризи вбрати, (імя) звати!
 А за сим словом рости здоровий,
 Рости здоровий в Бога щасливий,
 Татови й мамі на потіхоньку,
 А добрим людем на порадоньку!

(*Мик. Мочернак, — Ворохта.*)

2. Половиннами тай стромивнами,

Ой дай Боже!

Ходит парубчик тай з овечками;
 Він собі ходит, три трубці носи,
 Три трубці носи при правім боці.
 Як він затрубив в берестовую,
 Бють голоси полонинами,
 Як він затрубив у мідьну, у,
 Бють голоси тай полями;
 Як він затрубив у золотую,
 Бють голоси попід небеса.
 Парубчик ходит полонинами,
 Половиннами йа з овечками;
 Він гонит вівці в нові кошпирки,
 А сам він іде до свей сьвітлоньки,
 Просит він дьядя і свою мамку,
 Ой треба мині тай дружиночки!
 Дай тобі, Боже, в городі зілий,
 В городі зілий в дому весілий,
 Шоби твій дийдик, шоби дочекав
 На оцім столу вінок ти шити,
 Але из своєв тай мамочкою,
 Из сусідами из родичами,
 Але из нами колїидниками,
 Сьвїятої церкви тай слугами.

(Юрій Соломійчук, — Жабь.)

3. Строминками-полонинками,

Ой дай Боже!

Пасе (імля) білі вівці.
 На правій ручці носить три трубці.
 Йик затрубит в роговую,
 Ой чути его в темній ліси,
 Йик затрубит в золотую,
 Чути его в чисті поля;
 Йик затрубит в мідьну, у,
 Чути его попід небеса.
 Лічит вівці на три струнці,
 Йилівничок на чотири;
 Лічит товар на три чьести,
 Йилівничок на чотири;

Впрыйгає коні, самі вороні,
 Складат пеньки йа в три рйидки,
 Мірійнички на чотири.
 На здорове пане (імя) з кольидкою,
 З вітцем, з мамкою, дай тобі, Боже,
 В городі зїлв, в хаті весїле.
 Вінчуем тебе шьїством-здоровем,
 Зеленим вінцем, гречною паннов!
 За сим словом тривай здоров!
 (*Криворівня.*)

4. Ой попід гірці йшли білі вівці;
 Гой дай Боже!
 За ними ходив Василь вівчирк.
 Ой ходив, ходив, три трубці носив,
 Ой три трубочці тай в правій руці.
 Ой одна трубка бай золотая,
 Ой друга трубка бай мідьняная,
 Трета трубочка бай роговая.
 Ой йик затрубив бай в роговую,
 Пішли голоса у темні ліса,
 Ой усї пташки позаніміли.
 Ой йик затрубив бай в мідьняную,
 Пішли голоса попід небеса,
 Ой усї пташки порозніміли
 Ой йик затрубив бай в золотую,
 Пішли голоса по цілім сьвітї,
 Сами си церкви порозтворйили,
 Сами си служби повідправйили
 Всеї за здорове бай Васильково.
 Вінчуем тебе, наш Василочку,
 Шьїством, здоровем, многими лїтьми,
 Отцеви й мамі з тебе потїху,
 Шоби діждали посагу твого,
 Посагу твого тай шьисливого,
 Поза цим словом тревайко здоров!
 (*Юра Кутащук. — Ясенів гор.*)

5. Ой рано, рано зорі зорйили,
 Ой дай Боже!
 Але ше ранче парубчік устав,
 Устав парубчок наш, Іваночок,

Устав Іваньчик, коника сідлав,
 Коника сідлав в сїм дев'ять попруг,
 А у дес'яту золотистую.
 Ой йик усїдлав, сїв тай поїхав.
 Біжит він собі бай чистим полем,
 Ой чистим полем конем вороним,
 Зустрічає він йа в чистім поли
 Два три ангелї, божїї панї.
 Бог, помагай Бог, кречнїї панї!
 Подай здоров'я, кречний парубче!
 Куди ти ідеш, кречний парубче?
 Куди я їду? За дружинами.
 Вертай із нами із дружинами.
 Одна любила, шапку подала,
 Друга любила, пїрце подала,
 Трета любила, коня дарила,
 Коня дарила, сама шла піше.
 Від тої шапки зорї зорають,
 Від того пїрця сонце сіяє,
 Від того коня буйний вітерець.
 А в того коня срібні копита,
 А в того коня шовковий фостик,
 А в того коня кильова грива,
 Срібні копита камінь дупають,
 Срібло золото в сьвіт розсипають,
 Шовковий фостик слїд замітає,
 Кильова грива землю покрила.
 Вкривай ті, Боже, многі літами,
 Многі літами, кречнов дружинов!
 Дай тобі, Бєже, в городї зїльи,
 В городї зїльи, в дому весїльи,
 Шоби-сьте разом тай дочекали
 На оцїм столу віночок шити,
 А з того стола на голов класти,
 А із віночком в церков попасти.

(Юрій Соломійчук. — Жабв.)

6. Ой Іванку наш, бай парубче наш;
 Гей дай Боже!
 Ой шо-ж ти собі так починаєш,
 Ой починаєш, мечем стинаєш?

Стинавш мечем під Львовом містом?
 А всі Львовяне смутненькі ходи́и,
 Смутненькі ходи́и, радочку ради́и:
 Чім би то Йванка перепросити?
 Віносья ему мисочку срібла,
 Мисочку срібла, тай миска срібна;
 А він на тото ни подивив си,
 Шьипку ни здоймив, ни поклонив си.
 А всі Львовяне смутненькі ходи́и,
 Смутненькі ходи́и, радочку радѣи,
 Чім би то Йванка перепросити?
 Віводит ему сивого коня,
 Сивого коня, коника в сідлі,
 Коника в сідлі, шабельку в сріблі.
 А він на тото ни подивив си,
 Шьипку ни здоймив, ни поклонив си.
 А всі Львовяне смутненькі ходи́и,
 Смутненькі ходи́и, радочку радѣи:
 Вівели-ж ему пишну дівочку,
 Пишну дівочку, іміи Марічку.
 Він тій дівочці порадував си,
 Шьипочку здоймив тай поклонив си.
 Вінчуем тебе, Иваночку наш,
 Шьистем, здоровем, многими літа.
 Дай же-ж ти, Боже, в городі зіле,
 В городі зіле, в хаті весіле,
 В хаті весіле отцих мйисничок.
 Дай тобі, Боже, втіхи, радости,
 Тай твоїй мамці з тебе потіху,
 Тай твоїй мамці тай дйидичкови!
 Поза цим словом травай нам здоров!
 (*Юра Кутацук. — Ясенів гор.*)

7. Гордий та пишний пане Василю,
 Гой дай Боже!
 Ей, що-ж ти собі започинавш?
 Лиш попіді Львів конем ігравш?
 Конем наверне — Львів се іздрегне,
 Що всі вершечки пообпадали,
 Всі сн міщани повихапали:
 Пане Василю, проснмо тебе,

Просимо тебе, не роби того!
 Ой най ми тебе перепросимо!
 Виводя' ему коня у сріблі,
 Не подивив си, не поклонив си.
 Гордий та пишний пане Василю,
 Ей, шо-ж ти собі започинавш?
 Лиш попіді Львів конем ігравш.
 Конем наверне — Львів се іздрегне,
 Шо всі вершечки пообпадали,
 Всі си жидове повихапали:
 Пане Василю, просимо тебе,
 Просимо тебе, не роби того:
 Ой най ми тебе перепросимо!“
 Винося ему срібло тай золото;
 Не подивив си, не поклонив си.
 Гордий та пишний пане Василю,
 Ей, шо-ж ти собі започинавш?
 Лиш попіді Львів конем ігравш?
 Конем наверне — Львів си іздрегне,
 Шо всі вершечки пообпадали,
 Всі си панове повихапали:
 Пане Василю, просимо тебе,
 Просимо тебе, не роби того;
 Ой най ми тебе перепросимо!
 Виводя' ему дівочку в вінку:
 І подивив си і поклонив си.
 Ой на здорове, пане Василю!
 Ой здоров, здоров, та не сам з собов,
 Не сам з собою, з вітцем, маткою,
 З вітцем, маткою, з всев чельидкою,
 З всев чельидкою та з домовою.

Гой дай Боже!

(І. Ювенчук. — Барвінкова.)

8. Ой гордий, пишний, гордий паничу,
 Гордий паничу, пане Василю!
 Гей шош ти собі з гір починавш,
 Шо попіді Львів конем ігравш?
 Шо конем наверне, все си Львів здрегне,
 Йа си паркани поросипали,
 Йа всі си жиди зачбьудували.

Стали жидове раду радити,
 Чим би молодцьби перепросити?
 Вінесли ему тай миску срібла
 Він на тов и не погляне,
 Шьипку не здойме тай не вклонит си!
 Гой як бив так бє, Львів розбиває,
 Шо конем наверне, все си Львів здрегне,
 А з мурів вікна поросипали,
 Всї си міщани зачудовали.
 Стали міщани раду радити,
 Чим би молодцьби перепросити?
 Вінесли ему судину злота!
 Він на тов и не погляне,
 Шьипку не здойме тай не вклонит си.
 Гой як бив, так бє все на Львів город;
 Шо конем наверне, все си Львів здрегне;
 Йа з мурів верхи тай позлітали,
 Йа всї си пани зачбудували.
 Стали панови раду-ж радити,
 Чим би молодцьби перепросити?
 Вівели-ж ему тай гречну панну!
 Він на тов тай поглинув си,
 Поглинувши тай усміхнув ся,
 Шьипку издоймив тай си уклонив!
 Гой за сим словом будь же нам здоров,
 Будь же нам здоров, гордий паничу!

(Максим Борчук. — Космач.)

9. Василь гречний, пишний гордий.

Ой дай Боже!

Проси собі свого тата,
 Свого тата, свою мамочку!
 Збирай собі гречні бояре,
 Іди собі в верхи по панну,
 В верхи по панну, ше й по богату,
 Клади й мости й калинові,
 Сідлай конї все воронї,
 Клади й сідла й крижевії,
 А уздочки шовковії,
 А стременї золотії.
 В его коньи золота грива,

Золота грива землю покрила,
 Золота грива, срібні копита.
 Грає й конем Криворівнев;
 Йик він їде, мости дудньи,
 Мости дудньи, ліси шумйи,
 Вінесли єму бай кубок золота!
 Ні подивив си, ні веселив си,
 Не зліз із коньи, не поклонив си.
 Грає й далій Криворівнев.
 Вінесли єму миску срібла:
 Миска срібла й мисочка срібна.
 Не подивив си, не веселив си,
 Не зліз із коньи, не поклонив си.
 Вівели єму гречную панну,
 Гречну панну, молоду дівчину.
 Ой подивив си, ой поклонив си,
 Ой поклонив си Господу Богу,
 Господу Богу й своєму тату,
 Своєму тату, своїй мамочці.
 Йик дівчьи достав, то й газдов зостав.
 Дай тобі, Боже, в городї зіле,
 В городї зіле, в хатї весїле!
 Дай тобі, Боже, в подвору шьистє,
 В подвору шьистє, ше й зимівльчко,
 Ше й зимівльчко на худобочку,
 Ше й шьисливіще на головочку.
 Вінчусь тебе шьистем-здоровем,
 Многа літами, сими свйитками,
 Сим Новим роком, свйитим Василем,
 Йа з кольядкою, з вітцем, з маткою.
 І за сим словом пануй же здоров.

(Мих. Гутинюк. — Криворівня.)

10. Ой рано, рано кури запїли,
 Ой дай Боже!
 Ой ище ранче наш (імя) устав,
 Ой устав, устав, три свїчки всукав:
 При одній свїчи личенько вмивав,
 При другій свїчи сам сї убрав,
 При третій свїчи коника сїдлав,
 Коника сїдлав, в поле поїхав,

В поле поїхав, стадо рахував.
 Займив він стадо на злоті мости,
 Золоті мости поломили сі,
 Вороні коні потопили сі.
 Лишень сі під ним коничок зістав,
 Біл копитчястий сріб камінь лупав;
 Сріб камінь лупав, церкви мурував,
 Сподом каменем, верхом кременем,
 А серединков самов кидринков;
 Вімурував він з три віконцьими,
 З три віконцьими, райскими дверми;
 В одно віковце бай сходит сонце,
 В друге віконце місяць изходить,
 В третє віконце зьвіздочки сьвітї!
 Райскими дверми сам Господь ходит,
 Ой ходит, ходит, в дзвоночки дзвонит,
 В дзвоночки дзвонит, службочки служит,
 Службочки служит все соборній,
 За здоровччко пане (імя)
 Дай тобі Боже... і т. д.

(*Микита Александрук. — Брустури.*)

II. Ой гордий, ппшний, гордий паничу,
 Ой шо-ж ти так сі изгорда маєш?
 Шо ти так собі з гір починаєш,
 Перед королем игравш конем?
 Нема в корольи такого коня,
 Ой як є в мене гордого пана,
 Гордого пана, пана Василє.
 Є в мого коня злотні уздечки,
 Йа в мого коня листові вушка,
 Йа в мого коня тернові очка,
 Йа в мого коня золота грива,
 Йа в мого коня срібні копита,
 Йа в мого коня шовковий фостик,
 Йа в мого коня злотне сіделко,
 Листові вушка ради слухали,
 Тернові очн зьвізди *цотали**),

*) значить: рахували.

Золота грива коня покрила,
 Срібні копита камінь лупали,
 Шовковий фостик слід замітає,
 На злотне сідло сам пан сїдає;
 Потяв конем тай долів в поли,
 Там си зустрів з турецким царем.
 Йик си стрічали, так си спізнали,
 Йик си пізнали, так си змахали,
 Йисни мечики вогника дали,
 Обом їм разом коники впали!
 Чій же си коник наперед схопит?
 Схопив же си кінь гордого пана,
 Гордого пана, пана Василя.
 Бере-ж він царьн близенько коньн,
 Гой повів же він го по пожарниці.
 У нїжки бодит, а в ручки коле,
 У нїжки бодит та підбодає,
 Червона кровцьн слід заливає.
 Гой він си молит та він си просит:
 Або-ж мньн зітти, або-ж мньн пусти.
 Я-ж тя не зітну тай тя не пущу,
 Заведу тебе аж в руську землю,
 Там в руській земли нема короля,
 У руській земли королем будеш,
 Миру наплодиш, панів намножиш,
 Панів намножиш, хлїба наситиш.
 Йа будеш мати від Бога хвалу,
 Від Бога хвалу й від миру ввагу.
 Гой за сим словом будь же нам здоров,
 Гордий паничу, пане Василю!
 Вінчуем же ти шьистем, здоровем,
 Шьистем, здоровем, многії літа,
 Ой многі літа тай довго віка,
 Вінчуем же ти зеленим вінцем,
 Зеленим вінцем ой гречнов паннов!*)

(Михайло Палійчук. — Космач.)

*) Ся коляда нагадує «Посиднок з турецким царем», поміщений в «Руській Чинарці» для виспих клас, 1892.

12. Ой брате (імя), ти стадце пасеш,

Гей дай Боже!

Ти стадце пасеш тай мости мостиш!
 Мости до мостів, стадце наверхнув,
 Стадце наверхнув, міст си проломив,
 Міст си проломив, все стадце втопив.
 Ой ни жьиль минї ња за сим стадцем,
 Лишень жьиль минї за йодним конем,
 Бо то у мене кінь розолїтен,
 Тай розолїтен тай розмаїтен,
 Бо він вушками ради слухував,
 Бо він очима зьвізди рахував,
 Бо він копитом камінь розшьбат,
 Білою гривов все поле вкриват.
 Тай по сїм слові чьисний здоровий,
 Чьисний здоровий, тай бо наш брате,
 Тай бо наш брате, наш брате (імя),
 Чьисний здоровий!

(Тюдїв.)

13. Ой оре плужок ња в смерічковім,

Гой дай Боже!

Брате (імя), ти за ним ходиш,
 Ти за ним ходиш, њйго си держиш!
 Приходи д' нему њйго дїндичок,
 Ой ори, синку, ња ворїм нивку,
 Посїем на нїй њйру пшеницу!
 Ни вродила си њйра пшеница,
 Лиш се вродило стебло серенно,
 Стебло серенно, денчївне зерно,
 Зберемо женцїв сїмсот молодцїв.
 Ыа вїязаночок сїмсот дївочок,
 Зберемо возів сїмсот обозів,
 Ой повеземо на тихий Дунай,
 На тихий Дунай на білий камінь,
 На білий камінь на крутий берег,
 Там їх складемо в споду широко,
 В споду широко, в верху високо.
 Чим завершимо? Сивим соколом!
 Ой соків сидит, в море си дивит,
 В море си дивит, там визу видит,

Там визу видит, з визов говорит :
 Ой визо, визо, йик ти глібока,
 Йик ти глібоко, а я високо.
 Сподобало си йа в купці бути,
 Йа в купці бути в брата (імя),
 В брата (імя) йа в нових дворах,
 Йа в нових дворах, йа в нових хатах !
 Тай по сїм слові чьисний здоровий,
 Чьисний здоровий тай бо наш брате.
 Тай бо наш брате, брате (імя).
 Чьисний здоровий !
 (Тюдів.)

14. Блудило блудців сїмсот молодців
Гей дай Боже !

Тай приблудило до брата (імя) :
 Брате (імя), виведи нас,
 Виведи нас йа з сего ліса ;
 Йа з сего ліса йа з медобора,
 Та дамо тобі великий дар.
 Великий дар : дві-три селонці ;
 Йа в першїм селї все люди старї,
 Йа в другїм селї самї молодї,
 Йа в третїм селї самї дївочки.
 За старих людей добра порада,
 А за молодих село огрьдне,
 А за дївочок село весело.
 Тай по сїм слові чьисний здоровий,
 Чьисний здоровий тай бо наш брате,
 Тай бо наш брате, брате (імя),
 Чьисний здоровий !
 (Тюдів.)

15. А в поли, в поли є три йивори,
Гей дай Боже !

Тонкі, високї, в корїнь глибокі,
 В корїнь глибокі, в верху листятї.
 Ай прилинули два, три голуби
 Тай сїли собі на ті йиворн,
 Ай ті йивори їх ни влюбили ;
 А незлинули тоти голуби

Тай сіли собі тай в часті поля,
 Тоті їх поля ни полюбили,
 Ни полюбили, цвѣтком змінили;
 А наливнули тоті голуби
 Тай сіли собі на білі церкви,
 Аж тоті церкви їх полюбили!
 Попід цвинтарем вбитий гостинец,
 Ай їхав тудя пишний (імя),
 Ай їхав тудя чом сивим конем,
 На правім плечу стрільбочку несет,
 Побачив же він тоті голуби,
 Ай натѣг коня тай став стойити,
 Затѣг стрільбочку, хочет стріліити.
 Тоті голуби бай промовили:
 Васильку ти наш тай паничу наш,
 Ни змірий ти в нас, ни губи ти нас,
 Ой бо ми ни є сиві голуби,
 Але-ж бо ми є сьвітї йаггели,
 Нас Господь зіслав а в цесе село,
 Ци є в цім селі старіки люди?
 Ци держи права, йик стародавно?
 Ци пиво варии свйитому Ріадву?
 Ци меди сити свйитому Збору?
 Ци кум до кума з вечеров ходит? -
 У нас так няма, йик стародавна.
 Ни кум до кума з вечеров ни йдет,
 Гой брат на брата міч витѣгаєт,
 Сестра на сестру чьирів шукаєт!
 Ой на здоровє, пишний паничу!
 Из кольидкою з дьидьом, маткою,
 Вінчуєм тебе многая літа,
 Многая літа, шьистя, здорова,
 Дай же-ж ти, Боже, втіхи, радости,
 Втіхи, радости, в дїм веселости,
 Поза цим словом тревай нам здоров!
 (Андрей Боднарук. — Ясенів гор.)

16. Ой поза горов, ба там за другов,
 Гей дай Боже!
 Там наш Иванко коника пасє,
 Коника пасє тай твердо заснув.

Приходить д' нему ще рідна мати:
 Встанько, Иванку, а вставай, ні спи,
 Твоє подвір'я*) Турки займили!
 Так наш Иванко бай прудко устав,
 Бай прудко устав, коника всідлав:
 Найко їх женут, я їх здогоню.
 Сів на коника, йик вітрец линув,
 Бай задне восько йив здогоньти;
 Йик надогонив, конем потоптав,
 Середне восько мечем постинав,
 Передне восько вогнем попалив;
 Своє подвір'я назад відобрав,
 Назад відобрав, красше осадив.
 Перше осадив бай дівочками,
 Друге осадив бай молодцями,
 Трете осадив бай стариками.
 Изза дівочок село весело,
 Изза молодців село огрьдне,
 А за стариків порада в селі!
 Вінчусь тебе, Йваночку наш,
 Шьнстем, здоровем, многими літьми,
 Ой на здорове із кольидкою,
 Из кольидкою, з вітцем, з маткою,
 З вітцем, з маткою, свев чельидкою,
 Поза цим словом тревай нам здоров!

(Юра Кутацук, — Ясенів гор.)

17. Зачьив наш Федько рано вставати

Ой дай Боже!

Тай починає йирми шукати;
 Ой пішов собі воли впрингати,
 Поїхав волми поле орати.
 Оре він поле та на три нивці,
 Сів він собі веську сівбину;
 Ой перша нивка: йирове жито,
 А друга нивка: йира пшеница,
 А трета нивка: все кукурудза.
 Бога він просив, хліб му си вродив.

* усіх людей, що жили на обійстю.

Чйис менї, тату, женці наймати.
 Ой не чйис, синку, женці наймати,
 Чйис тобі, синку, дівки шукати.
 Ой я би ішов по царівочку! —
 Тобі не віпру, лиш іди, синку,
 Іди до тої, шос сам сподобав.
 Ой на здорове, бай пане Федю,
 Из кольидкою, з вітцем-маткою,
 Дай тобі, Боже, в городі зіле,
 В городі зіле, в дома весіле!

(Криворіччя.)

18. Ой на долині, при зеленні,
Господи Боже!

Ой там пан Іван коника пасе,
 Коника пасе, з конем говорить:
 Ой коню, коню, я тебе продам,
 Я тебе продам за сто червоних,
 За сто червоних, тисічу золотих.
 Гадай, погадай, мене не продай!
 У мого коньї золоті вушка,
 Золоті вушка добра послушка,
 У мого коньї шовкова грива,
 Шовкова грива коньї покрила.
 У мого коньї шовковий фостик,
 Шовковий фостик слід замітає.
 У мого коньї срібні копита,
 Срібні копита камінь лупають,
 Камінь лупають, церкви мурують,
 Церкви мурують з трійома верхами,
 З трійома верхами, з трійома вікнами.
 В одно віконце исходить сонце,
 В друге віконце в полудне сонце,
 В третє віконце заходить сонце!

19. Края Дуная, мілкого броду,
Господи Боже!

Ой там пан Василь коника пасе,
 Ой пасе, пасе, з конем говорить:
 Ой коню, коню, я тебе продам,
 Я тебе продам за сто червоних,

За сто червоних, тисічу злотих.
 Гадай, погадай, мене не продай ;
 Розгадай собі, де ми бували :
 Ой ми бували йа в тріох побоях :
 В однім побою тай у татарскім,
 В другім побою тай у турецкім,
 В третім побою тай у козацкім.
 Ой йик ми війшли вой з татарского,
 За нами кульки, як дробен дощик !
 Ой йик ми війшли вой з турецкого,
 За нами кульки землю пороли !
 Ой йик ми війшли вой з козацкого,
 Нас козаченьки в Дунай загнали.
 Всї козаченьки вой потонули,
 Ой лишень ми два переплинули.
 За цим же словом бувай нам здоров,
 Бувай нам здоров, кречний паничу.
 Кречний паничу, пане Іване,
 Бувай же здоров тай не сам собов,
 З вітцем, з маткою тай з братчіками
 Тай з братчіками тай з сестричками
 Тай з нами гістьми, з кольдничками.

(Космач.)

20. Гордий та пишний, пане Іване,

Гордий, пишний !

Шо-ж ти ой собі з горда счинавш,
 З горда счинавш, коником гравш,
 Попід Хотїнци коником гравш.
 Слуги бай кажут: це наш пан їде!
 Матінка каже: це мій син їде!
 По чім ти го бай розпізнала?
 Розпізнала-м го по сорочечці,
 На нїм сорочка, йик день біленька,
 Йик день біленька, йик лист тоненька.
 Де-ж вна ой шита? — В сонци, в віконци.
 Де-ж вна золена? — В золоті зільниці.
 Де-ж вна бай прана? — Края Дуная.
 Де-ж вна кручена? — В коньї стременьи.
 Де-ж вна сушена? — В тура на розі.

Де-ж вна тачина? — В Львові на столі
 Де-ж вна вбирана? — В царськiм обозі.

(*Яворів.*)

21. Ой рано, рано, лиш зазорало,
 Ой дай Боже!

Ой іше ранче Василько устав.
 Ой устав, устав, коньї напував,
 Фалив си конем перед королем.
 Та нема й в царїи такого коньї,
 Йнк у нашого пана Василья.
 У мого коньї жемчужні вушка,
 Жемчужні вушка, мині послужка.
 У мого коньї золота грива,
 Золота грива коньї покрила
 Та в мого коньї срібні стремена,
 Срібні стремена, срібні копита.
 Срібні копита камінь лупають,
 Шовкові фости слід замітають.
 Та за цим словом будь же нам здоров
 Та не сам собов, з вітцем, з маткою,
 З вітцем, з маткою тай з братчиками
 Та з братчиками, ба й з сестричками
 Тай з нами гістьми, з колядничками.

VII. Коляди дівчині:

1. Зелене вино в гору си вило,
 Ой дай Боже!

В гору си вило, сивно вродило;
 Там кречна панна шитьичко шила,
 Шитьичко шила, винце сокотила;
 Ой сокотила, й борзо заснула.
 Ой прийшли пташки, шитьичко вкрали,
 Шитьичко вкрали, у рай поклали,
 А винце взяли, в рай поносили,
 В рай поносили, крильцьими збили,
 Крильцьими збили, панну збудили.
 Шитьичко вернїт, винце не берїт,
 Бо кречна панна зарученая,
 Зарученая аж до Галича,

Аж до Галича за поповича!
 Дай тобі, Боже, в городі зілья,
 В городі зілья тай зелененьке,
 В хаті весілья шей веселеньке!
 Вінчуємо... і т. д.

(Макій Габорах. — Брустури.)

2. Ой наза гори, за високої,

Гей дай Боже!

Ци вогонь горит, ци місяць сьвітит?
 Не вогонь горит, не місяць сьвітит,
 Гречна (імя) віночком сьвітит.
 Віночком сьвітат, винце черпає,
 Винце черпає, бойир честує:
 Ой пийте-ж бо ви зелене вино,
 Просіте мене в вітця, в матери,
 В вітця, в матери, в старшого брата!
 Ой як не дадут, сама я піду,
 Ой знаю, знаю, де я вас найду,
 В нижного брода йа в перевоза,
 Там гречна панна перевіз держит;
 Прийшло-ж до неї сімсот молодців;
 Кречная панно перевези нас.
 Не перевезу, не маю чьису,
 Тепер ми братчик з дороги прийшов,
 Ой привіз мені три радосточці;
 Одно ми радість: срібний перстенец,
 Друге ми радість: шовковий пояс,
 Трете ми радість: павяний вінец!
 Срібний перстенец пальчик ізчепле,
 Шовковий пояс ладочки (крижі) ломит,
 Павяний вінец головку вклонит.

(Павло Рибарук. — Брустури.)

3. Там у Дихтинци тай при гостинци,

Ой дай Боже!

Тай при гостинци нова коршемка,
 У тій коршемці сім данців иде.
 Хто перед веде? Ой Парасочка!
 Приходить ид ній йві дьидичко:
 Ой чьис, синку, чьис до домочку.

До дому ни йшла, у другий пішла.
 Приходить ид ній йні ненецька:
 Ой чьис, синку, чьис до домочку!
 До дому ни йшла, у третій пішла.
 Приходить ид ній йні братичок:
 Ой чьис, сестро, чьис до домочку!
 До дому ни йшла, в четвертий пішла!
 Приходить ид ній йні сестрицька:
 Ой чьис, сестро, чьис до домочку!
 До дому ни йшла, у п'ятий пішла!
 Приходить ид ній йні вуйичко:
 Ой чьис, синку, чьис до домочку!
 До дому ни йшла, у шестий пішла!
 Приходить ид ній йні тіточка:
 Ой чьис, синку, чьис до домочку!
 До дому не йшла, у семий пішла!
 Приходить ид неї йні дружина:
 Данчічок дійшла, до дому пішла!
 Вінчуем... і т. д.

(*Лукен Польки, — Ростоки.*)

4. I. Ой на долині, при зеленині,
Гой дай Боже!

Ой там садочок зелено цвите,
 Ой там Марійка у тавец іде,
 Приходить д' неї бай тато ві:
Синку, Марійко, чьис до домочку!
 Ой іду, іду, най танчік дійду.
 Ой танчик дійшла, ка в другий пішла*).

II. з початку до
 бай мамна ві:
Синку, Марійко

 III. з початку до
 бай братчік ві:
Сестро, Марійко
 IV. з початку до
 бай сестра ві:
Сестро, Марійко

*) повторяє ся.

V. бай вуечко ві:
 Синку, Марійко
 VI. бай вуйна ві:
 Синку, Марійко
 VII. бай тета ві:
 Синку, Марійко
 VIII. бай нанашко ві:
 Синку, Марійко
 IX. бай гідю ві:
 Синку, Марійко
 X. *три вірші в початку, а потому:*
 Приходить д' неї бай милий ві:
 Душко, Марійко, чине до домочку!
 Ой іду, іду, най танчік дійду!
 Ой танчік дійшла, ой танчік дійшла,
 Йа в другий танчік бай з милим пішла.
 (Берейнкова.)

Б. Була в батечка пишна донечка,
 Гой дай Боже!

Пишна донечка, кречная панна,
 Кречная панна, имйи і Ксеня.
 Прійшли до неї трое старости:
 Й одні-ж и стали кіньми в підсіни,
 Другі-ж и стали за воротами,
 Треті-ж и стали в вишневім саду!
 Гой ті-ж, шо стали в вишневім саду,
 То-ж то і були панцкі служечки;
 Тоті, шо стали за воротами,
 То-ж то і були вітові сини;
 Гой ті, шо стали кіньми в підсіни,
 Тото-ж то були попові сини.
 Гой тим, шо стали в вишневім саду,
 Тим дарувала перстїнь золотий,
 Гой тим, шо стали за воротами,
 Тим даровала мій кінь вороний;
 Гой тим, шо стали кіньми в підсіни,
 Гой тим же буде кречная панна,
 Кречная панна на имйи Ксеня!
 Гой за сим словом бувай здорова,
 Бувай здорова. кречная панно,

Вінчуємо ти шьистем-здоровїм,
 Шьистем-здоровїм, многи літами;
 Дай же ти, Боже, в городї зело,
 В городї зело, всюда весело,
 В городї зїле, в мьисниц весїле!
 Вінчуємо тья зеленим вінцем,
 Зеленим вінцем, пишним молодцем.

(Максим Борчук, — Космач.)

6. Йа в виноградї вино си вило,
Гой дай Боже!

Вино си вило, голубо цвило,
 Голубо цвило, сивно зродило;
 Стерегла-ж зго пишна дївочка,
 Стерегла винце, твердо заснула!
 Ай прилетїла із лїса пташка,
 Сїла на винце, йила сьпївати.
 Пишна дївочка пробудила си,
 Пробудила си, йила вставати,
 Йила вставати, пташку глядати,
 Пташку глядати тай прогоняти.
 А йди-ж ти, пташко, ти тут не сьпївай,
 Бо в мене в дому в городї зїле,
 В городї зїле, в дому весїле;
 Дьндик за столом чьистує вином,
 Мамка на дверех солодким мїдком,
 Братчїк на дворї багровим пивом!
 Ой на здоровїи, пишна дївочко,
 Из кольдикою, з гедьом, маткою,
 Вінчуєм тебе многая літа!
 Від сего слова тревай здорова!

(Андрій Боднарук. — Ясенїв гор.)

7. По горі, горі пави ходили,
Отї дай Боже!

А по долині пірїи ронили,
 Туди-ж нам була з перву стежечка.
 Ходила-ж нею кречная панна,
 Ой панна (їмя) пірїи збирала,
 Пірїи збирала, в рукавець клала,
 З рукавця брала, на столик клала,

З століка брала, йа в вінчик плела,
 Рано в неділю на голов клала,
 На голов клала, до церкви йшла!
 Звійли-ж бо сі буйні вітрове
 Тай ізшайнули вінчик з голови,
 Занесли-ж его на тихий Дунай.
 Ой она-ж за ним чом бережечком,
 Ой думаючи тай гадаючи,
 Павяний вінчик тай шукаючи.
 Стрітила-ж вона три риболови,
 Три риболови йа все-ж панове.
 Біг, помагай біг, Вам, риболови!
 Біг, подай здоров, кречная панно!
 Ця-ж не здібали вінчик павяний?
 Ой йик здібали, пересм буде!
 Ой шо-ж нам буде та за пересм?
 Одному буде фустка шовкова,
 Другому буде золотий перстїнь,
 Третому буде ой сама панна,
 Ой сама панна, панна (ім'я).
 Ой за сим словом... і т. д.

(Михайло Палійчук. — Космач.)

8. Ой долом, долом тай сухим ломом,
 Гой дай Боже!
 Лежйила-ж туда здавна стежечка,
 Ой йшла-ж нейов кречная панна.
 Йидет, здібаєт три молодчики:
 Славай Су Христу, три молодчики!
 На віки слава й, кречная панна!
 Відгадайко нам три загадочки,
 Йик відгадаєш вінчїна будеш,
 Йик ни відгадаєш, дівочков будеш.
 Шо-ж того ростєт без корінечка?
 Шо-ж того горит без половенці?
 Шо-ж того родит без сивна цьвіту?
 Камінчик ростєт без корінечка,
 Суконце горит без половенці,
 Папороть родить без сивна цьвіту.
 Йик відгадала, вінчїна стала,
 Вінчїна стала зеленим вінцем,

Зеленим вінцем, файним молодцем,
 Файним молодцем тай новим віком.
 Тай новим віком, шьистем-здоровим,
 Шьистем-здоровим на многі літа!

(Тюдів.)

9. Йа в ліску, в ліску на жовтім піску

Гой дай Боже!

Стойшла сосна золотом рйсна,
 Лежила-ж тудя йа здавно стежка,
 Ой йшла-ж нейов кречная панна,
 Кречная панна на ймне ;
 Вна тоту рйсу позавиділа,
 Позавиділа тай уломила;
 Приходить она до золотаря;
 Славай Су Христу, ви золотару,
 Зробіте мені золотий перстїнь,
 Йа з останчиків золотий наміт,
 Йа з причинчиків золотий вінок;
 Перстїнець будет на вкрашеньничко,
 Йа наміт будет на носінечко,
 Йа вінок будет до вінчиньничка!
 Тай по сїм слові чьисна здорова,
 Чьисна здорова, кречная панна,
 Кречная панна на ймне

Чьисна здорова!

(Тюдів.)

10. Ой з долу, з долу вітер повіват,

Гой дай Боже!

Вітер повіват, Дунай висихат,
 Дунай висихат, тризїль поростат.
 Йодно-ж ми зїле зелїнь бервінчик,
 Друге-ж ми зїле запах васильчик,
 Трете-ж ми зїле написен дерен.
 Йа в тім деревї кречная панна
 Шила вишила три ширенонці:
 Першу, шо шила, все золотила,
 Другу, шо шила, дуже китила,
 Трету, шо шила, всьикими шовки!
 Першу-ж би дати свої свекрусї,

Другу-ж би дати свої сестричці,
 Трету би дати мому милому.
 Ой дати, дати, ніким післати,
 Післала бих ї меншев сестрицев,
 Сестру сполюбе, мене спогубе!
 Хоть сором хоть раз, понесу зараз,
 Хоть сором хоть два, понесу сама.
 Тай по сім слові чьисна здорова,
 Чьисна здорова кречная панна,
 Кречная панна на ймне
 Чьисна здорова!
 (Тюдів.)

11. Ой рано, рано кури запліч,
 Гой дай Боже!

А ше ранійше дівчина встала,
 Дівчина встала, двір помітала,
 Двір помітала, пірйи зберала,
 Пірйи зберала, в рукавець клала,
 З рукавця брала, на столик клала,
 З столика брала тай вінчик плела,
 Тай вінчик плела, на голов клала,
 На голов клала, до церкви ишла,
 До церкви ишла в Бога просити,
 В Бога просити доброї долі,
 Доброї долі, добру подругу,
 Добру подругу, шьистя-здоровя,
 Шьистя-здоровя, довгого віка,
 Довгого віка тай діток кілька.
 Тай по сім слові чьисна здорова,
 Чьисна здорова кречная панна,
 Кречная панна на ймне
 Чьисна здорова!
 (Тюдів.)

12. Була в батечка одна донечка,
 Гой дай Боже!
 Тай прийшло на ню бай трое старіст;
 Перші старости бай за садами,
 Другі старости бай за ворота,
 Треті старости з кіньми під стійьми.

Стали гадати, шо-ж би сим дати,
 Шо-ж би сим дати, шо за садами?
 Ой сим би дати фустку китайку.
 Стали гадати, шо-ж би сим дати,
 Шо-ж би сим дати, шо за вороти?
 Ой сим би дати перстїнь золотий.
 Стали гадати, шо-ж би сим дати,
 Шо-ж би сим дати, шо з кїньми під стїньми?
 Ой сим би дати саму молоду,
 Саму молоду от, йик йигоду.
 Тай по сїм слові чьисна здорова,
 Чьисна здорова кречная панна,
 Кречная панна на ймїи
 Чьисна здорова !

(Тюдїв.)

13. Ой є в сїм дворї гречная панна,
Ой дай Боже

Гречна панна (їмя),
 Прийшли-ж до неї трєв старости.
 Одни старости стали садами,
 Другі старости за воротами,
 Треті старости з кїньми під сїньми.
 Шо би тим дати, шо за садами?
 Ой тим би дати шовкову хустку.
 Шо-ж би тим дати за воротами?
 Ой тим би дати золотий перстїнь.
 Шо би тим дати з кїньми під сїньми?
 Ой тим я буду сама молода,
 Сама молода, от йик йигода.
 Узьнь ї панїч за білу ручку
 Тай поклав єї на кований віз,
 Ой запряг же він конї воронї,
 Ой повїз єї чом долинами,
 Ой привїз єї вітцу й матери,
 Шоби ї вчили шити-робити,
 Шити-робити, господарити.
 Вїнчуємо тї шьїстем-здоровїим,
 Шьїстем-здоровїим, золотим вїнцем,
 Золотим вїнцем, файним молодцем.

Дай же ти, Боже, в городі зїле,
 В городі зїле, в хаті весїле,
 В городі зїле чом зелененьке,
 В хаті весїле чом веселеньке.
 Ой за тим словом рости здорова.

(Я. Лукичук.)

14. Ой там садочок ново саджений,
 Гой дай Боже!
 Ново саджений тай обстрожений,
 Їа в тім садочку гречная панна.
 Ой сидит, сидит, йиблучко держит,
 Приходить ид ній йїві ненечка,
 Донько (імя), верж ми йиблучко!
 Тобі ни вержу, милому держу!
 Приходить ид ній йїї дїйдичок:
 Донько (імя), верж ми йиблучко!
 Тобі ни вержу, милому держу!
 Приходить ид ній тай йїї братчик:
 Любко сестричко, верж ми йиблучко!
 Тобі ни вержу, милому держу!
 Приходить ид иїй йїї миленький:
 Мила миленька, верж ми йиблучко!
 Ой тобі вержу, бо тобі держу,
 Ти мій миленький, ти коханенький.
 Ми любімо си тай ни сварім си,
 Йик си посварим, так си знілюбим:
 Ти мій миленький, ти солоденький!
 Моя миленька ти солоденька,
 Йик тебе нима, то мнї зима,
 Йик ти приходиш, мене солодиш.
 Ой дай нам, Боже, вік вікувати,
 Вік вікувати, шей й газдувати,
 Шей й газдувати, дїточки мати,
 Дїточки мати тай подружати!
 Тай по сїм слові чьсна здорова,
 Чьсна здорова гречная панна,
 Гречная панна на ймне
 Чьсна здорова!

(Людів.)

15. Їа в поли, в поли коло дороги,
Гей дай Боже!

Ой посажена там березочка;
 На тій березі золота рйизка,
 Золота рйизка тай срібна краска.
 Ой ишла-ж туда пишна дівочка,
 Пишна дівочка бай Йиленочка;
 Вна тої краси поназбирала
 Їа в подолочок та в придолочок.
 Понесла тото тай до мамочки.
 Ой мамко моя, мамко рідненька,
 Мамко рідненька, порад же-ж мене,
 Шо би я з цього тай изробила?
 Ой Йиленочко, моя донечко,
 Понеси, синку, до золотаря;
 Нехай він зробит срібний перстенец,
 Срібний перстенец тай злотний вінчик,
 А з обтінчиків бай срібний кубчік;
 Перстенец буде тай до мініня,
 А вінчик буде тай до вінчіна,
 А кубчік буде питйичко пити,
 Все за здорове токма за твоє!
 Вінчуєм тебе, гречна дівочко,
 Гречна дівочко бай Йиленочко,
 Вінчуєм тебе свйитим Рождеством,
 Свйитим Рождеством, Божим Божеством,
 Нинішним Різдом, завтрішним Збором,
 Свйитям Василем тай Новим роком
 Тай Відорщами тай радощами.
 Дай же-ж ти, Боже, втіхи, радости,
 Втіхи, радости і веселости
 Від молодости аж до радости,
 А рік від року токма до віку!
 Поза цим словом тревай здорова!

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

16. Ой рано, рано, лиш зазорало,
Господи Боже!
 Ой іще ранче Юстина встала,

Ой встала, встала, двір замітала,
 Двір замітала, ключики ськала (шувала)
 Ой ви, ключики, тай не звонїт же,
 Мого милого тай не збудїт же,
 Бо мій миленький дуже труденький,
 Учера рано на війну їхав,
 А нинї рано з війни приїхав.
 Ой привіз менї три радостоньки :
 Першенька радість : павйинний вінчик,
 Другая радість : шовковий пояс,
 Третья радість : срібний перстенец.
 Ой за цим словом будь нам здорова,
 Не сама з собов, з вітцем, з маткою
 Тай з братчіками тай з сестричками,
 Їа з нами гістьми, кольдичками.
 Дай же ти, Боже, в городї зело,
 В городї зело, в хатї весело,
 Дай же ти, Боже, в городї зіле,
 В городї зіле, в мйисниц весїле,
 В городї липку, їа в хатї скрипку !

17. За воротечки нивка пшенички,
Гей дай Боже !

Ой жьбила-ж вї пишна дівочка,
 Пишна дівочка, Василичка.
 Ой їхав тудя чом цар Завитар,
 Позавидїв він на ту пшеничку,
 Ни так пшеничку, їик на дівочку.
 Дівочко пишна, ходи до мене,
 Ходи до мене пшеничку жати !
 Ой гречний царю, бай Завитарю,
 Ни підю-ж до вас, ни маю часу,
 Ни підю до вас пшеничку жати,
 Бо в мене вросло в городї зілїи,
 Бо в мене тепер грав весїлїи,
 Бо дїидик сидит бай и за столом,
 Сидит са столом, чїистует вином,
 Мамка на дверех солодким медом,
 Братчік на дворї багровим пивом !
 Ой на здоровїи, пишна дівочко,

Пишна дівочко, Василичко!
 Из колйидкою з вітцем, з мамкою,
 Вінчуєм тебе свйитим Василем,
 Свйитим Василем тай Новим роком,
 И Відорцями тай радощами,
 А рік від року токма до віку!
 Поза цим словом тревай здорова!

(*Юра Кутащук, — Ясенів гор.*)

18. А в Дністрі, в Дністрі та в перевозі,
Гей дай Боже!

Там перевозит гречна панночка,
 Гречна панночка бай Ириночка.
 Приходьа ид ній бай три молодці,
 Ой три молодці самі вібранці.
 Гречна панночко, бай Ириночко,
 Ой Ириночко, перевези нас!
 Ой гречні мої пишні молодці,
 Не перевезу, не маю чьису,
 Тепер мій братчик з війни приїхав
 Тай привіз мині три даруночки,
 Три даруночки бай три радости;
 Одну ми радість — срібний перстенец,
 Другу ми радіст — золотий вінец,
 Трету-ж ми радість — золотий шальчик.
 Перстенец буде бай до мініня,
 А вінець буде тай до вічнія,
 А шальчик буде слід замітати!
 Ой на здорове, пишна панночко,
 Пишна панночко, бай Ириночко,
 Из колйидкою, з вітцем, з мамкою,
 З вітцем, з мамкою, всев челйидкою.
 Дай же-ж ти, Боже, шо в поли вроже,
 Йа в поля вроже жовтий перстенец,
 Жовтий перстенец, жито, пшеницу,
 Жито, пшеницу, всьику сівбицу.
 Дай же-ж ти, Боже, шьистя, здорова
 Тай твоїй мамці з тебе потїху,
 Шоби діждала посагу твого,

Посагу твого бай шьисливого.

По́за цим словом тревай здорова!

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

19. А в неділеньку тай пораненьку,
Гей дай Боже!

Ше ранше встала гречна дівочка,
Ше ранше встала, браті збудила;
А встаньте, браті, встаньте, не спіте,
Встаньте, не спіте, стрільбочки стрійте,
Стрільбочки стрійте, на лови йдіте,
Бо в моім ділу є много звівру,
Є много звівру — сивий оленю!
На тім оленю по девйить ріжків,
А на девйитім терем из рублів,
А в тім теремі шовкова постіль,
На тій постільци пишна дівочка,
Пишна дівочка — Катериночка.
Ой сидит, сидит, робітку робит,
Робітку робит, сорочку шив,
Сорочку шив самому Богу,
Сорочку сшила, позолотила!
Ой шила-ж ві темної нічки,
Темної нічки, йисної свічки,
А в неділеньку до церкви пішла,
До церкви пішла, Богу здавала!
Дай тобі, Боже, пишна дівочко,
Шьисте, здорове, многії літа.
Дай же-ж ти, Боже, в городі зільи,
В городі зільи, в хаті весільи,
Ой весільичко отцих мйисничок.
Від цього слова тревай здорова!

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

20. Зажурили си гори й долини,
Ой дай Боже!

Шо не вродило жито, шеница,
Лиш уродило зелене вино!
Зелене вино в гору си вило,
В гору си вило, голу́бо цвило,
Голу́бо цвило, сивно зродило.

Сокотила-ж го гречна дівчина,
 Їнк сокотила, кужільку прїила,
 Кужільку прїила, твердо заснула.
 Ой прилетїла райская пташка,
 Крильцьими збила, вї збудила.
 Стїй-ко ти, пташко, крильцьими не бий,
 Крильцьими не бий, винце не рушьий,
 Бо мїнї вина багато треба,
 В мене є братчїк на оженїню,
 Також й я сама заручена:
 За парубчїка, за одинчїка,
 За молодого, за багацкого.
 Вїнчует ти шьїством-здоровем,
 Зеленим винцем, ладним молодцем!

21. Зажурили си гори й долини,
Ой дай Боже!

Шо не вродило жито, пшеницу,
 Лиш уродило зелене вино!
 Зелене вино в гору си вило,
 В гору си вило, голубо цвило,
 Голубо цвило, сївно зродило.
 Сокотила-ж го гречна дівчина,
 Їнк сокотила, кужільку прїила,
 Кужільку прїила, твердо заснула.
 Ой прилетїла райская пташка,
 Крильцьими збила, вї збудила.
 Ой стїй бо ти, райская пташко,
 Крильцьими не бий, винца не рушьий,
 Крильми не збивай, винца не спивай,
 Бо менї винца багато треба:
 Є в мене сестри на відданьичку,
 В мене є братї на оженьичку.
 І я молода, окїйк йїгода,
 Окїйк йїгода вже заручена:
 Аж до Галича все за паннча,
 За молодого, за багацкого.
 На здоровечко, гречна (їмя),
 З кольїдкою, з татом, з маткою!
 Дай тобі, Боже, в городї зїле,

В городі зїле, в хатї весїле.
 Вінчувм тебе шьистем-здоровїим,
 Зеленим вінцем, пишним молодцем.
 Від сего слова трївай здорова!

22. Зажурили си і т. д., як в коляді 21, а кінець
 Бо в мене донька на відданєчку,
 В мене в сини на ожєньчїку,
 Я маю дїтем весїле робити,
 А йїк будете сей цвїток пити,
 То я си буду смутна робити!
 Вінчувм... і т. д.

23. Зажурила си крутая гора,
 Гой дай Боже!
 Шо ни зродила шовкова трава,
 Але зродило зелєне вино.
 Зелєне вино в гору си вило,
 В гору си вило, рїисно зацвило,
 Ѓго стерегла крєчная панна,
 Крєчная панна, на йїньи Марїйка.
 Ой стережучи, она заснула,
 За своє винце она забула.
 Прилетїли-ж бо три райскї пташки,
 Вни о тїм часї прибути ласї.
 Ой, шуги-луги, райскїї пташки,
 Ой не спивайте зелєне вино,
 Ой не зїдайте зелєне вино!
 Бо минї вина дуже потрібно,
 Маю сестричку на відданїчку,
 Маю братчїка на ожєнїчку,
 Я сама також ой заручена.
 Ой заручена йїаж до Галичьи,
 Йїаж до Галичьи, тай за паннчьи!
 Встань, панно, з крїсла, розїмкни скриню,
 Розїмкни скриню, червонї озми,
 Червонї озми тай нам заплаати,
 Шо ми так тобі кольїдували,
 Кольїдували, кращє спївали!

(Яворїв.)

24. Була в батечка одна донечка,

Гой дай Боже!

Прийшли до неї йа в рік гостоньки,
 Йа в рік гостоньки, три старостоньки.
 Одни бо стали в вишневім садку,
 А другі стали перед вороти,
 А треті стали кіньми під сіньми.
 Віходить до них сама молода,
 Сама молода, окійк ягода;
 Взяла коники за повідки,
 До стайні ввела тай присилила,
 Старости в хаті за стів всадила.
 Сама засіла по кінець стола,
 По кінець стола йиворового.
 Староста не їсть, староста не пє,
 Лиш си питає, шо татко дає.
 Прийшли до хати тато тай маги,
 Стали гадати, шо маюг дати,
 Тато і дає воли голубі.
 Староста не їсть, староста не пє,
 Лиш сї питає, шо братчік дає.
 А братчік дає конї вороні.
 Староста не їсть, староста не пє,
 Лиш сї питає, шо сестра дає.
 Нивістка дає постіль золоту,
 Рахує чілкн йа у три рйидки,
 Рахує пиньки йа у три рйидки.
 Староста не їсть, староста не пє,
 Лиш сї питає, шо матка дає.
 Ой матка дає корови дїйні,
 Корови дїйні, тельитка малі.
 Староста не їсть, староста не пє,
 Лиш сї питає, шо мамка дає.
 Ой мама дає Параску молоду,
 Параску молоду та йик йигоду.
 Староста напив си, староста наїв си,
 Нашій Парасці низко вклонив си.
 Ой вїйди ти д' нам тай подькуй нам,
 Та шо ми тобі кольдували,
 Кольдували, краще сьпівали.
 Ой за цим словом... і т. д. *(Яворів.)*

25. Їа в винци, в винци, в виннім городци,
Господи Боже!

Там стоїт панна на переходци.
 Ой стоїт, стоїт, думку думає
 І на бояри хустков махає:
 Пишні бояри, розступіте сі:
 Хоче вас тато даром дарити,
 Даром дарити, сто волів дати,
 Сто волів дати, йа все з йирмами.
 Їа в винци, винци, в виннім городци,
 Там стоїт панна на перехідци,
 Ой стоїт, стоїт, думку думає,
 І на бояри хустков махає:
 Бояри мої, вступіть си мені,
 Хоче вас мама даром дарити,
 Даром дарити, сто коров дати,
 Сто коров дати, йа все з теляти.
 Їа в винци, винци, в виннім городци,
 Там стоїт панна на перехідци,
 Ой стоїт, стоїт, думку думає
 І на бояри хустков киває:
 Бояри мої, вступіть си мені,
 Хоче вас братчик даром дарити,
 Даром дарити, ой сто кіз дати,
 Ой сто кіз дати, а все з козяти.
 Їа в винци, винци, в виннім городци,
 Там стоїт панна на перехідци,
 Ой стоїт, стоїт, думку думає,
 Ой на бояри хустков киває:
 Бояри мої, вступіть си мені,
 Бо сестра хоче даром дарити,
 Даром дарити, сто овец дати,
 Сто овец дати, а все з йигвяти.
 Дай же ти, Боже... і т. д.

(Жабс.)

26. По горі, горі пави літали,
Вій, новій, ой вій же, новій, тихий вітрочку, за Дунай!
 А по долині пірйи роньили.
 Ой була-ж туда з давненьку стежка,

Ходила тудя панна (імя).
 Ой ішла, ішла, пірйи збирала,
 Пірйи збирала, в рукавець клала,
 З рукавцьи брала, на столик клала,
 З столика брала, віночок плела,
 Віночок плела ше й золотила,
 Позолотила, на голов взяла.
 На голов клала, неньку питала :
 Ой ненько, ненько, ци подобненько ?
 Ой подобненько тай хорошенько !
 Дес ми си взйили три буйні вігри,
 Ой ісхватали павинець вінец,
 Вінец шайнули на сине море ;
 Три рибарики вінок спіймалп,
 А йик спіймали, то ісховали.
 Пішла (імя) у погонечку ;
 Ой зістрічйив три рибарики :
 Ви три рибарі, славні легіні,
 Рибку ловили, рибку ловили,
 Чи-сте мій вінчик ба не спіймили ?
 А шо нам буде за пересмець ?
 Одному буде фустка бавйина,
 Другому буде срібленький перетїнь,
 Третому буде сама молода,
 Сама молода, окйик йнгода !
 Дай же ти, Боже, на здоровечко
 Из кольидкою, з татком, з мамкою.
 Дай тобі, Боже, в городі зїля,
 В городі зїля, в хатї весїля.
 Вінчуем тебе шьиствм-здоровем,
 Зеленим вінцем, пишним молодцем !
 Від сего слова бувай здорова !

(Криворівня.)

27. Ой рано, рано, кури запїли,
 Ой дай Боже !
 Ой а ше ранше (імя) встала,
 Ой встала, встала, двір пометала,
 Двір пометала, пави збирала,
 Пави збирала, в рукавець клала.

Віночок плела, в тарелец клала,
 З тарельца брала, на голов клала.
 Диви си, ненько, ци гаразденько?
 Дивіт си люде, ци гаразд буде?
 Ой звійили си три буйні вітри
 Тай ізшайнули павйиний вінчык.
 Тай пішла она в Дунай по воду,
 Там зістрітила три рибарчики.
 Та помагай Біг, три рибарчики!
 Біг дай здорове, гречная панно,
 Гречная панно, та (імя)!
 Перейміт міні павйиний вінчык!
 А шо нам буде за перезмец?
 Одному буде фустка шовкова,
 Другому буде срібна іглица,
 Третому буде сама молода,
 Сама молода. Їнк та йгода!
 Їа вже ми тобі відцбетали,
 Як соловейки в ночи при лузі,
 Як зазулейка при буковині,
 Як ластівонька при нових сїнех,
 Як перешілка при новій нивці!
 А за сим словом бувай здорова,
 Из своїм милим, йа из батеньком,
 З своїм батоньком, йа з матінкою,
 Бувай здорова йа з чельидкою!

(Космач.)

28. По горі, горі пави ходили,

Господи Боже!

А по долині пірйя ронили.
 Туда-ж нам була здавна стежечка,
 Ходила-ж нею пишна донечка.
 Ой ішла, ішла, пірйи збирала,
 Пірйи збирала, в рукавец клала,
 З рукавцьи брала, на столик клала,
 З столика брала, віночок плела,
 Віночок плела, на голов клала.
 Ой звійили си три буйні вітри,
 Їнк повійнули, вінчок шайнули,

Шайнули вінчик на сине море.
 На синім морі три риболовці,
 Три риболовці, всі три молодці.
 Три риболовці рибку ловили,
 Павинний вінчик в сачок имили.
 Ой день, добрий день, три риболовці,
 Ци не спіймали павинний вінчик?
 Ой шо-ж нам буде за перевмец?
 Одному буде срібний церстенец,
 Другому буде хустка шовкова,
 Третому буде сама молода,
 Сама молода, гречная панна.
 А за цим словом... і т. д.

(Жабв.)

29. Буйная пташка, все зазулечка

Ой дай Боже!

Всі шуги-луги перелітала,
 Перелітала, перекувала;
 В однім лужечку бай не бувала,
 Тай не бувала, тай не кувала.
 Їа в тім лужечку дерен високий,
 Дерен високий їа в лист широкий.
 Під тим дереном постілька нова,
 А на постільци гречная панна,
 Гречная панна тай панна Анна.
 Та сидит, сидит, роботу робит,
 Роботу робит, три шитя шие,
 Три шитя шие, фусты тачьне.
 Та одно шила тай и білила,
 Та друге шила саме шовкове,
 Ой трете шила тай золотила,
 Ой золотила бай мережьила.
 Тото білене свої свекрусї,
 Свої свекрусї подаруночок,
 Подаруночок на зарукавїї.
 Тото шовкове свому свекрови,
 Свому свекрови подаруночок,
 Подаруночок на обшивочку.
 Тото золоте свому милому,
 Свому милому подаруночок,

Подаруночок на сорочечку.
 Ой дати, дати -- ніким післати.
 Післала-ж би я ближню сусідку,
 Ближня сусідка тай клевітничка,
 Йик заклевече, милий си змече.
 Післала-ж би я молоччу сестру,
 Молочча сестра краща від мене,
 Сестру полюбйи, мене погубйи.
 Хоть сором тай два, понесу сама!
 Ой піду-ж бо я доріжечкою
 Та полем, полем ластівочкою.
 Та в двір я ввіду ба й дівочкою,
 За стів я съиду кнѣйгиничкою,
 Заа стола встану молодичкою!
 А за цим словом будь нам здорова,
 Здоров-здорова, не сама собов,
 Не сама собов, йа з вітцев, з матков,
 Та з вітцем, з матков, та з сестричками.
 Та з сестричками тай з братчиками
 Та з нами гістьми, з кольдничками.
 Дай же ти, Боже, в городі липу,
 В городі липу, мійсниц музику.
 Дай же ти, Боже, на хаті зело,
 На хаті зело, в хаті весело!

30. Все зазулечка, все сивулечка
Господи Боже!

Всі шуги-луги перелїтала,
 Перелїтала, перекувала.
 Лиш в однім лужку ой не бувала,
 Ой не бувала тай не кувала.
 А в тім лужечку гордовиночка,
 Гордовиночка, мамина дочка.
 Ой сидит, сидит, роботу робит,
 Роботу робит, три шитьи шив.
 Одно шитьичко свої свекрусї,
 Друге шитьичко свому свекрови,
 Трете шитьичко свому милому.
 Ни маю я ким сорочку слати!
 Післала би м я своїов сусїдков,
 Моя сусїдка в клеветничка,

Йик заклевете, милий си змече,
 Післала би м я свойов сестричков,
 Моя сестричка краща від мене,
 Мене погубит, сестру полюбит.
 Хоть сором, хоть два, понесу сама!
 (Бервінкова.)

31. В цього бадечка пишна донечка,
Гой дай Боже!

Прийшли до неї трое старости:
 Ой перші прийшли ой в сад-виноград,
 Їа другі прийшли кіньми під стіни,
 Їа треті прийшли, в світлоньку зайшли.
 Тим, що у саду, сад-винограду,
 Тим дарувала *ильчийгий**) рушник,
 А тим, що прийшли кіньми під стіни,
 Тим дарувала золотий перстень,
 А тим, що прийшли, в світлоньку зайшли,
 Тим дарували гречную панну,
 Гречную панну, чом молоденьку.
 Ой на здорове, гречная панно,
 Ой здоров, здоров, не сама собов... і т. д.
 (Яворів.)

32. Їа в поли, в поли близько дороги,
Гой дай Боже!

Ой там керничка мурованая,
 Над нею капличка мальованая,
 Їа в тій каплиці дванайцять черців
 Воду свйитили, хрест загубили.
 Ой була-ж тудя з давненьку стежка,
 Ходила тудя гречна Параска.
 Ой ішла, ішла, золот хрест знайшла.
 За нею черчики ба в погоничку:
 Ой стій, погоди, панно Параско,
 Стій же, загоди, золот хрест верни,
 За тебе будем Бога просити,
 Бога просити, служби служити,

*) ильчийгий — дорого тканый.

Не лиш за тебе, а й за твого тата
 І за ненечку та за долечку.
 На здоровйичко, гречна Параско!

(Криворіччя.)

33. Тими горами сніги упали,
Ой дай Боже!

А долинами дощі набили,
 А городами маки зацвили.
 Туда-ж ми була з давня стежечка,
 Туда-ж ми ішла гречная панна,
 Гречная панна тай панна Анна.
 Урвала квітку йа з маку цвітку,
 Принесла-ж вї перед матїнку:
 Матїнку моя, коби я така,
 Коби я така, йик квітка цесьи,
 Ой була-ж би я шинкаречкою,
 Шинкувала би-м медом тай вином,
 Честувала би-м рокові гостї,
 Рокові гостї, все кольднички,
 Все кольднички, все божї дьички.
 А за цим слєвом бувай здорова!

34. Гречна Марїйка білцу білила,
Ой дай Боже!

Білцу білила, твердо заснула,
 Твердо заснула, білца втонула.
 Ой тота білца далеко плила,
 Далеко плила до Русалима.
 Ой піду-ж бо я дорїжечкою,
 Полечу полем ластївочкою.
 А сіла собі в широкї поля,
 Почьила собі там гнїздо вити.
 Ой тотї поля то не влюбили,
 Траву зімньили, верхи всушили
 Она зленула в вишневі сади,
 Почьила собі там гнїзда вити.
 Ой тотї сади то не влюбили,
 Цвисти лишили, лист усушили.
 Ай заленула у білі церкви,
 Почьила собі біло білити,

Біло білити, гніздечка вити.
 Ой тоті церкви того влюбили,
 Ой улюбили тай ухвалили;
 Прийшли попове служби служити.
 Служби служити, Бога просити
 За здоровйичко, за Марійчино,
 На здоровечко, гречна Марічко!

(Криворівня.)

35. Ой у поли, в поли близько дороги,
 Ой дай Боже!

Там дівчиночка город полола,
 Нивку полола, зілйичко брала,
 Зілйичко брала, віночок плела,
 Віночок плела, на голов клала.
 Ой звійили си буйні вітрове,
 Вінец занесли на край Дунаю.
 Три рибарики тай риболови
 Рибку ловпли, вінец спіймали,
 Вінец спіймали Божі йангелі.
 Пішла погонь, рідніі братьи,
 Ой прийшли они на край Дунаю.
 Ой бо добрий день, гордії царі,
 Ой чо ви суда, бай чого зайшли?
 Ой наші сестра має бай згубу:
 Ой звійили си буйні вітрове,
 Вітри з головки вінец зленули,
 Ой занесли го на край Дунаю.
 Ой ми вернемо золотий вінец,
 Ой би нам дати перевмочку.
 Одному дати бай червоного,
 Другому конь бай вороного,
 А за третього панну Анночку!

(Річка.)

36. Ой в поли, в поли близько дороги,
 В неділю!

Йа там дівочка гръидку полола,
 Гръидку полола, зілйичко брала,
 Зілйичко брала, віночок плела,
 Віночок плела, на голов клала.

Ой сама входить тай до сьвітлоньки,
 Ой до своєї рідної мамки:
 Диви си, мамко, на цес віночок!
 Дивіт си, мамко, бай и ви татку,
 Ци цес віночок файно ми стої? [?]
 Ой файно тобі, наша донечко!
 Вінчуйми тобі на здоровйичко ..

(Іван Данилюк. — Жабва.)

37. Ой ізза гори, зза високої,
 Ой дай Боже!
 Зза високої тай далекої,
 Ци вогонь горит, ци місяць сьвітит?
 Не вогонь горит, не місяць сьвітит,
 Гречная панна віночком сьвітит.
 Віночком сьвітит, винце черпав,
 Винце черпав, бойир чьистує:
 Ой пийте-ж бо ви зелене вино,
 Просіте мене у вітца, в нььки,
 У вітца, в нььки, в старшого брата;
 Ой йик не дадут, сама я піду,
 Ой знаю, знаю, де я вас найду,
 В нижного брода йа в перевоза.
 Там гречна панна перевіз держит.
 Прийшло же ид вій сімсот молодців:
 Гречная панно, перевези нас.
 Не перевезу, не маю чьису,
 Тепер ми братчік з дороги прийшов,
 Він привіз мені три радосточці:
 Одно ми радіст: срібний перстенец,
 Друге ми радіст: шовковий пойис,
 Трете ми радіст: зелений вінец.
 Срібний перстенец пальчик ізчепле,
 Шовковий пойис ладочки*) ломит,
 Зелений вінец головку вклонит.
 Дес си узьбили буйні вітрове,
 Йа тот віночок тай изшийнули
 Тай завіймили на тихий Дунай.
 Ой ішли туди три риболови!

*) значить: крижі.

Їй люде, люде пересем буде,
 Ця ви не найшли зелений вінець?
 Шо-же нам буде за пересемец?
 Одному буде срібний перстенец,
 Другому буде шовковий поийс,
 Третому буде зелений вінець,
 Зелений вінець, сама молода,
 Сама молода, от йик йигода.
 Дай тобі, Боже, в городі зіле,
 В городі зіле, в хаті весіле,
 Ой на здорове, кречная панно,
 Не сама з собов, з вітцем, з мамкою,
 З вітцем, з мамкою, ще й з братчиками,
 Ой з братчиками та сесгричками.
 Вінчуем тобі. . і т. д.

(Брустури.)

38. Їа в ліску, в ліску, на жовтім піску

Ой дай Боже!

Виросла сосна, широка-ряене,
 Їа в вис висока, йа в лист широка,
 В кору багрийва, йа в верх кудрийва.
 Ой на тім кудрі та сокіл сидит,
 Та сокіл сидит, далеко видит,
 Ой видит же він на чистий Дунай,
 На тім Дунаю корабель плавле;
 Їа в тім кораблі кречная панна,
 Кречная панна ширинику шив.
 Ой шила, шила, позолотила,
 Та другу шила, та ильчатую,
 Їа третю шила уським шовком.
 Тоту шовкову свому свекрови,
 Тоту ильчйиту своїй матенці,
 Позолочену свому милому.
 Ой на здорове, гречная панно,
 Ой на здорове не сама собов,
 Не сама собов, з вітцем, ньькою,
 З всев чельдиккою, та з домовою!

39. Ой на Дунаї корабель плавле,

Гой дай Боже!

В тім корабели кречная панна.

Ой сидит, сидит, ширинки шие :
 Ой одну шила все ильчатеньку,
 А другу шила всіляким шовком,
 А третю шила, позолотила.
 Тоту, шо шила бай ильчатеньку,
 Тоту би дати своєму свекру ;
 А ту, шо шила всіляким шовком,
 Тоту би дала старшому брату ;
 А ту, шо шила й позолотила,
 Тоту би дала свому милому.
 Ой дати, дати, ніким післати ;
 Післала бих і меньшов сестричтов,
 Меньша сестричка красша від мене,
 Тоту полюбит. мене погубит.
 Хоч сором, хоч два, понесу сама
 Ой на здорове, кречная панно !
 Ой здоров, здоров, не сама собов,
 Не сама собою, з вітцем, мамкою,
 З всев чельндкою тай домовою !

Гой дай Боже!

(Космач.)

VIII. Коляди дитині:

I. Ой ізза гори, зза зеленої,

Гой дай Боже!

Річка впливат, плавине несет,
 Їа в тим плавиню сивий оленю,
 Їнму на ріжках хитай колиска,
 Їа в тій колисці кречная панна !
 Ой пливи, пливи, мене не втопи,
 Їнк мене втопиш, самий загинеш !
 В мене братчики все писарчики,
 В мене сестрички йа все памнички,
 В мене братове йа все вїтове !
 Тай по сім слові чьисна здорова,
 Чьисна здорова кречная панна,
 Кречная панна, на йимне

Чьисна здорова !

(Тюдів.)

2. Їа в ліску, в ліску, на жовтім піску
Ой дай Боже!

Віросла сосна золото рясна,
 Золото-рясна, тонка, висока,
 Тонка, висока, в корень глібока,
 В корень глібока, йа в лист широка,
 У лист широка, в цвіток багорова,
 В цвіток багорова, йа в верх кудрава.
 Ой у тій кудрі є колисочка,
 В тій колисочці горде дитьитко,
 В кости играє, краще сьпіває.
 Учуди-ж тото великі пани,
 Приходьї' близько, клоньї си низько.
 Прийшли ше блище, клоньї си нище:
 Хто-ж тебе навчив у кости грати,
 У кости грати, красне сьпівати?
 Навчила мене ньєнка ріднєнка,
 Нєнка ріднєнка, сестра милєнка,
 У кости грати, красне сьпівати,
 По тричі в ночі тай устаючи,
 Винним йиблучком тай хитаючи!
 В багровим пивци чом купаючи,
 Білов фустинков вповиваючи,
 Мідком солодким чом годуючи,
 Винним йиблучком чом забавляючи.
 Ой на здоровє, гордов дитє,
 Ой здоров, здоров, та не сам собов,
 Не сам з собою, з дьидьом, з ньєнкою,
 Із всев чельидков тай з домовою.
 Рости величка до черевичка,
 Від черевичка бай до віночка!
 Вінчумо... і т. д.

(Юра Бендейчук. — Жабє.)

3. Їа в поли, в поли близко дороги
Ой дай Боже!

Є керничєнка мурованая,
 Мурованая тая керничка,
 Збудована над нев капличка,
 У тій капличці дванацѣт черцѣв

Службу служили, воду свйитили,
 Воду свйитили, хрест загубили.
 Ой була-ж тудя з давненьку стежка,
 Ходила-ж тудя гречна дівчинка,
 Ой ішла, ішла, золот хрест найшла.
 Ой пішли черці у погонечку:
 Ой стій, погоди, золот хрест верни!
 Шо-ж міні буде за перебець?
 Будем за тебе служби служити,
 Не лишень за тьа, ше й за долечку!
 Вінчуємо... і т. д.

(*Мис. Гутинюк — Криворівня.*)

ІХ. Коляди загальні:

І. Стоїт царю на снім мори,
Радуї си, земле, син народив си!
 Д' нему приходит Ісус Христос:
 Біг, помагаї Біг, ти гордий царю!
 Подаї здоров, Ісусе Христе!
 Порадьмо си тай ни зрадьмо си.
 Послужи мене у сине море,
 У сине море на преисподне
 І скажи тамки: Во имя отца,
 Во имя отца й свйитого Духа!
 Ти свйита земле, я беру тебе,
 На Божу волю я беру тебе!
 Він пронирав у сине море
 І там не каже „во имїи отца“,
 Він і не каже й „свйитого Духа“,
 Лиш зацьирає свйитої землі,
 Свйитої землі у повні жмені.
 Відти він же тай винирає,
 Нема землі у ьго жмени!
 Ісус до него тай промовляє:
 Ой ти царю, ти вовводо.
 Меш ти ходити дуже богато,
 Так ни буде, йик ти гадаєш,
 На свою волю землі не возмеш!
 Пронирай ко по другім разї,
 І скажи тамки, як тобі кажу!

Він пронирав по другім разі
 І другим разом нічо ни каже,
 Він зачирав сьвйитої землі,
 Сьвйитої землі повнії жменї.
 Відти він же внирав,
 Нема семлі у вго жмени.
 Ісус до него тай промовляє:
 Ой ти царю, ти вовводо,
 Меш ти ходити д' страшного суду,
 Так то не буде, йик ти гадаеш!
 Пронирай-ко по третім разі
 І скажи тамки: Во имя отца,
 Во имя отца, сьвйитого Духа!
 От сьвйита земле, я бере тебе,
 Беру тебе на Божу волю!
 Він пронирав по третім разі
 І там лиш сказав: Во имьи отца,
 Сьвйитого духа він вже не каже,
 А зачирав сьвйитої землі,
 Сьвйитої землі у повні жменї.
 Сьвйитая земле, я беру тебе,
 Я беру тебе на Божу волю,
 На Божу волю тай и на свою.
 Він внирав з синього моря,
 Нима землі у вго жмени,
 Лише тільки, шо за ніхтьми!
 Йили вни тото тай видирати,
 Йили из того тай пальничку,
 Тай пальничку йили плескати,
 Гори, долини тай основати.
 Ой заснували гори, долини,
 Широкі поля ше й полонини,
 Широкі поля, синії моря!
 Ісус тогда так промовляє:
 Ой ти, царю, ти вовводо!
 Порадьмо си тай ни зрадьмо си.
 Ми сьвйиту землю тай запродаймо,
 Господу Богу ї передаймо!
 Як урадили, так изробили.
 Усе тото Богу на хвалу,
 Гречному газді тай и на славу,

Гречному газдї, пану Ивану,
 Ёго газднї тай Парасочці!
 А за сим словом... і т. д.

(Юрій Соломійчук — Жабь.)

2. Ой стоїт царю на синім морю,

На синім морю!

Ой гордий царю, вовводо!
 Ой прийшов д' нему та Ісус Христос,
 Каже до него: Ба й добрий день!
 Ой гордий царю, ти вовводо!
 Ой подай здоров, Ісусе Христе!
 Послухай мене, ти гордий царю,
 Ой гордий царю, ти вовводо!
 Послужи минї у синє море,

У синє море!

У синє море, у преїсподне,
 Ой і скажи там: Во імїи Отца,
 Ой і скажи там: Во імїи Сина,
 Ой і скажи там: Й сьвїйтого Духа,
 Ой і скажи там: Земле, я тебе беру!
 Ой гордий царю, ти вовводо!
 Ой він понирив у синє море,
 Ой в синє море, у преїсподне!
 Ой він зачернув сьвїйтої землї,

З синого моря!

Зачернув землї бай повні жменї.

Ой він зачернув і не хрестит си,

У синім морї!

Ой він винирав з синого моря,

З синого моря!

Ой нема землї у него в жмени.

На синім морї!

Ой Сус Христос тай промовльєне:

Ой бо ти, царю, ти вовводо,

Ой вовводо, ти морский царю,

Ти меш ходити дуже богато,

У синє море!

На свою волю землї не озмеш,

З синого моря!

Ой понирай ко у другім разі,
У сине море!

Ой в сине море у преісподне,
 Ой і скажи там: Во імйи Отца,
 Ой і скажи: Земле, я беру тебе!
 Він понирає у сине море,
 Ой в сине море у преісподне.
 Він зачерав сьвйнтої землі,

З синого моря!

Ой зачерав і не хрестит си.
У синім мори!

Набрав землі повнії жмені,
З синого моря!

Ой він винирає з синого моря,
 З синого моря, з преісподного!
 Ой нема землі у него в жмені.
На синім мори!

А Ісус Христос так промовляє:
 Ой ти поганий цар-вовводо,
 Ой так не буде, йик ти гадаєш!
 На свою волю землі не озмеш.
 Чому не кажеш: Во імйи Отца?
 Чому не вториш: Сьвйнтото Духа?
 Ой понирай ко у третім разі,
У сине море!

Ой понирай-ко у сине море,
 Ой в сине море у преісподне,
 Ой понирай-ко у Божій правді.
 Ой і скажи там: Во імйи Отца,
 Ой повтори там: Сьвйнтото Духа,
 Ой і скажи там: Земле, я беру тебе,
 Я беру тебе на Божу волю!
 Ой він понирив у сине море,
 У сине море у преісподне,
 Ой він зачерав, вічо не каже,
У синім мори!

Ой не промовив: Сьвйнтото Духа!
 Ой зачер землі повнії жмені,
 Ой винирає з синого моря,
З синого моря!

З синого моря, з преісподного,

Ой більше нема, лиш за ніхтьма!

На синім морі!

Ой йив сам Господь то видирати,
Йив пальничку з того плескати.

Ой йик уплескав, на море кинув,
На пальничці сам изпочинув.

Йили вни на ній тай ночувати,

Йили из неї землю счінати.

Ой заснували гори-долини,

На землі!

Гори-долини, широкі поля,

Ой заснували синії моря!

Ой вселвла си рибка у воді,

Рибка у воді, звірка у лісі,

Радість велика по всему світу;

По всему світу!

Радість велика свйнтою землев,

Радість велика Богу на хвалу,

Богу на хвалу, газді на славу.

Газді на славу!

(Юра Вендейчук. — Жабв.)

3. Йа у сему двору тай веселому,

Радуй си, земле, син народив си!

Новая радість нам си зйивила,

Свйвита Пречнста сина вродила,

Сина вродила, світ звеселила.

Кури заціли у біднім місті,

У біднім місті, у Ветлевмі.

Свйвиту Пречнсту там найшли муки,

Найшли ї мука у божій стайни.

У божій стайни меже худобов

Свйвита Пречнста дить вродила,

У плащівницу дить вповила,

Дить вповила, в йисла вложила.

Тогди из неба звїзда свїтила,

Звїзда свїтила до божой стайні.

Малі пастирі, божі йангелї,

Ой дали знати до сеї хати,

До сеї хати до господаря,

До господаря, до пана (імя).

Ой взяли дитя у плащівницю,
 Взяли, занесли до господаря,
 До господаря, до пана (імя).
 На стів дитинку вни уложили!
 На сьвітій вечер тай на Рождество,
 Ой сьвітї зийшли на сьвітїу землю,
 До господаря, до пана (імя).
 Они засїли тай коло стола,
 Ой коло стола йворового!
 Стала веселість по всему сьвіту,
 По всему сьвіту і в усїм дворї,
 Йа в усїм дворї у пана (імя).
 Ввеселила сї й рибка у водї,
 Рибка у водї, пташка в воадусї,
 Пташка в воадусї, зьвірка у лісї.
 А най же буде Богу на хвалу,
 Кречному газдї на добру славу,
 Ой и на славу его газдинї,
 Его газдинї на поздравленє.
 Ой и на славу его дїточкам,
 Ой и на славу усїм посполу,
 Усїм посполу, шо є в тїм дому!

(Юрій Соломійчук. — Жабс.)

4. Стоя мостове все-ж калиновї,
Гей дай Боже!
 Гой на тих мостах стоя дворове,
 Стоя дворове все-ж май мурове;
 Гой у тих мурах стоя столове,
 Стоя столове все-ж нам тесове;
 Гой на тих столах стоя скатерти,
 Стоя скатерти все шовковїї,
 На тих скатертых стоя хлїбове,
 Стоя хлїбове все пшинишнїї,
 Три сьвічі горят все-ж восковїї.
 Поза столове сидьи сьвітїї,
 Гой сидьи, сидьи, радочку радьи,
 Радочку-ж радят первовїчную,
 Коли жидови Христа мучили,
 Христа мучили, на муки брали,
 На муки брали тай розпинали,

Терновий вінчик на голов клади,
 Зеленов жинков*) перізовали,
 Всьике деревце за ніхті били;
 Все си ломило, все си тупило,
 Христові ручки не поплішило,
 Христу из ручьок кров не пустило.
 Чырвива нва чом согрішила,
 Христу из ручок кровцю пустила;
 Де кровцьи цяне, там винце стане.
 Де слізка кане, там церков стане,
 Тота церковцьи Богу на хвалу,
 Богу на хвалу, миру й на вагу,
 Миру й на вагу, попам на прихід,
 Багрове винце людем на закін!
 Йа в ті церковци служби си правий
 За здоровлечко господареви.
 Дзвоночки дзвоньи тай за газдиню,
 Сьвітлечко горит за всю чельидку!
 Гой за сим словом будь же нам здоров,
 Будь же нам здоров, господаречку,
 Господаречку, чом Иванечку,
 Гой не сам собов, своєв газдинев,
 Своєв газдинев тай з діточками,
 Гой з діточками тай всев чельидков;
 Дай же вам, Боже, в ваш дім здорове,
 В ваш дім здорове на чельидочку,
 Гой на двір пьисте, на худобочку.
 Дькиуєм Богу тай сему дому,
 Гой сему дому тай сему столу!

(Максим Борчук. — Космач.)

5. Дькиуєм Богу Йеусу Христови
Ой дай Боже!
 І усім свйитам, шо є на небі,
 І усім старшим, шо є на землі!
 На само Різдо Христос вродив си,
 Йа на Відорші ба й охрестив си.
 Йик охрестив си тай тогди пішов,
 Тай тогди пішов до Русалима.

*, ожинков.

Їа в Русалимі багаті люде,
 Богаті люде поклали мости,
 Поклали мости з жовтої кости,
 Їа поручічко з самої трости.
 Тими мостами сам Христос ішов.
 Здибала го там погана віра,
 Погана віра, самі жидове:
 Йисусе Христе, маємо Тебе,
 Маємо Тебе припровадити,
 Припровадити перед Пилата;
 Має ті Пилат на смерть всудити,
 На смерть всудити, на хрест розшибити!
 На смерть всудили, на хрест розшибили.
 Ой того було у в бдин четвер,
 Їа у п'ятницю з хреста здоймили,
 З хреста здоймили, в камінь вложили,
 Другим каменем з верха накрили
 І коло Христа варту лишили.
 Ой тота варта вся вартувала,
 Їнк Христос оскрес, вся повпадала.
 Ой того було в одну неділю,
 Тоту неділю вігак названо,
 Вігак названо чом Великдень,
 Чом Великдень тай Оскресенє
 На саме Різдво Христос вродив си,
 Їа на Відорші чом охрестив си,
 Їа на Великдень тай прославив си.
 Вінчуємо вас... і т. д.

(Никола Петильник Штолґран в Річки.)

6. На Різдво рано Христос родив си,
 Їа на Відорші бай охрестив си;
 Ой на Відорші і на Арданї
 Христос прстив си, в воді купав си.
 В воді купав си, людем вказав ся,
 Їнк си указав тай заговорив:
 Ци тримаєте мою науку?
 Але коли-ж я по землі ходив,
 Науки божой я вас все учив,
 Ой я вас учив, за вас си мучив,
 За вас си мучив, муку відбував,

Муку відбував, кровцу проливав,
 А вашу віру я не покидав.
 Погана віра мене мучила,
 Мене мучила, на муки брала,
 На муки брала, на хрест розпяла.
 Ой біла цвѣчки у мої ручки,
 Їа в мої ручки тай в мої ніжки,
 Їа в мої ніжки тай в мої хрецьки.
 А де-ж то було? — В Єрусалимі!
 В Єрусалимі їа в оден четвер,
 Їа в оден четвер Христа розпьяли,
 Їа у пятницю камінь вложили,
 Їа у суботу гріб іскінчили.
 Їа в неділеньку Христос наш воскрес,
 Їа в неділеньку, в той день великий,
 У день великий, бай на Великдень!
 (Я. Луценчук.)

7. На саме Різдво Христос родив си,
 Ой дай Боже!
- А на Відорші бай охрестив си,
 Їак охрестив си тай тогди пішов,
 Ой пішов Иусе до Русалима;
 А в Русалимі богаті люде:
 Вони кладут мости з жовтої кости,
 А поручічко з самої трости.
 Тими мостами Сус Христос ішов,
 Сус Христос ішов в свої палаці!
 Там сїв Сус Христос бай вечерати,
 Приходи д' нему Божая мати.
 Час тобі, синку, тай вечерати!
 А минї давай від пекла ключі,
 Повіпускаю всі грішні душі.
 На тобі, Мати, від пекла ключі,
 Повіпускати всі грішні душі,
 Лишень три душі не віпускати:
 Ой першу душу бай не пускати,
 Шо зневажала вітця тай мати,
 Шо зневажала, словом корила,
 Словом корила, судом судила.
 Бай другу душу не віпускати,

Шо йшла фальчивим свідком свідчити,
 Ой невинного до кари дати,
 Але винного вікуплювати.
 Ой третю душу не випускати,
 Шо не приймила бідного в хату,
 Ой не приймила, не приоділа,
 Нікому добра не приобріла!
 Ті мут на віки в смолах кіпоти,
 В смолах кіпоти, в пеклі горіти,
 Ніколи царства не мут видіти,
 Ой не мут, не мут царства видіти!

(Я. Лукенчук.)

8. Вой май рано зора зорала,
Господи Боже!

А ше май ранче когути піли,
 Вой ше май ранче зірница зийшла,
 Зірниця зийшла, Пречиста прийшла.
 Їа в горі, в горі, їа в Веелемі
 Пречиста Діва дитьа вродила,
 Дитьа вродила, в ризи завила!
 Пустив си голос попід небеса,
 З вишнього неба йангелі взнали,
 Йангелі взнали, зьвізду й услали,
 Зьвізда та світит, свйиті сьпівають
 На многа літа їа з паном газдов,
 Їа з паном газдом тай з газдинею!
 Підіте ко ви їа всі в обору,
 Їа всі в обору межи худобу,
 Озміте ко ви ше й мале дитьа,
 Ше й мале дитьа на білі ручки.
 Гадку гадали, йик дитьа взьити,
 Йик дитьа взьити, йик би назвати?
 Призвали бих го Свйите Рождество?
 Пречиста Діва то не влюбила,
 То не влюбила, з церкви вступила.
 Ой судок судья: йик би удати,
 Йик би удати, дитьа назвати?
 Призвали бих го свйитий Василій;
 Пречиста Діва то не влюбила,
 Тим не веліла, то не хотіла.

Далі суд судьби, йили гадати,
 Йили гадати, йик би назвати?
 Призвали бих го свйнті Відорші?
 Пречиста Діва то не влюбила,
 То не влюбила, з церкви вступила.
 Ой на свйнтій день тай на Відорші,
 Свйнті йангелі воду свйнтили,
 Воду свйнтили, Христа хрестили,
 Христа хрестили, имньи не дали.
 Ой на другий день, все й на Відорші,
 Свйнті йангелі воду свйнтили,
 Воду свйнтили, Христа схрестили,
 Христа схрестили, имньи му дали,
 Имньи му дали тай му сказали:
 Ой най же буде сам Ісус Христос!
 Пречиста Діва то улюбила,
 То улюбила, в церквю вступила.
 Невірні жиди йик то узнали,
 Йик то узнали, Христа шукали,
 Пречисту Діву в поли спіймали.
 Пречиста Діва, дес Христа діла?
 Вна їм сказала: Я го післала
 В велике поле в шовкову траву.
 Невірні жиди ой туда ішли,
 Траву косили, траву микали,
 Христа шукали, Христа не найшли,
 Пречисту Діву там іспіймали;
 Йик іспіймали, тай си питали:
 Пречиста Діва, дес Христа діла?
 Вна їм сказала: Я го післала,
 Я го післала бай у потоки!
 Невірні жиди ой туда пішли,
 Христа шукали, воду спирали,
 Тай не пустили бай загатили.
 З вишного неба лусло тай трісло,
 Гатя зірвало, жидів забрало,
 Ой їх забрало сімсот і штири,
 Ой змижи того три си зостали,
 Три си зостали, гадеку гадали:
 В царстві не будім, Христа не найдім.
 Вни загадали, Христа шукали,

Пречисту Діву в поли спіймали.
 Пречиста Діва, дес Христа діла?
 Вна їм сказала: Я го післала,
 Я го післала в терновий лісок.
 Невірні жиди ой тудя пішли,
 Ліси рубали, Христа спіймали,
 Їнк го спіймали, на муки брали,
 В тернову постіль спати ложили,
 Терновий вінчик на голов клали
 І ожиною заперезали.
 Заперезали, на хрест розпійли,
 Зеліані гвіздї і всьике древо
 І всьике древо за ніхті били.
 Їа всьике древо ніхтей не ймло,
 Червива ива йнк си изнайшла,
 Їнк сі изнайшла, за віхті зайшла.
 Червива ива сьвіт согрішила,
 Сьвіт согрішила, кровцу спустила,
 Де кровца кане, там церков стане,
 Де сльозка кане, там вино стане!
 Біла церковцьа людем на прихід,
 Зелене вино людем на закін.
 Вінчуємо вас... і т. д.

(Юра Бендейчук. — Жабв.)

9. Ой на свійтий день, на свійтий вечер,
Радуй си!

Ой дуже рано роса упала,
 Роса упала, студена зима,
 А ше май ранче кури запіли.
 На свійтий день, на свійте Різдво
 Свійту Пречисту напали муки:
 Пречиста Діва дитьа вродила
 У біднім місті, у Флемеві.
 Їнк породила тай у солому,
 Поклала в стайни межн худобу,
 Межн тельятки тай маленькії.
 Їнк породила, в ризи повила,
 Їа у йсельца тай положила,
 Їа плащеничков єго накрила.
 Ой ніхто того бай не зобачив,

Лиш добачили малі хлопчучки,
 Малі хлопчучки, божі пастушки,
 Божі пастушки, божі йангелі!
 Ой дали знати до сеї хати,
 До сеї хати, до господаря.
 Треба нам дитьки до хати взяти,
 До хати взяти, имїи му дати.
 Поклали его тай на столчок;
 Зийшли сї свїиті з вишного неба,
 Посходили си до господаря,
 Йа й сїли собі йа в округ стола,
 Йа в округ стола йворового.
 Раду вни радьи, гадку гадають,
 Йик би удати, дитьки назвати?
 Назвали бих го свїитим вечерем?
 Пречиста Дїва тай не велїла!
 Назвали бих го свїите Рождество?
 Пречиста Дїва тай не велїла!
 Назвала бих го свїите Васнле,
 Свїитим Василем тай Новим роком?
 Пречиста Дїва тай не велїла!
 Ой на свїитий день на водосвїите
 Узьила дитьки, внесла до церкви.
 Свїиті духовні воду свїитили,
 Христа Божого там охрестили,
 Ой хрестили, не утвердили,
 Ой не втвердили, имьи не дали!
 Берїмо дитьки на Ардан воду!
 Свїиті духовні воду свїитили,
 Посходило си гей свїитих много,
 Ой межи ними Иван Хреститель.
 Хреститель узьив дитьки на руки,
 Пішов из дїтьим посеред ріки,
 Там его измив в арданській водї.
 Там охрестив го во имїи Отца,
 Йа ше і Сина й Божого Духа!
 Тогди він сказав: Най буде Христос!
 Пречиста Дїва тай израділа,
 Ой шо Сус Христа вна уродила.
 Велика радість стала на свїитї,
 Шо цар рожденїй тай народив си!

Йангелі в трубки бай затрубили,
 Ой тогди в дзвони та задзвонили,
 Велика радість по всему сьвітї,
 По всему сьвітї і в рускі вірі.
 І веселив си місяць у крузі,
 Ввеселило си сонце в полудне,
 Ввеселили си зьвізди на небі,
 Зьвізди на небі, зьвірка у лісі,
 Зьвірка у лісі, рибка у мори!
 Учудо за то жидівске войско,
 Пречисту Діву зараз спіймали,
 А йик спіймали, вни поспитали:
 Пречиста Діва, дес Христа діла?
 Вна промовила: Я го післала,
 Я го післала в широке поле,
 В широке поле, в шовкову траву,
 В шовкову траву, в густії лозн!
 Невірні жиди тай туди пішли,
 Набрали з собов всьике оріже,
 Траву косили й траву микали,
 Лозн рубали й Христа шукали.
 А йик го тамки вони не найшли,
 Ой они відтив тай назад прийшли,
 Пречисту Діву назад спіймали,
 А йик спіймали, вни поспитали:
 Пречиста Діво, дес Христа діла?
 Вна промовила: Я го післала,
 Я го післала в високу гору,
 Ой у найвищу, у каменисту!
 Невірні жиди тай туди пішли,
 Гору розбвали тай розкопали,
 Ой розкопали ше і зрівнали,
 Христа Божого тамко не найшли!
 Ой они відтив тай назад прийшли,
 Пречисту Діву знов вспіймили:
 Пречиста Діво, дес Христа діла?
 Вна промовила: Я го післала,
 Я го післала в стрімкі потоки,
 В стрімкі потоки тай у глібокї!
 Жидівске війско все туда пішло;
 Набрали з собов всьике оріже,

Усі потоки вни погатили,
 Йик погатили, воду спинили!
 Зийшов же Илей з вишного неба,
 Йик перехрестив тай правов ручков,
 Ой правов ручков тай своїм мечем,
 Луснуло, тріснуло з вишного неба;
 Ой тогди гати всі си пірвали,
 Жидівске войско води забрали,
 Жидівске войско потопило си;
 Втопило їх си сімсот тисьяча,
 Сімсот тисьяча ше і чотири,
 Лиш три из них си і полишили,
 Ой ті Пречисту знов іспіймили:
 Ой Матко Божа, дєс Христа діла?
 Вна промовила: Я го післала,
 Я го післала до Русалима!
 Погана віра там го спіймила,
 Христови кровцу з нігтій пустила,
 Сухов ожинков оперезала,
 Терновий вінчик на голов клала,
 Всьике деревце за ніхті біла!
 Все си тупило, все си ломило,
 Червьива ива лиш зогрішила,
 Христови кровцу з ніхтій пустила,
 Де кровца кане... і т. д.

(Данилюк. — Слупейка.)

10. Ой в лісі, в лісі, у Медоборі,
 Ой *світте Різдо!*
 Блудали блудці сімсот молодців!
 Приблудили си до цього двору,
 До цього двору ба й веселого.
 Ой в цього гази двори метені,
 Двори метені, столи стелені.
 Ой поза столом самі світїї,
 Самі світїї, всі веселїї.
 Ой межи ними одного нема,
 Одного нема — світитого Різда.
 Ой світїті просьї світитого Пєтра:
 Ти світїтий Пєтре, послужи ти нас,
 Послужи ти нас на сьжїнь землі,

На сьожинь землі по свійте Різдво!
 Ой пішов Петро по свійте Різдво;
 Перейшло єго сиве голубь;
 Ой єму з очий искреньки скачут,
 Ой єму з рота поломинь паше.
 А свійтий Петро си исполошив,
 Він си обернув, у хату прийшов.
 Ой йик він прийшов межи Свїтїї:
 Ой свійтий Петре, чом ти си вернув?
 Ой я си вернув, бом си напудив,
 Мене перейшло сиве голубь,
 Из очий єму искра бай скаче,
 А з рота єму поломинь паше!
 Ой свійтий Петре, то свійте Різдво!

(Іван Данилюк — Жабь.)

II. На свійтий вечер, на Різдво рано,
На Різдво рано!

Богородица дитьї зродила;
 Пречиста Дїва дитьї купала,
 Дитьї купала й оповивала!
 Ой на Відорші, досьвіта рано
 Дитьї скупала тай оповила.
 Лодви до лодви ватру кресала,
 Над тов ватерков Христа вгрівала
 Тай сама пішла куми шукати.
 Прикочувала ті божї куми,
 Ой Божї куми до свого двору,
 Узьили дитьї на Ордан-воду;
 На тім Орданї чуда си стали,
 Йик у Орданї дитьї купали,
 Иик на Орданї дитьї хрестили,
 Йик ізхрестили тай утвердили!
 Ой та від тогди Сус Христом зостав!
 Пішов він сьвітом помежя люде
 Чуда чинити, людий навчати
 І в праву руку всіх навертати.
 Йик се учули невірні жици,
 Йик они вчули той не злюбили,
 Перед Пилата Христа скаржили,
 За три сріблені Христа купили.

Їнк го купили тай го спіймили,
 Узьили его на свої муки,
 На свої муки все на тьжиженькі;
 Христа на хресті ба й розпинали,
 Ой розпинали, кров проливали,
 Вськи му муки бай завдавали:
 В тернову постіль спати ложили,
 Терновий вінчик на голов клали,
 І ожиною заперезали,
 Вське дерево за ніхті били;
 Уське древо ніхті не ймили,
 Червива йива лиш согрішила,
 Ой согрішила, кровцу пустила,
 А йнк си знайшла, за ніхті зайшла.
 Бризнула кровцьи з Божого тілцьи,
 Де кровцьи кане, там церков стане,
 Де слина кане, там вино стане!
 Церківцьи стала людем на прихід,
 А вино стало людем на закін.
 Керничка стала людем на питьи,
 Людем на питьи, всім на пожитьи,
 Вам на здорове, на многа літа!

(Криворізня.)

12. Ой у місті в намастири

В нег'їлю!

Там Пречиста Синка мала,
 У пелюсти вповивала,
 Вповивала тай повила
 Тай на престів вположила.
 А там свїнтї раду радьи:
 Їнк би ему имньи дати?
 Дали ему — свїятий Павло.
 Она тото не злюбила,
 Від престола відступила.
 А там свїнтї раду радьи:
 Їнк би ему имньи дати?
 Дали ему: Исус Христос!
 Она тото влюбила,
 До престола приступила.

(Юра Ювенчук. — Устеріки.)

13. Ой рано, рано тай задзвонено,
Ой дай Боже!

Ой ще ранче Пречиста встала,
 Пречиста встала, Христа вродила.
 Ой ще ранче свїит Йосиф устав,
 Свїит Йосиф устав й осїд осїдлав,
 Й осїд осїдлав, з Ісусом втікав,
 З Ісусом втікав до Русалима;
 А в Русалимі люди богаті,
 Кладут їа мости з самої кости,
 Кладут поруче саме злотьяне.
 В другій сторонї люди й убогі,
 Кладут їа мости самі дубові,
 Кладут поруче саме тростове.
 Самим тим мостом Сус Христос ішов,
 Погана й віра его засьнгла,
 Погана віра, самі жидова:
 Ой Сусе Христе, ой Сусе Христе!
 Маєм на Тебе три загадочки:
 Першую гадку на хрест розпїити,
 Другую гадку головку стьїити,
 Третюю гадку в грїб закопати.
 На муки взьїили, на хрест розпїїили,
 На хрест розпїїили, головку стьїїили,
 Головку стьїїили, в грїб закопали,
 В грїб закопали, камїнь поклали.
 Поклали вони два жидки вартї,
 А сами пішли в велике місто,
 В велике місто, бай у крайний дїм.
 Зачьїили вони тай вечеряти,
 Ой вечеряти тай заклинати,
 Ой рїбку щучку тай когутїка:
 Коли ся рїбка їа в море плесне,
 Тогди Сус Христос з гробу воскресне.
 Коли сей когут крильцьїми зїбе,
 Крильцьїми зїбе, закукурїдже,
 Тогди Сус Христос із гробу втіче!
 Бай когутїчок крильцьїми ізбїв,
 Крильцьїми ізбїв, закукурїкав,
 Ой їнк Сус Христос із гробу втікав.
 Погана віра засторопїла:

Ходім же по ми к варті зізнати.
 Приходьи к варті, варта нежива,
 А вни до гробу, а Христа нема.
 Погана й віра й засторошила,
 Від гробу втікла тай задуріла!
 Вінчуємо вас шьистем-здоровем,
 Вінчуємо вас свйитим Рождеством,
 Вінчуємо вас тай Новим роком,
 Вінчуємо вас тай довгим віком!

(Іван Штефурак. -- Соколізка.)

14. Йа в поли, в поли рубйит си двори,
 Ой дай Боже!

Рубйит си двори на штари й угли,
 На тоті й угли росица впала,
 З тої росиці стали керниці
 Йа в тих керницах купав си Хрестос,
 Купав си Хрестос йа з свйитим Петром,
 Купаючи си, сперечили си:
 Сус Хрестос каже, шо небо більше,
 Свйит Петро каже, шо земля більша.
 Ой Петре, Петре, не перечмо си,
 Озмімо собі два-три йангелі,
 Най нам ізнесут шовковий шнурок,
 Шовковий шнурок, терновий вінок!
 Ой зййшли свйиті суди судити,
 Суди судили, усе мірьили
 Та найшли они Петрову кривду,
 Петрову кривду, Богову правду.
 Небо меньшеньке, бо все рівненьке,
 А земля більша, гори, долини,
 Великі поля тай полонини,
 Синії моря, темні лісове,
 Темні лісове, бистрі водове!

(Юра Бендейчук. — Жабь.)

15. По конец стола сидит Никола,
 Ой дай Боже!

Ой сидит, сидит, головку склонив,
 Головку склонив, рученьки зложив,

Рученьки зложив, слезоньку вронив,
 А з тої слізки море сі стало,
 А у тім морі Господь сі купле,
 Господь сі купле, чом з свїйтим Петром.
 Купаючи сі, сперечьили сі:
 і т. д. як попередна коляда.

(Микита Александрук. — Брустури.)

16. По конец стола сидит Никола,
 Ой сидит, сидит, головку склонив,
 Головку склонив, рученьки зложив,
 Рученьки зложив, слезоньку вронив;
 Їа з тої слізки море си стало,
 А на тім морі корабіль плавле,
 А той корабіль церковцю носит,
 А тота церков з трьома верхами,
 З трьома верхами, з трьома вікнами.
 В одно віконце ізходе сонце,
 В друге віконце Пречиста Дїва,
 В третє віконце сам Господонько,
 Сам Господонько службочку служит,
 Службочку служит за господаря,
 За господаря, за господиню,
 За господиню, чьисну газдиню!

(Максим Габорак. — Брустури.)

17. На свїйтий вечер свїйтому Рїадву
Ой дай Боже!

Пречиста Дїва, Богородица,
 Христа зродила, свїтом понесла.
 Ой з давних давен тудя стежечка,
 Ой ходили нев сім колььдничків,
 Зістрічїив їх Божая Мати:
 Май-Біг-помагай вам, колььднички!
 Добре здорове, Божая Мати!
 Кудя ходили, ци не видали
 Мого синка, вашого Бога?
 Хоть ми видали, не пізнавали.
 Ой мій синочок на весь свїт значен,
 На весь свїт значен й на ввесь свїт славен;
 У мого синка в личку сонечко,

В личку сонечко, йа в чолї місяц,
 Йа в потялицн бай три зірниці!
 А мій синочок післанец Божий,
 Післанец божий до сего дому,
 Бо в сему дому Господь буває,
 Господь буває тай сам відає:
 Шо донька з мамков не сперечає,
 Шо син на вітцян рук не здійсмає,
 Сестра на сестру чйир не шукає,
 Йа брат на брата міч не знимає.

(*Никифор Кіжделюк. — Жабв.*)

18. Ой небом, небом, небом синеньким

Ой дай Боже!

Йа по нім ходе місяц йисенький,
 Йисна зірничка, его сестричка!
 Кудя ти ідеш, ясна зірнице?
 Іду від Бога, іду на землю,
 Іду на землю, іду на села
 Богу на славу, людем на хвалу,
 Людем на хвалу перевідати:
 Ця так і тепер, йик з стародавна?
 Йик з стародавна, йик з первовіку?
 Ця сити меди свйитій вечері?
 Ця точи вино Свйитому Різду?
 Ця вари пиво Свйитому Збору?
 Ця син до вітця ше шлет вечеру?
 Донька матери ця шле вечеру?
 Йа кум до кума ця шле вечеру?
 Сусід сусіду ця шле вечеру?
 Не так то тепер, йик з стародавна,
 Йик з стародавна, йик з первовіку:
 Не сити меди Свйитій вечері,
 Не точи вина Свйитому Різду,
 Не вари пива Свйитому Збору,
 А син до вітця не шле вечеру,
 Донька матери не шле вечеру,
 А брат до брата не шле вечеру,
 Сестра до сестри не шле вечеру,
 Йа кум до кума не шле вечеру,
 Сусід сусіду не шле вечеру.

А син на вітця руки знімає,
 Руки знімає, гнів підоймає,
 Донька на матір перерічає,
 Перерічає, гнів підоймає,
 Гнів підоймає, прощі не має,
 А брат на брата мечем рубає,
 Мечем рубає, гнів підоймає,
 Гнів підоймає, прощі не має!
 Сестра на сестру чьирів питає,
 Чьирів питає, гнів підоймає,
 Гнів підоймає, прощі не має!
 А кум на кума пана взиває,
 Пана взиває, гнів підоймає,
 Гнів підоймає, прощі не має!
 Сусід сусіді пліт закладає,
 Пліт закладає, терен рубає,
 Терен рубає, ще й закидає,
 Ще й закидає, стежки не має,
 Гнів підоймає, прощі не має.

(Космач).

19. Йа в мори, в мори йисний місяцю,
Ой дай Боже!

За ним зірничка, сестричка рідна,
 За тов другая, тото-ж первая!
 Ой стій, погоди, ясний місяцю!
 Ой не погоджу, не маю часу!
 Бо я післаний післіг*) від Бога,
 Післіг від Бога до господаря,
 До господаря, до сего дому:
 Ци є в тім дому старії люде?
 Ци вни так держьки, йик з первовіку?
 Ци кум до кума з вечеров ходит?
 Ци син вітцєви знизька си клонит?
 Ци дочка мамі ци си вклоньє?
 Ой тепер не так, йик з первовіку,
 Ой кум до кума з вечеров не йде,
 Ой син на вітця руку здоймає,

*) післіг = післанець.

Донька матери суд перечає,
 Ой брат на брата меч вітьгає,
 Сестра на сестру чьирів шукає,
 Сусід сусіда до пана вдає
 Тай перелази загороджав!

(Шешори).

20. Три кольднички — підвіконнички :

Ой дай Боже!

Перший кольдник — яснее сонце,
 Другий кольдник — ясенький місяць,
 Третий кольдник то дробен дощик.
 Та шо-ж ми парчеш, яснее сонце?
 Ой йик я зйїду рано в неділю,
 А врадуют си церкви й капліці,
 Церкви й капліці, в церквах престоли.
 Ой шо-ж нам парчеш, ясний місяцю?
 Ой йик я зйїду темної ночи,
 Темної ночи ше й о півночи,
 А врадуют си гори й долини,
 Гори й долини ще й полонини.
 Шо же нам парчеш, ти дробен дощик?
 Ой йик я спаду три рази в маю,
 То вродит вам си жито, пшеница,
 Жито, пшеница, всяка пашница.

(Жабє).

21. Ой селом, селом, селом дорога,

Ой дай Боже!

Ой ідут-пливут два-три йангелі,
 Два-три йангелі, все й кольднички,
 Все й кольднички, все й робітнички.
 Ой була-ж туда здавненька стежка,
 Ходила-ж туда Діва Пречиста.
 Ой ішла, ішла, Хреста шукала,
 Хреста шукала, їх іспіймала,
 Їх іспіймала, в них си питала :
 Ци не виділи мого сина?
 Ми хоть виділи, ми го не знали!
 То в мене синок ба й назначений,
 Із чола вму все місяць сьвітит,

Із плечей ему зірниця сяє,
 Із грудий ему ба й сонце гріє,
 Ой сонце гріє, сьвіт веселіє.
 Ой місяць сяє, сьвіт величає,
 Сьвіт величає, цьвіт процвітає.
 Цьвіт процвітає по всему сьвіту,
 По всему сьвіту, маковім цьвіту,
 Маковім цьвіту ба й сему дому,
 Бай сему дому все й веселому!
 Шоби ви газди гаразд си мали,
 На пришлі роки сьвіт дочекали
 І сі в мирности відкочували!
 Не вмiли ми вам скольидувати,
 Просили бих вас перебачати.
 Вінчуємо вас щістем-здоровем,
 Щістем-здоровем, многа літами,
 Многа літами, сими свйитками,
 Сим Новим Роком, свйитим Василям
 І з кольидками все й діточками
 І з своїм газдов і з худобочков
 І з худобочков і з своїм домом!
 Від сего слова будьте здорові!
 (Мис. Гутинюк. — Криворівня).

Кольида страстна.

22. Славен єс, Боже, по всему сьвіту
Славен єс!

І в усіх церквах, по монастирах.
 І ви є славні, наш господарю,
 Йикі ви славні, в нашій громаді.
 Й ми до вас прийшли кольидувати,
 Й кольидувати, правду сказати
 За Суса Христа пресьвітлійшого,
 Йик Ісусе Христос по землі ходив,
 По землі ходив, з людьми говорив
 Й на сей землі він смерти пожив.
 Шо в неділеньку та на бечкову,
 Йик ішов Христос до Русалима,
 За Христом ишли тогди народи,
 Лудинє з себе порозгортали,
 Порозгортали, землев метали,
 Христу доріжку туда стелили,

Й бечки ломили, землев метали,
 Йнє тотн бечки позацвїтали.
 Йнє прийшов Христос до Русалима,
 Ой став він собі насеред міста,
 Й уздрїли-ж йнго поганї жиди,
 Имїли Христа, в ланц заковали,
 Перед Пилата Христа пригнали:
 Ой ти, Пилате, Пилате, царю,
 Пилате, царю, позвольїй кару,
 Позвольїй кару сему смертевну,
 Ми гєзди ймїли нового Царя,
 Нового Царя — нїприятеля!
 Й они так кажут за Суса Христа,
 Шо краєм ходит, міста бунтуєт!
 Пилат згїдував там двїсто мужа.
 В переднїм глїдї були корбачї,
 Були корбачї тай гарапники.
 Йа в другїм глїдї гостра тростина,
 Там Христос ходив тогди улицев,
 Переднїй глїд бив арапниками,
 А другий глїд бив тростиною.
 Вони тамки Христа тьжшко вкарали.
 Пречисту кровцу попроливали.
 А де где Пилат на нїй галтував,
 На нїй галтував, що буде бити.
 Пришов кривавий перед Пилата
 Подьковати йнко царєви,
 Йнко царєви тай Пилатови.
 Йа Пилат сказав: — Дайти ми води,
 Дайти ми води умити руки,
 Бо в мене руки цалком кривавї,
 Я йнго вкарав так невинного,
 Я йнго вкарав почєрез жиди,
 А я сам вїжу, що Він нї винєн.
 Тай випускайт два розбойники,
 Йа Христа поклав до середини,
 До середини ид розбойникам.
 Тай зачєвив тогди бєфєлювати,
 Бєфєлювати, жїдам казати:
 — Сїсї два люди, два розбойники,
 Два розбойники будим тратити,

Бо сміє на смерть вже засуджені ;
 Нового Пана Ісуса Христа
 То на грабунку їде не було,
 Сисі два люди, два розбойники,
 То грабували тай забирали,
 Сего третього з ними ни було !
 Так казав Пилат до Суса Христа :
 - Ти новий Пана, ти новий Царю,
 З котрого-ж ти є тай, пана, краю ?
 А Христос сказав : — Я з Вєфлєсма,
 Я там си родив, там моя мати,
 А я є роду Давидового !
 Їа Пилат тогди голосно кричив :
 — Най усі жиди, най всі кагали !
 Вєфлєсма місто то ни підо мнов,
 Під другим царем, он під Иродом,
 Ни маю права бильше карати !
 Їа тото було все під Пилатом,
 Вин лиш так казав почерез жиди,
 Бо вин ни хотів Христа карати.
 А вони вибрали тогди патрулю,
 Займили Христа он до Ирода :
 — Ироде, царю, повольний кару,
 Ми гєзди їмили нового Царя,
 Нового царя, ниприятеля !
 А Ирод сказав : — Близте го суда !
 Вони Христа бють, ид нему женут.
 Їик пришов Христос вперед Ирода,
 Так Ирод сказав : — Ти новий царю,
 А я не маю для тебе краю,
 Килька є земля, то вся є моя !
 Їа Ісус Христос з ним ни говорив,
 Бо Христос видів, що він фальшивий ;
 Бо Ісус Христос землю сотворив,
 А й Ирод каже, що земля їго,
 А килький є сьвіт, то все Христовий,
 Бо Ісус Христос ввєс сьвіт сотворив.
 И сказав Ирод невірним жидам,
 И сказав Ирод так розібрати,
 Поблічну *барму* (мундир) Христови дати,
 Поблічну барму тай кримінариу.

Узьили Христа вни розібрали,
 Поблічну барму Христови дали,
 Поблічну барму тай кримінарну.
 На Сусу Христу то була манта
 И дужи красна, дужи дорога.
 Ни могли вни си тим поділити,
 Тим поділити, Христовов мантов,
 Й они сказали манту пидрати,
 Кавальчіками си поділити,
 Си поділити Христовов мантов.
 Там си й обібрав так один жидок,
 Христову манту й ни дав вин драти :
 То шкода драти, шкода псовати.
 Несімо манту перед Ирода,
 Най вин таксуєт, шо вна коштуєт.
 Тай розстелили вперед Ирода,
 Йа Ирод ходит та обзираєт.
 Так казав Ирод невірним жидам :
 — Ни можна манту су стаксувати,
 Бо сеса манта дуже дорога,
 Такої манти нема містами,
 Нима містами, ні йирмарками.
 На сису манту я вас поражу,
 На сису манту тьгнїмо льоси.
 Котрий льос візєме, пірше лумеро,
 Пірше лумеро, то того манта.
 Самий тот жидок уфатив льосок,
 То сему Христос таке щьистьєн дав,
 Таке щьистьєн дав, що манту ни драв.
 Вин манту війграв цісарским правом,
 Тим товаришам манту він сплатив,
 Тото їм сплатив, то, що сам хотїв,
 Бо вни не знали, що вна коштуєи.
 Та завернули вни й до Пилата :
 — Пилати-царю, позовлий кару,
 Вин і вже днєстав поблічну барму,
 Поблічну барму тай кримінарну !
 А Пилат тогда голосно кричєв :
 — А чому йго Ирод ни вкарав.
 ЙИрод ни карав, то й я ни буду,
 Ни маю права на смерть судити !

Так казав Пилат до Суса Христа :
 — Ти новий Пане, ти новий Царю,
 Хоч бути царем Ти на сій землі?
 А Христос казав : — Що я ни хочу,
 Що я ни хочу тут бути царем,
 Я вже є царем дуже далеко,
 Дуже далеко, дуже високо,
 Я вже є царем у в сьвітнім небі,
 Я тут на земни царем ни буду,
 Лиш хочу бути таким пророком :
 Можу слабого з лужка здоймити,
 Можу каліку поздоровити,
 Можу німому бесіду дати,
 Можу сліпому я очи дати,
 Можу вмерлого з гроба здоймити
 І йнго на світ знов воскресити,
 От таким хочу бути пророком.
 Пилате, царю, меш умирати,
 Кіло си лишиш тут на сій земни,
 А ти там прийдеш навперед мене,
 А я тут прийшов навперед тебе,
 А ти там прийдеш навперед мене.
 Я буду царем сес сьвіт судити,
 Сес сьвіт судити, всім вам платити
 За ваші діла з оцего сьвіта :
 Йик ни по правді ви ту жийте
 И ни по правді права судити,
 Таку заплату від мньи возмите!
 А Пилат тогди так засмутив си,
 Христові слова до себе приймив,
 А Христос приймив йнго в „Вірую“,
 Йнго в „Вірую“, що в „Пилатї“ є,
 Що в „Пилатї“ є і „складашную“,
 Бо вин си складав Христа карати.
 Погані Жиди тогди кричѣли :
 — Пилате, царю, розпніте йнго,
 На Пана Бога вин нарікайи,
 Вин показує, що вин Божий Син,
 Що вин Божий Син, що ви є Христос,
 Йа в наших книжках того ни стоїт,
 За йнго хрести ми ни знаємо.

Коли Господь Бог без жони жист,
 Видки би Вин мав Свого Сина,
 Коли Господь Бог ни майи жони,
 То вин ни майи Свого Сина!
 Пилати, царю, будем тьгати
 И будим с тобов вогонь тримати!
 Збунтувала си увся старшина,
 Увся старшина, котра жидівска
 Напротив царя, против Пилата;
 Ой збунтував си цілий Русалим
 Напротив царя, против Пилата.
 Йа Пилат тогди так засмутив си,
 Гадаєи Пилат: — Нічо ни владжу
 Напротив міста, так Русалима,
 Мушу я йиго волю звольити.
 Беріте-ж йиго, куда вам треба,
 Ни позволю на смерть карати.
 Чорнокнижники то записали,
 То записали тай так сказали:
 — Шо Пилат звольив на смерть карати!
 Та втьили дуба насеред міста,
 Ой та ссадили на Суса Христа,
 Займили Христа тогди на гору,
 Тогди на гору на Городівську.
 Вни того дуба там закопали
 І там розпйили ой Суса Христа,
 Два розбойники там коло Христа.
 А в котру днинку? то у пйитничку,
 То у пйитничку великодную.
 А Исус Христос ще заговорив
 І сказав Христос; — Ой маю жажду
 Ой маю жажду, бо хочу води!
 А й вни скочіли тогди у луги,
 У лузі втьили довгу тростину
 Тай до тростини погар сильили,
 Ни дали води, лиш дали оцту.
 Мішьили они у оцет жовчу.
 А Йисус Христос то пьти ни пив,
 Головку склонив, житьи закінчив.
 А то в пйитничку великодную,
 Тогди на небі сонце стемніло.

Вони набігають так до Пилата,
 А Пилат тогди голосно скричів:
 — Я вам ни зволю на смерть карати,
 Я ни обідав; котра година?
 — Година вже в так дванатціта!
 — Чому на небі й сонечка нима?
 Вони узьили велику піку
 Тай нев пробили Йисуса Христа,
 Кров ни чуріла, лишень болото,
 Крови ни було, бо Христос умер.
 Там набігав тот свьйитий Йосип,
 Приносят собі тай плахтиночку,
 Щоби го сховав в свою пивничку.
 Подали жиди Йисуса Христа,
 Загорнув Йосип у плахтиночку,
 Поховав Христа в свою пивничку.
 Они поклали твердії вартн,
 Тоту пивничку запечитали,
 В першій годині поопівночі
 Так дужа земля, так задрижала,
 Що та пивничка си й отворила,
 И тота варта там попадала.
 То в негіленьку, так пораненьку
 Оскресеніє нашего Христа,
 Бо в негіленьку Христос оскресав,
 Нас многорішних увсіх потішав.
 Многая літа, многая літа!
 (*Записана Л. Гарматієм — в Головах.*)

Коляда за Пречисту:

23. Пречиста Діва, Мати Христова,
 Ой дай Боже!
 Мати Христова, Богородица,
 На свьйите Різдво, на свьйите Різдво,
 На свьйите Різдво Христа вродила;
 Йик го вродила, файно вповила
 В біленьке шматє, в йисла вложила.
 А в котрім місті? — Йа в Вефлеємі.
 Там си на небі зьвізда з'явила
 И на все місто красно свьїтила,
 И на все місто, на всій Вефлеєм.

Дала вна знати тром царам перским
 — Але ви царі, ви царі перські,
 Ходіте скоро до Вефлєзма!
 До Вефлєзма Христа витати,
 Йнко цареви поклин виддати,
 Йнко цареви народженному!
 Вни скоро йшли до Вефлєзма,
 Вни повернули до Ирод-царя.
 Тогди йм зьвізда вже не сьвітила.
 Йа ти Ироде, Ироде царю,
 Шо суда чути у вашім краю?
 Коло нас чути файну новину,
 Що народив си Христос-месія:
 Ходімо знати, йнго витати.
 Ирод поганий так засмутив си,
 Шо цар предвічний на сьвіт вродив си.
 И нехай Ирод цес пропадає,
 Нас цар предвічний всіх потішає.
 Ирод ни гадав Христа витати,
 Лишень погадав Христа стинати.
 Та ходіте ви, його витайте,
 Повитайте го та повертайте.
 Так повертайте та повістуйте
 Тай повістуйте, йнк ви гостили;
 Я зараз пиду, йнк си злагожу.
 Йнк они вийшли та вид Ирода,
 Тогди їм зьвізда та засьвітила,
 Файно їх вела до Вефлєзма.
 Йнк вони прийшли до Вефлєзма,
 Йа тота зьвізда верх стайні стала
 И на все місто красно сьвітила,
 И на все місто, на всей Вефлєзм.
 Три царі перські тамкий уходьит
 До тої стайні, до середини.
 Они там найшли Йисуса Христа.
 Там отворили дари великі:
 Срібло тай золото, мир тай кадило.
 Христа й витали, поклин виддали,
 Инчев дорогов вни си вернули
 Тай до Ирода ни повернули,
 Зо встидом царя в краю лишили.

Ангіль дав знати Йосипу й Діві.
 А котрий ангіль? — Сьвйитий Гавриїл:
 — Тікай з дитятком тай з пані-матков,
 Я си надію тутки Ирода,
 Що приде знати, нас повитати.
 Вин ни гадає нас повитати,
 Лишень гадає нас постинати.
 Причиста Діва, матір Христова
 Сідає собі тамки на коня,
 Бере дитятко там на коліна,
 Тікає з ним аж до Йингину
 Все сивим конем йа чістим полем.
 Тогди зацвила красно й лелія,
 Йик утікала з міста Марія.
 Поганий Ирод издогадав си,
 Йик здогадав си, прудко зібрав си
 Тай набігає до Вєфлєсма,
 В великих панів вин си питає,
 Де тота Діва з малим Дитятком?
 Она тут була тай звідси пишла,
 Так звідси пишла, ни знати кудай!
 Поганий Ирод дуже си злостив,
 Що пусто ходив тай ни захопив.
 Поганий Ирод так си порадив,
 Все й у два роки діти потратив.
 З третого року діти ни кивав,
 А й у два роки діти потратив,
 Діти потратив по всему краю.
 Вин діти тратив почерез Христа.
 Помижи діти йго затрачу,
 Вин діти зберав, у ріку метав,
 У ріку метав, у воді топив,
 Штири тисічі дїтій затратив.
 И тогди були великі плачі,
 Йик малі діти на смерть давали,
 Шукали дїтній тогди йимати,
 Ци хто ни сховає мале дитятко.
 Ни можна було йго сховати,
 Лиш мусів кождий на смерть подати.
 Тогди заказав великі штрафи,
 Великі штрафи, смертевні карі,

Хто би йсховав мале дитятко,
 Велів він зараз тай повісити,
 Так повісити вітця тай матір.
 В Богородички вни си питали,
 Де Діва діла мале дитятко,
 А вна казала, що я подала!
 Вна ни подала, добре сховала:
 Пустила йнго попид небеса.
 Там Йисусе Христос голубом літав,
 Голубом літав, бо все тото знав;
 Йнк би вни знали, то би го вбили,
 Вни би в голуба були стрільвали.
 А вни гадають, що то є голуб!
 То ни є голуб, то є свьйитий Дух,
 То є свьйитий Дух! Так Ісусе Христос
 Голубом літав аж до Відорщі.
 А на Відорщі на земню сїдав.
 Богородичка дитьи спімала,
 Дитьи спіймала, ши зрадувала,
 Шо вна дитятко тай виховала.
 Тогди зленули три свьйиті з неба
 Тай зносили собі свьйиту корону,
 Свьйиту корону тай злоті трони,
 Взяли дитятко на Ордан воду,
 На котре свьйито, то на Видорщі.
 Пречиста Діва, Мати Христова,
 Тай покликала тогди Ивана,
 Тогди Ивана Всехрестителя:
 Схрестіте мнї Сотворителя,
 Шо нам сотворив небо тай землю,
 Дім господарский, мир хрестіянський!
 Так Ісусе Христос там на Йордані,
 Отец предвічний з облак си спускав,
 Але свьйитий Дух голубом літав.
 Там си зробила свьйитая Тройця,
 Иван Хреститель так наказував,
 Так наказував там на Йордані,
 Там на Йордані трійці робити,
 Трійці робити, вогнем палити,
 Вогнем палити, в воді гасити.
 Иван Хреститель так наказував

Там на Йордані усім народам :
 Що Господь один у Тройці стоїт,
 У Тройці стоїт, у трох особах :
 Перша особа — Господь предвічний,
 Друга особа то є Син Божий,
 То є Син Божий, так Ісус Христос.
 Трета особа то є святий Дух.
 А мижи тими тай особами,
 Так особами нима старшеї,
 Нима старшеї, всі три однакі,
 Всі три однакі, бо Господь один,
 Бо Господь один у Тройці стоїт.
 Йіван Хрестітіль та наказував :
 Йік си народит мале дитьитко,
 Мале дитьитко, а буде хлопец,
 Ни можна йіго обрізувати,
 Лиш треба йіго так охрестити.
 Хоть буде хлопец а хоть дівчина,
 То малі діти будем хрестити.
 Вже си зачинат так новий закин,
 Тай новий закин так вид сегодне,
 Так вид сегодне, вид самих Видорщ,
 Ступає віра праославная.
 Правда, на свьіті є віри много,
 А віра добра лиш таки одна,
 Лиш таки одна чом праославная.
 Жиди на Йівана тогди кричали
 Тай Иванови таке казали :
 Ви вже маєте Бога другого,
 А ми маємо таки одного,
 Таки й одного, первовічного.
 Ми будем стару віру держати
 Тай будем діти обрізувати.
 Іван Хрестітіль так жидам казав :
 Йіки ви жиди увсі та дурні,
 Ми ни майімо Бога другого,
 Увсі майімо Бога одного,
 Бога й одного, первовічного.
 Шо Господь оден, а в Тройци стоїт,
 За сесе Йівана вни ни вірили,
 Вни ни вірили тай ни слухали.

Йован Хрестітіль народам казав:
 — Беріте, люди, свѣнтої води!
 Христа зхрестили, имъи вгвердили,
 Назвали-ж його Йисусе Христе,
 Сотворителю и Спасителю,
 Нас увсіх грішних Одкупителю!
 Маленьке дитъи земнев вдарили,
 Бо земля чорна вський хлѣб родит,
 Вський хлѣб родит, весь нарід держит,
 Вський дім держит, дім господарский,
 Дім господарский, мир хрестіянський.
 Ми вас вінчуем сими Свѣйтками,
 Сими Свѣйтками та Різвѣними,
 Відтак пришлими та Зеленими.
 А затим словом свѣйткуйте здоров!

(Записана Л. Гарматїєм — в Головах.)

Коляда за Апостолів.

24. Славенс, Боже, по всему свѣту
Славен вс!

И по всїх церквах, по монастирях,
 И ви в славі, наш господарю,
 Наш господарю, пане Іване.
 Йикі ви славі в нашій громадї,
 В нашій громадї тай у радї.
 Ми до вас прийшли колїдувати,
 Колїдувати, правду казати.
 За Суса Христа пресвѣтлїйшого,
 Йик Ісусе Христос по земни ходив,
 По земни ходив, з людъми говорив.
 Друга колїда за Суса Христа,
 Шо вибрав собі дванатцїт свѣйнтих,
 Дванатцїт свѣйнтих, побожних людий
 Тай пишов з ними у чисте поле,
 В велике місто, до Русалима.
 А в Русалимі там зрада була,
 Там зрада була на Суса Христа,
 Бо в Христа були тамки вороги,

Шо погадали Христа стратити.
 А Иусе Христос увсе тото знав,
 Йнго свѣйтії нічо ни знали.
 У в чистім поли коло дороги,
 Коло дороги кирничка була
 Они приходѣи там до кирнички,
 Водиці брали, попочівали.
 Там Христос казав тым своїм свѣйтим:
 -- Мої свѣйтії, лишійте мене,
 Йити мете си мене зрікати.
 Тоті свѣйтії всі замовчѣли,
 Всі замовчѣли на Боже слово.
 А свѣйтнй Петро то заговорив,
 Так казав Петро до Суса Христа:
 -- Свѣйтнй Господе, Иисусе Христе,
 Иисусе Христе, не лишим тебе.
 Чого ж би ми си Бога зрікали,
 Приймаймо смерть увсі за Тебе!
 Свѣйтії ни знали, шо великий страх,
 Йа Иусе Христос увсе тото знав,
 Увсе-ж то знав, тому їм казав:
 Видтив вни прийшли у чисте поле.
 Йа в чистім поли коло дороги
 Кирничка й була увже там друга.
 Йа вни приходѣи та до другої,
 Там йидна жона водиці брала.
 Вни ї застали коло кирнички
 И тота жона Самаріянка,
 Бо тогда люди то такі були,
 То такі були Самаріяни.
 И тота жона Самаріянка
 Вна говорила до Суса Христа,
 Вна так казала до Суса Христа:
 — Я вас признаю, ви люди свѣйті,
 А мині треба шос Вас просити,
 Бо в нашім місті водиці нема,
 У нас водиця дуже далеко
 У чистім поли, шо днина ходу,
 Ми без водиці, то бідуйнмо!
 Сказав і Христос: — Самаріянко!
 Лиший коновки коло кирнички,

Коновки лишій тай в місто біжи.
 Клич суда людей дуже богато,
 А ми будемо на вас чекати.
 Дамо вам воду таку живушу,
 Таку живушу мете ї мати.
 А тота жона Самаріянка
 Христа слухала, в місто бігала,
 Містом бігала, дужи кричала :
 — Ходіте, люде, у поле зо мнов,
 Коло кярнички є люде сьвітї,
 Дадут нам воду таку живушу,
 Дадут нам воду, я їх просила.
 А тота жона, Самаріянка,
 Сїмсот народа тогди зібрала
 И з ними пришла до Суса Христа.
 Їнк вони пришли до Суса Христа,
 Їа вни казали : — Шо ми ни вчені.
 Ми ни знаймо, їнк вам казати
 И їккий гонїр вам видавати.
 Сьвітї казали : — Кажіте люди,
 Кажіте люди, що слава Христу !
 Тоти народи дуже кричїли,
 Дуже кричїли, що „слава Христу !“
 Сьвітї казали : „на віки слава !“
 Давав їм Христос воду живушу,
 Шо в літі спека, в кижкій роботї,
 Вни ни горїли водиці пити,
 Бо в собі мали воду живушу,
 И тоту воду Христос їм давав.
 Видтив вни пішли до Русалима,
 За Христом ишли тоти народи
 Та все кричїли, що „слава Христу !“
 Сьвітї казали : „на віки слава !“
 Їнк увни пришли до Русалима
 Тай стали собі насеред міста,
 Узрїли Христа погані жида,
 Погані жида, жида-жидове.
 Жида-жидове, кати-катове
 Їмили Христа, в ланц заковали
 Тай до темниці Христа загнали.
 Їнго сьвітїї в великім страсі,

В великім страсі всі повтікали,
 Всі повтікали, Христа лишили.
 Лиш свйитий Петро ище ни втікав,
 Ище ни втікав, на Христа чкав.
 Йа що вни будут з Христом робитя?
 Вни си зачыли тамки радити.
 Тамки радити, Петра ловити:
 Сей в товариш Иеуса Христа,
 Й отсеого Бога, що нам у руках.
 А свйитий Петро йик тото учув,
 Вже свйитий Петро в великім страсі,
 Йив си ховати тай утікати.
 А вни забігли там вуличкамн,
 В йидній вулици имили Петра:
 — Ты в товариш Иеуса Христа
 Й отого Бога, що нам у руках!
 А свйитий Петро в великім страсі
 Христа си зрікат тай си ни пріймат.
 Так казав Петро невірним жидам:
 — Шо я из роду Христа ни видів,
 Ни шоби я й був Христів товариш!
 Бо свйитий Петро в великім страсі
 За тото забув, що Христос казав,
 Шо вни си будут Христа зрікати.
 Йи сам си Петро Христа взікав.
 Так ни пропало Христове слово,
 То так си стало, йик Христос казав,
 Тим своїм свйитим коло кирнички.
 Бо Петро свйитий гадав, що пустыт,
 Свйитого Петра вни ни пускали,
 Узьмили Петра, в ланц закували
 Тай до темниці Петра загнали,
 Тай до темниці лиш до другої,
 Шоби си вни два там ни виділи.
 А свйитий Петро смутненький сидит,
 Смутненький сидит, нічо ни винин.
 Так казав Петро у тій темниці:
 — Вже ми тут теєр так погнємо,
 Кобих у купі із Сусом Христом!
 А на то перші кури запіли.

А тогди жида вси си з'уміли.
 Відколи стоїт місто Русалим,
 Ни чути-ж було сего голосу,
 Сего голосу, що кури піют.
 А хто дав курам отаку мову,
 Отаку мову, що вміют піти?
 А на то другі кури запіли,
 А тотя жида всі подуріли:
 Шо загонили Иеуса Христа,
 Шо загонили сьвйитого Петра.
 Йи другі кури попочивали,
 Попочивали малу годинку,
 А на то треті кури запіли.
 Кайдани тогди зацоркотіли,
 Спали кайдани из Суса Христа,
 Спали кайдани з сьвйитого Петра,
 Сами си казнї порозмикали.
 Сами си казнї порозтвирали,
 А жиде дурні ходьи з ключами,
 А їх арешти усі втворені,
 А вни виходьит оба на місто
 Тай містом ходьит, собі говорьит.
 А сьвйитий Петро тогди нагадав:
 — Прощий ми, Боже, що я зогрішив
 В великім страсті, Христа си зрікав.
 Я забув того, що Христос казав:
 Шо ми си будем Христа зрікати.
 Йак Христос казав, то так си стало!
 Погані жида Богу си молят,
 Йа видгак берут, Бога карают.
 Кому си молят, того карают,
 Сами ни знають, що они робйит.
 Они так кажут за Суса Христа,
 За Суса Христа, шо то другий Біг,
 Шо Господь йиден у Тройци стоїт,
 У Тройци стоїт, у трох особах:
 Перша особа Господь предвічний,
 Друга й особа то в Снн Божий,
 То в Снн Божий, так Иеус Христос.
 Трета особа то в сьвйитий Дух,

Шо Господь оден, йа в Тройци стоїт.
 Наш господарю, пане Иване,
 Ми вас віншуєм сими сьвітками,
 Сими сьвітками та Різдьйинними,
 Видтак пришлими тай Зеленими.
 А за сим словом Ти сьвіткуй адоров,
 А все в радости та в веселости,
 Все рік вид року токма до віку.

(*Записав Л. Гарматій — в Головах.*)

Як уже виколядували усїм та набули ся доволї, засьвічує гаадня сьвічку і прилїплює єї до хлїба, що стоїть серед стола; се є знак, що в тїй хатї був „мерлець у роднї“; на се починають колядники без супроводу скрипки сьпівати „умерчу“ (коляду):

Х. „Умерла“ (коляда):

І. Ой як сей гаада з дому си вібрав,
Ой дай Боже!

Скликав він собі всі сусїдочки,
 Всі сусїдочки, свою гаадню,
 Свою гаадню й свої діточки.
 І хотїв собі сьвічки сукати,
 Заставив собі прощі прощати;
 Ой сказав собі попа привести!
 Ой идїт попа прикочувати,
 Прикочувати, мнї спорїдкувати.
 Усукав собі лишень три сьвічці.
 При першій сьвічці тїло вмирало,
 При другій сьвічці душку спускало,
 При третій сьвічці тїло вбирали.
 Ой прийшли за ним сьвітї йангелї,
 Ой прийшли за ним пїитьма возами.
 На першїм возї самї коругви,
 На другім возї самїї книги,
 На третім возї самїї сьвічі,
 Йа на четвертїм самї йангелї,
 Йа пїитим возом все тїло взяли.
 Йнк си зближьили до сеї церкви,
 Ой сами дзвони тай задзвонили.

Сами си двері порозтворїли,
 Сами си свѣчі позажигали.
 Їа ввійшли попи служби служити,
 Служби служити, опровожїти.
 Ой тогди зачїв вїн промовїти
 До свої жінки, до своїх дїтий:
 Шоби-сте мене не забували,
 Все в суботоньки іагадували,
 Все в суботоньки ще в недїленьки
 Калачїками, акафїстами,
 Їнк того нема, кавалком хлїба.
 Я-ж за вас буду Бога просити,
 Шо ви будете многа лїт жити.
 Їа вставьмо, братя, ми си підведїм,
 Ми си підведїм, всї руки складїм,
 Всї руки складїм, молитви скажїм
 За цу душечку, шо відсїв пішла,
 Із сего дому, з сего талаву:
 Шоби та душка ча з Богом була,
 Їа в яснїм царствї супочїв мала.

(*Мих. Габорак — Брустури.*)

2. Ой чнк сей газда на свѣт си вродив,
Славен єс наш милїй Боже! Славен єс!
 Ой шо так мало на свѣтї прожив;
 Їнк си вїбрав в недїлю рано,
 В недїлю рано із сего дома,
 Із сего дома до Пана Бога,
 І сказав собі лудинє внести,
 Лудинє внести. — Най си роздивю,
 Най си роздивю, шо кому дати,
 Шо кому дати, на тїло вбрати.
 Їнк си вїбрав в недїлю рано,
 В недїлю рано із сего дома,
 Із сего дома до Пана Бога,
 Сказав вїн собі маргу пригнати,
 Маргу пригнати: — Най си роздивю,
 Най си роздивю, шо кому дати,
 Шо кому дати, в чїм поховати.
 Їнк си вїбрав в недїлю рано,
 В недїлю рано із сего дома,

Із сего дома до Пана Бога,
 Ой прийшли за ним свйиті ангелі
 Свйиті ангелі пйитма возами;
 На першім возі голосні дзвоня,
 На другім возі свйиті духовні,
 На третім возі свйічі ясні,
 В читвертім возі книги-савтирі
 На пйитім возі свйиті ангелі.
 Свйиті ангелі душечку взьили,
 Їа взьили, взьили, попроврадили,
 Попроврадили до Русалма.
 Їнк си зближйшли до Русалма,
 Ой сами дзвони ба й задзвонили,
 Сами си церкви порозтварьили,
 Сами си свйічі позажигали,
 Сами си книги порозтварьили.
 Їнк ввішли попи служби служити,
 Служби служити, опроважъти,
 Тогди він устав, на люде сказав,
 Шоби-сте мене не забували,
 Шоби-сте за мйя служби наймали,
 Служби наймали, книші давали,
 Їнк того нема кавалок хліба.
 Їа встаньмо братя, ми си підведім
 Ми си відведім, все руки складім,
 Ой руки складім, молитви скажім
 За ту душечку, шо пішла відцїв,
 Шо пішла відцїв із сего дома,
 Із сего дома до Пана Бога.

(Михайло Гутинюк - Криворівня.)

3. Їа в ліску, в ліску, на жовтім піску
Славен вс, славен вс, Боже, по всему світу!
 Виросла сосна тонка й висока,
 Тонка й висока в корінь глибока,
 В корінь глибока, в листок широка,
 В листок широка, зверху кудрьива;
 А на тій кудри сам сокіл сидит,
 Сам сокіл сидит, далеко видит.
 Ой бо він видит на сине море.
 На синім морі корабель плавле,

А в тім кораблі самі престоли;
 Коло престолів сидїи панове,
 Сидїи панове тай старі люде,
 Рни раду радїи первовічную,
 Коли жидове Христа мучили,
 Христа на хрестї тай розпинали,
 Сухов ожинков оперезали,
 Терновий вінчик на голов клали,
 Ђму за нігті деревце били;
 То си тупило, то си ломило,
 Червива ива лиш согрїшила,
 Христу из ручок кровцу пустила!
 Де слізка кане, там церков стане,
 Де крївця кане, там винце стане.
 Ѐа з густа з дрібна звїзди на небї,
 Але ше густше церкви на землі.
 А тоти церкви людем на прихїд,
 А тото винце людем на закїн.
 А в тих церковцях сїитї духовнї,
 Сїитї духовнї службочки служьи,
 Ой за живуці тай за помершї,
 Ой за помершу душу Дмитрика,
 Ой за Дмитрика й за Парасочку.
 Померший Дмитрик в царствї небеснїм,
 В царствї небеснїм межи сїитими,
 Ой він там лежит в хрест ручки держат,
 В хрест ручки держат, Господа просит
 З того свїточка тай на сей свїток;¹
 Ой там він просит з своїв газдинев,
 Ой они просьи тай за синочки,
 Шоб они за ни не забували,
 Сьвічку до церкви тай послали,
 Сьвічку до церкви, молитву в небо;
 Сьвічки бо горїи в царстї небеснїм,
 В царствї небеснїм перед душечок.
 Перед Дмитриком і Параскою.
 Померлі душі там спочївають.
 Померлим душкам царство небесне,
 А вам живуцим многїї лїта,
 Аби-сте на рік тай дочекали,
 Померлі душі тай поминали.

А ми устаньмо тай поклонїм си,
 Господу Богу тай помолїм си
 Ой за душечки за померлії!
 (говорят молитви).

(Юрій Соломійчук — Жабва.)

4. Зажурила си перепелонька в недїлю,
В недїлю рано велене вино саджене.

Зажурила си, де гніздо звити,
 Ой звила-ж бих го йа в тій пшеници,
 Женчики прийдуг, пшеничку зіжауг.
 Пшеничку зіжнут, мене виженуг.
 Зажурила си перепелонька,
 Зажурила си, де гніздо звигп.
 Ой звила-ж бих го йа в тій травниці,
 Косарі прийдуг, траву зітнуг,
 Траву зітнуг, мене виженуг!
 Зажурила си перепелонька,
 Зажурила си, де гніздо звити.
 Ой звила-ж бих го йа в горідчику,
 Йа в горідчику на бервінчику,
 Небіжка прийдег, бервінчик зірвет,
 Бервінчик зірвет, мене виженет,
 Бервінчик зірвет тай вінчик сплетет
 Тай вінчик сплетет, до церкви йидет,
 До церкви йидет тай Бога молит,
 Тай Бога молит, ше за небїжку,
 Ше за небїжку тай за (їмя).
 Дай же їй, Боже, царство небесне,
 Йа сив живущим шьистя здорова,
 Дай же ї, Боже, царство небесне!

(Петро Додик — Тюдїв)

5. Вилетїв сокіл змижи потоків,
Славен вс, Боже, по всему свїту ї в небї славен вс!

Ой сїв же собі на йворика,
 Йворик ййго тайд ни сплюбив,
 Ййк ни сплюбив тайд си ни розвив.
 Полетїв сокіл ой відти далїй
 Тай сїв же собі тайд на церковцу,
 Церковця вго тайд сплюбила,

Їнк сполубила тай си втворила,
 Сами си двері порозтворьили,
 Сами си свічі позажигали,
 Сами си книжки порозтворьили,
 Сами си служби повідправьили,
 Повідправьили за небошика,
 За небошика нашого брата,
 Нашого брата тай брата (імя).
 Дай же му, Боже, царство небесне,
 А нам живуцям шистя, здорова!
 Дай же му, Боже, царство небесне!
 (Петро Додьик — Тюдів.)

6. Сьвйитий Николай каміне колет,
 Славен єс, Боже, по всему світу ѝ в небі славен єс!
 Каміне колет, в латри складаєт,
 Ой з латрів берет, церкви будувєт,
 Церкви будувєт на два-три верхи,
 На два три верхи, на трєс дверий,
 На трєс дверий на трєс вікон.
 В перше віконце исходит сонце,
 В друге віконце на півден сонце,
 В трєте віконце заходят сонце.
 Їа в перші двері самі ѝангелі,
 Їа в другі двері тай самі сьвйиті,
 Їа в треті двері Николай ходит,
 Ой ходит, ходит, служебки правит,
 Служебки правит за небошьика,
 За небошьика нашого брата,
 Нашого брата тай брата (імя).
 Дай же му, Боже, царство небесне.
 (Петро Додьик — Тюдів.)

7. Коло керниці, коло теплиці,
 Славен єс Боже!
 Ой там свйиті воду свйитили,
 Воду свйитили, хрест загубили.
 Відги вни пішли в царство небесне.
 Ой зістрічають померлі душі;
 Ой бо добрий день, Божі ѝангелі!

Ой подай здоров, Божий царю!
 Ой питают си йангелі вмерлих,
 Ой ци не були коло кирницї,
 Коло кирницї, коло теплиці?
 Ой ми там, ми там воду свїятили,
 Воду свїятили та хрест згубили.
 Померлі душки, йик ви там були,
 Коло кирницї, коло теплиці,
 Ой ци не нашли свїитого хреста?
 Ми вам даємо ба й переймочку,
 Ой переймочку — царство небесне,
 Царство небесне, супочивана!

(Юрій Бендейчук — Жабв.)

8. Коло кирницї, коло теплиці

Славен вс, Боже, по всему свїту, славен вс!

Ой оттам свїиті воду свїятили,
 Воду свїятили, хрест загубили.
 Ой туди ішли померлі душі.
 Йик они ішли тай тот хрест нашли,
 Ой взьили его до монастира.
 Їх зістрітили божі ангелі.
 Ой слава Йісусу, померші душі!
 На віки слава, божі ангелі!
 Йик туди ви йшли, ци хрест не нашли?
 Ой ми го нашли тай не втаїли,
 Не затаїли, ми тут принесли.
 Шо-ж ви хочете тай переймати?
 Ой ми хочемо царство небесне.
 Божі ангелі йа в трубки грали,
 Померлі душі запроважали.
 Запровадили в царство небесне,
 Померлим душкам царство небесне!

(Юрій Данилюк — Жабв.)

9. Коло кирницї, коло теплиці

Славен вс, Боже, по всему свїту, славен вс!

Сїиті духовні воду сїитили,
 Воду сїитили, хрест загубили.
 Померла душка ой туда ишла,

Як она ишла тай той хрест найшла,
 Як его найшла тай го понесла,
 Вна го понесла тай до духовних.
 Слава Ісусу, сйиті духовні!
 На віки слава, померла душе!
 Сйиті духовні, як ви там були,
 Як ви там були, хрест загубили;
 Я тудя була тай той хрест найшла,
 Як его найшла, вам го принесла.
 Ми тобі дамо тай переймочку,
 Ой переймочку, царство небесне.
 Померла душка в царстві небеснім,
 Она там лежить межи сйитими,
 Она там лежить, в хрест ручки держит,
 В хрест ручки держит, Господа просит
 З того сьвіточка та на сей сьвіток,
 Ой за синочка тай за Петрика,
 Що він на маму не забував,
 Сьвічку до церкви тай посилав,
 Сьвічку до церкви, молитву в небо!
 (Юрій Соломійчук — Жабв.)

10. В сіонській горі золиті дзвони,
 В неділю рано велене вино, в неділю!
 У понедівнок вино саджено,
 А у вівторок вино сапано,
 А у середу вино тичено,
 А в четвер рано вино збирано,
 А у пйитницю вино давлено,
 Вино здавлено, в бочки сипано,
 А у суботу вино завезли,
 Ой завезено до монастира,
 А у неділю сйиті духовні,
 Сйиті духовні служби служили,
 Померлі діти дзвони дзвонили,
 Сйиті духовні тай причащали,
 Померших дітий законювали.
 Померлі діти в царстві небеснім,
 В царстві небеснім меже сйитими;
 Они там лежйи, в хрест руки держйи,
 В хрест руки держйи, Господа просйи,

Ой за дйидика тай за мамочку,
 Шо они за них не забувають,
 Сьвічу до церкви тай посилають,
 Сьвічу до церкви, молитву в небо;
 Помершим душам царство небесне,
 А вам живучим многая літа!

(Юрій Соломійчук — Жабв.)

По умерлій колядї дзвонить тільки береза, почім говорять усі в голос Отченаші „за душу, за яку колядували“.

Коли вже заколядовано усім, встають колядники зза стола і дякують газдам ось якою *столовою* колядою:

Йа встаньмо, браті, підведімо сї,
 Ой дай Боже!
 Господу Богу поклонімо сї.
 Ой поклонім сї, перехрестім сї,
 Навперед Богу оперед стола
 І сему пану, що ми в їх двора.
 Господарени, господаречці,
 Ой кухареві і кухаречці
 За хліб, за божий, за поставліне
 И за пиячко й за приношіне.
 Що ми тут пили, що ми тут їли,
 Аби вам бжоли би сї роїли!
 А йик не вмїли екольидувати,
 Просили бих вас перебачати.
 Най вам дарув сам Господь з неба,
 Христос небесний, чого вам треба!

(Жабв.).

По *столовій* колядї виходять колядники зза стола, а газдиня, обдаровуючи їх колачем, приповідає до них: „Дарую вас шістьм, здоровем та Божим даром!“ — Береза бере колач і відповідає ось як: „Подарував нас пан газда з газдинев колачем, ми їх вінчуємо за се шістьм, здоровем! Вінчуємо вас, аби у вашій загороді було тільки овечок, кільки в сїм хлібі кришок! Вінчуємо вас многа літами, сини свїтками, сям новим роком, свїтним рождеством. Дай вам, Боже, здорове! *Колядники* повтаряють: *Дай Боже!*

Потім вляче береза:

Йа в дому склінно!
 Кол. Дай Боже!

Береза : В коморі збрійно :

Кол. Дай Боже!

Береза : В загороду воли й корови!

Кол. Дай Боже!

Береза : У кіннику коні!

Кол. Дай Боже!

Береза : У коширі вівці!

Кол. Дай Боже!

Береза : У пасіку бжолі!

Кол. Дай Боже!

По тім вінчованю підносить береза колач у гору тай кличе на коня : *Привьо!*, а той обзиває ся з кута : *Igigi*. — *Береза* : *На, вівса!* — На се підходить міхоноша (вінь) до берези і відбирає колач, кидаючи его у міх.

Колядоване кінвчить ся „пльисом“, до якого є або осібні „пльисачі“, що ходять з колядниками, або один з колядників обіймає той обовязок.

„Пльис“ розпочинає береза, звертаючись до найстаршої дівки ось з якими словами :

„Наші дівочки дають на церков все по червоному, а та дасть 5 шусток або“.

При тих словах зачинає „пльисаник“ = „пльисач“ перед дівчиною пльисати-підсакаувати то на одній то на другій нозі, причім тримаючи шапку у руках, присьпіває :

Ой цупа, цупа,
Тут гроший купа!
Я кольдую,
Бо гроші чую!

Як дівка кине у шапку який гріш, присьпіває пльисач :

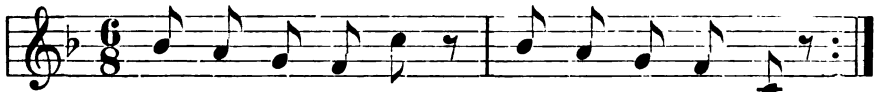
Ой мало, мало
На цім не стало;
Ой скачу, скачу,
Бо гроші бачу!

Пльишут та присьпівають перед кожним, що є у хаті доти, аж дістануть який дар у шапку. В той спосіб зберуть у хаті не раз більше, як колядованєм, що знов залежить від пльисаників, чи і як уміють *мудро* пльисати.

Ось арії до пльисанок :

Moderato.

1.



Ой до- брий ве- чер до се- і ха- ти!
Ци по- зво- ли- те ко- зі! ска- ка- ти?



Ой ска- чи, ска- чи ко- зо, не бо- го,
На- сі- яв наш пан пше- ни- ці мно- го.

Moderato.

2.



1. Йа в го- ро- деч- ку за- цви- ла ру- жа,
2. На- гні- ва- ла си на- ду- са- ла си,



1. За- гні- ва- ла си жін- ка на му- жа.
2. Ви- ліз- ла на піч, роз- бо- лі- ла си.

Allegretto.

3.



Ой пльи- шу пльи- шу зна- ю до ко- го



даст ми- ні газ- ди- ня пів зо- ло- то- го.

Ось іще декілька присьщівів при „пльисаню“ :

Небого кучмо,
Ходімо мучмо,
За тоті гроші,
Гроші хороші !

Се-ж мало, мало,
На цім не стало,
Шоє ми си в ногах
Затрепетало !

За кольдочку
Нам пива бочку ;
Бочку не бочку
Хоть коновочку,
А з коновочки
Хоть кватирочку,
А з кватирочки
Хоть порцієчку.

Газдочко, любко,
Держ срібну дудку !
Як гроші білі,
Ждем до неділі,
А як черлені,
Мечи дві жмені !

Йик маєш сина,
Увкопли сира,
Йик маєш дівку,
Шли по горівку.
Лізь на драбину,
Край солонину,
Подай із вишки
Горіхів миску.

Ой дай же, дай же,
Як маєш дати,
Не маєш дати,
Вігони з хати,

Ой хоть ожогом,
Хоть кочергою,
Хоть дівчиною
Кострубатою !

Як маєш сина,
То накрай сира,
Як маєш дівку,
Шли по горівку !
А цій березі
Горнец кулеші !
Того не стало,
Дайте ми сало !

Наші ноженьки,
Побігайте сі ;
Шість сороківців
Сподівате сі,
Шість сороківців,
Пів золотого,
Пів золотого
Тай червоного.

Ой прийди ид нам
Та заплач нам,
Тай то не много,
Пів червоного,
А міхоноші
Чотири гроші.

Нашому березі
Добра долечка :
Вина бочочку
За кольдочку.
Бочка не бочка,
Хоть коновочка !

Вам кольдочка,
Нам пива бочка,

Бочка не бочка,
Хоть коновочка.

Ой я за вурду
До завтра буду,
За солонину
Зробю дитину;
Ой а за штучку (мясо)
Звезу гадючку.

Ой цуна, цуна,
Є гроший купа!
Треба сї бгати,
Аби дістати.

Стійте в порога,
Бійте ся Бога!
Стійте у полиц,
Дайте з рукавиц

Наша кольида
Не по такому,
Таки нам дають
По золотому!
За тоті гроші
Скарби не класти,
Помагай, Боже,
Церкви допасти.
Церкви допасти,
Сьвічу покласти,
Богу на хвалу,
Людяма на славу;
Помагай, Боже,
Богу на хвалу
Христа хвалити,
Христа хвалити,
Христу клонити,
Христу клонити,
Богу молити!

Коли маш дівку,
Йди по горівку,
Коли маш сина,

Йди рубай сира!
Припри драбнуну
По солонину,
Підлізь ше вище,
Там утни більше.
Того не стало,
Починай сало,
А за ковбасу
Хату рознесу.

(Тюдів.)

За цу кольидку
Ковбасу грьидку,
Ковбасу грьидку
Пирогів телетку.
Иза горочки,
Зза калиночки,
Йдут кольиднички
З Україночки.
Пустили ми си
В високі гори,
Ідїм за грїшми
Тай до комори.
Ключики бери,
Скриню розмикай,
Нам гроші давай!
Ой давай, давай,
Не затинай си,
На пусті скринї
Не заклинай си,
Ой хоч чи не хоч,
Мушиш нам дати,
Без червоного
Не підем з хати.

Ой пльишу, пльишу,
Бо гроші виджу.
Пане хороший,
Дай мині гроший!

Ноженьки мої,
Побігайте сї,

Від пані гроший
Сподівайте сі!

Гадай не гадай,
А гроші давай,
Сам си обміркуй,
Мене не мордуй.
Сьгай в кишеню,
Дай гроший жменю!
Спадьте на тьму,
Дайте, бо гину!

Ой иди ид нам
Та заплати нам
Гроший не много,
Пів червеного.

Сему-ж березі
Горнец кулеші!
Горнец кулеші,
Пирогів миска,
Ковбасів вйизка,
Ковбасів вйизка,
Горівки фльишка!

Сувай си з лавки,
Розмикай замки,
Лізь на драбину
По солонину.
Гей підлізь вище
По ковбасище.
Йнк того мало,
Тручий ше сало!

По деяких селах, як в Яворові, іде з колядниками лиш один пльисач; як колядники повстають ізза стола, він питає газдів:

„Ци позволите мнні пльисати?“ — Як газда скаже: „прошу“, пльисач встає, бере шапку у руки, обертає ві смушем до середини і промавляє: „Кланяєт си наша голова до вашої, аби ваша здорова була тая наша!“ Опісля зачинає сьпівати, причім помагає ему один з колядників:

Небого кучмо,
Ходімо, мучмо
За тоти гроші
Білі хороші!,
Треба пльисать,
Би їх дістати.
Головка бідна,
Больи коліна!
Смаго ма темна,
Зболіли стегна!

Настали свйитки,
Тепут си литки!
(*Мих. Никорейчук — Яворів.*)

Ой цуна, цуна,
Тут гроший купа,

Я кольдую,
Бо гроші чую.
Ой скачу, скачу,
Бо гроші бачу,
Хоть сі оберну,
То сі не зверну,
Шьипочка бирка
На гроші дьирка!

(*Петро Копельчук — Яворів.*)

Ой гадай, гадай,
Шо маш гадати;
Припри драбину
По солонину,
Підлізь ше вище,
Утни ми більше.

Вам кольдочка,
 Нам пива бочка
 І з межі того
 Хоть коновочка!
 А з циги жарту
 Коби хоть квартиру!
 Міркуй не міркуй,
 Бери та чьистуй!

Є гроший вузлом,
 Є гроші білі,
 Жд'їм до неділі;
 А як черлені,
 Мечіт з кишені.

Ой тузом, тузом

Ой мало, мало,
 На цїм не стало,
 Шос ми си в ніжках
 Затрепетало!

В *Ясенові* горішнім промовляють пльисанники перед кожним, кому сьпівують, ось як: „Кланяет си головка наша до вашої, аби ваша здорова була тай наша“.

Потім сьпівують перед газдою :

Ой газдо годний,
 Дай ми червоний,
 Ой газдо любко,
 Дай білу дутку!

Отримавши який дат, ідуть до газдині, примовляють, як повисше, потім пльишуть :

Газдине любко,
 Дай білу дутку,
 Газдине хороша,
 Дай жменев гроша!

Аби газдиню приневолити, щоби більше дала, пльишуть :

А в нас газдиньки
 Не по такому,
 Дают на церков
 По червоному.
 А в нас газдиньки
 Пишні хороші,
 Дают на церков
 Лиш білі гроші!

Як газдиня скаже: „Уже най вам Бог дасть бірше“, — ідуть перед дівку з поклоном: „Кланяет си і т. д. як висше, а опісля сьпівують :

Дівочко пишна,
 Чо ти тут прийшла?

Гроші принесла,
Гроші принесла.
Ни много того,
Пів золотого!
Ни цеї весни,
Кучері росли,
Ни цього літа
Дівка одіта.

Як дівка верже що у шапку, плишут :

Ой мало, мало,
На цім не стало,
Коби ще бірше,
То ще би ліпше!

Присьпівуючи і плясучи, обходить плясач усіх хатінних по черзі і збирає гроші у шапку, приговорюючи з часта: „Я скачу, скачу, бо гроші бачу“; а дивлячись у шапку, каже: „Ой мало, мало, на цім не стало“. — Рівночасно збирає і вибірця дат на церков; гроші кидають у дзвонок, а вибірця скидає їх із дзвінка на хрест, що лежить на столі. Як є поміж колядниками письменний, то той записує прихід.

Так колядують, набувають ся, плишуть в одній хаті нераз і кілька годин, особливо, як зійдуть ся і сусіди а забава розведе ся широка і весела!

Як вибирають ся з хати, то бере вибірця карбону з грішми у руки, що є знаком для колядників, аби вирізьбили ся з хати, по чім починає співати коляду :

Пане (імя) приступи ид нам,
Ой дай Боже!
Приступи ид нам тай подькуй нам.
Ой шо-ж ми тобі кольядували,
Йик трилужечка*) при тузім**) лузі,
Перспеллчка в йирій ишеници,
Йик соловейко йа в гордовинци,
Йик ластівочка при новім домі,
При новім домі, в новім побою.

*) пташка. **) сумний.

Дай же ти, Боже, в городі зільи,
 В городі зільи, в хаті весілья,
 В городі зільи чом зелененьке,
 В хаті весілья чом веселеньке.
 А за цим словом будь же нам здоров,
 Не сам собою, а з усім домом.

Ой дай Боже!

(Жабь.)

Ой устань, газдо, тай подькуй нам,
Ой дай Боже!

Ой шо ми тобі кольдували,
 Кольдували, дім звеселяли.
 Ой йик овечок на полонинці,
 Йик перепелок в йирій пшениці,
 Йик ластівочок в новім побою,
 Йик на тім столі хліба кришечок,
 Дай же вам, Боже, тільки овечок,
 А у кошьирі сто коровочок!
 Дай же вам, Боже, йа в хаті ситно,
 Йа в хаті ситно, в дворі прибитно,
 На хаті зільи, в хаті весілья,
 Дай, Боже, бжолы з паровчками,
 З паровчками з вулечками,
 До того щістья тай всім здоровїи,
 На многі літа, до кінцьи сьвіта!

Ой дай Боже!

(Яворів.)

Під кінець „повінчованя“ (последньої части коляди) обходить вибірця з хрестом усіх довкруги, а як ті обцюлюють хрест, виходить берега перший з хати, за ним ідуть колядники, промовляючи в голос: „Дай вам, Боже, шістьи, здоровїи! Поможи вам, Боже, ці свїятки відировадити у мирности, в радости других дочекати. А за снм словом свїяткуйте здорові!“

По колядниках виходять пльисачі, але йдуть „задом“ — від стола до порога і назад до стола, причім хитають ся легко то в один то другий бік, а перед столом покловять ся тричі, викрутять ся тричі гайдука посеред хати і виходять задом на двір.

На подвірю стають колядники з пльисачами до „кругляка“ (роблять коло), в середину стають газда, газдиня і скрипичник; сей заграє *кругляка*, а за ним присьпівають колядники; вони заведуть веселу пісню, аби газдам весело було через цілий рік жити, причім гуляють трохи в колесі *рівної* — ідуть кроком то в право то в ліво — присідаючи з легка; від часу до часу частують газди танцюючих горівкою.

Ось кілька кругляків, яких більшу частину присьпівував мині у фонограф Юрій Соломійчук з Жабя.



От-там, от-там при па-сі-ці про-сив за-яць у ла-си-ці.
О-на е-му від-по-ві-ла ти не го-ден мо-го ті-ла.



В не-ді-лю ра-но йи-ло сви-та-ти, йи-ли сьи лю-де



бай із-би-ра-ти.

1. А ти Юрку, заріж курку,
Пристає з нами до вербунку!
Будеш їсти, будеш пити,
Будеш довбнев вуши бути!
2. Я си в коршмі забарив,
Там горівки я просив;
Шинькарочка молода,
Дай горівки, дай вина.
Маю вино, маю квас,
Коли-ж мині гроші даш!
Є у мене гроший дзбан,
Коли схочу, тогди дам!

3. От там, от там у вершечку
 Молотили хлопці гречку,
 Анї гречки нї полови,
 У дівчини чорні брови,
 Чорні брови, білий стан,
 Кучирьявий мій Стефан!
4. Шандар бабі кожух купив,
 За тот кожух сїм раз луцїв :
 Заки кожух придерет сї,
 Баба страху наберет сї.
5. А під дубом під дубцем
 Сидит дївка з парубцем ;
 Сидит дївка з парубцем,
 Накрила си рукавцем ;
 А не жаль ми рукавця,
 Але хлопця молодця.
6. Ой коло млина пустая ружа,
 Нагнївала си жінка на мужа.
 Нагнївала си, надусала си,
 Вилїзла на пїч, розболїла си.
 Він ї приноси фльишку горівки,
 Она му каже: „Гиву на віки“.
 Він ї приноси бай квартиру меду,
 Она му каже: „Голов не звезду“.
 Ой як притаскав сирого дуба,
 Штрикла из печи: „Я твоя любя!“
7. В недїлю рано йило свитати,
 Йили си люди бай вїбирати (на коляду) :
 Люди до хати, газда из хати,
 Йили газдиню ревідувати.
 Дивит сї газда крізь стелиною,
 Шо в хатї робїи из газдиною.
 Газда си дивит, то все карбує
 Та на газдиню бучок готує.
 Чого у тебе уста солодкі?
 То від медику уста солодкі!
 Ой чоловіче невірниченьку,
 Чому не віриш мому серденьку?
 Ой купя мнї ключ-колодочку

Та замкни мене у коморочку.
 Ой йнк я схочу хлопці любити,
 Будут си твої замки ломити.
 Йнк сі наважу, двері віважу,
 Ой йнк исхочу, крізь вікно скочу.
 Ой намашу си солониною,
 Вітьичну я си крізь стелиною.
 Ой чоловіче, чоловіченьку,
 Коли не віриш мому серденьку,
 Купи ми, мужу, срібний дзвончок,
 Присили мині під подолочок,
 Ой йнк сі рушу, дзвонити мушу,
 Дзїнь, бам, бум, на твою душу.

(Ю. Бендейчук — Жабв.)

Удові.

8. Я в лісі, в лісі на перебою
 Сидьби си голуб з голубиною;
 Сидьби у парі, обіймают си,
 Злотни крильцями обнимают си.
 Голубка сидит та все щос гуде:
 Без тебе, мужу, жінка не буде.
 З темного луга надійшли стрілці.
 Йнк умірили, голуба вбили,
 Голуба вбили, голубку ймили,
 За синї моря запровадили.
 Дають ї їсти йиру пшеницу,
 Дають ї пити зимну водицу!
 Голубка не їсть, голубка не пїи!
 Чому ти не їш, чому ти не пїиш?
 Йнк маю їсти, йнк маю пїти,
 Такий свїт милий, нема з ким жити!
 Голубка летит та все щос гуди,
 Без тебе, мужу, жити не буду.

(Юрій Солонійчук — Жабв.)

Потанцювавши до округи газдів та присьпівавши їм, *розну-*
скають колядники *круглик*, газда честує їх горівкою, почім відхо-
 дять, пльнучи дорогою ще яких 100—200 кроків.

У кого в пасіка, той веде плясачів на то місце, де вона стояла літом; там стають колядники в колесо, уклякають, роблять барткою на землі хрести перед собою, складають топірці бартками до середини а хвостами до себе, скидають поверх барток свої шапки у одну стріп, почім встають, ловлять ся руками, крутять ся в бік за сонцем і присьпівують :

От там, от там при пасіці
 Просив зайиць у ласиці.
 Она ему відповіда :
 Шо ти сірий, а я біла.
 Ой ти сірий, а я біла,
 Ти не годен мого тіла,
 А ти годен шибениці,
 Не такої молодиці.

(Юр. Вендейчук — Жабс.)

У пасіці як в загалі в кругляку сьпівають яку будь веселу пісню, а то на те, аби „бжолі були веселі“.

По сьпіванці уклякають знов, беруть бартки в руки, роблять ними хрести, газдиня посипав їх і шапки пшеницею, що винесла в запасці; плясанники беруть шапки, встають, зсипають зерно газдині у запаску і вінчують ві так : „Дай, Боже, аби ся пасіка була така велична, які сі свьята були величні!“

Пяний колядник не сьміє до пасіки входити, бо так як він не знає куди йде та крутить ся, так можуть літом бжолі крутити ся, не знаючи куди їм вертати.

Довкруги пасіки роблять кругляка на те, аби рої літом не втікали.

Як весною винесе газдиня улиї на пасічннско, відтикає лівою рукою улиї а правою силе зібрану пшеницю в часі кругляка вздовж усіх улиїв тай каже : „Абиете були такі величні, як сі свьята були величні, коли я сю пшеницю збирала; аби на вас так нічого не нападало, як на сі свьята на нас нічо не нападало!“

Так відбувався *кольида* у богатих, дуків.

Коли-ж прийдуть колядники перед хату бідного, затрубять, за-колядують, вислухає бідний — *калай*, коляду в хаті коло вікна, потім насипле миску бобу, або будь якого зерна, верх того кладе на вхрест двов повісем, а трете бере у руку і виходить до коляд-

ників. Повісно з руки кладе на хрест, цюлює его, а миску передає колядникам зі словами: „Просимо панове колядники на коляду, хоть ни велика і ни богата, будьте ласкаві, прийміг за велику! Більше ни маю!“

Колядники закличуть :

„Велика, велика“, подякують, повиншують і розпрацають ся.

Розпльиси. Усе, що дістали колядники, лишають по дорозі по хатах з просьбою, аби їм знесено усе на той а той день на розпльиси до *вибірця*; до него сходять ся усі з одного табору на послідок, тут колядують, набувають ся, зміряють усе збіже, що заколядували, порадають ся, по чому спродавати і спродають *збічним* людям, — таким, що в коляді не брали участи. Опісля вяжут повісма у *клані* і продають звичайно по 50 кр за одну. Хлібом ділять ся поміж собою. Нераз випаде на одного 30 хлібів і по 20 колачів, надто не мало солонина і мяса; те, що узбирали, продають, а гроші узискані з розпродажі і зібрані в готівці передають до церкви. Инколи назбирають і кількасот зр.

В Космачи, де, як повисше сказано, закупавають вибірці коляду, ділять ся они на розплясах узбираними грішми та иньшою колядою.

На закінчене по розплясах вінчують собі посполу усі з одного табору і дякують собі за товариство.

З колядою ходять від Різдва до Василя (Нового року).

Як уже усі табори зібрали ся та принесли до церкви, що виколядували, дякує священник в неділю по проповіді усім, оповіщує кілько усього зібрали на церков а кінчить свою промову словами: „Дай Боже, аби-сте дочекали і на рік давати на церков церков спомагати! Споможи вас, Боже, сто раз більше!“

НОВИЙ РІК.

Вечер перед Новим роком називають звичайно муцни „на Мелані у вечер“, а жіноцтво „Свйит вечер Василів“.

Сего вечера обходять Гуцули скорше маржину як звичайно, а скоро страви зготовлені і в печи вигоріло, зачинають ворожити, одні крадькома про себе, инші сходять ся до сусіди, наймуть скрипку, баюють, а при тім у гурті забавляють ся ворожінем.

Ворожіня майже в кождім селі гуцульскім однакі.

Жінки роблять *городок* -- кладуть жаріюче вугля купками на припічок, причім приговорюють : „Оце бурьішка, оце ячмінь, оце колопні, оце цибуля, оце капуста, оце йіблука, оце на грушки, оце на сливи“, і т. д. вимінюючи усе, що засівають чи засаджують ; після того, котрий з означених вугликів згорить і полишить білий попів, ворожать, що на сє буде *урода*, — а котрий погорить, погорить, загасне і остане чорний (не догорить), то не вродить ся те, що було ним означене.

Опісля припварають газдині на лавици або на полици ложки до стіни їдалом до гори, називаючи кожду ложку іменем хатїних або кривних ; як котра з тих ложок упаде, ворожать з того, що той умре, чїм іменем ложка була назначена.

Дівки сходять ся до одной хати, в якій нема дома *старині* (родичів), замісять тісто, розтачають его а кожда дівка робить з него один пиріг *значений*. Занім пироги зготовлять ся, нагодують добре kota, почім розкладають зготовлені пироги на миску, кличуть kota, дають ему ті пироги їсти ; з того, якої дівки пиріг кіт з'їв, ворожать, що она віддасть ся у мяспиці.

В деяких селах кличуть голодного kota, роблять маленькі піріжки, укладають їх на праннику; з того, котрий піріг кіт ухопить перший, ворожать, що тота дівка віддасть ся скорше і т. д. Як кіт з'їсть усі пироги за один вечер, то усі дівки, що робили пироги, віддадуть ся сих м'ясниць.

Подібно робить і одна дівка, називаючи кожний піріг по імені подруг своїх, до чого добирає звичайно 12.

Як кіт ухопить піріг, потім лишить его, то се в ознакою, що дівка зведе ся.

Як стемніє ся, іде дівка до стайні; там шукає на потемки за худобою; як *имить* корову за вімя, ворожить з того, що не віддасть ся, коли-ж имить бика за мошна — то віддасть ся.

Дівка, що має вже легіня, або *наважила ся* на якого, бере куделю, миче з неї трохи повісма і робить два *кльобики* — пелюстки, завбільшки як палець, кладе їх близько себе шторцом коло опецька, причім має собі на гадці, чи той а той парубок озме собі тоту а тоту дівку а запалюючи з долини усі *кльобики* рівночасно, приговорює: „Йик цей Петро любить ся з Марівів, то най ся обчипють, а йик ні, то одно від другого на бік най падут“. Як обі пелюстки разом згорять і ватра впаде до середани в одну могилу, то загаданий легінь зійде ся з дівкою, він з нею звінчає ся; коли-ж ватра обох пелюсток упаде в противний бік, то дівка з парубком не поберуть ся.

Дівка ловить павука у горнець, прикриває его там, аби не втік; як павук зачне снувати павутину в горшку, то будуть скоро заручини.

Дівка робить з глини кочільце і втикає у него дві скіпки, назначаючи одну іменем парубка а другу іменем якої дівки. Потім запалює обі скіпки. Як угляки тих скіпок скрутують ся і имуть ся разом, то ворожать з того, що загадані поберуть ся.

Роблять галочки із березової мітли завбільшки „йик бжола“; ті галочки означають: вівцю або свиню, козу, смерть, щастє, жінку, чоловіка із прирочінем і т. др., — се усе мечуть у шапку, а якої витягають дівчата по одній галочці; з того, що хто витягне, ворожать, чи він заробить вівцю, чи умре, чи віддасть ся і т. др.

Старші діти роблять з глини кулю завбільшки бараболі а в кулі ямку; такі кулі укладають на прищічку; над крисою ямки затикають шторцом березову *шкаберку* — скіпочку і запалюють зі споду, при чім мають собі когось на гадці. Як вуглиц із скіпки впаде в ямку, ворожать з того, що той, кого мали на гадці (тата

чи маму) помруть сего року, коли-ж вуглик відштрикне на бік, — то він прожне еще.

На ніч кладуть на землю 12 *половиц* перекровної цибулі, які посипують рівно солю; тих 12 куснїв цибулі означають 12 місяців в році. Досвіта на Новий рік дивлять ся, на якій цибули сіль розпустила ся; місяці означені отими цибулями будуть мокрі, а тамті сухі.

До нової миски дають девять ложок води і кладуть її на сволок. Рано на Новий рік мірять воду; як її прибуло, то корови будуть давали більше молока як минулого року, як же-ж убуде — менше.

По тих ворожіннях та байованю збирають ся звичайно молоді жонаті і старші парубки — *щедрівники*, і приберуть ся, один за князя — Василя, а другий за княгню — Маланку, иньші за цигана, за циганку, — тим двом мастять лице сажею, за жида, який кладе на лице *наличман* — маску з клоча, за жидівку, за шандара, того убирають в жовняреку шапву і який кабат, та дають ему кіл у руки — *Лвир*, за діда і бабу, які носять на плечах міх з соломю а надто приберуть одного за козу, убираючи его в кожух обернений волосом у гору; так перебравшись, ходять від хата до хати, де під вікнами щедрують ось як:

1. Щедрий вечір, добрий вечір!
Добрим людем на цес вечір!
Устань, газдо, угорни си,
До стайинки подиви си;
Кобилка ти сі вположила,
Нову радість ти вчинила,
Божа се милість,
А твоя радість!

(Жабв.)

2. Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людем на цес вечір!
Устань газдо
Коровка ти си уположила,
Овечка ти си укотила,
Безрога ти си упоросила,
Голуби ти си повиводили!

(Космач.)

3. Щедрий вечір, добрий вечір!
 Добрим людям на цес вечір!
 Ци дома, дома, наш пан господар?
 Ой ми знаєм, шо він дома,
 Сьдит собі конец стола.
 На нім шуба шубельова,
 А в ті шубі калиточка,
 А в калитці сто червоних;
 То одному, то другому,
 Щедрівничкам по одному!

(Космач.)

4. Господарю, господаречку,
 Пусти в хату Меланечку.
 Господарю, господаречку,
 Дай Меланці горівечку.
 Меланочка чисто ходит,
 Нічо в хаті не пошкодит,
 Меланочка чисто хаїт,
 Пришч мие, лави маїт.

а кінчать :

Нам за щедрівочку
 Дайте пива бочку,
 Всім по скльничці,
 Бо ми всі молодці.
 Ми щедрували,
 Красно сьпівали
 І на Меланку
 Вам вінчували!

(Космач.)

Коли запросить газда у хату, починають там щедрувати ось як :

1. Щедрий вечір, добрий вечір!
 Добрим людям на цес вечір!
 Пишна файна Миланочка,
 А ще красчий Васильчикок.
 А чиньчику — Васильчику,
 Посію-ж ті в городчику.
 Буду тебе шанувати,
 Тричі на день поливати,

Тричі на день поливати,
 Сухоточку*) підскубати,
 Сухоточку підскубати,
 Лєґиникам роздавати.
 Буду тебе изривати,
 До головки прикладати,
 До головки прикладати,
 Русу-косу затикати!

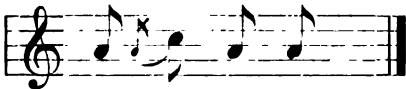
2. А чивьчику, Васильчику,
 Не сїдай-же на припїчку,
 Або-ж мене горшка збавиш,
 Або собі жупан спалиш.
 Минї то вже не дивниця
 Горї вікном утїкати,
 Горї вікном утїкати,
 Під острїшком ночувати.
 Ой з острїшка вода тече
 Тай на мов біле плече!
 Ой з острїшка почурїло
 Тай на мов біле тіло!

(Жабв.)

Moderato.



Добрий вечир, щедрий вечир, до-брим лю- дем
 Пишна файна Ми-ла-ноч-ка, а ще кра- ший



на цес ве- чьир.
 Ва- сіль- чп- чок.

3. Ой учора из вечера
 Пасла Маланка два качурї,
 Ой йик пасла, изгубила,
 Шукаючи заблудила.

*) спідне заскле листе василька.

Віблудила в чисте поле,
 В чистім поли Василь оре,
 Ані оре ані плужит,
 За Маланков дуже тужит.

4. Ой учора из вечора
 Пасла Маланка два качурі,
 А пасучи загубила,
 Шукаючи заблудила.
 Приблудила в чисте поле,
 А там Васпль сіє — оре!
 Помагай Біг, милий друже!
 Ци в полудне сонце дуже?
 А Бог знає, я не знаю,
 Бо я тепер обідаю.

(Криворізня.)

5. Наші Меланочка
 Ой качурі пасла,
 Доків вна їх тай напасла,
 Ясна зірка вже ізгасла;
 Доки вна їх напоїла,
 Сім пар чобіт ізопріла;
 Доків вна їх тай загнала,
 Сім пар паньчох роздоптала.

(Космач.)

Andante.



Нашы Ма-ла-ноч-ка ой ка-чу-рі па-сла,

Allegretto.



до-ки вна їх тай на-па-сла, яс-на ніч-ка



тай із-гас-ла.

6. Меланочка в Ністрі брила,
 Тонкий фартух замочила.
 Повій вітре буйнесенький,
 Суши фартух тонесенький,
 Повій вітре як болото,
 Суши фартух як золото.
 Повій вітре як так, як так,
 Суши фартух як мак, як мак!

(*Мих. Палійчук — Космач.*)

7. Щедрий вечір, добрий вечір,
 Добрим людям на цес вечір!
 Та на мори, на Йордані
 Свйитья воду два янгелї.
 Там Янничка біль білила,
 Біль білила, личко мила,
 Личко мила, личко мила,
До батечка говорила:
 Йди, батечку, біль зберати,
 Біль зберати, домів везти.
 В мене конї не кованї,
 В мене вози поламанї.
 **До макінки**
 **До братчика**
 **До сестрички**
 **До милого** говорила:
 Йди миленький біль зберати,
 Біль зберати, домів везти!
 В мене конї підкованї,
 В мене вози злагодженї!

(*Ясенів гор.*)

При таких сьпівах пускають щедрівники усяку *віблягу*: Маланка замітає віником від дверей під стів, або замачає в глину віник та тим мие лавки і двері, або припічок, — дід бє ся з бабою, то знов обнимають ся, сварять ся, циган ковтає клеветцем у полицї і просить солонина, бо дитина випарила сї, треба єї мастити, циганка покладе дитину (бордюг напханий клочем) на лавку, сама зачинає ворожити; — той, що веде козу, витягає із постелї сїна та дає козі їсти; — жид чїхає ся та питає, ци нема шось купити, ниньший старає ся ухопити хлїб, солонину чи що друге

єму попаде; а шавдар сокотить порядку — аби щедрівники збитка якого в хаті не зробили та що вартного не ушкодили або не вкрали.

В кінці виходить один із щедрівників з козою на середину і присьпівує:

Ой добрий вечір до цієї хати,
 Ця позволите козі скакати?
 Ой скачи, скачи козо небого,
 Насійив наш пан пшениці много:
 З одного кінця припасли вівці,
 А на другого спасла корова,
 А від залучьв убила тучьв,
 Від дороженьки нема і жменьки,
 А в середині розрили свинні.
 Прийшов пан жьвити,
 Нема шо взьвити.
 Гадай не гадай,
 А гроші давай,
 Сам си обміркуй,
 Мене не мордуй,
 Сьгай в кашеню,
 Дай грошай жменю!
 Спадьте на тьму*),
 Дайте, бо гну!

(Жабв.)

Підчас того єспіваня скаче коза, з чого та з того, що її обштуркують на всі боки, много єсьміху.

В кінці вінчують їаздам щастєм — здоровєм з Новим роком, за що дістають шустку, дві, миску збіжа і їдуть до другої хати.

У саму північ Нового року, в ночі з Маланки на Василя, виходять Гуцули на двір і дивлять ся на небо; оно у ту пору отвирає ся, але лише для побожних людий; як такий „се побачить і запросить, що лише схоче, то єму стане ся“.

О півночі їде їазда з хлїбом і коновкою до керницї, а мачаючи у воду три рази хлїб, говорить: „Не купав ся хлїб в водї але я в здоровю і силї“; відтак набирає води у коновку і промовляє: „Не беру води, але мід і вино!“ — Як він побожний і тра-

*) Розважте!

фив на саму північ, то зачере коновкою вина або меду, в яке в сю пору і то лише на одну хвилю вода переміняє ся. З хлібом і водою вертає у хату і там прикладає хліб кожному з хатинних до голови, промавляючи: „Аби-сте були такі величні, як Василь величний!“ У коновку з водою кидає кілька грейцарів, де вони лежать аж до рана; тою водою вмивають ся усі по старшині; „від сего не буде через цілий рік ніхто жодний гроший і буде мати шістьи до грошей“.

На Новий рік о півночі говорять всяке дихане; хто би хотів послухати, мусить піти о годині 12. до стайні, там почує, як худоба говорить; такий але не буде довше жив, як 24 годни.

У ту пору говорять з маржиною Бог; він її питає, як обходить ся з нею газда через цілий рік, та після того обдаровує Бог газду маржиною в Новім році. Аби маржина не скаржила ся перед Богом, то з вечера обійдуть її ладно, вичешуть та дають соли.

Серед опівночі Нового року горять гроші; аби се побачити, вибирають ся Гуцули по 2-ох чи 3 та ідуть у тот бік, де після переказу закопані гроші. Як хто має щастє, той і побачить, що перед ним запалахкотить три рази та „ловить ся зелено“, се гроші чисті, а як запалахкотить черлено — вони нечисті. Як той затамить собі місце, де гроші горять, іде туди і запахає ніж у землю на знак; весною, як сніги пустять, іде туди з городником — рискалем, і добуває гроші; як они чисті, добуде їх, коли-ж нечисті, казить єго при добуваню, настає великий вітер, буря, гром, не дає брати, а як мимо того не відступить добувати, приходить сам Юда, переміняє ся у бабу в перемітці та каже зразу: „Лишній того!“ а як не лишить копати, каже: „Запиши твою душу!“ — Як запише, озме гроші, а як не хоче записати, ухопить єго Юда у гору, верже ним аж у третє село!

Лягаючи спати, кладе газда сокиру близько постелі; коли-ж рано на Новий рік встане, стає на ту сокиру, за ним жінка і діти; се на те, аби ноги були такі моцні, як зелізо і аби ніколи не боліли. — Зараз потім умивають ся у воді, у яку з вечера вкинули гроші, о чім повисше сказано. Умивши ся, збирає газдина з хати усі пометки — сьмітя, яке від Різдва до Нового року не виносила з хати, але у кут скидала, і виносить їх на город, де їх запалює, примовляючи: „Господи, будь ласкав уродити жита, пшениці, усьякої пашинці! Тирилай ся!“ *). Після пояснень Гуцулів

*) Яке значіне се слово має, не далось мині розвідати. В Яворові кажуть: *Тирилай ся!* Гуцули виговорюють часто *т* замість *к* і на оборот.

кличуть так на то, аби усе було таке веселе, як ся ватра, що з тих пометків горить.

З викликом *Тирилай си — Кирилай си* перескакують тричі через вогонь там і назад.

Гаадня вертає у хату, набере клоча і іде в садок; там перев'язує клочем кожде дерево, промовляючи: „Йик сї свїята ніколи не переходь, так аби сей сад ніколи не переминав сї, аби у нїм усьике родило!“ — На листє так перев'язаного дерева не сїдає ніколи *руда*, бо як Новий рік чистий, так тото листє чисте.

Як на Новий рік паде дощ, ворожать з того *мир*, як ухопить мороз — *здорове*, а як паде сніг, то будуть добрі зарібки в слїдуючїм році.



Йордан.



Бувит вечер водохресний, се вечер перед Йорданом. Як тільки того дня рано встануть, роблять восковий хрестик, кидають его у воду і микють ся у ній. — Опісля роблять більше таких хрестиків, приліплюють їх 4 у хаті на середині чотирох стін, 5-ий серед сволюка, по одному кожній маржині на правий ріг, а надто на усіх дверех, які маржина переступає! Один хрестик кидають у посудину, з якою ідуть по воду, аби її занести до водосвята до церкви. Тот хрестик стоїть через цілий рік у свьяченій воді.

День перед Йорданом *говіют* — постять, аж до часу, коли свьященник освьятить воду коло церкви, значить менче більше до години 2-ої сполудня. Туда зносять звичайно дівчата збанки або коновочки з водою, убрані червоною

волічкою та квітцями а затичені васильком, гвоздиками та ласкавцем; на воду кидають малий хрестик, зроблений з воску. Скоро свьященник посвьятить воду в церковній *хрестиниці*, посвьячує і воду, що люде поуставляли коло церкви.

По водосвьятю запалюють гаяди губку із трійці, що стояла коло хрестиниці. Се *відорці* (ч. К. 5).

Дома зладжує газдиня таку саму тайну вечеру, як на сьвятій вечері різдвянній, а газди лагодять трійці, які кладуть у хаті серед стола.

Повернувши з церкви у хату, виносить газдиня хліб із хати, а газда обходить з тим хлібом та з жарючою губкою 3 рази довкола хати, потім уходить у ню і тою губкою підкурює усіх від потилиці довкола голови, „аби сі ані хати, ані его не чіпало нічого, аби не мав ніякого *переполоху*“.

Занім засядуть до вечері, пють сьвяченої води, потім наливають ві до миски, де насипали вже трохи пшеничної муки; з тої муки роблять хрестики, які приліплюють у чотирох углах хати і на дверех.



5. „Відорці“ в Космачи.

Тепер засідають до вечері, відмовивши у голос *оченши*; стіл і під столом закрито, як на Сьвят-вечер.

З кожної страви кладе газдиня по трохи у мисчину на вікно, „шоби сі душі накормили тай памьнгалн сьвіт вечері водохресний“.

По вечері ходять до кумів і сусід з вечерею так, як на Різдо. Забавляючись колядують, співають.

Другого дня на сам Йордан гвіють усі аж до водосьвята на ріці, у якій перерубують *бовчи* — полонку, поставлять над нею хрест із леду та уберуть смереками доокола. В той день ідуть усі, що лиш можуть, до церкви, а звідси газди з трійцями заженени на водосьвята.

По скінченій церемонії церковній мачає сьвященне трійці, які ему газди подають, у сьвячену воду, цотім газди їх вдруге засьві-

чують, а газдині та дівки начирають у глеки сьвяченої води, стараються, аби набрати враз з водою і каміня, „бо від того будуть великі крижівки у капусті та такі тверді, йнк каміне!“ — Тото каміне кладуть літом на поле, де садять капусту; „она буде не лише дородна, але єї не име ся нічо“.

В часі водосьвятя держуть рибарі під ледом на палицях кусник сіти, а як сьвященик почне осьвячувати воду, кажуть (про себе): „Ловлю рибу“. Таким рибарам буде щастити ся.

Газди знов та парубки мочуть убуті ноги в Йорданьській воді, промовляючи: „Йнк остра вода, такі аби міні острі були ноги через цілий рік“. — Вискочивши з води, ідуть у сухий сніг, „сей виборє воду, а нога суза в середині, лише зверху *зашкоролуповатіа*“. — Такі ноги не приють в літі від грузи!

У тій воді умивають ся і старші Гуцули а особливо дівчата, промовляючи: „Водице орданице, умиваш гори й долини, біле коріне, жовте каміне, умий і мене від всякого лиха, від устуд, від мержи, абим була така чиста, йнк свїята Пречиста“. — При тій нагоді видають парубки у воду кулі із снігу, а ті упавши у воду, оприскують лудине дівчат.

Як по водосьвятю вертає сьвященик до церкви, стають дівки у *боствіцях* (на відданю) гуртом коло дверей і на виходних дверех, чіпають ся за фелон, бо „яка борше ухопить ся фелона, тота борше віддасть ся, она буде сі за рік *віводити* (при виводі, як звісно, держить ся жінка епетрахіля); якій не вдало си цього зроби, тота ме ше ходити дівкою“.

З засьвіченими трійцями вертають газди до хати, де над столом роблять три хрестики димом із сьвічок, опісля гасять трійцю і кладуть єї серед стола, — потім пють сьвячену воду, відтак кроплять нею хату, при чім служить за кропило васильок, яким був глек перевязаний; решту води розливають водою з власних керниць чи потоків, дають з неї по трохи худобі, кроплять сади, грядки, аби на них туча не біла, маржину, аби остра була як ся вода, бжолі, аби рої не втікали і т. д. При тім кроплею промовляють: „Йнк від сьвяченої води утікає усе лихе, так аби від мого газдівства оно утікало, бо тут Юда права не має, ні буря, ні туча, ні птаха, ні відьма не має права відбирати *манну* (молоко, поживу)“. Часть сьвяченої води переварюють і переховують у щільно затканих флашках через цілий рік, уживаючи єї при всяких случаях, особливо при хрестинах і до зїля на ліки.



6. Водосъятѣ



в Космачи.

Деякі жінки заплалюють до трійці губку, обходять до округ дитини, а розділивши її волося на чолі на чотири часті, підпалюють — се на те, „аби будь чого не полошила ся“.

Тепер засідають їсти — причім бере газдиня колач зі стола і розтягає его з газдою, промовляючи: „На шьисте“. Кому прийде більше колача, той буде мав в році більше щастя.

По обіді роблять хрестики з дерева і прибивають їх на воротах, де вони так довго стоять, аж самі опадуть.

На *Свѣйт Ивана Хрестителя* т. є. на другий день по Йордані, збирають отаву, що стояла на столу від Різдва тай тоту, що була з того часу під столом, кроплять її свѣченою водою, дають часть маржині, кажучи: „Абис така сита була, як ці свѣнта були ситі, абис така весела була, йнк ми весело ці свѣнта відпровадили“, — а решту отави прячуть у комору або на під, де вона стоїть до літа; як у тій порі наближає ся буря, беруть косиць, яких натичать на зелені свѣята тай тої отави і палять в печи, вірячи, „що від того диму перестає буря“.

Зерно, яке було під скатертю, заховують до весни, аби его у землю покласти враз з насінем; воно від того дуже удає ся.



7. Трійця.

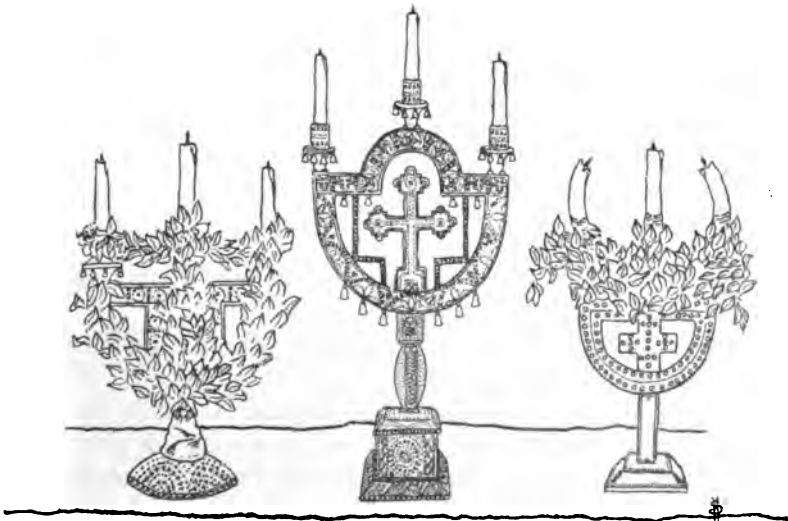
З кожного з 3 свѣят-вечерів: різдяного, Василюного і водохресного ховає газдиня по трохи стравн, зєшпаючи єї у одну миску, а додавши до того муки, замісить і спече з сего усеґо хлїб; его переховує, аби давати по трохи з него тай з соли, що стояла від різдяного вечера доси на столі, і з отави, якою був стіл накритий, через цілий рік худобі, аж до *нового хлїба*, — а се на те, аби маржина так тримала ся купи, як сї свѣята завше тримають ся, тай ті, що у свѣят вечорі сиділи за столом.

Почавши від свѣят вечера різдяного до свѣят вечера водохресного не вільно говорити за ніяку звїр, яка є лише у лісі, бо у ту пору ходять вовки, та мож би їх прикликати, коли-ж вода освѣятить ся, они щезають; не вільно те-ж нічого на поли або коло хати їсти, бо в літі з'їли би птахн усе збіже на поли; не вільно також у тот час прасти, бо в літі

вбиває медвідь худобу, — не вільно також на дворі молоти, молотити ані дрова рубати, а то на те, аби мати через цілий рік супокій на дворі та на городах.

Трійцю, що стояла на сьвят вечер водохресний і на Йордан на столі, переходують під образами на стіні, або у коморі, а старші брата складають у церкві; таку трійцю уживають лише на Йордан, або як хто у хаті умирає, — тоді сьвітять її.

Почавши від Йордану не вільно через 12 днів, то є до св. Атаназія нічого на воді прати, бо тота вода є через 12 днів сьвячена; як би у ній прав, то заливала би туча городи.



8. Трійці гуцульського виробу.

По Йордані починає сьвященик із дяком ходити з сьвяченою водою по хатах; у кого є трійця в хаті, той засьвічує її і виходить з нею на зустріч сьвященикови; за покроплене та молитви дають миску зерна і жмуток повієма. Як є у хаті німа дитина, просять дяка, аби позволив тій дитині напити ся води сьвяченої із давінка, „дитина від того ме невдоваї говорити“!

Дівки у бовтицях та вдовиці користають із сеї нагоди, аби поворожити, чи віддадут ся скоро; в тій цілі набирають збіжа у мокру миску і зсипають его у бесаги міхоноші, тому, що носить за дяком узбиране збіже. До мокрої миски прилипають зерна, ті

згортає дівка чи удова на стіл, перечислює, чи зістало їх до пари; як так, то вона віддасть ся сих мясниць, а як не до пари, то „ше ме дівувати зглядно вдовою ходити до нарік“.

Декуда випроваджають дівки у бовтицях та удови дяка з хати, причім хапають ся на хатинім порозі обома руками бесаг, що має міхоноща на плечах, а се на те, „аби сих мясниць віддала ся“.

Стрітенє.

На *Стріченє* (2/II., 15/II.) „стрічьєє сі літо з зимов“. Того дня кладуть Гуцули яйце на дворі; як воно пукне, буде такий урожай на кукурудзу, що аж кошницї будуть пукати від їх скількості; коли-ж не пукне яйце, то не буде кукурудзи, тільки *бурьшика* — бараболя, і білий хліб.

Говінє.

Перєскішні дни, се ряд днів у тиждни, з яких понеділок, середа і п'ятниця — пісні, иньші скоромні.

Загальні дни або зимні *мйисницї*, се ряд днів, коли мож їсти скоромно і в повнєші пісні дни.

Гишковє пуцєнє се мясопустна неділя, за якою іде *сирний* тиждень, в котрім мож їсти з набілом; по нїм іде *велике пуцєнє* — сиропустна неділя, по якій зачинає ся *говінє* — великий піст.

В сиропустнім тиждни не мож, як вірують Гуцули, прятати, аби не вивелись робаки у сирі, якого через цілий піст їсти не вольно.

В сиропустну неділю беруть Гуцули яйце зварене на твердо у праву руку по через голову, кусають его від лівого боку, промавляючи: „Аби так не вкьимило сі (скоро минуло) *говінє* — великий піст, *говіти* (постити), йяк минї оце йяйце з'їсти!“

Гуцули вірують, що *нєтля перемітує ся* в ночи з неділі на понеділок великого посту мотилем; „нетля се такий свйїтец, така свйїта жінка від говіня; вона розпускає в часі говіня свої мотилики — *нєтлі*, а ті входять у хату хрєствїнську!“

Ще довго лежать сніги на землі, коли вже виколують ся з кукол, що зимували у землі, мотилі: *Phigalia pedaria* Dup. і *Biston hirtaria* Cl., яких Гуцули називають *нєтлями*. Вони літають ве-

черами, а скоро у ту пору покаже ся сьвітло чи у хаті чи у сїнях, залітають вони туди, звичайно як нічні мотилі пхають ся до сьвітла. — На дворі складають ті мотилі яечка у пучки дерев, де червачки, що з тих яечок виколять ся, находять здорову поживу; як дерева попукають, а з пучків витворить ся листе чи цьвіт, не стає тим червачкам поживи, вони падають на землю, а зарившись у ню, перекидають ся куклами; в тім стані перебувають вони літо, осінь і зиму, аби вже зараня весною перетворитись у мотилика. Така вчасна поява мотилів, як раз у початок великого посту, коли ще всяке *диабле*, як: гадини, муравлі, жаби і т. н. не пробудились з зимового сну, а до того і те, що мотилі ті гинуть як раз з кінцем великого посту, коли пукають дерева, дала певно причину до гуцульського повіря, будто-би тоті мотилики були вістунами посту, висиланими „свїйтцем від посту“.

Як би хто скоромно у говіне з'їв, паде нетля у єго страву; а хто єї з'їсть, тот заєдно хоче дуже їсти, ніколи не поживить ся, бо він став „нетлений“.

Рано в *перший понеділок* великого посту полочуть собі Гуцули зуби, аби поміж ними не лишило ся нічого скоромного; коло полудня їдять *жілавец* — хліб з ячмінної муки, з хреном і сирію посїченою капустою, до чого доливають води, аби твердий жилавець розмяк; після того не їдять того дня уже нічого, а бодай нічого кокурудзяного.

Підчас *цїлого великого посту* *равують* дорослі — їдять раз у день, кожного понеділка, кожної середи і п'ятниці, а більша часть Гуцулів не їсть надто від вечері *живного* — великого четверга, аж до неділі до посвячення паски нічого, пють лише *ситу* — мід варений з водою.

В часі великого посту ідуть Гуцули до *порьядку* — сповіди; при тій нагоді беруть за паузу *бурьїник* — хліб з товченої бараболі і кокурудзяної муки. При *законі* — причастью, держить кожний, що *законом* ся — причащає ся, сьвічку у руці, бо сьвічка „свїдчить перед Богом о чистій душі; як сьвічка згорить, так і чоловік умирає, лише тота ясність душі лишає ся перед Богом“, пояснював Юра Бендейчук із Жабя. — Попивши *закон* водою та помолвивши ся, виходять сповідники з церкви і „витають ся бурьїником“, що мали в паусі, подаючи єго одно другому з словами: „Йїк ми війшли усі з церкви здорові і здорові *угїлюємо* — від-

згортає дівка чи удова на стіл, перечислює, чи зістало їх до пари; як так, то вона віддасть ся сих мясниць, а як не до пари, то „ше ме дівувати зглядно вдовою ходити до нарік“.

Декуда випроводжають дівки у бовтицях та удови дяка з хати, причім хапають ся на хатінім порозі обома руками бесаг, що має міхоноща на плечах, а се на те, „аби сих мясниць віддала ся“.

Стріченє.

На *Стріченє* (2/II., 15/II.) „стрічьне сі літо з зимов“. Того дня кладуть Гуцули яйце на дворі; як воно пукне, буде такий урожай на кукурудзю, що аж кошницї будуть пукати від їх скількости; коли-ж не пукне яйце, то не буде кукурудзю, тільки *бурмишка* — бараболя, і білий хлїб.

Говінє.

Перєскішні дни, се ряд днів у тиждни, з яких понедїлок, середа і пятниця — пісні, иньші скоромні.

Загальні дни або зимні *мїсницї*, се ряд днів, коли мож їсти скоромно і в повисші пісні дни.

Гшиковє пущенє се мясопустна недїля, за якою іде сирний тиждень, в котрім мож їсти з набїлом; по нїм іде *велике пущенє* = сиропустна недїля, по якій зачинає ся *говінє* — великий піст.

В сиропустнім тиждни не мож, як вірують Гуцули, прясти, аби не вивелись робаки у сирі, якого через цілий піст їсти не вольно.

В сиропустну недїлю беруть Гуцули яйце зварене на твердо у праву руку по через голову, кусають его від лівого боку, промавляючи: „Аби так не вкьмило сї (скоро минуло) *говінє* — великий піст, *говіти* (постити), йик минї оце йййце з'їсти!“

Гуцули вірують, що *нєтля перемїтує ся* в ночи з недїлі на понедїлок великого посту мотилем; „нетля се такий свїитец, така свїйнта жінка від говіня; вона розпускає в часї говіня свої мотилики — *нєтлї*, а ті входять у хату хрєстїнську!“

Ще довго лежать сніги на землі, коли вже виколкують ся з кукол, що зимували у землі, мотилї: *Phigalia pedaria* Dup. і *Biston hirtaria* Cl., яких Гуцули називають *нєтлями*. Вони літають ве-

черами, а скоро у ту пору покаже ся сьвітло чи у хатї чи у сїнях, залїтають вони туди, звичайно як нічні мотилї пхають ся до сьвітла. — На дворї складають ті мотилї яечка у пучки дерев, де червачки, що з тих яечок виколять ся, находять здорову поживу; як дерева попукають, а з пучків витворить ся листє чи цьвіт, не стає тим червачкам поживи, вони падуть на землю, а зарившись у ню, перекидають ся куклами; в тім станї перебувають вони літо, осїнь і зиму, аби вже зараня весною перетворитись у мотилика. Така вчасна поява мотилїв, як раз у початок великого посту, коли ще всяке *дисанє*, як: гадини, муравлї, жаби і т. н. не пробудились з зимового сну, а до того і те, що мотилї ті гинуть як раз з кінцем великого посту, коли пукають дерева, дала певно причину до гуцульського повіря, будьто-би тоті мотилики були вістунами посту, висиланими „свїйтцем від посту“.

Як би хто скоромно у говїне з'їв, паде нетля у єго страву; а хто єї з'їсть, тот заєдно хоче дуже їстн, ніколи не поживить ся, бо він став „нетленний“.

Рано в *першій понедїлок* великого посту полочуть собі Гуцули зуби, аби поміж ними не лишило ся нічого скоромного; коло полудня їдять *жілавець* — хлїб з ячмінної муки, з хреном і сирєю посїченою капустою, до чого доливають води, аби твердий жилавець розмяк; після того не їдять того дня уже нічого, а бодай нічого кокурудзяного.

Підчас *цїлого великого посту разують* дорослі — їдять раз у день, кожного понедїлка, кожної середи і пятниці, а більша часть Гуцулів не їсть надто від вечері *живного* — великого четверга, аж до недїлі до посьвяченя паски нічого, пють лише *ситу* — мід варений з водою.

В часї великого посту їдуть Гуцули до *порьидку* — сповїди; при тій нагодї беруть за паузу *бурьїник* — хлїб з товченої бараболї і кокурудзяної муки. При *законї* — причастю, держить кожний, що *законом ся* — причащає ся, сьвїчку у руці, бо сьвїчка „свїдчить перед Богом о чистїй душі; як сьвїчка згорить, так і чоловік умирає, лише тотя ясність душі лишає ся перед Богом“, пояснював Юра Бендейчук із Жабя. — Попивши *закон* водою та помоливши ся, виходять сповїдники з церкви і „витають ся бурьїником“, що мали в паузі, подаючи єго одно другому з словами: „Йик ми вїйшли усі з церкви здорові і здорові *угїлюємо* — від-

ходимо, до хати, так нам, Боже, допоможи угилити на страшнім суді від рук *незміваного* — чорта, на віки віком, амінь!“

У Космачи приліплюють по причастю сьвічку до бурьника і дають мушцини мушциам, а жінки жінкам, приговорюючи: „Най Бог прийме перед мої душі!“, на що відповідають: „Прости біг!“

Через цілий піст *накóрнав* газдиня яєць, аби стало собі на сьвята і на писанки, дітям у живний четвер та бідніццям за послугу.

Федоровиця.

Про те подаю дословно оповіданє Юри Кутащука Федорового з Ясенова горішнього.

Федоровиця — перший тиждень великого посту, се старосьвіцький звичай її сьвяткувати. Так собі теперішні Гуцули ворожать від старих. Прийшла одна жінка до другої, а тота швет сорочку, а ця кажет: „А йик днувш, Марі?...“ — А та кажет: „Гаразд, йик ти, любко?“ — А та кажет: „А ци ти дурна, ти ни втьямі, шо цес цілий тиждень ни можна робити нічо, ні шити ни можна, ні прьисти ни можна, терти ни можна, чістрити, дергати, другати!“ — А та кажет тій: „Хиба ти дурна! Чому би я ни робила, чому би я ни шила, коли сегодни сьвітита нима!“ — А тота кажет: „Та коли цес цілий тиждень Федоровиці, жінко! Бій си Бога!“ — А тота кажет тій: „Ни роби ти сегодни, коли тобі Федоровиці, я в цисе ніколи ни вірила, ни ворожила тай ни ворожу сегодни“. — А тота кажет: „Цит, жінко, ни говори против Божої волі, бо й я так говорила, йик ти, тай прьиласми кужіль, тай мене утикала терміть у палец. Тай вергло си волокно. Тай я бідувала на палец цілий рік. Аж палец мині вгнив, нзчурів, кров, гної тай відпав палец. А ти так говориш против Божої волі! — може й тобі таке си трафити... Я знаю, в мене донька Маріка, зацьлила чістрити на Федоровицу тай у дергівку удрала палец. Тай йик си зацьлило на пальци примітувати та палец ранити, тай зробила си *бешіла*. Та дівка бідувала шість місяців так, шо ледви тото загоїла!“ — А тота кажет: „Йди, йди, любко, та роби або ни роби, ти сьвіткуеш кождої нини, тобі цілий тиждень є сьвітито, так йик тота, шо казала чоловікови свому: Я би завтра ни робила, а він питаєт си: А чому-ж бис ни робила? А вона кажет: Я бисми ни робила в Федоровичний понидівнок, бо я си в понидівнок *вчинила* (уродила) тай ідриммама наказувала, аби я в Федоровичний понидівнок нічого ни

робила. А чоловік каже: Ну то в вівторок меш робити! А вона каже: І в вівторок ні, бо я си в вівторок ірстила, а мама мнї казала, що йвк би я в вівторок федоровичний робила, тобнєми ни мала дїтий. А чоловік каже: То в середу. А вона каже: І в середу ни буду. А ти ни знаєш, що ми си в середу вінчили! — хоть вінчили було в инчий день, бо жінка си так вікручуєт перед чоловіком, аби їй ни казав в цєс цілий тиждєнь робити. — А чоловік каже: А в четвер меш робити? А жінка каже: Ірсти си, чоловіче! таже ти ни знаєш добре гаразд, що четвер, є четверта днина в тиждєн, а у нас є дробїтка, що могла би гадина зіпсовати або кіточка! А чоловік каже їй: Ну то в пїятницю меш робити. А вона каже: Ой ні! ниволя би те втыла! В пїятницю моя мама вмерла тай ни робила тай я ни буду. А чоловік каже: А в суботу меш робити, жінко? А вона каже: Ай ні, у суботу послїдна днина, що варгуєт за цілий тиждєнь, ниволя би те втыла, а ти ше си питаєш! А чоловік на жінку плюнув тай каже: Шезай у болого! кат тебе бери! Ти йкаєс дурна, ни сидїв бих з тобов! І пішов від неї і з ким си найдет, тому каже: Най Біг боронит: Моя жінка каже, що цєго тиждєня федоровиця, кожного днєя сьвито. А усї люде робїи, а жінка моя ні!“ — От чому не роблять деякі Гуцулки нічого в федоровичний тиждєнь.

Веснованє.

Яких 10—14 днїв перед Великоднем починають газдинї поратись коло хати; бідніці миють самі стїни, стелю, полицї, мастяєт прищїчок і т. и., а богатші наймають до того бідніщих, винагороджуючи їх за те мукою, яйцями, бобом, солонною, сілю або чим иньшим придатним на сьвята, самі-ж ходять у місто на закупно або приладжують усе потрібне, прячуть у коморї та на поду, де у даму хатїнім вудить ся *буджениця* з овечого мяса.

Богатший газда кличе до себе *калаїв* — бідніщих людїи, застановляє їх до чищеня кошар, подвіря, до вивозу гною на город, до рубаня дров, до зношеня сїна з верхів і т. и — аби у сьвята не заходитась коло того усього. Сям розпочинає ся *веснованє*.

Благовіщенє.

День Благовіщеня (25/III., 7/IV.) належить до найбільших гуцульських свят. Того дня не беруть ся Гуцули до ніякої такої роботи, до якої потрібний би був який небудь прилад, от хоч-би мітла, а вже ніяк не вольно зрушувати чим небудь землю, бо, як вірять Гуцули, того дня вкладає Бог свою голову в землю, аби єї розігріти, від чого будить ся того дня усяке *диханє*, що спало у землі: муравлі, гадани, жаби і т. и. і воно усе чує вже весну. Лиш той, що запродав свою душу Юді, затісує на Благовіщенє кіл і забиває єго у землю; за те може він через цілий рік у кожде свято робити всяку роботу, аму не стане ся нічого лихого.

Той безробітний день переводять старі й молоді на чыридованю, одні, аби прихилити до себе усяке добро а відвернути від себе лих, другі, аби сусідови *сказити* єго добро та єго заміри.

Як Благовіщенє випаде в понедѣлок, то кождий понедѣлок того року називає ся *благовісний* і в такий понедѣлок не можна нічого з хати дати, бо се *повредило би маржині*.

У *благовіснї* понедѣлки не вольно починати сїяти, ані взагалі ніякої роботи в городі чи в поли, аби буря і град не вибили гордовину.

Досвѣта рано на Благовіщенє примішують усяке зілля та отаву переховану з Свят-вечера з сілю і грисом та з святою вечерєю *) і дають їсти маржині; се хоронить єї від укушеня гадани та від чередїниць, що того дня заходять у загороду межи чужі корови, видоюють із них молоко і дають своїм коровам; тому і *кволив си* — жалують ся, газдинї на чередїницї, як корова мало молока дав.

Коло полудня виганяють з обійстя усю маржину, кури та пса далеко від хати, але проти сонця, на те, аби були *старліві* самі за себе, аби самі пасли, не дивили ся за готовим сїном, не чекали на зерно та на їду, але самі собі збирали чн старали. І бжолі випускають того дня, отворяючи вічка улів. Навіть пса вигонять із хати, аби сам шукав собі їсти.

Під вечер закопує газдиня топку соли у мурашковину, куда скидає з себе бовтиці, пацьорки, чепраги і кусень булки; прикривши се усе землею, полишає єго там аж до Юрія (див. там).

Того дня кладуть на кришу яйце, на яким *виписують* — назначають, оловцем або вуглем бурьішку, овес, кукурудзу чи що

*) Див. «Свят вечер».

друге і лишають яйце через ніч на дворі. Як воно з морозу пукне, то ворожать із того, на чім воно пукло: чи на бур'яшці, чи на кукурудзі, — що на те буде великий урожай, аж кошияці будуть пукати від кукурудзи, чи пивниці від бараболі, амбарі від збіжа.

Перед сходом сонця ідуть стрільці на високу гору, а скоро тільки *вижопить ся* — зійде, сонце, стріляють у него, потім кладуть ся горілиць на землю, укривають лице хусткою і засипляють. У сні показує ся їм усяка звір, яка є у лісі, — а як котрому померли родичі, то і вони показують ся. Коли такий піде на польоване, то Юда приведе ему за рога цапа або иньшу звірку, яку хоче убити і тримає так довго, аж той її уба.

Як який музика хоче *май* добре грати, іде до схід сонця на роздороже, там розбирає ся до голого і грає (голий) у скрипку. З того часу буде він так грати, як ніхто другий у селі.

Як хто хоче другому збавити ліс чи сад, чи бжолє, чи маржину, жорнає до схід сонця лівою рукою на відлів муку на Благовіщенє. Тою мукою обєнає він будь коли, ідучи на стріть сонця чужим лісом чи садом, або зайшовши у пасіку або кошыру; такий ліс чи сад усхне, а бжолє чи маржина вигинуть від того. Як властитель узнаєть, від чого воно так є, жде другого Благовіщеня і *відвертає*, значить, робить того усе, що тамтой, але у правий бік, а обєнає мукою за сонцем.

Як курка знесе яйце на Благовіщенє, то можна з того яйця зробити, що хто хоче, хочби Юду, треба лише носити того яйце під лівим плечем через 9 день, аби ніхто єго не видів. Скоро тільки Юда віведе ся, каже він зараз: „Дай минї службу ци до музики, ци до гроший, ци до худоби“. Такий Юда є у службі за чоловіка. „У гази, у якого є Юда на службі, ніхто не украде нічого, він не пасє худоби свої, лиш віженє на полонину і лишить саму; медвідь єї не бере, ніхто не вкраде. Такий є Клишко в волоських Ростоках; тато єго найшов в горі Бочковій дзерівний котел з грїшми за великий у 18 бербениц; він тих гроший не міг узяти, бо були нечисті; але він пер ся їх узяти; а Юда, якого він собі вивів, зрік ему, най ему дає душу, то озме гроші; Клишко записав Юді свою дитину тай забрав гроші“, — запєнював Юрко Шеребурьяк з Бервінкової.





Писанки.

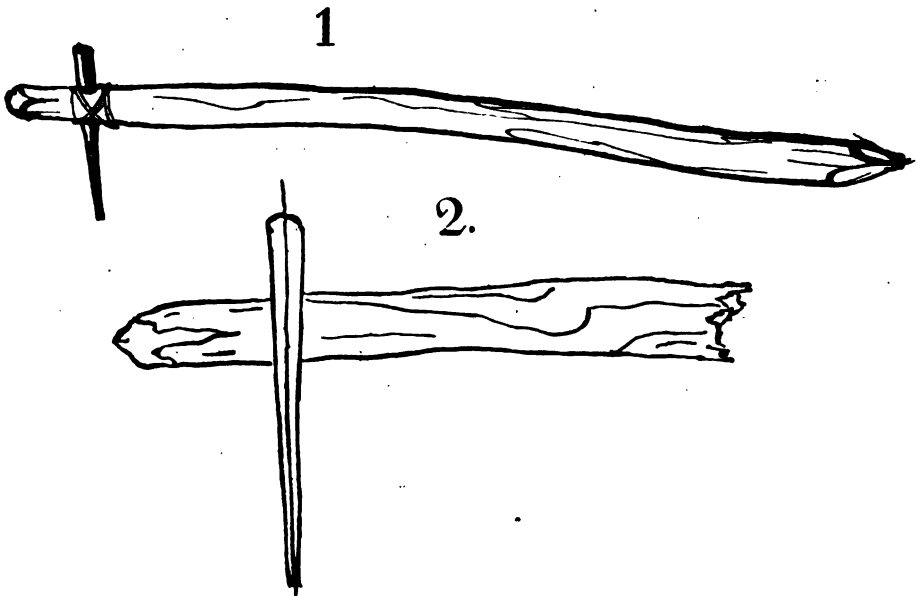
В *полуговіне* — середопістві, починають газдині думати про писанки.

Писаням яєць займають ся *писанчьиркі* = *писаркі* — вправні до того і терпелні жінки. Де нема таких жінок, там дають писати у сусідні села, ба навіть на буковинський бік.

Кожда газдиня старає ся завчасу *накóрнати* — придбати, як найбільше яєць і йде з ними в середопістві до писанчарки; з нею умовляє ся про заплату за писанє, що залежить від слави, яку писарка має і від жаданого взору, і виносить 2—10 кр. за одну писанку; до того обіцяють де що з дому, „йик файно напишет писанки тай сї *удадут* — подобають“. Деякі газдині умовляють ся так, що дають яйце від написаня одної писанки; писанчарка понаписує так узбирані яйця і виносить їх на продаж на Угорщину, де нема писанчарок, через що тамошні Гуцули платять за штуку по 10 кр. і більше.

Лагодячись до писаия, *віднитус* писанчарка собі яйце від *первістки* — курки, що перше яйце знесла; як напярче таких яєць найменше хоч тров, а найбільше девятєро, то бв їх у понеділок рано до сходу сонця на сирім дереві, а на другім сирім дереві відлучує жовток від білка: жовток переколючує в горшати і переховує вго через цілий час, як довко пише писанки; се вона робить тому, бо жовток яйця від первістки „ловит добре фарбу, а від того віглядають писанки сьвітло“. Упоравши ся з тим, прилагоджує ся писанчарка до писаия у пору, коли сонце сходить; вона лагодить насамперед двов *писацьїв* = *кьисток*.

Писальце = *пищок* = *квістку* (обр. 10) робить писанчарка з мосяжної бляхи так, що звиває її на голці, потім через рурочку пересилює волосінь і заправляє її під простим кутом у *розкіл* на кінець сплющеного і розколеного патичка. Аби рурочка не вихопила ся, прив'язує її ниткою до патичка.



9. Квістка (1. природної величини 2. побільшена і в перекрою).

Зладивши дві квістки, варить писанчарка фарби, додаючи до кожної згаданого жовтка.

На *жовтіло* — *жовту* фарбу виварює кору з *лісниць* = *квашеніці* — дикої молоді квасної яблінки; як кора добре переварить ся, відставляє вивар на бік, аж вистигне, потім переварює его другий раз, а коли знов вистигне, додає на $\frac{1}{2}$ літра вивару кусень алуна величини фасолі.

Де нема лісниць, виварюють жовту фарбу з *зіновати* (*Genista tinctoria*), яку писанчарки збирають перед Іваном, (бо до того часу держать ся жовтий цвіт), сушать і переховують до писання.

Декуда варять на жовту фарбу *шафран*.

На *зеленину* — *зелену* фарбу, виварюють у борщи з житнього грису луску з сонішника.

На *краску* — *червону* фарбу, виварюють *червону тріску* — брезілю, яку купують у краму.

На *черніло* — *чорну* фарбу, виварюють луску з совішника, потім докидають до того вивару копервасу.

На темну фарбу виварюють дубову кору, або кору з чорної вільхи (фіялкова барва) або ягоди чорного бозу.

Воду до зготовлення тих фарб не можна брати з криниці, бо у такій воді є *руда* (зельзо), через що барва не *йме ся тої води* — не розпустить ся; через те беруть воду на фарби з потоків.

Нині мало котра писанчарка робить сама фарбу, а уживає до того купних; і так на фарбу червону купують *краски* — дрібоньких мягких трісочок дерева *Lignum brasil. rubrum* = *Lignum fernambucum*, а на темно фіялкову грубих *трісок* дерева *Lign. Campechianum* (*Blauholz*), які за доданем копервасу зеленого (*Eisen-vitriol*) дають чорну барву; на *зеленину* уживають анілінової фарби (аніліна є продуктом при дистиляції дегтю вугляною), тільки одно *жовтіло* виварюють, як повніше згадано.

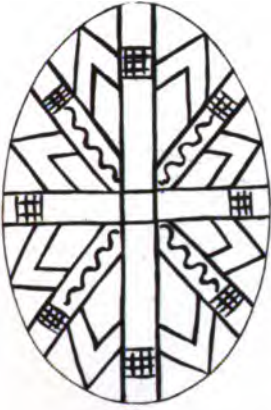
Писати може лише жінка *чиста*, що перебула *чисовицю* (*menstruatio*). Не може теж в часі, коли писанчарка пише, ніяка *нечиста* жінка — яка має часовицю, у хату увійти; коли-ж так лучить ся, то мусить вона, входячи у хату, сплюнути і промовити: „Ніврочку, абих вам не з'урочила!“ — На ті слова відповідає писанчарка: „Неврічливі усїм людем тай мині“, і солить усе, що належить до писання писанок, промовляючи з тиха: „Сіль ти в очех, кремїнь у зубах! Як не шкодит земля воскови, так аби не пошкодили твої очи моїм писанкам!“

Але жінки не радо признають ся до свого стану, тому треба на всякий случай провїрити се і відвернути лїхо, яке би з того могло для писанок скоїтись, коли би яка нечиста не промовила повисшу форму. А робить се писанчарка ось як: она кидає яйце біле у будь яку фарбу; як воно по хвилі виняте вийде чисте, то і жінка була чиста, а як воно вийде в однім місци жовте або червене а в другім нї, то жінка була *чисова*, а не сказала сего; в тім случаю виснує писарка усю фарбу з горшїяти, переварює насамперед сіль у нїм, потім луг, а опісля чисту воду, *завертаючи* так горшата на чисто; як би так не зробила, то вони тримали би у собі *скаженіцу*, через яку писанки не вийдуть ладні, а скажених (зіпсованих) не прийме той, що дав їх писати, з чого страта для писарки.

Як є у хаті дві жінці, що пишуть писанки, то мечуть обі у фарбу соли, бо може таке бути, що одна другій не скаже, що має часовицю, через що вийшли би писанки *скажені* — попсовані.

При писаню писанки не може ніхто згадувати про умерлих, бо се принесло би смерть тому, хто писанку тоту дістане.

I.



1.



2.



3.



4.



5.



6.



7.



8.



9.

Зладивши так кистку і фарбу, обмиває писанчарка кожде яйце в літєнній воді, обтирає і кладе на припічок на тепле місце, аби просохло; потім набирає у широкий горнець грани, а в маленьке горнятко „*руського воску* — пчільного, не жидівського, бо сей нахтінний, не в справедливий віск“; горнятко кладе писанчарка на грань, у широкий горнець, а коли віск розтопить ся, кладе у него обі кистці; горнята з приладженими фарбами стоять на припічку, аби фарба була *літєнла*.

Забираючись до писання, бере писанчарка яйце 1-м, 3, 4 і 5-м пальцями лівої руки а кистку, намачану в розтопленім воску, у праву; починаючи писати, обтирає кистку о вказуючий (2-ий) палець лівої руки, аби віск не капав на писанку і нише від „голови до фоста“ — від грубошого кінця яйця до тоншого, так, що обертає яйцем, як треба, а кистку, не рухаючи нею, держить у правій руці; пише над горшком із гранню тому, аби віск у кистці був усе *водяний* — рідкий; скоро він застигає, або випише ся, череміює кистку з другою, що стояла у горячім воску; так *розводить* взір по білім яйци, значить, прикриває воском ті місця яйця, які мають лишитись білі (таб. I. 1); як уже розведений *білий* взір, кидає писанчарка яйце у жовтило, де воно постоїть годину або довше, в міру того, чи хоче, аби була темніша чи ясніша жовта барва; за тот час пише другі яйця по білім тлі; виняте з жовтої фарби яйце (таб. I, 2) кладе на припічок, аби фарба обохла; потім розводить воском при помочи кистки *жовтий* взір по жовтім тлі (таб. I. 3), не стираючи воску, розведеного по білім яйци; коли-ж хоче розвести *зелений* взір, накапує суконним квачиком зеленої фарби на жовте тло (таб. I. 4); а коли та (зелена)



10. Писанчарка.

фарба висохне, прикриває її водяним воском (таб. I. 5); потім кидає яйце у краску (черлену) (таб. I. 6), де воно постоїть ніч; рано виймає яйце, обсушує його і прикриває воском ті місця червоного тла, які мають дати червоний взір (таб. I. 7); після чого кидає писанку у чорну фарбу, не стираючи ані трохи воску, який розводила по білим, жовтім, зеленім і черленім тлі (таб. I. 9).

Як із сего бачимо, засадою писаня писанок є прикривати ляснішу барву темнішою.

Як бачимо з таб. I. 8. розведені воском писанки подобають на чорні грудки; аби писанки вийшли чисті, вкладає писанчарка усі ті чорні грудки до миски і всуває у теплу піч; скоро віск добре обігрів ся, стирає писанчарка його рукою або суковцем, писанка показує ся у цілій своїй красі (таб. I. 9).

Печені писанки удержують ся ліпше і довше.

Аби писанки ладно сьвітили ся, мастять їх зверху солониною.

Готові писанки прикриває писанчарка шматкою, аби їх устерегти від уроків та очий тих людей, що нарочно чи случайно в часі писаня заходять у хату.

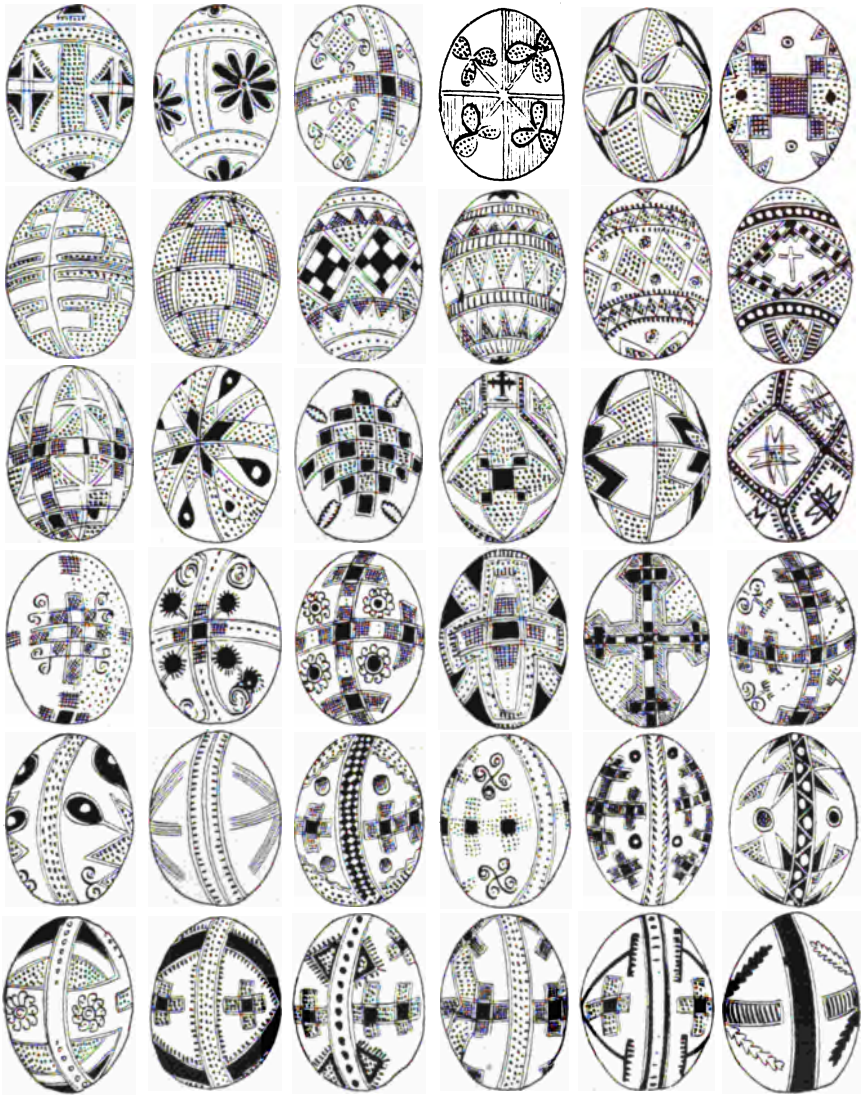
Від того, що віск із кистки при писаню паде у грань, стає у хаті такий *нуф*, що писанчарка, як перестане свою роботу, немов цілком задурена, пераз „не розуміє, куда їй іти!“

Як має писанчарка багато писати, то розкладає собі тоту трудну роботу на дни, пише одного дня на усіх яйцях жовтилом, на другий день краскою і т. д.

Взорів писанок у Гуцульщині багато. Вони взяті з назв рослин, звірят, приладів, убраня, вишивок і т. д. Хоч пераз (ско посторонного чоловіка не в силі відшукати на писанці того взору, яким вона названа, то все-ж таки ті взори становлять певні ціхи, по яких називають їх Гуцули; писанчарці вистарчить тільки заявити бажане взору писанки, вона після того і виконає його. Коли-ж і не-обізнаний з тими назвами чоловік пригляне ся їм близше, найде вказаний назвою взір в примітивній формі.

Наводжу ось тут назви гуцульських писанок:

- 1) назви християнського змісту: церковця, дзвони, дзвіничка, трійця, капличка, монастирі, хрест, хрещики, воскресна;
- 2) назви тіл надземних: зірничка, сонце гріє, місяці, місяць освітять, місячі вулички, зьвізди;
- 3) назви окружаючих предметів: мотовило, застільниця, самотічка, жолобець, віконце, граблі, боклажки, решітка, щіточки,



II. Гуцульські писанки.

Картина 11. зображає писанки з Космача, виконані в барвах: білій, жовтій, зеленій і червоній.

- | | | | | | |
|--------------------|-----------------|---------------------|---------------|---------------------|-------------|
| 1. ряд: очвата, | метелики | мальованка, | білокрилка; | плетинка, | ильчята, |
| 2. » мавастірі, | репітки, | Жьнівська, | Жьнівська, | Жьнівська, | Річка; |
| 3. » поповні ризи, | поперечна ружь, | смерічки, | ? | ружь, | шість ружь, |
| 4. » хрестата, | паучок; | Березівський хрест, | | Березівський хрест; | |
| 5. » огірки, | огірочки, | настунька, | настунька; | Річки хрести, | ружі, |
| 6. » місьяць, | кручені рукави; | Річка, | міштутанка(!) | гребінці, | смерічки. |

драбиньчисті, скриня, топорец, гребінчик, попружечки, бесаги, рикалики, човник, пацьорочки, стовпи, берівочка, возушок, ретізьки, ключі, порошинці, колачики, проскурки, паска;

4) назви геометричні: клинчики, півклинчики, триклинчики, сорок клинчиків, жовтоклинчики, кантівка, кратка, кривульки, зубці, безконечна, півбезконечна;

5) назви вишивок: мальованка, кручені рукави, ильчята, дзюбенкова, головката, дрібненька, поперечна, кучьирьива, хрестата, зубкатенька, плетинька, чиновата, ключкова, косички, половички, кривульки, крапочки, стріпата, крилата, очката;

6) назви з світа звіринного: метелик, зайчика вушко, вороньча лабка, коники, павучок, волове око, білокрилці (птахи), коровка, качьичі лапки, слимуші, рибаки, журавлі, бжїлка, бараньчики, половик, петруги, побїлка, баранячі роги;

7) назви з світа рстинного: ружь, півружь, жолудь, цвїтулка, чорнобривка, колосївка, смерїчка, соснївка, огірочки, зводьки, барвінок, косиці, вїсик, зазульні черевячки, бечкова, сливова, барабулька, гїльи, перекотиполе;

8) назви після місцевостей: Рїцка, Рїччїнка, Космацка, Березулька, Жьїбївска, Соколївска, Ростїцка, Волоска, Путилївска, Воротьїнска, Гринївска;

9) ившї: пиринїї (зложенї з кількох взорів), татункова (sic!), впять (!), пошївка, білокрилка, Божї падьчики, Божя ружь, поповї ризи, настунька.

Таблицї II. і III. представляють писанки з рїзних сел Гуцульщини, вони виконанї в барвах природних.

Назви писанок таб. II.: 1. зубкатенька, 2. церковці, 3. хрестата, 4. коники, 5. рибаки, 6. йисла, 7. мїсїнці, 8. воскресна, 9. клинчики.

Назви писанок таб. III.: 1. монастирї, 2. поповї ризи, 3. жьїбївска, 4. пиринїї, 5. Космацка, 6. пацьорочки, 7. пиринїї, 8. ильчятї, 9. кучьирьива.

Писанки пишуть на дарунки; гаєдинї дають їх при посвяченю паски священникови і то в руку за те, „що він руками ирстить, вїнчас, законює а при службі Божїй підносить руки у гору та просить Бога за весь мир!“ По посвяченю обдїлюють ся старшї люде поміж собою писанками, дають одні другим за простибїг, а сполудня відбирають парубки дївкам писанки; наколи-б дївка сама дала писавку парубкови, се означало би, що вона хоче, аби він її сватав.

II.



1.



2.



3.



4.



5.



6.



7.



8.



9.

III.



1.



2.



3.



4.



5.



6.



7.



8.



9.

З писанок роблять газдині *пташки* — *голубці* (див. заголовок стор. 216 і обр. 13) в той спосіб, що вибравши середину писанки дороблюють із барвного паперу хвіст і крила а голову з воску; ті пташки завішують у хаті на пам'ятку, що як Ісус народив ся, то голубець прилетів і над ним *лемів*!

Шкаралущі з писанок мечуть лише у ватру, або у воду, гріх деінде кинути.

Писанкам надають велике значінє, бо вірують, що писанка не прийме жадних чьирів, тому ніхто не може писанці зробити ніяких *чінків*.



12. Голубець (див. заголовок „Писанки“).

„Перші писанки писала, як запевняла Анна Кокуцьчка з Космача, Матір Божа. Вона любила дуже курочки, а Ісус, як був маленький, грав ся яйцями курячими. Матінка Божа писала Єму ті яйці золотою кьисткою. Йак Христа взяли на муки, писала Мати Божа у ночи на потемки писанки та удавала дуже красні; йак писала, котили ся їй з очий слези; що слїзка на писанку канула, там учинила ся цїточка; тому кладут писаньчирки на писанку цїточки. Она написала писанок і понесла Пілатієви, аби не мучив Ісуса; она гадала, що він ними буде ся так тішити, як Ісус!“

Софія Довганючка з Тюдева розказує про повстанє писанок ось що: „Коли циган робив цьвѣшкы прибивати Ісуса Христа на

хрест, тогди зчинили ся з золота жужлї. Їнк стали жиди давї (рано) прибивати до хреста, свѣтило би си, тїло Ісуса, то забили лиш три цвьѣшки, а всї инші то *вїбгали си* — погнули ся, то *погрнчили си* — покришили ся. З ран Ісусових полила си кров, а з кождої капинки повстала *крашанка* — червона писанка. Мати Сусова дуже приповїдала за розпїитим Ісусом і голосила, аж обїмліла з жьилю, плачучи під крестом. На котрі крашанки впали слези Матери Божої, з них адїйили си писанки. Тогди свѣта Мирона збирала крашанки тай писанки в платину а Матїнка Божа дарувала за поману дїтям цї писанки, аби жили миром і любили си, їнк братчики тай сестрички по Христї. Потїм пішла Богородица і св. Мирона до Пилата просити, аби зволив Ісуса погребати тай привесли ему в дарунку писанки. Їнк зачыла Богородица просити, в цес час упала обїмліла на землю, а писанки з хустини роскотили си у свѣт. З того часу дають люде на великдень писанки за простибїг! То би не був великдень, як би не було писанок. В цес день сходьби си люде коло церкви без сварки і гнїву, без жури й мести свѣткувати, бо ме вес рік і вік тож саме в одно чинити!“

Послухаймо, що розказує про писанки Юрко Шеребурьик з Барвінкової: „Богородица, Архангел Михаїл, Йосиф та Пречиста Дїва жили собі разом у купї. Богородица то инше а Пречиста то инше; Богородица не мала дитини, а Пречиста мала Христа. Пречиста Дїва була у них за служницю. Одного разу пішла она до кирици воду брати. Там дух свѣйтий зробив хрест восковий на водї. Пречиста Дїва подивила сї, уздрїла хрест, тай побояла ся его; бо то ще до того часу не було хреста; вона вернула без води. — Їнк прийшла д' хатї, не принесла води; питають єї гадзи: Чому-с не принесла води? — А вона каже: Я бою сї, там є щос *розпїимлене* — розложене! — Иди, виеси зараз! — Пречиста пішла, зачерла води, вода *иткнула*, *лєвкнула* — розсипала ся, хрест вїскочив з водов і упав їй за пазуху. — Она не знала, де він подїв си. Она засмутила сї, пішла до церкви та молять ся чогос засмучена. Приходить до неї ангел, питає: Чого ти смутна? — Чо я маю бути весела? — Може ти того смутна, шо ти меш мати дитину? — Пречиста Дїва дуже сї завстидала тай ще гірше сї засмутила і сказала: Відки я можу мати дитину, коли я не маю нї свого мужа, нї чужого не требую?! — Ангел каже: Меш мати з духа свѣйтого! — Пречиста помолила сї шо помолила і пішла до дому нї то засмучена нї весела! Нічо нікому не каже, а їнк льнгла спати, приходит до неї у ночи дух свѣйтий і дихнув їй під праве плече; хрест попав у ню і в нїй ожив, счинила сї ди-

тина! — Йик дитина уродила си, встидала си Пречиста перед Богородицев тай своїми газдами, шо она має дитину. Она ховала її перед газдами тай жидами. Она поклала дитину у місце, де кінь їв сіно; як кінь переїв сіно, шукав у споду, форкав; Пречиста взяла Ісуса, а Ісус сказав до коня: Аби-сї тогди наїв, як вода горі верне! — Від того часу кінь ніколи не може наїсти ся. — Пречиста заховала Ісуса у рипу, шо пацюк нарив; він забіг з другого боку тай зарив кидку а Ісус сказав: Аби-с свїйтив сї на Великдень. — Від того чьису свїйтьи свинину из пасков. — Потім заховала Пречиста Ісуса межї корови у ясла; прийшли корови, сіно їли, попоїли і відступили від йнсел. Ісус каже до них: Аби-сте були усе поживлені, куди си лиш повернете! — Від того чьису корова лиш трохи попасе, вже наїджена. — Потім заховала Пречиста Ісуса під полу чельдини; она вігонила его, а Ісус сказав: Аби-с не була закрита аж до страшного суда! — Від того часу ходит чельдина неаавита аж до весїля, до чьису, аж у нїй учинит ся дитина! — Потім заховала Пречиста Ісуса під курку, шо гребла глину. Ісус положив сї там, де она вигребла йимку, а курка загребла его. Тогди сказав Ісус: Аби сї тобі твій *при-нлбодок* (яйце) свїйтив! — Від того чьису свїйтьи у Великдень яйці. — Пречиста тому так заховувала Ісуса раз тут другий раз інде, бо жида за ним шукали, аби его стратити; шо вони провідали, де Пречиста его заховала, зараз вона Ісуса інде ховала! — У порпанці курьчій не могли его найти, бо не сподівали сї, аби сї там Христос сховав, а воно так було! — Довго, довго шукали за ним, а йик не нашли, облишили шукати. Пречиста занесла Ісуса у ясла, як він уже був більшенький. Туди сходила сї до него усьяка чельдь; приносили ему усьякі дарунки, але він не втїшав ся нічим; аж одна принесла йийце; Ісус усміхнув сї, нагадав собі курку, шо его запорпала, так шо ніхто не найшов, узївв йийце тай став ним грати сї. Від того чьису зносили ему люде йийці і вігадували одні навперед других усьякі мудрашки на тих йийцях, аби він лише забавївв сї; він вібирав таке, шо було найкраще написане! З того чьису стали писати писанки на втїху, шо Христос оскрес!

Ось еще оповіданє Параски Лендючки з Космача: „Було се, йик Ісус був на земли; жила у тот чьис одна жидівска дївка — віщунка. Йик жида закопали Ісуса і привалили каменем, сказали, шо він вже не стане. А тота жидівска віщунка сказала, шо встане і ожне. Жида дуже розлютили сї і кілько їх було, збирали камінчики і метали за дївков, — а она збирала камінчики і складала за пазуху. Ті камінчики перемінив Бог, шо більші були, у кукуци,

а що менчі у писанки. Тому ходять малі діти вже у четвер за коцуками тай за писанками! Жиди метали камінями так довго, аж дівку убили. Але жив тогди і віщун, — старий жид. До него сходили ся жиди у суботу на вечір. Він спік цілого когута, поставив его на стів на кружок, обдивив сі на него, а відтак каже: „Нині о півночи оскресне Ісус“. — А жиди сказали: „Він тогди ожіє, як той когут ожіє!“ Була се як раз 12. година; когут ожив, сплеснув крильми і запівав.

Окрім сих повірій розпосюднені по цілій Гуцульщині ще ось які два: 1) У неділю досьвіта, як Христос воскрес, пішла жидівська дівчина по воду, стрігла Пречисту Діву; тота дала дівчині писанку і сказала: Біжи по хатах тай кажи: „Христос воскрес!“ Жидівка уходить у хату, а там жиди їли звареного когута. — Дівчина закликала: „Христос воскрес!“ — А жиди сказали: „Тогди Христос воскресне, йнк цес когут запіє і крильми сплесне!“ — У тот самий чьєс збив когут крильми і запівав! З того чьєсу кладуть когута по дорогах верх розпятя Христового!

2) Як Христос воскрес, подав жидівській служниці, що стояла коло керниці, писанку і сказав: Іди до жидів і кажи: Христос воскрес! На ту памятку ходять Гуцули у Великдень рано по воду і як унесуть єї у хату, кажуть 3 рази: Христос воскрес! почім видають писанку у миску з водою і умивають ся в ній.

До писанок і куцуців, як до коляд і паленя огнів перед Юрієм привязують Гуцули велике значінє. Після оповіданя Федіра Кубайчука з Гринєви жив десь у темнім йнаворі злий дух Пекун щезби, Ирод, прикований на дванайцятьох ланцухах. Він з тих безвістий посилав своїх ослужалих на сю землю і питаєт їх, йнк котрий до него повернет: „Ци говорьби люде до себе, ци ні?“ — Йнк говорьби і не гнівають ся, то він плаче; а йнк не говорьби, гнівають ся, то він тїшит ся; бо се его люде. — Ци діти шьинують дьидю та неню, ци ні? Ци братя й сестри ворогують з собов, ци ні? Ци суєїд закладає на суєїда, ци ні? А писанки ци пишуть, ци ні? — Пишуть уєї люде, кажуть ослужалі; они сповідають си й мирно живють з собов. Тогди він, щез-би, аж заходить си на плачу, так плаче, бо котрі не пишут, то они его люде тай Пекун ними тїшит си. Йнк Пекун плаче, то зриваєт си з ланців, тому ковачі потуужуют зелізьн. Доки потуужуют ковачі зелізьн, доти він не розірве ланци, а люде мут писати писанки. Доки писанки пишут, доти буде сьвіт, йнк перестанут, тогди ме сьвіт кінчити си.

Анна Лендючка з Космача розказує подібно: „Найстарший Ирод стоїт від тогди до скали прикований на ланцуху, від коли перемінли сї каміньчики на писанки; він кричит і ридає до Господа Бога. Йик си скінчѣ вогники (на Юрія), писанки і кольядички, тих три речі, тогди буде конець сьвіта. Тогди спустѣ Ирода з ланца“.





Бечкова неділя.

В неділю перед Великоднем ідуть Гуцули до церкви, де перед царськими ворітьми уставлено кілька вязанок *бечкового* — вербового прута. Перед службою божою святить те пруте священник, почім, мируючи людей, роздає кожному по пруткови. Вернувши ся до дому, побивають Гуцули тими прутками усіх хатінних та маржину, промовляючи: „Не я бю, бечка бєт, від нині за тиждень-великдень!“

Страсний тиждень.

У живну середу сполудня великого тиждня печуть газдині *кукуцї* — малі бохонці хліба з житньої муки, а вечером палять ватру помежи маржиною, „аби єї так видко усе було, як

видко чоловікови коло стола, при яким він їсть; аби маржина була свігуча, красна, як Боже світло, — аби до маржини не мав приступу *злий!*“

В Жабю ходять малі діти того дня вечером до півночі або й через цілу ніч від хати до хат, постають рядом під вікнами і кличуть усі враз в один голос: „Грійте діда! Грійте діда! Грійте діда! Дайте хліба! Аби вам овечки, аби вам йгнички, аби вам телчки!“ — Так кличуть доти, доки з хати не обізває ся голос: „Грівмо, грівмо, даємо!“ — і або винесе хто дітям кукуци, або покликає їх у хату, де їх обдаровують кукуцями. — Декуди дають хлопцям кукуци а дівчатам яйця. В Ясенові горішнім подав газдиня дівчині соли лизати, промовляючи ось як: „Лижіт-ко, дівочки, може би Бог дав, аби на рік мої овечки чинили йгнички!“

Окрім кукуців дають дітям у пазуху вареного бобу. На відходнім кажуть діти: „Дай, Боже, душам помершим царство небесне, а вам, газдинько, аби си овечки мирно покотили тай аби сі йгнички почінили!“

З того, хто перший увійде у хату, чи дівчата, чи хлопці, а коли їх не пустять у хату, тоді з того, чи до полудня яка жінка чи чоловік увійде насамперед у хату, ворожать, чи будуть мати йгнички, телчки, чи бараньчички та бички. — *Пустовірні* Гуцули замовляють собі умисно у сусід, аби їм прислали як найборше насамперед дівчат, бо хотять мати йгнички. Кукуци роздають і тим, що случайно, чи за якою орудкою прийдуть у хату, при чім обдаровані вінчують: „Аби ваша коровка, ваша овечка, була плідна, йик мурашок, йик *мошкá* — комар“.

В Космачи ходять за кукуцями в *живний четвер* — четвер великого посту, від досвіта і того дня рано палять перед кожною хатою ватру, що у Космачи називають *тегетово* — вогники.

До того, аби діти ходили за кукуцями, прив'язують в загалі Гуцули велике значінє, повідаючи: „Як не будут ходити на вогники — за кукуцями, як не будут писати писанок, то настане кінець сьвіта! Як довго будут кукуцарі ходити за кукуцями, писанчарі (парубки) за писанками, кольдники з кольдюю, як довго брат занесе сестрі тайну вечеру, поти буде стояти сьвіт, бо поти буде *Ирод* — найстарший чорт, сидіти замкнений; він через то кожного року питає перед великоднем у юдів, що ходьби по сьвіту, ци ходьби писанчьбїрі, ци ходьби кукуцарі, кольдники? Йик они ему скажут, що ходьби, він каже: Ой не зараз сьвіт згине“. — У кождий великдень рано заковує его циган, ударяючи півтора раза по ковалі, чим замоцовує шрубу, якою Ирод закручений; Ирод тоту шрубу злизує знов аж до другого Великодня, — він чекає лиш, аби циган не закував, то як би перша крапка води з *вішки* — кропила, на

паску упала. зараз би Ирод віхопив си; тому мусит циган, як лиш зазорів, назад ві (шруб) закувати!“

Паска.

Дуже багато Гуцулів купує паску у так званих *паскарів* — пекарів міських, а найбільше ті, що не уміють хліба печи. (Гуцули живлять ся вареною кулешою з бриндзею).

Дукаркі — богатші гуцулки, розпочинають печи паску в великодну середу; деякі печуть одну паску з 10—15 фунтів муки, а иньші печуть менчі, за те більше їх, а понадто хліб та перепічки; біднійші печуть одну паску в суботу великодну.

Паску розчинюють із пшеничної питльованої муки; скоро замісять тісто, мастяць рідким тістом хрести на стінах під сволоком, верх дверий, образів, вікон і постелі. У сволоках серед хати кладе газдня восковий хрест, почім виробляє паску, так, що робить з одної части тіста великий хліб, з другої хрести, якими накриває той хліб на вхрест, а верх хрестів у місци, де вони перехрещують ся, кладе *ружю*; надто опасовує хрести плетеним тістом немов вінком.



13. 14. Паска.

Як уже вирсла паска і в печи добре *натоплено*, значить час паску саджати у піч, виходить газда з хати глядіти, аби ніхто у хату не входив та не урік паски, а газдня замикає за ним двері, ловить курку одну, або кілька їх у хаті має, пхає її хвіст

через дірку у лавниці і вириває піря, скільки захопить, часом і цілий хвіст; те піре кидає вона на грань у піч, і зажмуривши ся, промовляє: „Йик я не виджу, де ти падеш, так аби не видів пополовик курку!“ Се помагає проти половика, бо хоть він паде лабами на хвіст, а як курка не має фоста, половик паде на землю, а курка утікає“, — запевняла Анна Ковбчучка з Яворова.

Вигорнувши грань з печи, мече газдиня у ню грис і каже: „Не грис палю, а палю всі *нетлі* на світі“, потім уриває кусень тіста, що стоїть у нецках, та звивши з него хлібець, кидає его у піч; з сего упече ся *віхонник*; его виймає газдиня скорше, як паску; з того можна би догадуватись, що Гуцулки, не уміючи печи хліба, з того, чи і як віхонник спік ся, вимірковують, як довго має паска стояти у печі. Вкинувши віхонник у піч, саджає газдиня на великій лопаті першу паску, помастивши її зверху сметаною або маслом; підчас чого стріляє з пістоляти газда, що дивить ся з надвіря у вікно, а газдиня промовляє: „Йника ти лізеш у піч ладна, гладонька, така аби-с вілізла!“ — значить: аби-с не попукала, бо з того, як паска у печі пукне, ворожать, що умре газда або газдиня або маржина, або той, на котрого газдиня, саджаючи паску у піч, *помініт си*.

Витягнувши лопату з печі, закладає газдиня піч дерев'яним кругом, а шпари обмащує глиною або обтикає мокримми шматами, при чім промовляє: „Не застаю піч, але рти (рота) з цілого світа, аби на мене ніхто не говорив, ніхто не зіпав, йик піч не зіпає на хату; аби заперті рти, засклеплені були, йик ся піч, аби до мене так ніхто рота не отворив через цілий рік, як оця піч сама не отворит си!“

Після того бере газдиня лопату в руки і то робить хрести то соває нею верх печі, по стелі, столу, вікнах, полицях, промовляючи: „Ти, нетленна божко (божок посту), іди собі на двір, — тобі тут не вольно бути; я хочу свійти сама опроводжйти без тебе, а ти меш сі дивити, хто на дворі ме у ночі їсти або воду пити“. До опроводів не вольно у ночі ані їсти ані воду пити, бо „з'їв би ци випив би нетлю, яку прогнано з хати!“ В кінці торкає лопатою три рази у двері, а як ті отворять ся, кличе: „Вон, божка, з хати!“ Лопату не кладе уже коло печі, але у кут у хоромах, де вона стоїть через 2 неділі.

В тот час гинуть звичайно нетлі мотилів, про які згадувано на стор. 210.

Як довго паска у печі, не вольно нікому у хаті сісти, бо паска не росла би, ба навіть могла би *сісти*, з чого прорікають, що когось з хатніх у землю сховають (хтось умре).

Заким упече ся паска, зав'язує газдиня волічкою ножиці, перев'язує нею на вхрест стіл по дошці, а під нею зав'язує гудз.

Зав'язуючи ножиці, промовляє газдиня: „Не ножиці зав'язую, але серце мому чоловікови, аби він мене не міг так позбиткувати,

йик цими ножицями не може нічо урубать. Аби ему руки були так зйизані, йик сі ножиці!“ — Завязавши ножиці, кладе їх у постіль, де вони стоять через сьвята.

Опісля перевязує поясом своїм *грьиди* у куті над постелею, причім говорить; „Не завйизаю гръиди, але себе з газдов, абисмо так жили, йик до тепер; аби він не міг мене збиткувати, аби сі не міг другій удати, ні друга ему, лиш тільки зо мнов газдувати і я з ним, так йик цес пояс з сими гръидами буде сі тримати, і аби так ніхто не мав волі ні охоти і він аби ні з ким не дав си перемовити ні переговорити, аби був зо мнов зйизаний і утриманий, аби сі так тримав, аби мене не збиткував ні я его, йик цесї гръиди з цим поясом ніхто не розірвав!“ Так перевйизані стоять стіл і гръиди до *волочівного* понедїлка.

Волїчку, якою був перевязаний стіл, перериває дївка в волочівний понедїлок і заплітує єї у кіску, аби єї ніхто не урік; у кого нема дївчини, там газдннн перевязує тою волїчкою хвіст корови, як вигонить у полонину, або як корова уположить ся; се на те, аби *неврчлива* була.

Як газдннн змірковала, що віхонник вже спечений, виймає его, і скоро пристигне, ломить его собі за плечима і на відлїв і, недивлячись на него, роздає усїм, що у хатї є, з словами: „На! Це за титюшину душу!“ — (*титюха* = *тристя*, febris interm.).

Як упече ся *перша паска*, призначена до посьвяченя в церкві, ложать її серед стола, почім печуть менші паски призначені до покраяня на *дорю* — поману, опріч того *перепічки* — малі хлїби, та иньше печиво, а в деяких селах печуть ще *стільний* = *вастівник* — великий хлїб, в який тичать глухим кінцем тільки яєць, кїлько в душ у хатї; з того, чи і яке яйце пукне підчас печеня стїльника, виворожують смерть того, для кого яйце було призначене. Стїльник кладуть побіч першої паски на стіл.

З кожного тіста, призначеного на печиво, яке газдннн пече на сьвята, надто з сира, яєць, солонини і т. и, лишає газдннн по трохи на *худобїнну паску*, яку з того усего замієнтъ, домішуючи ще черваточини з улія, погиблі бжолы, цукор, що оси роблять, і вимісуючи, промовляє: „Абис була така старлива, така плїдна, така приязна, така легка, як бжола; йик бжола сидит при купі та вертає св, хоть аби куда пішла, і одна другу не лишит, а вертає у улій, так моя худоба аби через цілий рік вертала ід своїй кошъирі, ци ніч, ци днина, йик іде бжола у вічко, а так аби сі плодила, йик бжола плодит сі, йик сі роїт“. — Того паску сушать, трутъ на

муку, мішають із сілю та дають маржині з нагоди усяких слабостий, на які вона западає.

В живний четвер вечером, на *поклінний вечір*, на страстях зав'язує знахорка у церкві гудзи на мотузі: один на дівку, другий на парубка, як вже висватані, а як ні, то вяже тільки один гудз на дівку на те, аби вона в тім році не висватала ся. Зав'язуючи гудзи, промовляє: „Так аби за її сватане голосу не було чути, як не буде чути до неділі голосу дзвону; аби її так ніхто не висватав, як ніхто від тепер у давони не задавонит, а она аби була така осужена, така осмугнена, як цілий сьвіт осмугнений без голосового дзвону; аби она тогди сі віддала, коли би я цес гудз розв'язала, тай тогди аби вона з вінцем до церкви вступила і сьвітло уздріла!“ Той гудз стоїть у знахорки захований; як вона схоче, аби дівка віддала ся, розв'язує тот гудз; він може і ціле житє стояти зав'язаний, „тогди ніхто до дівки не приступає женити сі“ — запевняла Марія Мерендьчка з Нсецова.

Окрім того зав'язують знахорки при читаню кожного евангелія по гудзави, значить разом 12. Сими гудзави відганяють вони опісля усяке лихо, хоробу і т. д. через цілий рік, а розв'язуючи при тім узлик, промовляють: „Не вузлик розв'язую, а болу“.

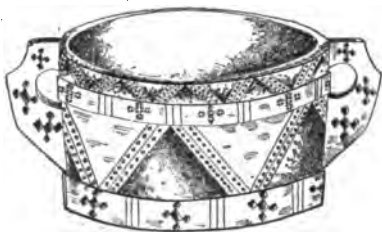
В *велику п'ятницю* або *чорну* не кладуть ватри; гадзи ідуть до церкви, де коло *положіння до гробу* Суса Христа кладуть купні сьвічі. Того дня не ідять нічого аж до вечера, хіба маленькі діти. У велику п'ятницю не вольно згадувати про гадзину, аби літом будь коли не укусила.

В *велику суботу* — *білу*, кінчать кутати коло хати, а під вечір наставля гадзіння до готовлення скором, накрише бураків, наставить варити борщ. докинувши до него солонини та бужениці; опісля варять яйця.

Паскєвник.

Закі скором зварить ся, лагодить гадзіння до *посв'ященія*; вона бере *паскєвник* — *дорічник*, умисне на се споряджену деревяну посудину переховану з року на рік, — кладе у ню на спід *дору* — покрані кусні паски, хліба, худобяної паски, сира, ковбаси і з усього по кусневи, що приладила на сьвята, поверх того кладе букату сира, ракву з маслом, солонину, облуплені яйця, поміж ними одно сире, яке посв'ячене помагас против „зіліа“, — писанки, флашу з водою, в якій варились яйця, (тота вода має по-

магати „на очи“); відтак накопає в городі хріну з *косицею* — листем, чеснику і укладає їх з боку у паскевник; верх того усього кладе топку солн. Так уложений паскевник впирає в одно ухо бесага, а у друге тогу паску, що насамперед сажала у піч, пере-



15. 16. Паскевники.

пічки, сьвічки, кусні солонини і т. и. — Приладжені бесаги завішує газда у хоробах на кілку, а газдия відставляє борщ, бануш і иньший скором.

Упоравши ся з приладженням до *посвійщіяня*, умиває ся газдия, причісує волос а за нею роблять се усі другі, — відтак вносять із кліти нове чисте лудине; приладивши усе, лягають спати; перед тим ставить газда на землю при постелі сокиру.

Вже коло півночи встає газда, за ним газдия і другі та ступають одно по другім босими ногами на покладену сокиру, „аби ноги були такі дужі, як зелізо!“ — потім умивають ся усі по черзі у воді, в яку кинула газдия який гріш і писанку, „аби були богаті у гроші, а красні, як писанка“. — Умившись, убирають ся в прилюдне убрание; газдия ховає кури у темне місце, „аби не виділи ніякого сьвітла, бо як би кури того дня перед паскою побачили з надвору сьвітло, то вилловив би їх літом половик!“

Лишивши дїтвору у хаті, кладуть газди бесаги з паскою на плечі, або на коні та спішать до церкви.

Се одна з найчудовіщих картин, коли усіми дорогами та гірськими плаями наближають ся до церкви Гуцули в сьвяточних строях, одні пішо, другі на конях. Їх мальовничий, переважно червоний одяг красує ся на причуд гарно на зеленім тлі смерекових лісів та мурав, що починають як раз зеленітись.

Коло церкви присялюють приїзші свої коні до придорожних плотів; знявши з коний бесаги, перебирають ся у сьвяточне убрание,

після чого несуть паскевники та паску на майдан коло церкви, де розкладають їх на мурави до посвященя. Накупивши у паламара *вітиці* — тоненьких воскових свічок, наліпляють їх докруги паскевника, почім одні лишають ся коло пасок, другі ідуть у церков, а иньші розносять поміж бідних перепічки, сир, яйця, писанки, солонину і по одній *вітиці*. Є й такі, що лагодять для бідних цілі менчі паскевники та роздають їм то за простибіг, то з приговоркою: „Прийміт за душечку Марійчину, Анявну...; передаючи або переби-



17. Посвящене паски.

раючи дору одно від другого, цюлюють ся по руках. — Декуда обдаровують бідніщих аж по посвяченю. Звичай сей вкорінений так глибоко в цілій Гуцульщині, що нема й одної найбіднійшої хатчини, де би не було доволі багато сьвяченого, придбаного в повнєший спосіб. Обдарованє таке є так загальне, що не конче мусить натрафити бідних *прошаків*, яких у Гуцульщині майже нема; воно є в загалі поспільним звичаем поміж Гуцулами, так що ледви одна газдиня принесла другій дору, вже тота дає їй свої дори, або отриманої.

Посвященє кінчить сьвященик звичайно бажанєм до своїх прихожан, висказуючи радість з того, що діждали паски, бажав

їм діждати в здоровю другої і кінчить: „Кушайте, здорові, сего, що Бог дав, на щастє, на здоровє, у довгий вік!“

Хто перед посвяченням не роздав дору бідніцям, той робить се тепер.

При посвяченню нема звичайно молодіжи, вона держить ся на боці від місця посвячення, а то тому, „бо їм соромно брати що небудь за простибіг!“

Пообдїлювавши одні других та повинчувавши собі посполу, спішать усї до дому, аби як найборше дістатись до него. Як доматарі побачать із далеку повертаючих газдів, загоняють усю рогову худобу до стайні; а скоро повернуть газди, несуть паску до маржини, кладуть вї 3 рази коровам на хребет, промовляючи: „Йикни



1.8 Стіл, прибраний сьвяченим.

дар красний, такі аби Бог давав телиці красні!“ — Деякі обходять із сьвяченим 3 рази ціле обійсте, почім ідуть до хати, де на порозї кличуть 3 рази: „Христос воскрес!“, на що хатїні відповідають: „Во істину воскрес!“ Газдиня кладе паску, стільник та паскевник на стіл; підчас того не вольно у хатї нічого говорити, „аби худоба була така тиха, як тихо було у хатї!“. Газда зажегає свїчку, пригулює вї до дорінника і накришивши худобяної паски й соли, іде з тим до маржини, подає їй „попахати дорінник“, кладе вго відтак

кождій маржині на хребет, потому кладе серед стайні на землю, перемішує сіль із паскою і сипле у ясла, промовляючи: „Абис була така весела, як цеся божа днина, абис не переходила кожного року, як не переходит цеся днина кожного року; абис була така весела, йнк цеся божа дора, абис була така цвітна, йнк цес день цвітний; аби тобі було так скрізь отворено, йнк нині церков на ввес нарід була отворена“. — Зі стайні іде газда до пасіки, де ковтаючи дорінником у *головицу вулия*, промовляє: „Ци ти, матко, спиш, ци чуєш? Ци зробила матінник? Ци ти вже ночуєш у матіннику? Уставай, бо Сус Христос воскрес! Кілько я разів ковтну, тільки роїв аби ти, матко, пустила. — Йнк я тебе не забуд, свиченої дори тобі даю, посвйнти і ти свою родію і сама себе, бо тебе би вже чьис випускати, аби ти ішла по сьвітї старати, по всему сьвітү і по всему цьвітү, абис була цвітна, йнк цьвіт, кыжка з вошинов, йнк я здоров, абис несла меду на собі так, йнк я несу дору, абис віск робила Богови на відьнику, Сусови Христови на посвйт, людем на розлучіне душі з тілом, а мід собі на уживанє, людем на спомаганє; йнк я з своих газдинєв робю та працюю, аби ти так межн Богородицями 12 роїв пускала а від мене пороженого абис не втікала. Абис сі так грамала пасіки, йнк сі тримає цеся дора мене!“

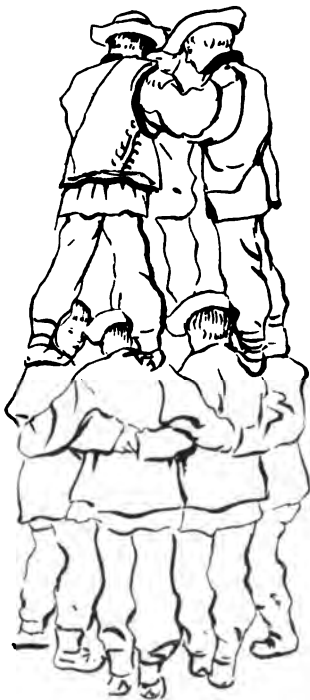
Коли верне ся газда у хату, засідає ціла родина до округи стола, газдиня зажегає сьвчкү і притулює єї до першої паски; помолввши ся, кінчать у голос: „Абисмо дочекали й на рік свйитого воскресєня, абисмо діждали свйиту дору споживати і від нарік до поза нарік, і рік від року, доки Бог призначит віку і аби маржина миром була! Христос воскрес!“ — почім починають споживати у одних селах від того, що „закусуют свиченого хрину, аби були острі, як хрін“, у других від яйця, а в иньших від накрайної паски, беручи дору з миски, до якої газдиня наклала усього сьвяченого покусєви.

В деяких селах починають від тогідної посьвяченої профори, або паски, яку на ту ціль через цілий рік переховують. — Опісля харчують та попивають, хто що і чим має; декуда зготовять в суботу в вечері бануш і тепер їдять его теплого, бо стояв у печи.

У одних кутах, особливо подальших від церкви, сходять ся сусєди до себе та баюють до пізна, другі сходять ся по верхах, грають у скрипку, танцюють, їдять те, що з собою попринесли, а близші церкви ідуть туди на *набуток* — їдять те, що з собою принесли, трактуючи одні других; не обійде ся і тут і там без гри в карти, яка вкралась і у наші гори через робітників при залізній

дорозі та при нафті; старші парубки дзвонять раз-у-раз, аби видзвонити за своїх померших, або забавляють ся, але се не всюди; ті забави не подобають на гаївки, якими забавляє ся молодіж на долах. У горах беруть участь у тих забавах лише парубки, а дівки постають громадками та розказують собі „лусьике“. — Парубки роблять:

1) *Церковці* (обр. 19) — шість або чотири парубки уставлять ся, взявши один другого повід боки; на них стають на плече 3 зглядно 2 парубки в той спосіб, що кождий з них стає двом долішним, одному на ліве, другому на праве плече; долішні обносять горішних до округи церкви.



19. Церковці.

2) *Війна*. Стають парубки у 2 ряди проти себе, тримаючись туго руками. Парубок одного ряду пускає ся на противний ряд, аби его перервати; як се ему удасть ся, забирає одну перервану половину до свого ряду, а коли ні, то лишає ся сам у противнім ряді. — Як удасть ся одному рядови розбити противний, тоді позісталі бють по 12 поклонів перед сивліщам, на чім кінчить ся забава.

3. *Курочка*. Один парубок стає за пана, добирає собі слугу; парубків назве когутами а дівок курками; сам відходить, полишаючи їх на слугу, якій наказує, аби пильнувала, щоби половник не вхопив курку, або хто не вб'яв, бо буде біда, як він (пан) верне ся.

Коли пан піде, вирядить десь слуга когута або курку, аби ся сховали; коли пан верне ся і добачить брак, питає: Де когут? Де курка? А слуга каже: Когут пішов дров, курка пропала. — Пан іде в друге гет, а слуга знов ховає і т. д., аж усі поховають ся. Тоді пан бе слугу за те, ще не сокотив курий, а слуга починає кликати: тю, тю, тю, — на що збігають ся кури і драпають пана, а той утікає.

4. *Сорока*. Запхають тичку у землю і упнуть двох хлопців на шнурках до неї, позав'язувавши їм очі, аби нікого не виділи. Другі хлопці беруть по 2 грісці і труть одну до другої над ухом

одного з тамтих так, аби скреготіло. Привязані хлопці хотять їх зловити, що їм не удає ся, бо привязані їх не видять.

5. *Тичка*. Забють бук у землю, на бук поставлять кресаню, до другого бука причіплять кусень курмея а до того шматку. Тим буком махає один парубок відганяючи других, що хотять кресаню здоймити. Кому удасть ся ухопити кресаню без удару шматкою, той „перебирає вартувати“ кресаню, значить дістає бук із шматкою в руки і т. д.

6. *Крейцар*. Посідають в округ; два ходять по середині. Один з них дасть покрадьки котрому з тих, що сидять в окрузі, крейцар; а другий відгадує, у кого є крейцар; як угадав, то тот парубок з круга іде на его бік, а як ні, то на бік того, що роздавав; так роблять, аж усі розділять ся на 2 табори, які з собою моцують ся. Поборений парубок мусить перед дверима церкви ударити 12 поклонів.

7. *Шукало*. Скручують із ручника *скрут*, посідають на землі і подають один другому пошід коліна той скрут, накликаючи: шує, шує.....! Один із парубків шукає того скрута; як оберне ся, ударить его тот, що у него скрут; а скоро угадає хто, то той іде у середину.

8. *Боклажбк*. Лягають два парубки *митузь* коло себе, так аби голова одного а другого ноги були в той сам бік звернені, по чім чіпає один другого за голову ногами, стараючись его перекинути, так, аби зо 2 рази дав *боклажка*.

9. *Дручбк*. Два парубки беруть заворітницю на плечі, а третій стає на ню та так ходять; при тім закладають ся; як той вистойть, заким обнесуть его довкола церкви, то дістає за те горівки, пива, а коли ні, то він платить тим, що его обносили.

10. *Журавель*. За одним сильним парубком ловять ся другі один другого за сорочку; по заду іде легкий; передний кличе: *кпр*, і притім завертає, аби послідного ударити скрутом або букурійкою (ременем). Котрий з парубків пустить ся з середини, іде на зад.

11. *Каповина*. Стають парубки границею у ряд. Стрілець виводить двох парубків, з яких один представляє *серна* (пом. *серн*) — цапа, другий *капову* — гоньчого пса; той старає ся зловити серна поза границею, через яку парубки серна не пускають; коли ж сернови удасть ся перервати границу, тоді він стає каповим а ньший парубок серном.

12. *Галембіва*. Постають парубки проти себе, подаючи собі на вхрест руки. Один у постолах ходить по зложених руках.

13. *Скічки* (обр. 20) — один парубок прикучне, другий скаче через него.

14. Молодші парубки забавляють ся в *левка*; ловить ся їх з 20 один за другим за сорочку чи сердак, почім біжуть за переднім, а як той викрутить несподівано на бік, попадають задні.

15. *Стовп* (обр. 21). — Парубок бере дручок у руки; ему на плече стає невеликий хлопець, ухопившись дручка; так обходять довкруги церкви.



20. Скічки.



21. Стовп.

По деяких селах, як у Річці, забавляють ся парубки *зеціркою*, вибираючи одного, „що був у воську“, за *фіра* (Führer), стають самі у ряди і виконують військову муштру.

Звичайно ограничає ся забава тим, що одні з старших парубків раз-у-раз дзвонять, а другі ходять поміж дівки, відбираючи від них писанки, які або зараз даровують другим дівчатам, або цокають ся писанками, при чім той, хто другому писанку збив, забирає збиту та їсть її.

Волочівний понеділок.

В *волочівний* понеділок — другий день св'ят, ходять від до-світа парубки по хатах за писанками. В Гуцульщині в звичай, що газдині справляють у велике пущене у себе вечерниці, на які сходять ся парубки і дівки танцювати; кождий парубок, що з тої нагоди з якою дівкою танцював, має від неї у великодні св'ята дістати пи-санку; за тими писанками ходять-волочать ся парубки від хати до хати, відки і сей день називав ся *волочівний* понеділок. — Писанками тими обмінюють ся парубки між собою, як стрічають ся на дорозі, при чім один промовляє до другого: „Поможь нам, Господи, абих сі виділи так на тім св'іті, як сі тут видимо!“ У хаті звичайно угощу-ють їх, а коли їх та дівчат назирає ся більше, — гуляють при скрипці. Звичаю, аби обливали ся, як на долах, нема у горах, бо гуцульське лудине дороге, тому вони его дуже шанують. Декуда лише обливають парубки ті дівчата, що не хотять їм писанок дати. Сполудня того дня сходить ся молодіж на музику звичайно коло якоїсь хати, на якийсь ґрунь або коло коршнів, дівчата прино-сять писанок, яєць та їдла, а парубки частують їх за те напитками.

Волочівний понеділок се днина, в яку парубки мають нагоду придивитись обстановкам домашнім та наобзирати (обзорини) дівки на сватань.

І третого дня забавляють ся подібно, як попередних днів; діти перебирають ся то за діда то за цигана або жида та бігають із довгими прутами до сусід, виправляючи ріжнородні фіґлі, з чого сьміють ся і вони самі і стариня.

Кришки св'яченого збирають пильно та кидають їх у піч, аби не ступати по них та аби їх миш не з'їла, бо з такої миши робить ся лилик.

Із св'яченого лишають звичайно одну паску цілу аж до про-відної неділі, а решту їдять, або, як небогато лишилось, кушають по кусневи перед звичайною їдою.

В деяких селах відправляють в *дідову суботу* (перед провідною неділею) панахиду на цвинтари; при тій нагоді роздають старші дітям писанки. Де опроводи відбувають ся в неділю, там печуть в суботу перед провідною неділею нові перепічки, а в провідну неділю за-бирають їх та полишену паску і дору, яка би лишилась зі св'ят, яйці, писанки, бриндзю, гусянку, горшата з молоком і несуть на цвинтар, де укладають по застелених скатертю гробах своїх крив-них, засьвітвши одну витицу. Скоро св'ященик відправить опроводи

на гробах, запрошують одні других до „стола“, себ то до застеле-ного гроба і там дають одні другим води в горшати, молока, перепічки і т. и. „за душу мамі...“.

Того дня лишують ся Гуцули до вечера на цвинтари, де їдять та пють те, що одні другим подали, зазначаючи тим, що памятають в тот великий час і на свої померші душі. Звичай тот називають: *грібкі* (грови).

В *провідний* понеділок званий також *прігістним* не вольно нічого з хати дати, ані нічого робити, „бо могло би до маржини або до родини лихо якесь прагостити сі“.

Того дня пряче газдина із стола, заховуючи усе, що лишило ся та кришки із сьвяченого аж до Вознесеня, аби гадина не попусвала маржину; на Вознесеня дають те все маржині їсти із солею.

Кусак сьвяченої солонини — *лунчина*, переховують довгі роки, даючи вї що рік посьвятити; вона зі старости пожовкне та стане мягкою, як масло. Як наближає ся буря, кидають кусень тої лунчини в піч, а *шкрум*, що з неї виходить, відвергає бурю, „бо се юда летить; як він почує шкрум з такої солонини, то утікає і не бе поле!“ — Також сьвічку, яку не зажегали через 7 літ, а опісля дали вї посьвятити, переховують, аби робити нею (димом) хрестики у хатї перед бурею.

Почавши від великодних сьвят, сьвяткують Гуцули 9 четвергів, які називають *світлі*, на те, аби гради не били.

Рахманський великдень.

Четвертої середі по сьвятах великодних обходять Гуцули *Рахманський великдень*. Того дня не йдуть вправді до церкви, але дома на знак сьвята здержують ся від усякої роботи.

Гуцули повістують, що Рахмани се черці, справедливі Руснаки; вони такої віри, як і ми. Вони живуть далеко на сході в монастири (деякі Гуцули додають до того „в Сочеві“), де ведуть богомільне жите; „ми за них живемо на сьвітї (ми завдячуємо їм наше жите), бо они відпокутовуют наші гріхи, говіючи через цілий рік, скоромят ся тільки тим, що у великдень ділит ся їх 12 одним яйцем“.

Як в середу великого тиждня газдиня пече паску, і розбивши яйце, помастить ним єї, кидає зараз шкаралушу у потік; якраз за 4 неділі доплине тота шкаралуша до Рахманів, повідомляючи їх, що у нас великдень; тоді вольно їм скоромно (яйце) з'їсти.

Анна Кокучьчка з Космача розказує, „що так Бог дасть, що тота шкаралуша, заки доплине до Рахманів, вчинить ся назад ййцем. Рахмани се наші кривні; тому старші люде заховуют до Рахманського великодня піст у понедівник, середу і пятницю, ніхто з них і молоком не скоромив би ся“.

Крім сих повірій повістують в Гуцульщині, що шкаралуці, вкинені на воду, допливають у Туреччину, де дають знати людам, що там остались на заробітках, про настане Великодня. Мині бачить ся, що се буде властива причина вкидання шкаралуц у ріку, а то тим певніше, бо і в Борщівщині над Серетом і в Заліщичині над Дністром кажуть люде, що робять те для того, бо багато людий живе у Турка в ясірі, они-б і не знали коли у нас Великодень, наколи-б не доплили до них шкаралуці з яєць і писанок.

Коли зважимо, що турецке слово „рахман“ означає милосердного, а перший вірш корану звучить: „Бісмиллагі р-рахмані р-рахімі“ що значить: во імя Бога милосердного, милостивого, то-ж і добачимо тут близьку дуже звязь кидання шкаралуц у води, що плавають у Чорне море з тим, аби в той спосіб звістити християн, живучих під поганьским Турком, про настане великодня.

Опріч торжественних сьвят обходять Гуцули ще чимало таких, які в їх понятю відносять ся до з'явищ природи, до причин зменченя набілу у коров та овець, до хороб і т. др. Аби з одного боку уйти з'явищам, які наносять чоловікови лиха, як пр. грім, повінь, град і т. др. а з другого боку, аби придбати собі те, що причиняє ся до добробиту, обходять они таких *свйитців*, що після їх понятя суть причиною тих з'явищ та *причок* — причин.

Понизше подаю ті сьвята в календаревім порядку, а позаяк повисше сказане відносять ся також до днів в тиждня, проте наведу попередше їх значіне у Гуцулів.

Понеділок говіють — постять, Гуцули за здорове маржини а надто на те, аби їм удавало ся усе, що собі лише *запросять* у Бога; деякі не беруть ся того дня за ніяку тяжшу роботу.

В *вісторок* не можна *зчинати* ніякої роботи в поли.

В *середу* не прядуть жінки; не мож того дня виносити покладок з хати.

Четвер се день щасливий, особливо для того, хто того дня постить; в четвер добре зчинати усяку роботу, ярмаркувати, виганяти вівці у полонину.

В *пятницю* не вольно печи хліба і не коньче добре вибирати ся того дня у дорогу; не вольно в пятницю ані шити ані прясти, бо можна окалічити на руку; газдині не мастять, не білять і не перуть в пятницю, просто „свйиткуют Божу днинку!“

В *суботу* не вольно взагалі розпочинати ніякої роботи.

В *нову неділю* — першу неділю по новю, добре давати на Боже, бо того дня мож Бога найборше упросити, аби поміг.

В *новий понеділок* (по новю) дають на службу за своє здорвлє.

В *новий четвер* (по новю) відбирає чарівниця молоко, треба добре *сокотити сі* — стеречи ся, та підкурювати маржину сьвяченим зілем!



Власія.

Власія 11/II, (24/II) святкують, аби ласичка маржини не покусала; она того дня висисає молоко з коров. — Того дня дають скорому бідним за здорове маржини.

Сорок Мучеників.

На 40 *святих* мучеників 9/III, (22/III) плетуть рибарі вершку з прутя, якою ловлять рибу; такому рибареви, що у той десь ловить рибу, веде ся цілий рік у ловлі.

Прокопія.

На *св. Прокопія* 28/II, (12/III) сушать кріи, якого уживають проти болю голови.

Сьвято Юрія.

День св. Юрія 23/IV, (6/V) витають Гуцули сьвяточно, се у них перший день весни; то-ж приготовляючись до звитаня весни, ви-чищують город і загороду, вивозять обірник на поле, порядкують у загороді і т. др. а що увесь їх добуток в маржині, проте не дивна, що ворожать усяке, аби лише она давала як найбільше молока, аби єї ніхто не урік та аби она *прудко* та *нишно* множила ся!

Днем перед св. Юрієм збирають сухого форосту, о скільки мога глогового, розкладають єго у стріп на воротах, або на загороді, де ночує маржина, або на городі. Коли зачинає вечеріти, беруть *дівини* — сіна спід маржини, а підложивши єї під гліг, запалюють, приговорюючи: „Господи, дай тільки багато маржини, кільки будет попелу з цієї ватри!“

Як почне дим з *куруща* зніматися у гору, віщують, що з того боку прийде маржина, в котрій бік дим наvertsє ся.

Коли вже в курищи не *ловит ся* полемінь але утворить ся грань, перегоняють через ню худобу на те, „аби така остра була, як ватра“! — Глогу уживають на курище тому, „аби уроки маржини не чіпали сі, як глогу не чіпавсь вічо!“

Перегнавши через ватру худобу, докидують форосту, аби ватра горіла до часу, аж когут запів, се на те, аби відстрашити від загороди відьми, що „тої ночі ласі за молоком ходити“.

Попіл, позісталий з курища, розсівають по царині, аби корови та вівці, що будуть з такої царини сіно їсти, „давали *вєліко* молока, *прудко* множили ся, *нишно* котили ся та аби кожда маржина чінила по двоє!“

Овивають надто дерев'яний обруч сіном, запалюють і пускають его, аби біг; се теж проти чередінниць.

Того вечера закопують в землю під хатінний поріг кусені заліза на те, аби ті, що будуть переступати поріг, мали острі (здорові) ноги.

На воротяннім стовпі кладуть кецку, в яку тичать прутя, се на знак, що св. Юрій косичить ліси (що они розвивають ся), тому треба і загороду закосичити, аби і в ній усе *правило ся* так, як від Юрія править ся земля. Від того буде худоба така сира, як глина, а вівця обросла буде, як літом земля травою, а трава буде так *велико* рости, як за велике прутя у кецці. — Кецка стоїть на воротах аж до св. Івана (7. н. ст. липня). Она хоронить від чередінниць:

Треба на Юра кецку на воротіх накладати,
Не ме чарівниця корові молоко відбирати.

Не доста того, що днем перед св. Юрієм вигонять дійну маржвину пасти на найліпшу траву, але надто того накладуть на ніч у ясла багато найліпшого сіна, аби коровам та вівцям прибуло *май, май* молока!

Досвѣта рано на самого св. Юрія збирають цвѣтку *юрочка* (*Ranunculus acris*), січуть єї дрібно, а посипавши солюю із свѣтвечера, дають худобі, „бо она від того дає жовту ладну смитану“.

Перед сходом сонця іде газдиня гола до тої мурашковини, що у ній на Благовіщенє закопала сіль, булку і н. (гл. Благовіщенє); бере з відтам сіль, іде з нею до коров і так промавляє: „Я вам даю су манну з усього свѣта, що мурашок нароби, що тут наносив; шо я вам дала, аби так моя голубаня сесе з'уживала і так аби єї старала, як мурашок се ніс і віз, ішов і тікав! Аби була така легка та люта, як мурашок! Як понесу від тебе масло у місто, то так аби єї збігали купці до него, як мурашок у мурашковину“. — Як газдиня додасть до соли єще цвѣту юрочка, то корова буде давати не лиш багато молока і смитани, але масло буде таке жовте як віск, запевняла (Анна Задурьинка з Бервінкової).

По тій примівці дає газдиня коровам сіль, а коли они з'їли єї з сіном, доїть їх через *пацьорку*, яку зробив мурашок (гл. там), а то на те, „аби уроки не чіпали ся молока!“ — Корову здоюють так, аби молока не зістало у вімени ані каплі, аби его було у дійниці як найбільше, бо вірять, що корова буде давати через цілий

рік тільки молока, кільки дасть его на Юрія!“, а про те дбають, як висше сказано, подаючи коровам з вечера перед Юрієм багато доброго сїна.

Підчас того як газдиня здокує корови, ходить газда по обійстю та робить на воротах, на усіх дверех кошар та ставн, а надто на плечах кожної маржини дехтем хрест, „бо від того утікають відьми, що наносять усякої хороби маржинї та відбирають ві молоко!“

В полудни товче газдиня книшок, що спекла его на сьвят-вечер з усіх страв, додасть до того муки і пече більший хліб, а упечений покришить, додасть вугля з вагри, що з вечера горїла на воротах, надто зіля Юрочка, потовчених шкаралуц з писанок і дає се худобі з сировницею, „від чого тота дає велику манну і став безпечною проти усякої погани“.

Усяку звїрку, ката, пса і др, яка того дня наблизить ся до обійстя, переловлюють або відганяють, бо вірять, що се „відьма перекинулась у звїрку на те, аби зайти тихцем у стайню та відобрати молоко корові або аби ві уречи“.

Почавши від дня св. Юрія, не пускають Гуцули худобу пасти на ті поля, що призначені на кошени сїна (I. ст. 168).

З того, чи день св. Юрія припаде в пісну чи скоромну днину, ворожать, що того року буде мало молока, зглядно, що худоба буде дуже молочна.

На Юрія доять по раз перший вівці, гледжеють зараз здоне молоко, роблять будз і несуть у церков сьвятити wraz з колачками *передими* — спеченими перед днем св. Юрія, — а коли сьвященик посьвятить се, роздають бідніщим людям, аби молили ся та просили Бога, щоби вівці молочні були. Се такій *пбминок* за худобу, як задушна субота за умерлих.

Св. Марка.

На св. *Марка* 25/IV, (8/V) не вільно нічого робити, хіба щось дуже конечного і то лише сполудня, бо се святий від волів; они собі випросили его від Бога.

Бориса і Гліба.

На *Бориса і Гліба* 2/V, (15/V) „боре ся голод із хлібом“, проте святкують той день, обдаровуючи одні других хлібом і ко-
лечиками.

Вознесеніє.

На *Знесініє* — їдять Гуцули рано натще засушену свьячену паску, розмочену у солодкім молоці.

Зелені свята.



22. Парастас.

еред *свйитою неділею*, — Сомествіем св. Духа, ідуть мушци досьвіта рубати галузки з явора, якими косичать хату у середині, на образах, по клинках; затичують теж декуди хату з надвіря листом любистку і скорушини, косичать вікна на вхрест а галузки з явора або бучини закладають у кожду сторонку грядок; листе любистку уживають до вікон тому, бо воно м'ягке, держить ся

добре скла, а листе скоруха „кудряве, має ладну уроду, на вкруг як висічене“ до того оно вузке, тому дає виразний віір на склі.

Ті *косиці* — окраси, стоять, аж доки самі не обпадуть.

За тот час лагодить газдиня колачі, свічки, будз, сир, молоко у збанок або в коновці, аби занести до церкви, там розкладають се усе на поміст, приліплюючи до кожного хліба по свічечці, яку зажегає; кожда газдиня кидає у кадильницю ладану (за 1 кр), з чого та з горіючих свічок воскових повстає такий дим у церкві, що на ціле внутре налягає немов якась темрява, що цілому обходови надає таємничий чар!

Як „отец духовний *перемовить* на тім“ — відправить парастас, забирають газдині більшу часть того і несуть на гроби; те, що позістало у церкві, іде св'ященникови, дякови і паламареви; на гробах наливають у малий глечик молока і подають пити бідним,

промовляючи: „Най Бог прийме перед душі мого тата (імя), мами!“; так само роблять з будвом, хлібом і з усім, що винесли на гроби. Знаменна річ при тім в тота, що подають лише тим, у кого в вівці, тай ровесникам померших, (дітям за душу дитиш, газді за газду і т. д.), а позаяк у Гуцулів нема *прошаків*, проте обділюють тими приносами одні других намісь дїдів. Суботу тоту називають *дїдовою* — *дїдівною*. Ті, що дістали молока, сира чи що друге, клякають на гробі і молять ся. Так обділюють ся посполу, аж не стане вже молока у збанках. — „Перед душі“ представляють собі Гуцули так, що тото усе, чим обдарували других, стоїть там у небі перед Господом Богом, а за тим душа того, за чю подали.

По зелених сьвятах не вольно через тиждень шити, аби гадни у хату не лазили; хто би лише взяв за той час голку у руки, того безпечно укусьть гадна.

В другий день зелених сьвят обходять в многих селах Гуцульщини храм. Подаю звичаї у тот день за розказом Юри Кутащука Настунчиного з Ясенова горішного.

Храм богацький.

„Насамперед идет *дук* — богач, в пьятницю в коршму и берет бочку пива, горівки шість або сім вік, дві оці вина, муки питльованої з десьят фунтів, цуґру за банку, гербати за дві шусці, ременю на постолі жінці, собі та слугі, ременці до постолів жінці та собі, келу муки кукурудзьиної и то все вкладаат слуга в бе-саги, вносить на двір и кладет на шкапїи и привьязует до сїдла а потім кажет до слуги: Їдь сарака з тим д' хатї, а я зараз надийду. Слуга поїхав з набором д' хатї, а газда лишив си в коршмі тай казав собі дати око вина тай пет. Випив то око вина, казав дати друге. Наколи він пет, приходит в коршму любаска тай сїдает коло него. Він кажет любасці дати горівки, а сам пет вино. Їнк уже добре си попили, пішли пїйні д' хатї и по дорові повернули ци під міст ци в лісок для свого интересу. Потім порозходили си, вона в свій бік, а він в свій. Приходит *дук* д' хатї и кричит: Пусти, жінко! Гайда маму! — Жінка тепуцит си, йдет пускати. А він входить в хату и берет си до жінки тай кажет: Ты зготовила минї

їсти? А вона каже: Жди, зараз дам! — Взяла всипала в миску борщу з олією та дала до борщу хліба кислого, а він їв що їв, а врешті здримав си тай льг спати убраний. Він уснув, а слуга берет тай роззуваєт. Роззула и поставила обув на другу лавку; и другі си розібрали тай хотѣ спати. Льггли спати тай загасили свѣтло тай спют так до рана. Даві встають тай слуга пішов дрова рубати, а дукар встав та пішов в верх маржину дойти. Пішов там у верх, подоїв маржину тай несет молоко в село. Поклав молоко на лавку, а жінка взяла тай процідила то молоко тай віднесла до кліти; входить вна з кліти в хату, а він каже: Сарака жінко, дай шо їсти, бій си Бога, бо гину, так мині си трѣсе в серци. — Вна взяла дала бураків з *штук* — мясом, тай там хліб, молоко, це вже д' вечеру, а він вірїидив слугу рубати берези, хобзи і вільхи, тай тим тичит хату березов и хобзов, а вільху кладет в город на кожду грїдку сук, аби ни била руда городи. И взяв тай острит бритву. Віострив бритву, берет си бритвити, обривнив си, счїсав си, обмив си тай сїв тай сидит, бо завтра свїнта недїльи. Наколи слуга з набором в пїятницю в вечерїх вернув домів від жида з коршми, гаадия взяла муки кукурудзьиної и причинила хліб. Хліб скис, а вна до свїта замїсила и поклала на піч, аби далїй кис. Наклала ватру в печі, ватра горит, ватра вигорїла, хліб вскис, а вна берет тай кладет на лопату, саджњет в піч. З одних десѣт нараз. Хліб си впїк, вона витњгла з печі и обшкребтала від листѣ и вїклала на сволок рњдом. Тепер берет и обрубует з криживок листѣ на голубїї. Тай намочїла крупи кукурудзьинї тай ше собі закликала йїкус тай робїи голубїї. Зробили горшок оден, відтак узїли другий тай зачинають другий робити. Наробили и тот, наклали ватру, насипали окропом и всадили в піч. То си зачїло готовити, а вни зачинають бураки кришити квасно и накришили горшок. Насипали водов и наставили в піч. То си готовит. Берет дукар и починает постолити робити. Зробив оди постолити жїнцї, а оди собі. Жїнка си дивит, котрі красші. И шос си ни вдали її постолити. А чоловік, наколи зробив постолити, каже: Жїнко! Дайко шо сарака вечїрати, бо я би спав. — А жїнка каже: Тобї ни варта дати вечїрати, бо ти мині паскудно постолити зробив. — А він каже: Ей ти вбуеш тай тобї на ногах красше станут тай тобї си вдадут. — Берет вна и дает вечїрати, посїдали до вечерї всїма, повечїрали, Богу си помолили, берет вна и хочет стелити спати. Постелала тай льггли спати. Даві поуоставали, повмивали си, помолили си Богу тай слугу вірїидив газда в верх д' маржинї, а самий си з жїнков збирает до церкви. И зїбрали си и пішли; там були на Службї, а по Службї

Божій приходь д' хаті. Шос трохи попоїли тай в ниділю у вечьир кладут ватру. Наклали ватру тай повставльили голубці, бураки в піч, а газдиня берет муки питльованої на сито и сїет в корито и зачинает місити тісто. Замісила тісто, мак утерла тай берет тай робит пироги. Наробили вбос пирогів, наставила в піч окріп, окріп бонт, а вни берет тай мечут пироги в окріп. Пироги си зготовили, а вни зцідали тай понесли до кліти. Але тих пирогів багато варобили та наготовили. Вона ті пироги порьидила в хаті олїем и насипала в бербеницу и заднила тай понесла до кліти. Теперки берет тай робит сити з меду. Берет гріет окріп а відтак потому розводит водов, аби ни горьиче. Берет меду тай сиплет в бербеницу, а відтак берет тай сиплет ту воду літеплу. И тото мішьвет, аби було солодке. И взяла заднила и понесла до кліти. Це си робило у ниділю в вечер. Наклала ватру, наставила вечьиру. Зготовила си вечьира, насипала в миски и закликали слугу. Сїли до вечьіри и вечьирают собі. Тай повечьирали, помолили си Богу тай лїнгают спати. Лїнгли и спют до рана. Рано встают, готовют на свідана гербаты, бо вьсо решта готове, пироги, голубці, бураки, бо аби мали шос теплого по тім випити. Посїдали и збирают си до церкви. Вірьидили слугу коня сїдлати. Осїдлав слуга коня, привів до хати и привьизав. Идет дукар и несет бербениці з кліти з ситоз, з пирогами, з голубцьима та з бураками. Ті бербениці вьижет курмеєм до сїдла. Привьизав тай пішов си збирати до церкви. Зібрали си слуга, дукар и дукарка до церкви. Пішли, приходь тамки и розсїдлуют коня тай кладут бербениці під церков, а самі йдут у церков. Находь си з своїми гостьма: Йик дужі? Йик вам са поводит? и цудуют си. Дукарка кажет: Будьтеко тут, бо я йду других шукати. Пішла найшла далій, привитали си и привела до них, шо перший раз си нашли и взяла з церкви на цвинтар тай злагодила їм їсти тай їли, пили тай повставали тай зачьили си Богу молити. Помолили си гості и кажут: Простибіг, кумонько, дай вам Боже здоровльи, дай Боже, абисте дочекали и нарік цеї днини тай обцулували си, а газда кажет: Абисте, кумоньки, були такі добрі и абисте були по відправі знов тутки. — Пороздькували си и пішли гості и газди до церкви. Доки відправа си відправила, нашли бірше знайомих и по Службі Божій тай по відправі забрали тих знайомих на цвинтар. Розклали там храм: миски, а в мисках пироги, голубці, бураки, а газда вітьгавет з бесаг горівку, віхтует горівков, котрі горівку пют, а котрі ни пют горівки, то дает ситі. По віхтунку зачинают їсти. Їдїи насамперед голубці, а відтак бураки, а на останку пироги. Газда, накола гості стьнгают си харчувати, то просит: Будьте ла-

окаві, кумочку, ци кумочко, харчуйте, ни стьгайте си. — А вни кажут: Ни стьнгаємо си, прости-біг, дай вам, Боже, здоровле за ваш труд. — А газда кажет: И я дькую за ваш прихід, шосте були ласкаві приходити до мене. — А гості кажут: Аби ви були такі добрі тай ласкаві до нас приходити! — Наколи гості похарчували всьо тай повіпвали, встают тай молют си Богу, а відтак цулюют си и кажут газдам: Простибіг, дай вам, Боже, здоровле за ваш труд, дай, Боже, шобисте дочекали и нарік такої днини! — А газди відповідают: Ми дькуємо вам за ваш труд, шосте були ласкаві загостити до нас; дай, Боже, абисми дочекали и нарік цеї днинки Божої! — Потім гості відходїи, а газда з слугов та жінков пакует бербениці порожні знов на коня и їдут д' хатї. Идет газда д' хатї тай берет бірше знайомих гостей за собов д' хатї. Наколи прийшли д' хатї, посилает слугу по *калаї* — бідних. Калаї прийдут, кладет за стів всіх разом и берет и дает насамперед по скльинці сятї. Відтак кладет голубці, відтак бураки, а на останку пироги. Відтак гості встают тай молят си Богу тай дькуют газдї: Дькуємо красно за ваш дар, шосте нам давали красно їсти. — Калаї поцулували газду и газдню в руку и їдут д' хатї, а чужі гості з чужого села лишьют си. Наколи калаї відійшли, а чужі гості лишили си, розбудзюует газда бочку пива тай сідают разом усї за стів знов з домашними и пют того пива. То си робит уже в вечерї пізно. Берут газди и кладут на стів студенец. Їдїи тот студенец и кладут пироги скоромні, а потім кашу молочну, а наколи вже похарчували, встают, Богу си помолїи и цулюют си в лице, в руки, и газда кажет: Будьтеко такі добрі и льгайте в нас нучувати, бо то вже пізно йти домів! — Та котрі мают конї, їдут до дому, а котрі піші, лишьют си на ніч. Ті, шо їдут д' хатї, повіходили на двір, подькиували файно тай порозцулували си тай посїдали на конї тай поїхалп. Газди вернули си з надвіре до хати и берет газдня вносит лїжники з кліти тай стелит спати по лавках. Їнк постелила спати, гості тай домашні моля си Богу тай льгают спати. Польгали спати, загасили сьвітло тай спют всі до рана. Газдня встаєт досьвіта и кладет ватру и вставльиет їсти гостем. Підгріває юшку, шо си лишила від вчера, голубці, пироги. Заким це вкутала газдня, то тоти гості зачьінают си поволи прошумувати. Відтак повставали и повмивали си и Богу си помолили, и берет газдня и кладет ту їду, шо грїла, на стів. Берет ті гості и кладет за стів. Даєт їсти насамперед голубці, а відтак бураки з штуков (мясом), а відтак гусльнику. На останку даєт по горшьяти гербати. По сніданю встают гості и молят си Богу. Помолили си Богу, подьку-

вали файно и збирают си тай хотья ити домів. Тай таки вже си зібтали тай уже пішли. Гаэди виходья за ними тай кажут: Дькуемо красно за ваш прихїд, шесте загостили до нас! — Тай ті взяли тай відїшли домів. Наколи гаэди вїправили гостї, гаэдиня берет тай вїрьдзьвет слугу води. Пішов слуга води, а гаэдиня кладет ватру. Наклала ватру, а слуга принїс воду, а вна взяла и насипала горшок на окріп. Наставила ринку сметани в піч. Збонлаго, а вна засипала муков кукурудзьинов. И то си готовит, вна зачинает мішьбити и мішьвет того, аби масло прибуло. Доти мішьила, доки ни прибуло масло. Наколи вже бануш зготовив си, а готовив си йнкої півгодини, сїдают и їдья всїма, гаэда, гаэдиня тай слуга. Заким вони попоїли того банушу, тот окріп си нагрїв в печі. Взяла корито и наклала в корито миски, ложки, горшьта и висипала окріп тот там и того начине хочет мити. Взяла си мити, обмила всьо до чїста и поставила кожде на тот пляц, де стояло, а слугу вїрьдила в верх д' маржинї, а самї гаэди спочївають.

Храм у бїдної.

Калайка — бїдна си надїет, шо свїята їдут тай ше храм до того. Тай їдет до дука на роботу, ци до жида, ци до пана, лиш аби могла де на свїята шо заробити. Робила вже, де могла стати на роботу, а ше прийшла дукарка до калайки, аби їшла в хатї мити: Прийшласми, може би ти була така добра, я тобї дам ластя на голубцї, крупїв, мисочку муки, шоби ти пішла до мене в хатї мити! — А калайка сказала: Я піду! — И збирает си таки и таки їдет. Тай пішли обидвї разом. Приходья до хати до дукарки и справила дукарка, котру хату би кутала. Та берет щїтку тай мийку в руки тай берет си кутати. Вкутала калайка в тїй хатї, гаэдиня дает їсти, и заким та їст, а гаэдиня пішла в клїт тай там налагодзьвет крупїв, ластя на голубцї, муки мисочку, бурьишки дїничку тай то вносит до хати. Та калайка врадувала си тому тай зїбрала то в бесаги тай поцудувала гаэдиню в руку и подькиувала файно тай пішла. Приходить до хати свеї тай приносит ті бесаги. А дитина з одного боку стала, а друга з другого боку. Тай кажут: Мамко! Шо ти нам принесла? — Та кажет: Шосми принесла, то мете їсти. — И берет з бесаг вїтьгает всьо, шо в тих бесагах принесла. А дїти берут тай такі голодні, шо капусту сиру їдьят. А мама кажет: Най капуста стоїт, їла би вас бїда, минї капусти треба на голубцї! — Але давит си, шос заробила коло панїв, шос коло жи-

дів. Дивит си тай кажет: Ей, шос є гроший тай йду тепер шос купити на свйнта до жида! — Взьила фльишку, взьила йнкис мішки, бесаги тай пішла до коршми. Прийшла до коршми тай кажет жидови: Дайко минї три літри або там штири або пйит літрів муки кукурудзьиної и око горівки, кватирку нахти, за пйит крейцарів цуїру тай гуску соди тай кватирку олію! — Тай з тим усім пішла до дому. Взьила намочіла крупи, обчїнила капусту на голубці, берет горшок и робит голубці. И берет и причиньнет хлїб так на два хлїби на один. То скисло, вона наклала ватру, то замісила, ватра вигоріла, всадила тот хлїб. Вона тимчѣсом, заким тот хлїб си впік, вставила голубці. Маленьке горшїтко мала бураків та вкришила тай приставила. Це си робило у суботу. Відтак д' вечеру пішла рубати хобан, вського зїля, вільхи и берет и убирает тим хату. Вільху кладет у город, поза кїлька маєт городу. Берет вже теперки, наколи то вкутала, глий и мастит припїчки. Цомастила припїчки и шо було в хатї, всьо вкутала. В вечерїх, йнк укутала си, пішла до коршми. И дивит си, йнк другий пйит з любасков. Сидит вона, сидит, такий си трафив, шо прийшов ід нїй. Так пили цілу ніч обидвоє до рана, а рано пішла до дому. Кугала, шо кутала, дала шос дітем їсти, а сама пішла назад до коршми. И була там через цілу нидїлю. В вечьїрїх знов пішла д' хатї, дала дітем шос їсти тай наклала ватру, там вставила голубці тай бураки тай льїгла спати, а то си готовит. Вна льїгла лиш тимчѣсово тай відоспала ватру; вна спала до рана. Даві встала, дала шо дала дітем їсти, а сама пішла до церкви. Була в церкві троха, а відтак звідтам пішла до коршми. Там сїла нити з любасами, то доти пили, доки не впили си. Йнк си впили, зачѣили ї бити. Набили си добре, а вна тогди пішла до церкви. Прийшла ід церкви, понаходила свих знайомих тай кличе до хати. Закликала їх до хати таких запорьїдних, йнк вона сама. Там їх поклала за стів и поклала перед них голубці зварені. А відтак борщ йнкис квасний, а відтак горівки и пили, доки не віпили. Їли, пили всїма, кїлько їх було, а відтак встали, Богу си помолили тай подьїкували тай пішли д' хатї. Вони кажут: Дьїкувать! Дай вам, Боже, здоровле за ваш труд, шосте нас гостили! — А калайка кажет: Віобачьїйте, мало шо за шо! — А вни пішли від хати тай кажут: Їла би тьї біда! Далас нам голубці вьгорені, а бураки квасні, а хлїб дуже запечений та твердий, а горівки нам дала, йнк на збитки пити! — Калайка приймала, шо приймала тих гостей, сама лишила дітем шос їсти, а сама взьила тай підбила двері, аби діти на двір ни йшли, а сама пішла до коршми. В коршмі здїбала си з любасами и набувала си цілий вечер з любасами.

Набували си шо набували си, а відтак любаси взяли тай набили калайку и вбили так, шо донесли ї д' хатї. Вона ніч переночувала а даві встала дужа. Наколи даві встала, наклала ватру, насипала окріп, а коли окріп збоив, висипала окріп в корито, взяла позбирала миски, ложки та горшки тай то начине чисто помила. Дала шос дітем їсти, а сама льигла спати, бо шос знов зацьила голов боліти.

От так переводять храми дуки і калаї.

Іванішне сьвято.

Рівігри — понеділок перед днем св. Івана, сьвяткують Гуцули, аби нявки *) не взяли кого з собою, бо сей день то сьвято нявок; они танцюють довкруги корчів, особливо ліщини та не дають нічого робити.

Так днем перед св. Іваном 24/VI, (7/VII), як на самого Івана і через кілька днів опісля ходять Гуцули у верхи, з Жаб'яго на гору Шиці, за ріжнородним зідем**), що їм має послужити за лік чи до ворожбництва. Особливо збирають: оделен (*Valeriana officinalis*), коситень (*Iris*), кривавник (*Achilea millefolium*), хрещьбите зіле (*Paris quadrifolia*), прозирник (*Hypericum perforatum*), підорву (*Lysimachia nummularia*). Тими зілями лічать ся Гуцули без згляду на те, чи оно сьвячене чи ні, а попри те збирають до посьвяченя ось що: біждерево (*Artemisia campestris*), васильок (*Oscimum basilicum*), живокіст (*Symphytum officinale*), звоздики (*Dianthus*), чорнобривки (*Tagetes patula*), дівенну (*Verbascum*), арніку (*Arnica montana*), криве зіле (*Polygonum bistorta*), девцел (*Carlina acaulis*), підойму (*Sanicula europaea*), омелу (*Viscum album*). — Збираючи зіле, лучавсь нераз, що найдуть матріан (*Atropa belladonna*), тоді мечуть довкруги него крейцарі, танцюють довкола, обнимають а примовляючи, цілують его.

Уабиране зіле несуть до церкви посьвятити; надто убирають ним великий хрест церковний. Як тільки сьвященик посьвятить зіле, розхапують его з хреста, аби опісля ужити его проти уроків, на лік та до підкурюваня.

*) О нявках буде опісля.

**) Про те, до якої ціли уживають Гуцули зіля, буде подане в дальній часті сеї праці.

День перед Іванішним сьвятом обкладають Гуцули хату зїлем а по городах тичать лїщину, яка має хоронити від черваків, що зїдають збіжя.

Того дня іде мати дївки у бовтицях, або й сама дївка, у лїс шукати зїля *тирлич*. Скоро знайде, виникає з корінем і так промовляє: „Тирлич, тирлич! Ти до моїй дївки — (до мене) — девїньтх легїнів приклич, з девїньтх 8, з 8 — 7, з 7 — 6, з 6 — 5, з 5 — 4, з 4 — 3, з трох два, з двох одного, то вї (мїй) суджений, не розгуджений“. — Зїля тирлич приносить до хати і заховує до другого дня; скоро лиш того дня зазорїє, іде до схід сонця по воду і промовляє: „Йик вода борзо йде, так аби моя донька (я) борзо віддала ся; йик сонцем вї люде радуєть ся, так аби мовю донькою (мною) радували ся; йик вітер шпарко йде, так аби до мовї доньки (мене) шпарко свати їхали; йик любить маціцька дитина свою мамку і гине за нев, так аби легїні гинули за мовь доньков (мноь)“. — Так промавляє три рази, при чїм зачерне три рази водички, несе вї до хати і варить у нїй зїле тирлич. У тїм виварї має дївка рано умити ся, тоді она певно сего року вийде за мїж, і то скорше або пізніще, відповідно до того, чи вітер віяв шпарко чи нї тогди, як брала воду і промавляла. (Космач).

Не дивна, що дївкам шпаркий вітер на Івана такий дуже пожаданий!

Вечером перед днем св. Івана підмашують газдинї гадечим чєсником і свиняком вімя, хребет і чоло корови на вхрест, примовляючи: „Йик ти, відьмо, ни маєш моци і путерїї брати в рот цєго лайна і чїснику, так абис не мала моци і путерїї від мовї корови відобрати манну“. — Те робять тому, бо після віруваня Гуцулів встав на Івана дуже досьвіта чередїнник або чередїнниця і іде голий (-а) з дїйницев і з полонником до богача, що має багато коров та овець. У такого газди є звичайно на обїйстю жолїб, яким вода іде просто з головиці-теплиці; з того жолоба пє худоба. Чередїнник збирає полонником воду по верхи і каже: „Я не збираю воду, але манну з усеї худоби, що тут пє; не токмо з вімя збираю але і з слїду!“ — При послїдних словах бере слїду і іде на царинку, де, збираючи росу з травн, приповїдає: „Я не збираю саму росу але з маннов з усеї худоби, що ходить сим полем, з усеї землі, з усеґо цвїту, що є на сьвітї! Я одна така чародїнниця самостояща, на полю стою, на округи себе махаю, на Івана Хрестїтеля з усеґо сьвіта манну збираю і вікликаю своїй худобї, примовляю, шоби цу манну носила по сьвітї і ходила, аби з неї друга чьвредїнниця не зчьвредувала тай аби вї не пізнавала, як мене

голу ніхто не пізнає; аби до мене ніхто діла не мав, так як я ходжу від рана до схід сонця а мене ніхто не пізнав; у моїй голубани (корови) ніхто аби манну не відобрав; як мене від до-світа ніхто не здибав, щоби моя голубаня так тихо ходила, як я тепер цу царинку усю сходила і зчъредувала, з неї манну збрала, свою маржину напоїла і осим цвѣтом нагодувала; а збираючи всякий цвѣт, говорить дальше: Не беру сама собі але своїй *жовтани*, *голубани*, *пріани* (сивій), *біловани*, *олачани* (сива корова з темними пасками = *олачиста* корова). Кілько я сходила, кілько я цвѣту збрала, кілько я очима вдріла, манну з цвѣтом збрала і увес цвѣт і сьвіт зчъредувала, своїй худобі дала, щоби моя худоба така була тиха, як корінь в земля, щоби така була манниста, як у потоці вода, щоби була така сильна як вода, щоби вї чередінниця не найшла; як у земли чімхама острова, щоби вї не зчїмхала, щоби у неї манну не відобрала, як не збере з води; слїди тоти, щоби перейшла, щоби їх вже не найшла; щоби серця не мала так, як вго не мав цибуля печена; щоби на той чънс удуріла, аби мою голубану . . . не вдріла! — Узбираний цвѣт приносить до дому, дав вго з *поли* своїм коровам їсти і промовляє: Я тобі даю манну і приповідано і кажу, аби була душа над усю худобу, щоби ся другим товаришкам не вимовила, змудрувати ся не дала, щоби у тебе чередінниця манну не відобрала, так, як ти манну з поли зїла а полу не зжвякала. Як моїй поли нічо ся не ловит, так аби тебе нічо не ловило ся; як мою полу ніхто не може зчъредувати, як мою полу ніхто не може відрубати, так аби у тебе ніхто не міг манну відобрати, — як ніхто не може мою полу урвати, так аби тебе ніхто не міг змудрувати. Я тобі даю воду пити, з сеї води меш манну носити; дуже тобі тяжко буде ходити, не далеко буду тебе в поле гонити, три рази на день доїти; ти меш годувати мене і мого газду і мої діти, а я тебе буду шьинувати, щоби ти легко спала, щоби рідко рикала, щоби тебе чъредінниця не пізнала, де ти ночувала, де ти стояла; щоби ти у мене довго пробувала, щоби тебе усї очі не видїли, щоби тебе не урекли, так як мене не врекла земля, як я гола була!

(Жабв, Бервінкова).

Як в у хатї тарганя, то треба їм у ночи перед Іваном справити весїля, тоді їх *бізїано* — певно, вже не буде. А робить ся се весїля ось як: Треба наставити *кулешїнник* — горнець, в яким варять кулешу, і наловити у него тарганів. Коли їх буде вже доста, треба взяти мішечок, а з горшка брати по тарганови і промовляти до кожного: Се княз, се кнїйгинї, се дружба, се дружка,

се кум, се кума, се музика, се свашки, се бойири“ а решту, що останесь в горшку, *поміньити* на гості весільні і кидати кожного у той мішочок. Коли вже усі таргани будуть у мішочку, треба, аби двох людей несло той мішочок а хлопець аби грав на дещівці. З тим треба іти на границю села, так як йде сі з весільм на границю села, там покласти мішочок у таке місце, куда люде не ходять, і промовити: „Вжесмо вас віграли, бувайте здорові! Газдуйте собі тут!“ — Поливши їх, треба вертати домів, не оглядаючись, тоді вже певно не буде у хаті тарганів.

(*Космач*).

В ночі на Івана цвите папороть о півночі; хто би її цвѣту дістав, щасливий і богатий буде; се але юди цвѣт, тому естережуть его відьми і юди. Хто би хотів тот цвѣт дістати, має в вечеріх перед Іваном вийти у ліс та там шукати папороти що найбільшої; за ним будуть іти відьми, юди, мут его кликати, кричати, свистати, але ему не вольно ні обізватись, ні оглянутись, ні зважати на се. Коли найде таку папороть, має до округ неї обійти три рази задом до неї, числячи: ні один, ні два... ні вісім, ні девять. Так три рази і станути проти папороти лицем до схід сонця. У правій руці має держати свѣчку пасківну (що була на пасці приліплена), має заодно дивитись на папороть та говорити оченаші на відлів: ні оче наш, ні еже вси, ні на земли... і т. д. Як лиш узреть, що папороть зацвила, має її цвѣт ухопити лівою рукою, схвати зараз за пазуху, а говорячи оченаші, вертати чим скорше до дому. Такий буде щасливий, буде усе має, що лиш сам забачне. — Але такий чоловік рідко дес є; бо Юди не дають ему дійти до дому, перекидують ся за чоловіків, жінок, заговоре его, а як лиш він обізве ся та перестане говорити оченаші, зараз цвѣт щезне; а буває й так, що який не перестане говорити, то юда підставить ему ногу, він упаде, а папороть вилетить зза пазухи тай усе пронало. Буває й так, що йде, йде, піткне сі, сплюне, а папороть щезне! — Сповідував *Юра Шеребурник з Бервінкової*.

З заздрости, аби якому не довело ся найти цвѣту папороти та забогатіти, ідуть Гуцули днем або двома перед ночью Іванішною у ліс, збирають папороть а уклавши її у стропа, запалюють.

Як унадить ся на яке поле папороть, ідуть на те поле муштини убрані лише в сорочках та „бють папороть“ на вхрест буком; як так зробити одного року а відтак через 3 роки свѣтити те поле, щезне папороть гет з него.

До дня св. Івана не вільно купати ся.

На самого Івана ідуть Гуцули і Гуцулки рано перед сходом сонця на поле, де *валяють ся* — качають ся у росі; се „чистить чоловіка, такий не буде мати ніколи чираків ані корости“, а дівка, що валяла ся у росі, „не скобоче си від тогс!“

Ті, що мають титюху, купають ся рано до схід сонця у ріці, кидають сорочку на воду а самі утікають, не оглядаючись; — они кинули *титюху* — Фибру.

Жінки ідуть голі раненько збирати куриш-зілля, аби ним підкурювати дїтвй, як переполошать ся чого.

Як зазоріє на Івана, іде дівка туди, де в *чурків* — жерело, з якого вода спадає; під воду підкладає добре висушений сухарчик з пшеничної муки і так промовляє: „Добрий день, водичко, ярданичко, найстарша царичко! Обмивавш гори, коріне, каміне, обмий і мене порожену, хрещену (ім'я) від вєської мерзї, від пагуби, абих була така чесна та велична, йик весна! Абих була така красна, йик зоря ясна; йик сї радуєть сій весні, так аби минї сї радували; абих була сита, йик осїнь, а богата, йик земля“. Промавляючи так три рази, умиває ся; сухар мусить через цілий той час стояти під чурком. — По умитю іде скоро до хати, аби ніхто вї не перейшов; тот сухар поставить висушити і іде на нову неділю (перша неділя по новю) другий раз під чурків і знов так промавляє як перший раз; так робить і на новий понедівнок (перший понеділок по новю) третий раз. Як сухар по третім разу висохне, потовче его і дав до страви легіневи; такий *бевівно* — певно, ожениць ся з тою дівкою, що умивалась над сухарем. — Так може і легінь зробити, як конче хоче з якою дівкою женити ся.

(Космач).

До схід сонця на Івана іде дівка на дзвіницю, там обмиває що найбільший дзвін в сей спосіб, що обризкує водою насамперед серце его, промовляючи: „Йик серце тебе розбиває, аби серце (ім'я легіня) так за мною розбивало сї; йикий ти голосний, аби і я така голосна (славна) була; йик люде йдуть до церкви, йик ти задзвониш, так аби до мене старости йшли; йик сї люде сонечкови радують, коли ти їх кличеш, аби сї вони так мною радували!“ Так промовляє і бризкає три рази, потім обливає дзвін з верха, причім глядить, аби вода із серця і давона стїкала у підставлену посудину; з тою посудиною спішить опісля у хату а як сонце зачне сходити, умиваєсь, промовляючи як перше. Воду виливає на

дах, аби ніхто по ній не ходив, бо тогди не буде се помічне. Дівка, що так зробить, віддасть ся за того, за котрого сама схоче.

(Космач).

Як сонце зійде, ідуть газди чи газдині на город, де *засмобтрюють* — підгортають, та *щупають* — продирають ложкою кілька корчиків бульби, від чого усе поле родить ліпше.

Ось еще те, що переповів Юра Кутащук Настунчин з Ясенова горішного :

„До Йвана вірши Гуцули, що ни можна си купати, бо би си го-стец имив людини. И так повістували старовіцкі Гуцули: До Йвана ни купай си, а на Йвана види та скупай си! — И йик си искупаєт муціна, чельदिана, ци дівка у бовтицах або летінь, досєт такі, на котрих вістанут йикіє струпи на тілі, або йикіє рани, або йикас жура пацит хрестына, або напасть, то йик си скупаєт на Йвана рано, то від чоловіка, а хоть від чельдинни всьо пропадет у воді“.

„Перед Йваном в день Гуцули рубають хобзу и затикають у вугли, аби стойила у вуглах з одних дванацять днів. Відтак йик минет 12 день, то берут ту хобзу з тих вуглів и кладут у під, и там стоїт, доки ни впадет йика слабість: горьичка, пропасниці. Ше мичут всьикого зільи перед Йваном того дньи тай кладут то зільи за образи в хаті, и йик си хтос з хатних порушит при роботі, то готовит си того зільи у сушеницьох, и йик си зготовит, то кладет на лавку, аби вістило, а відтак другий день натше серці сиплет у горшњи того вару и пьит и кладет праву ногу на поріг тай кажет: Аби мні так прудко попустило, йик прудко поклавєми ногу на поріг! Відтак чуєт си, шо вже лекше, а вна, ци там він, берет знов того вару у горшња тай хочєт пьити. А чоловік ни знав, шо то жівка хочєт пьити, тай питаєт си: Шо ти хочєш, жінко, пьити? А вна нічо на то ни відповідаєт, лише кажет так чоловікови: Аби си так борзо скьикло, йик єс си борзо зачитав! — З хобзов так робьи: Зготовьи окріп в великім горшкку, накладут в цибер тої хобзє, а каміні в піч, аби си розпалило; відтак сипльи на хобзу окріп, а потім вержьит у цибер розпечєні каміні, и то си переварит всьо в цєбрі, а відтак вібирайи каміне и чикайи, аби то вістало; йик вістине у цєбрі купіль, и хто слабий на пропасницу, або горьичку, або го ноги больи, тот си купаєт цілий, и від тої купєли робит си здоровий“.

По Йвані ходить сьвящєник по полях, посьвячувати їх.

Кирика.

Кирика 15/VII, (28/VII) святкують на те, аби половники і лиси не ловили курий, та на те, аби не убивав грім; „хто би того дня робив, того безпечно уба грім!“.

Ілій.

Ілі 20/VII, (2/VIII) святкують на те, аби святий сей відвертав громи від людей та від маржини; тому і називають се свято *громо́ве*. Св. Ілій се покровитель маржини, він є святцем від грому і граду; длятого не робять того дня нічого, аби град не забив засівів, а грім маржину та овець.

Як на Ілі запряде кукурудза, ворожать, що того року буде добра у млині.

Панталеймона.

Палія — Панталеймона 27/VII, (9/VIII) святкують, аби Палій, святець від блискавки, не запалив копиць з сїном: відси називають се свято: *копїца*.

Маковея.

На св. *Маковея* 1/VIII, (14/VIII) приносять Гуцулки до церкви васильок, ромен і мак (зерна) до посвящення; самі-ж обтикають свої голови васильком, а дітям дають пити вивар з ромену, „аби їх не чіпали ся уроки“; того дня трут мак, який споживають з стравами, що „добре на сон“.

Преображеніє.

До *Преображеня* 6/VIII, (19/VIII) не вольно нікому їсти ніяких овочів; треба їх уперед дати бідним за померші душі, аби ті уперед покушали, відтак мож буде і собі їсти. В тій ціли приносять в той день овочі, колачики і воду у глечиках на цвинтар коло церкви, а скоро по службі Божій посвятить се священик, роздаро-

вують одні другим, примовляючи: Най Бог прийме за душу Василькову! — Обдарований мусить з'їсти бодай кусень поданого



23. Свячене омові в Яворові.

яблока, закусити колачиком та поптити водою. Таке обдаровуване триває доти, аж усі посполу обмінялись та кушали яблока і попили водою.

Усік. гл. св. Івана.

На *Гласосїм* 29/VIII, (11/IX) не вольно їсти капусти, цибулі, чеснику і маку, словом того, що росте у головках. Не вольно того дня їти в сад, бо гадина (юда) чигає на дереві та завіснєть ся на голову. Того дня не вольно нічого робити зелізом, ані хліба ножем крєати, лише ломити.

Симеона Стовпника.

На *Симеона Стовпника* 1/IX, (14/IX) зсилав Бог того святаго на землю з гелеткою (судина $\frac{1}{4}$ кірця), аби у ню збрав воробці. Як назбирає повну і зчеркне через верх, то тоті зчеркнені летать у світ, а решту збирає святий з собою. Аби проте *жйирєа* — воробці, не збиткувала, треба тот день святкувати, аби Бог зсилав св. Семєна на землю.

Як в тот день погода, буде красний хліб.

Чудо Арх. Михаїла.

На *Михайлоєе чудо* 6/IX, (19/IX) не треба з ніким сварити ся, ані кого проклинати, бо так стане ся, як хто заклинє. Як люде у сварці, кажуть до себе: Аби си тобі збігали на чудо тай на диво!

Воздвиженє Чес. Хр.

На *Здвиженє* 14/IX, (27/IX) сходять ся усї гаднини до одної старшої; тотє є ангел від Бога нісланий, що на тот день переверг ся у гадину. Гаднини збирають ся тому разом, бо они літували на землє, їм стало вже холодно, пора їти у *головиці* — теплиці, аби там візмувати; тотє старша веде їх у такі геловиці.

Еван. Луки.

На *Луки* 18/X, (31/X) треба садити часник, бо як би иньшого дня посадив, умер би до року.

Великомуч. Димитра.

В *Дмитрову* — дідову, суботу перед св. Дмитрієм 26/X, (8/XI) кладуть на гробах хліби, до яких притулюють зажжені



24. У дідову суботу.

свѣчен. Як покропить те сьвященик та відчитає парастаси, роздають ті хліби на поману за померші душі та за простибіг.

Косми і Дамяна.

На *Косми і Дамяна* 1/XI, (14/XI) добре садити деревину, така буде рісно родити. — Хто у тот день сьвяткує, той не відморозить п'ят у лісі при роботах.

Воведенє Пресв. Богор.

В день перед *Воведенєм* 21/XI, (4/XII) обсыпають корови сім'ям і мастять маслом вімена, аби молока давали.

По опівночі сїдають жінки голі на порозі і прядуть самосівні коноплі; а в день розпочинають всякі роботи, аби „вели ся у орці“.

Коло полудня обкурюють корови лайняками та смережиною, примовляючи: Як ніхто не може цес дим забрати у ніх, так аби не міг ніхто корові манну відобрати.

Андрея Апостола.

У вечер перед св. *Андрієм* 30/XI, (13/XII) ходять чарівниці, які *чередують* маржину, відбираючи ві добре молоко. Хто хоче проти того заборонити ся, має принести рано до схід сонця в день перед св. Андрієм на *відліз* води (не несе судину отвором на перед а дном назад, але противно); вечером перед св. Андреем робить живу ватру і розкладає з сего *андрійську ватру*, на що треба мати бечку з 9-ох років з бечкових неділь; з сеї ватри відгашує огонь (кидає 9 раз по 9 угликів у воду); потім бере 9 зубців чеснику з сьвятого вечера і 9 куснів *белеги* — гною, спід коров і перетовче ві разом з чесником; водою кропить хлів та стайню а белегою робить хрест верх дверей, мастить нею корову на перехрестю і межі рогами, промовляючи: „Йнк цесе є бридке і до цього ніхто не може сі навернути, так аби ніхто до цеї худоби не наvertsав сі!“

На спільне ворожіння, як на долах не сходять ся дівчата разом, бо хати їх далеко, проте кожда ворожить собі долю дома сама.

Вечером перед Андрієм наробить дівка 9 маленьких пирогів з бриндзею та маслом і поскладає їх на пранник; погодувавши kota так, аби він був *наїдений*, кладе пранник з пирогами на поріг, почім пускає туди kota, аби їв. — Як не має дівка зараз віддати ся, тоді кіт затне один пиріг тай лишить, але як котра має борзо віддати ся, то кіт покусає один або й більше пирогів.

Дівка наварить кукурудзяної каші, розрідить ві сметаною і висипле на даху хати на *пересід котови* — там, де він звичайно переходить.

По вечері, як усі позасипляли, виходить дівка на двір, скидає з себе сорочку і тягне її за собою по землі три рази довкола хати. Потім іде у дроворуб або у колешню та сіє там сімя, промовляючи: „Я маю доти бути дівкою, доки має з сімя зрости коноплі (до осени); тогди маю я коноплі брати не сама собов, але

з своєв дружиннов; ци буде він в лісі, ци на поли, ци в місті, ци в дорозі, ци де, то аби нічо не гадав, лиш мене на гадці мав; спане аби яго не брало сі і сиджіне ні, стоїне ні, виходжіне з свого села ні, лиш за мене аби гадку мав та до мене йшов. Аби го не сперла ні вода, ні скала, ні поле, ні ліс, ні полонина, ні буря — аби ішов в воду без броду, кріз люде йнк вода крізь сак, на другі би сі не дивив, другі аби були ему в зелеші, в чернені, а моя мама і тато аби були ему за свйччені!“

В Жабю бере дівка, скинувши з себе сорочку, мущинські гатен через шию, а очкур в зуби так, аби з него висіли два кінці на беки, а висіявши сімя при промові:

„Андрію, Андрію,
Колопні сію;
Гатками волочу,
Віддавати сі хочу.
Дай мині знати,
З ким їх буду брати!“

схилася до землі так, аби могла бороною зашкородити.

Висіявши і зашкородивши сімя, іде гола на вулицю рахувати кіля у плоті; тнх є разом по два. Починаючи від будь котрої пари, рахує з завязаними очима так: „ні один, ні два... ні девять“. Послїдну девяту пару перевязує ниткою, аби могла рано снізнати і придивитись, чи оба коли здорові, та чи є на них *гужва*, чи на кілю є кора, чи нема, чи кіл простий чи кривий. Як є оба коли а на них нема гужви, то дівка розійдєсь з легінем, а як є на них гужва, то виїде за між снх мясниць; як кіл має кору, то суджений буде богатий, а як кіл голий без кори — легінь буде бідний; як же натрафить, що девятій кіл один у плоті, то еще буде дівувати, наколи не оаме єї удевець. Як кіл кривий, то і суджений буде такий. Вивороживши собі таке, трясє кілем, промовляючи:

„Андрію, Андрію,
Ковоплі сію,
Дай ми, Боже, знати,
З ким їх буду брати,
Я трїясу плотом,
А пліт болотом,
А сужений *мудьми* (мошна)
Над моїми грудьми!“

Від того трясеня — *гурдовий*, гримить пліт, дівка прислухувась тогди, з котрого боку чути будь який голос; з того боку прийдуть свати.

Опісля вертає дівка у хату, а надівши на себе сорочку, з'їсть паланничку, яку собі спекла з одної порції муки, одної порції води, одної соли. Хоть як її сіль пече, не сьміє води пити і так кладе ся спати, підкладаючи собі під голову сорочку зглядно такти, якими сімя заволочувала. У ночі присниться ся їй той, що має її взяти; її сниться ся звичайно, що суджений несе її подарунок; як несе пів колача, то він буде з нею жити лише пів віка, а як цілий колач, то цілий вік, а як присниться ся їй, що пес її укусив, то она зведе ся дівкою. — Як принесе суджений молоко у дійниці в дарунку, то она буде богачка, а як пироги в глиняній мисці, то она буде мати долю, але буде бідна. — Як же присниться ся їй, що суджений несе у дійниці молоко, а она придивить ся ліпше та узрить, що се горшя не дійниця, то зразу будуть багаті а потім бідні.

І мами раді би знати, чи їх доньки віддадуть ся в мясниці, се виворожують они ось з чого: Ставлять три нові горшки у хаті на лаві; в один кладуть перемітку, у другий цибулю, а у третій черлену волічку. За той час сидить дівка у клітці (коморі): до неї приходить мати, чи яка друга жінка, перев'язує її очі і веде перед лаву, де дівка сягає рукою на вперед себе; як діткне ся горшка з переміткою, то вийде у мясниці за між, як же горшка з цибулею, буде зведеницею, а як того з волічкою, то буде ще цілий рік дівувати.

На Андрія ворожать і гази собі; як котрий хоче мати у себе ладві городи, іде на св. Андрія у поле, бере глиники із 9-и чужих межий, заве її у 9 платинок; несе у свій город, де закопує їх проти сходу сонця; там вони лежать через 9 днів; потім розкопує їх до сходу сонця і розсіває по городі. „У такого будуть городи май крапші — у якого таких не буде!“

Николая чудотворця.

На *Николі зимного* 6/XII, (19/XII) дають на боже за своє здоровя.



Зміст четвертої частини.

ХVII. Обряди церковні.

| | стор. | | стор. |
|----------------------------------|-------|------------------------------------|-------|
| Час і його поділ | 1 | Бориса і Гліба | 249 |
| Різдво | 9 | Вознесєнє | 249 |
| Новий Рік | 193 | Зелені свята | 250 |
| Йордан | 203 | Храм богацький | 251 |
| Стрітєнє | 210 | Храм у бідної | 255 |
| Говінє (піст) | 210 | Іванішне свята | 258 |
| Федоровиця | 212 | Кирика | 264 |
| Веснованє | 213 | Ілії | 264 |
| Благовіщенє | 214 | Панталеймона | 264 |
| Писанки | 216 | Маковєя | 264 |
| Бечкова неділя | 228 | Преображеніє | 264 |
| Страсний тиждєнь | 228 | Ускінов. глави св. Івана | 266 |
| Паска | 230 | Симєона Стопника | 266 |
| Посвященє паски | 233 | Чудо Михайлове | 266 |
| Волочівний поведілок | 241 | Воздвиженє Ч. Хреста | 266 |
| Рахманьський великдень | 242 | Луки | 267 |
| Власія | 245 | Димитрія | 267 |
| Сорок Мучеників | 245 | Косми і Дамяна | 267 |
| Прокопія | 245 | Введ. Прєсв. Богородиці | 268 |
| Юрія | 246 | Андрєя | 269 |
| Марка | 249 | Николая зимного | 271 |

Пята і послїдна часть містити буде:

ХVIII. Космогонію.

ХIX. Демонологію.

ХХ. Перекази, казки і т. и.

ХХI. Словарець.

ХХII. Антропометричні вислїди.